

Maksātspējas
kontroles dienests

MAKSĀTNESPĒJAS KONTROLES DIENESTA SKAIDROJUMI UN ATZIŅAS

2018.07. – 2018.11.

SATURS

SAĪSINĀJUMI	3
1. VISPĀRĪGIE NOTEIKUMI.....	4
2. TIESISKĀS AIZSARDZĪBAS PROCESS	22
3. JURIDISKĀS PERSONAS MAKSĀTNESPĒJAS PROCESS	31
4. FIZISKĀS PERSONAS MAKSĀTNESPĒJAS PROCESS	51
5. PARĀDNIKĀ MANTA MAKSĀTNESPĒJAS PROCESĀ.....	100
6. PĀRROBEŽU MAKSĀTNESPĒJAS PROCESS.....	111
7. CITI AR MAKSĀTNESPĒJAS TIESĪBĀM SAISTĪTI JAUTĀJUMI.....	115

SAĪSINĀJUMI

Administrators – maksātnespējas procesa administrators;

Administrātoru asociācija – biedrība "Latvijas Sertificēto maksātnespējas procesa administratoru asociācija";

ĀTAP – ārpustiesas TAP;

EMUS – Elektroniskā maksātnespējas uzskaites sistēma;

Maksātnespējas reģistrs – Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistra vestais Maksātnespējas reģistrs

Ministru kabineta noteikumi Nr. 247 – Ministru kabineta 2016. gada 19. aprīļa noteikumi Nr. 247 "Noteikumi par maksātnespējas procesa administratora darbības pārskatu un tā aizpildīšanas kārtību";

Ministru kabineta noteikumi Nr. 286 – Ministru kabineta 2017. gada 30. maija noteikumi Nr. 286 "Tiesiskās aizsardzības procesa uzraugošās personas un maksātnespējas procesa administratora lietvedības noteikumi";

Ministru kabineta noteikumi Nr. 88 – Ministru kabineta 2015. gada 24. februāra noteikumi Nr. 88 "Kārtība, kādā iemaksā un izmaksā depozītu juridiskās un fiziskās personas maksātnespējas procesā";

Ministru kabineta noteikumi Nr. 995 – Ministru kabineta 2011. gada 27. decembra noteikumi Nr. 995 "Maksātnespējīgo darba devēju darbinieku prasījumu apmierināšanas un administratora atlīdzības izmaksas kārtība";

Ministru kabineta noteikumi Nr. 288 – Ministru kabineta 2017. gada 30. maija noteikumi Nr. 288 "Maksātnespējas procesa administratora pretendentu apmācības, eksaminācijas kārtība, eksaminācijas komisijas darbības kārtība un maksātnespējas procesa administratoru amatā iecelšanas, atbrīvošanas, atcelšanas un atstādināšanas no amata un amata darbības apturēšanas kārtība";

Ministru kabineta noteikumi Nr. 484 – Ministru kabineta 2018. gada 7. augusta noteikumi Nr. 484 "Maksātnespējas kontroles dienesta tīmekļvietnē publicējamo ziņu noteikumi";

Ministru kabineta noteikumi Nr. 1005 – Ministru kabineta 2010. gada 26. oktobra noteikumi Nr. 1005 "Noteikumi par maksātnespējas procesa administratora civiltiesiskās atbildības apdrošināšanas kārtību un minimālo apdrošinājuma summu";

Padomes regula Nr. 1346/2000 – 2000. gada 29. maija Padomes regula (EK) Nr. 1346/2000;

Parlamenta un Padomes regula Nr. 2015/848 – Eiropas Parlamenta un Padomes 2015. gada 20. maija regula (ES) 2015/848;

PVN – pievienotās vērtības nodoklis;

TAP – tiesiskās aizsardzības process;

UR – Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistrs;

VID – Valsts ieņēmumu dienests.

1. VISPĀRĪGIE NOTEIKUMI

Par administratora rīcību ar uz pārdota nekustamā īpašuma esošu jaunbūvi¹

Fiziskās personas administrators rīko parādniekam piederošā nekustamā īpašuma, kas sastāv no zemesgabala, izsoli. Pēc izsoles akta apstiprināšanas nekustamā īpašuma ieguvējs ir vērsies pie administratora ar iesniegumu, kurā ietverts lūgums vērsties tiesā ar papildinājumiem par izsoles akta apstiprināšanu, lai nostiprinātu uz ieguvēja vārda uz zemesgabala esošo jaunbūvi – dzīvojamās ēkas pamatus. Vai administratoram ir jāvēršas tiesā ar papildinājumiem par jaunbūves – dzīvojamās ēkas pamatu nostiprināšanu uz ieguvēja vārda?

Maksātnespējas kontroles dienests norāda, ka administratora, kā maksātnespējas procesa vadītāja, ekskluzīvā kompetencē ir izvēlēties tiesiskos līdzekļus, lai, atbilstoši Maksātnespējas likuma 26. panta otrajai daļai, nodrošinātu efektīvu un likumīgu maksātnespējas procesa norisi un mērķu sasniegšanu. Proti, administratora darbībām jāatbilst vienlaikus gan efektivitātes principam, gan jābūt atbilstošām likuma normām.

Maksātnespējas likuma 115. panta pirmā daļa noteic, ja parādnieka manta tiek pārdota izsolē, tās izsole izdarāma un īpašuma tiesības nostiprināmas uz ieguvēja vārda saskaņā ar Civilprocesa likuma noteikumiem par mantas pārdošanu piespiestā izsolē (...). Nekustamā īpašuma izsoles procedūra ir noteikta Civilprocesa likuma 73. nodaļā.

Iesniegumā norādīts, ka ar tiesas nolēmumu nekustamā īpašuma izsoles akts ir apstiprināts un tas ir stājies likumīgā spēkā. No iesniegumā sniegtās informācijas nav saprotams norādītais risinājums par vēršanos tiesā ar papildinājumiem par jaunbūves nostiprināšanu uz ieguvēja vārda. Spēkā esošus tiesas nolēmumus var revidēt Civilprocesa likumā noteiktajos gadījumos sakarā ar jaunatklātajiem apstākļiem atbilstoši Civilprocesa likuma 59. nodaļai un pārrakstīšanās vai matemātiskā aprēķina kļūdu labošanu atbilstoši Civilprocesa likuma 200. panta nosacījumiem.

Attiecībā uz iesniegumā norādīto apstākli par jaunbūves – dzīvojamās ēkas pamatu nostiprināšanas uz ieguvēja vārda norādām, ka Civillikuma 968. pants noteic, ka uz zemes uzcelta un cieši ar to savienota ēka atzīstama par tās daļu, tomēr speciālie likumi paredz izņēmumus no šī principa. Tāpat ir jāievēro normatīvos aktos noteiktā kārtība par ēku (būvju) reģistrēšanu.

Saskaņā ar Zemesgrāmatu likuma 1. pantu zemesgrāmatas ir visiem pieejamas, un to ierakstiem ir publiska ticamība. Likuma "Par nekustamā īpašuma ierakstīšanu zemesgrāmatās" 17. panta trešais punkts noteic, ka ēkas (būves) ierakstāmas zemesgrāmatā, pamatojoties uz noteiktā kārtībā apstiprinātu aktu par ēkas (būves) pieņemšanu ekspluatācijā. Savukārt šī paša likuma 25. pants noteic, ka jaunbūves (iesākta būvniecība līdz nodošanai ekspluatācijā) ierakstāmas zemesgrāmatā, pamatojoties uz būvinspekcijas (būvvaldes) izdotu izziņu, kurā norādīts būvniecības tiesiskais pamats un jaunbūves raksturojums. Ņemot vērā iepriekš minēto,

¹ Maksātnespējas kontroles dienesta 2018. gada 12. septembra vēstule Nr. 1-57n/2018/1027

norādām, ka, lai publiskajos reģistros reģistrētu jaunbūvi, ir jāveic normatīvos aktos noteiktās darbības.

Par administratora darbības pārskata aizpildīšanu²

Ar tiesas spriedumu pasludināts SIA maksātnespējas process un iecelts administrators. Ar tiesas lēmumu administrators atcelts no administratora pienākumu pildīšanas SIA maksātnespējas procesā. Savukārt ar tiesas lēmumu iecelts jauns SIA administrators. Maksātnespējas reģistrā ieraksts par jaunā administratora iecelšanu SIA maksātnespējas procesā izdarīts 2018. gada 3. jūlijā.

2018. gada 31. jūlijā administrators jaunajam administratoram ir nodevis SIA grāmatvedības dokumentus nepilnā sastāvā, proti, administrators nav veicis darījumu iegrāmatošanu un atspoguļošanu grāmatvedības reģistros, kā arī nav nodevis grāmatvedības dokumentus par periodu no administratora iecelšanas līdz atcelšanas dienai. Norādīts, ka grozījumi SIA mantas pārdošanas plānā pēc administratora atcelšanas netika izstrādāti un administratora darbības pārskats par laika periodu no 2018. gada 2. maija netika iesniegts Maksātnespējas kontroles dienestā.

Iepriekšējam administratoram periodā no 2018. gada 2. maija līdz 2018. gada 28. jūnijam ir radušās izmaksas 909,89euro apmērā. Kopā administratoram SIA maksātnespējas procesā ir radušās izmaksas 1717,25 euro apmērā. Savukārt administratora sākotnējā darbības pārskatā ir atspoguļotas izmaksas 807,36 euro apmērā.

Ņemot vērā, ka jaunajam administratoram EMUS ir jāiesniedz savas darbības kārtējais pārskats par periodu no 2018. gada 3. jūlija līdz 2018. gada 2. oktobrim jaunais administrators lūdz Maksātnespējas kontroles dienestam sniegt viedokli par šādiem jautājumiem:

1. Kā jaunajam administratoram darbības pārskatā par periodu no 2018. gada 3. jūlija līdz 2018. gada 2. oktobrim ir jāatspoguļo informācija par iepriekšējā administratora izmaksām iepriekšējā periodā?

2. Vai jaunais administrators var iesniegt atsevišķu pārskatu par periodu no 2018. gada 2. maija līdz 2018. gada 2. jūlijam SIA maksātnespējas procesā?

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 85. panta otro daļu administratora darbības pārskata veidlapu un tās aizpildīšanas kārtību nosaka Ministru kabinets, proti, administratoru darbības pārskatu aizpildīšanas kārtība ir noteikta Ministru kabineta noteikumos Nr. 247.

Ministru kabineta noteikumu Nr. 247 15. punktā noteikts, ja administrators tiek atcelts no administratora pienākumu pildīšanas juridiskās personas maksātnespējas procesā, viņš septiņu dienu laikā no dienas, kad maksātnespējas reģistrā ir izdarīts ieraksts par viņa atcelšanu no konkrētā maksātnespējas procesa, iesniedz Maksātnespējas kontroles dienestā un nosūta kreditoriem noslēguma darbības pārskatu. Šādā gadījumā, iesniedzot Maksātnespējas kontroles dienestā noslēguma darbības pārskatu, administrators pievieno grozījumus parādnieka mantas pārdošanas

² Maksātnespējas kontroles dienesta 2018. gada 18. oktobra vēstule Nr. 1-57n/2018/1172

plānā vai ziņojumā par parādnieka mantas neesību, ja tādi ir veikti pārskata periodā. Savukārt saskaņā ar Ministra kabineta noteikumu Nr. 247 17. punktu administrators, kas sāk pildīt administratora pienākumus atceltā administratora vietā, septiņu dienu laikā pēc pārskata perioda beigām, ievērojot šajos noteikumos noteikto kārtību, iesniedz Maksātnespējas kontroles dienestā un nosūta kreditoriem kārtējo darbības pārskatu. Pārskata periods ir trīs mēneši no dienas, kad maksātnespējas reģistrā ir izdarīts ieraksts par jaunā administratora iecelšanu.

Ievērojot minēto norādāms, ka jaunais administrators EMUS var iesniegt savas darbības kārtējo pārskatu vienīgi par trīs mēnešu periodu no dienas, kad maksātnespējas reģistrā ir izdarīts ieraksts par jaunā administratora iecelšanu SIA maksātnespējas procesā. Proti, jaunais administrators nevar iepriekšējā administratora vietā EMUS iesniegt pārskatu par periodu, kad SIA maksātnespējas procesu administrēja iepriekšējais administrators.

Tomēr norādāms, ka administratora darbības pārskati un tiem pievienojamie dokumenti ir vienīgie informācijas avoti par maksātnespējas procesa norisi, kas administratoram saskaņā ar normatīvajiem aktiem sistemātiski jāiesniedz Maksātnespējas kontroles dienestā un kreditoriem, tādējādi nepārtraukti un pilnvērtīgi nodrošinot atklātības principa ievērošanu maksātnespējas procesā. Administratora darbības pārskatos ir jābūt atspoguļotai pilnīgai un precīzai informācijai, lai Maksātnespējas kontroles dienests un parādnieka kreditori gūtu patiesu informāciju par parādnieka maksātnespējas procesa norisi. Līdz ar to Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā, neskatoties uz to, ka SIA iepriekšējais administrators nav izpildījis normatīvajos aktos noteikto pienākumu un nav iesniedzis EMUS savas darbības noslēguma pārskatu, jaunajam administratoram, gatavojot kārtējo savas darbības pārskatu, ir jānorāda arī SIA iepriekšējā administratora darbības laikā radušās izmaksas, tādējādi nodrošinot pilnīgas informācijas pieejamību par SIA maksātnespējas procesu. Papildus norādāms, ka jaunajam administratoram kārtējā darbības pārskatā ir iespējams komentāra veidā norādīt, kāda daļa no SIA maksātnespējas procesa izmaksām ir radušās iepriekšējā administratora darbības laikā, un kāds izmaksu apmērs ir radies jaunā administratora darbību rezultātā.

Vienlaikus vēršam uzmanību, ka Maksātnespējas likuma 24. panta otrajā daļā noteikts, ka, ja administrators atkāpjas vai tiek atcelts no juridiskās personas maksātnespējas procesa, tiesas noteiktajā termiņā, kas nedrīkst būt ilgāks par 10 dienām, iepriekšējais administrators sastāda dokumentu un mantas pieņemšanas un nodošanas aktu, ko paraksta iepriekšējais administrators un jaunais administrators. Dokumentu un mantas pieņemšanas un nodošanas aktam pievienojams iepriekšējā administratora darbības pārskats. Savukārt minētā panta trešajā daļā noteikts, ka pēc jaunā administratora iecelšanas iepriekšējais administrators likumā noteiktajā kārtībā ir atbildīgs par parādnieka dokumentu un mantas nodošanu jaunajam administratoram saskaņā ar dokumentu un mantas pieņemšanas un nodošanas aktu. No tiesas 2018. gada 28. jūnija lēmuma izriet, ka iepriekšējam administratoram noteikts termiņš līdz 2018. gada 6. jūlijam sastādīt SIA maksātnespējas procesa dokumentu un mantas pieņemšanas un nodošanas aktu, pievienojot tam administratora darbības pārskatu, un nodot dokumentus un mantu jaunajam tiesas ieceltajam administratoram. No jaunā administratora iesnieguma secināms, ka iepriekšējais administrators nav izpildījis tiesas lēmumu, proti, jaunajam administratoram nav nodoti SIA grāmatvedības dokumenti.

Norādāms, ka Krimināllikuma 296. panta pirmajā daļā ir paredzēta kriminālatbildība par tiesas nolēmuma neizpildīšanu, ja to ir izdarījusi persona, kurai tas pēc likuma vai uzlikta uzdevuma bija jāizpilda. Savukārt Administratīvo pārkāpumu kodeksa 166.³⁶ pantā ir noteikta atbildība par maksātnespējas procesa noteikumu pārkāpšanu, ja to izdarījusi maksātnespējas procesā iesaistītā persona. Papildus norādāms, ka saskaņā ar Administratīvā pārkāpuma kodeksa 9. pantu administratīvā atbildība par šajā kodeksā norādītajiem pārkāpumiem iestājas, ja par šiem pārkāpumiem pēc to rakstura saskaņā ar spēkā esošajiem likumiem nav paredzēta kriminālatbildība.

Ievērojot minēto Maksātnespējas kontroles dienests aicina jauno administratoru izvērtēt, vai jaunajam administratoram būtu jāvēršas policijā ar iesniegumu par SIA iepriekšējā administratora saukšanu pie atbildības ņemot vērā to, ka iepriekšējais administrators nepilda tiesas lēmumu.

Par administratora atlīdzību³

1. Vai iepriekšējam administratoram bija tiesības pārskaitīt uz savu kontu naudas līdzekļus atlīdzības segšanai, kamēr nav sagatavots maksātnespējas procesa izmaksu saraksts un kreditoru prasījumu segšanas plāns SIA maksātnespējas procesā un nav segtas citas izmaksas?

2. Ņemot vērā to, ka iepriekšējais administrators tika atcelts no administratora pienākumu pildīšanas SIA maksātnespējas procesā, vai viņam pienākas administratora atlīdzība?

3. Vai iepriekšējam administratoram ir pienākums atgriezt saņemtos līdzekļus SIA maksātnespējas procesā?

4. Ņemot vērā to, ka līdzekļu trūkuma dēļ tiek kavēts SIA maksātnespējas process, vai iepriekšējā administratora rīcībā ir konstatējams Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 166.³⁶ pantā noteiktā pārkāpuma sastāvs?

Maksātnespējas likuma 168. panta pirmajā daļā noteikts, ka juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksas sedz no parādnieka mantas. Savukārt minētā panta otrajā daļā cita starpā noteikts, ja no parādnieka mantas nav iespējams segt juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksas un juridiskās personas maksātnespējas process tiek izbeigts atbilstoši šā likuma 119. panta ceturtajai daļai, juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksas sedz no šā likuma 62. pantā norādītā juridiskās personas maksātnespējas procesa depozīta.

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 11. panta otrajai daļai juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksas ir administratora atlīdzība un izdevumi, kas rodas, lai nodrošinātu juridiskās personas maksātnespējas procesa likumīgu un efektīvu norisi.

Līdz ar to juridiskās personas maksātnespējas izdevumi, kas administratoram radušies, nodrošinot juridiskās personas maksātnespējas procesu, ir sedzami no parādnieka mantas, savukārt, ja parādniekam nav mantas, no kuras segt maksātnespējas procesā radušos izdevumus, tie sedzami no juridiskās personas maksātnespējas procesa depozīta.

³ Maksātnespējas kontroles dienesta 2018. gada 12. jūlija vēstule Nr. 1-57n/2018/786

Maksātnespējas likuma 169. panta pirmajā daļā noteikts, ka par administratora pienākumu veikšanu juridiskās personas maksātnespējas procesā administrators saņem atlīdzību no parādnieka mantas, izņemot šajā likumā minētos gadījumus.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 169. panta otrās daļas 1. punktu administratora atlīdzība tiek noteikta divu minimālo mēnešalgu apmērā par darbu no iecelšanas dienas līdz parādnieka mantas pārdošanas plāna (113. pants) vai ziņojuma par parādnieka mantas neesamību (112. pants) sastādīšanai un 10 procenti no naudas līdzekļiem no atgūtās mantas (93. pants), kuri atgūti līdz parādnieka mantas pārdošanas plāna vai ziņojuma par parādnieka mantas neesamību sastādīšanai. Savukārt Maksātnespējas likuma 169. panta otrās daļas 2. punktā noteikts, ja pēc parādnieka mantas pārdošanas plāna sastādīšanas maksātnespējas process tiek turpināts, jo šo procesu ir iespējams finansēt no parādnieka līdzekļiem, administratora atlīdzība no parādnieka neieķīlātās mantas pārdošanas, kā arī no atgūtās parādnieka mantas ir 10 procenti no summas, kas paredzēta izmaksai kreditoriem. Administrators ar kreditoru sapulci vai citu maksātnespējas procesa izmaksu finansētāju var vienoties arī par citu atlīdzības apmēru un segšanas kārtību.

No iepriekš minētā secināms, ka likumdevējs juridiskās personas maksātnespējas procesā administratoram ir noteicis fiksētu atlīdzības apmēru un procentuālu atlīdzību, kuras apmērs atkarīgs no administratora darba efektivitātes, kā arī detalizēti noteicis priekšnoteikumus administratora atlīdzības saņemšanai. Gadījumos, kad administrators sastādījis mantas pārdošanas plānu, viņam saskaņā ar Maksātnespējas likuma 169. panta otrās daļas 1. punktu ir tiesības saņemt atlīdzību divu minimālo mēnešalgu apmērā, kā arī 10 % no naudas līdzekļiem no atgūtās mantas, kuri atgūti līdz parādnieka mantas pārdošanas plāna sastādīšanai.

Savukārt attiecībā uz jautājumu par juridiskās personas maksātnespējas procesa depozīta tvērumu, tas ir, kādu izmaksu segšanai tas paredzēts, kāda ir administratora atlīdzības prioritāte attiecībā uz citiem maksātnespējas procesa izdevumiem norādāms, ka ņemot vērā Maksātnespējas likuma 168. panta otrajā daļā noteikto, administratora atlīdzības prioritāte iepretim maksātnespējas procesa izdevumiem nav paredzēta.

Maksātnespējas likuma 169. panta sestajā daļā ir noteikti tie gadījumi, kuros administratoram atlīdzība netiek noteikta. Proti, tie noteikti Maksātnespējas likuma 22. panta otrās daļas 1., 2., 3., 4., un 7. punktā (administrators tiek atcelts, jo attiecībā uz viņu pastāv Maksātnespējas likuma 20. pantā minētie ierobežojumi, administrators neievēro maksātnespēju reglamentējošo normatīvo aktu prasības, administrators nepilda tiesas nolēmumu, administrators nepilda Maksātnespējas kontroles dienesta uzlikto tiesisko pienākumu, vai administrators ļaunprātīgi izmanto savas pilnvaras). Līdz ar to secināms, ka apstākļi, kuri izslēdz administratora atlīdzības saņemšanu, ir vērsti uz to, lai liegtu saņemt atlīdzību tādām administratoram, kurš nepilda savus pienākumus labā ticībā.

Likumdevēja mērķis nav bijis liegt saņemt atlīdzību tādām administratoram, kuru tiesa ir atcēlusi no maksātnespējas procesa pamatojoties uz Maksātnespējas likuma 22. panta otrās daļas 8. punktu, saskaņā ar kuru administratoru atceļ, ja viņa sertifikāta darbība izbeigta vai sertifikāts anulēts, jo minētie atcelšanas pamati nav iekļauti Maksātnespējas likuma 169. panta sestajā daļā, pamatojoties uz kuriem tiek liegta administratora atlīdzības saņemšana. Savukārt kā tas izriet no tiesas 2018. gada 21. marta lēmuma, tiesa ir apmierinājusi Maksātnespējas kontroles dienesta

pieteikumu par iepriekšējā administratora atcelšanu no SIA maksātnespējas procesa, pamatojoties uz Maksātnespējas likuma 22. panta otrās daļas 8. punktu.

Kā norādīts iepriekš, ja administratora atlīdzība ir noteikta un izmaksāta ievērojot Maksātnespējas likuma 169. panta otrās daļas 1. punkta prasības, tad administratoram nav pienākuma šādus līdzekļus atgriezt.

Saskaņā ar Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa (turpmāk šajā skaidrojumā – LAPK) 7. panta pirmo daļu nevienam nevar piemērot ietekmēšanas līdzekli par administratīvo pārkāpumu citādi kā uz likuma pamata un likumā noteiktajā kārtībā. Turklāt LAPK 7. panta trešajā daļā noteikts, ka pilnvarotās iestādes un amatpersonas administratīvās ietekmēšanas līdzekļus piemēro savas kompetences ietvaros, stingrā saskaņā ar likumu.

No minētā izriet, ka LAPK 166.³⁶ pantā paredzētā administratīvā pārkāpuma sastāvs var tikt konstatēts gadījumos, kad pienākums vai aizliegums īstenot kādu darbību tieši un nepārprotami izriet no likuma.

Pamatojoties uz iepriekš norādītajiem apsvērumiem, pirmšķietami secināms, ka vēstulē aprakstītajā situācijā konstatēt administratīvā pārkāpuma sastāvu vispārēji nav pamata. Savukārt, lai nodotu Maksātnespējas kontroles dienestam izvērtēšanā jautājumu, vai iepriekšējā administratora rīcībā ir administratīvā pārkāpuma sastāvs, jaunajam administratoram ir tiesības vērsties Maksātnespējas kontroles dienestā ar iesniegumu par administratīvā pārkāpuma lietvedības uzsākšanu, pievienojot visus pierādījumus, ar kuriem iespējams pamatot iesniegumā norādītos faktus.

Par dokumentu pārņemšanu no parādnieka pārstāvja⁴

Administratoram netika nodoti Parādnieka dokumenti, tāpēc administrators vērsās Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesā ar prasības pieteikumu par zaudējumu piedziņu no Parādnieka pārstāvjiem atbilstoši Maksātnespējas likuma 72.¹ pantam. Tiesas sēde tika atlikta, uzliktot par pienākumu Parādnieka pārstāvim līdz 2018. gada 23. novembrim iesniegt tiesā pierādījumus, ka administrators ir atteicies pieņemt Parādnieka dokumentus. 2018. gada 21. novembrī administrators saņēmis Parādnieka pārstāvja vēstuli, kurā viņš lūdz iespēju nodot viņa rīcībā esošos Parādnieka dokumentus administratoram viņas prakses vietā.

1. Vai Maksātnespējas likumā noteiktās tiesību normas attiecībā uz dokumentu nodošanu administratoram ir tulkojamas paplašināti, proti, vai parādnieka pārstāvis var brīvi izvēlēties, kad nodot dokumentus administratoram, pat ja no Parādnieka maksātnespējas procesa pasludināšanas ir pagājuši vairāk nekā 19 mēneši?

2. Vai administratoram savā prakses vietā būtu jāpieņem Parādnieka dokumenti no Parādnieka pārstāvja?

3. Ja administratoram Parādnieka dokumenti jāpieņem, vai ir iespējams pie dokumentu pieņemšanas – nodošanas pieaicināt Maksātnespējas kontroles dienesta pārstāvjus?

⁴ Maksātnespējas kontroles dienesta 2018. gada 23. novembra vēstule Nr. 1-57n/2018/1330

Maksātnespējas likuma 70. panta pirmajā daļā ir noteikts parādnieka pārstāvja pienākums ar pieņemšanas un nodošanas aktu nodot administratoram visu parādnieka mantu, organizatoriskos, personāla un grāmatvedības dokumentus, rīkojumus, izziņas, pārskatus un saraksti, kā arī parādnieka zīmogu un spiedogu administratora noteiktajā termiņā, kas nevar būt īsāks par trim dienām un garāks par 10 dienām pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas dienas. Parādnieka pārstāvja pienākums ir sagatavot nododamās parādnieka mantas un dokumentu sarakstu. Parādnieka pārstāvis dokumentus administratoram nodod, sakārtojot tos atbilstoši lietvedības noteikumiem.

Maksātnespējas kontroles dienests norāda, ka minētajā tiesību normā noteiktais parādnieka pārstāvja pienākums nodot parādnieka mantu un dokumentus administratoram ir imperatīvs, t.i., tāds, kura izpilde ir obligāta (J. Neimanis. Ievads tiesībās. Rīga: Autora izdevums, 2004. gads, 52. lpp.). Turklāt likumdevējs nav paredzējis parādnieka pārstāvja tiesības izvēlēties mantas un dokumentu nodošanas laiku. Maksātnespējas likuma 70. panta pirmajā daļā ir noteiktas skaidras un nepārprotamas mantas un dokumentu nodošanas termiņa robežas. Vienlaikus konkrēta mantas un dokumentu nodošanas brīža noteikšanu (termiņa robežu ietvaros) likumdevējs ir atstājis administratora ziņā. Turklāt parādniekam ir pienākums arī sastādīt nododamās mantas un atbilstoši lietvedības noteikumiem sakārtotu dokumentu sarakstu. Tādējādi secināms, ka minētā tiesību norma nav tulkojama paplašināti un tajā ir noteikts parādnieka pārstāvja pienākums mantu un dokumentus nodot administratora norādītajā termiņā. Savukārt Maksātnespējas likuma 72.¹ pantā ir noteikta parādnieka valdes locekļa atbildība par zaudējumiem parādniekam, ja administratoram netiek nodoti parādnieka grāmatvedības dokumenti vai tie ir tādā stāvoklī, kas neļauj gūt skaidru priekšstatu par parādnieka darījumiem un mantas stāvokli pēdējos trijos gados pirms maksātnespējas procesa pasludināšanas.

Maksātnespējas kontroles dienests vērš uzmanību, ka administratīvā atbildība par maksātnespējas procesa un tiesiskās aizsardzības procesa noteikumu pārkāpšanu paredzēta Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 166.³⁶ pantā, savukārt kriminālatbildību par maksātnespējas procesa kavēšanu nosaka atbilstoši Krimināllikuma 215. pantā paredzētā noziedzīga nodarījuma sastāva pazīmēm.

Attiecībā uz dokumentu pieņemšanu no Parādnieka pārstāvja norādāms, ka maksātnespējas jomu regulējošie normatīvie akti neparedz administratora tiesības atteikties pieņemt parādnieka mantu un dokumentus no parādnieka pārstāvja neatkarīgi no tā, vai viņš ir, vai nav ievērojis administratora noteikto nodošanas termiņu (Maksātnespējas likuma 70. panta pirmā daļa).

Turklāt, iztrūkstot parādnieka dokumentiem, administrators nevar īstenot administratoram piešķirtās tiesības un pildīt noteiktos pienākumus, tostarp, bet ne tikai, veikt parādnieka dokumentu un mantas pilnu inventarizāciju, atgūt debitoru parādus un veikt tiesiskas darbības citas parādnieka mantas atgūšanai, izvērtēt un celt tiesā prasības pret juridiskās personas pārvaldes institūciju locekļiem un dalībniekiem, izvērtēt parādnieka darījumus un, nepieciešamības gadījumā, apstrīdēt tos. Tādējādi dokumentu neesamība būtiski ierobežo Maksātnespējas likuma 26. panta otrajā daļā noteikto administratora pienākumu nodrošināt efektīvu un likumīgu juridiskās personas maksātnespējas procesa un fiziskās personas maksātnespējas procesa norisi un mērķu sasniegšanu.

Ņemot vērā minēto, Maksātnespējas kontroles dienests nesaskata tiesisku pamatu nepieņemt Parādnieka dokumentus no Parādnieka pārstāvja administratora prakses vietā.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 173. panta pirmo daļu Maksātnespējas kontroles dienests ir tieslietu ministra pārraudzībā esoša tiešās pārvaldes iestāde, kas normatīvajos aktos noteiktās kompetences ietvaros īsteno valsts politiku tiesiskās aizsardzības procesa un maksātnespējas procesa jautājumos, aizsargā darbinieku intereses viņu darba devēja maksātnespējas gadījumā un likumā noteiktajā kārtībā īsteno valsts un sabiedrības interešu aizsardzību tiesiskās aizsardzības procesa un maksātnespējas procesa jautājumos. Savukārt Maksātnespējas kontroles dienestam noteiktās kompetences ietvaros veicamās darbības noteiktas 174.¹ un 174.² pantā.

Atbilstoši minētajām tiesību normām Maksātnespējas kontroles dienesta funkcijās neietilpst piedalīšanās parādnieka mantas un dokumentu pārņemšanas procesā. Līdz ar to Maksātnespējas kontroles dienesta klātbūtne Parādnieka dokumentu pieņemšanā no Parādnieka pārstāvja administratora prakses vietā nerada juridiskas sekas.

Vienlaikus norādāms, ka saskaņā Tiesu izpildītāju likuma 74. panta pirmās daļas 2. punktu zvērīnāts tiesu izpildītājs pēc ieinteresēto personu lūguma veic faktu fiksēšanu. Tādējādi administrators ir tiesīga vērsties pie zvērīnāta tiesu izpildītāja ar lūgumu fiksēt Parādnieka dokumentu pieņemšanas – nodošanas un ar to saistītus faktus.

Par administratora atlīdzību⁵

1. Ņemot vērā to, ka iepriekšējais administrators SIA maksātnespējas procesā pārskaitījis visus Parādnieka naudas līdzekļus savas atlīdzības segšanai uz savu kontu, un SIA nav un nebūs līdzekļu. No kādiem līdzekļiem tiks segtas nepieciešamās izmaksas (pasta pakalpojumi, bankas pakalpojumi, arhīva pakalpojumi utt.), īpaši, ņemot vērā to, ka, nesedzot minētās izmaksas nav iespējams izslēgt SIA no komercreģistra (izslēgšanas priekšnosacījums – Valsts arhīva izziņa, kura izsniedzama tikai par maksu). Gadījumā, ja Maksātnespējas kontroles dienests uzskata, ka jaunajam administratoram ir pienākums segt minētās izmaksas no saviem personīgiem līdzekļiem, lūdzu paziņot, kurš normatīvais akts šādu pienākumu paredz.

2. Vai jaunajam administratoram pienākas atlīdzība par administratora pienākumu pildīšanu SIA maksātnespējas procesā, vai arī ir pienākums bez atlīdzības veikt darbības SIA maksātnespējas procesa turpināšanai un pabeigšanai? Ja ir pienākums pildīt administratora pienākumus SIA maksātnespējas procesā bez tiesībām uz atlīdzību, lūdzu paziņot, kurš normatīvais akts šādu pienākumu paredz.

Maksātnespējas kontroles dienesta norāda, ka iepriekš atbildes vēstulē norādīta informācija par administratora atlīdzības saņemšanas priekšnoteikumiem, tādējādi Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā nav lietderīgi vēlreiz uzskaitīt minētās tiesību normas.

Viedoklis par jautājumu par maksātnespējas procesa izmaksu segšanas avotu ir skatāms kopsakarā ar viedokli par jautājumu par administratora atlīdzības saņemšanas priekšnoteikumiem.

⁵ Maksātnespējas kontroles dienesta 2018. gada 7. augusta vēstule Nr. 1-57n/2018/885

Ņemot vērā, ka SIA iepriekšējais administrators saņēmis atlīdzību divu minimālo mēnešalgu apmērā par darbu no iecelšanas dienas līdz SIA mantas pārdošanas sagatavošanas dienai, tātad administrators ir izpildījis priekšnoteikumu atlīdzības saņemšanai, jaunajam administratoram nav likumiska pamata pieprasīt un saņemt atlīdzību par pienākumu veikšanu juridiskās personas maksātnespējas procesā, pamatojoties uz Maksātnespējas likuma 169. panta otrās daļas 1. punktu. Situācija, ka administrators par pienākumu veikšanu maksātnespējas procesā saņemtu minēto atlīdzību vairākkārt, radītu nevienlīdzību starp kreditoru prasījumu apmierināšanas iespējām dažādos maksātnespējas procesos.

Savukārt Maksātnespējas likuma 169. panta otrās daļas 2. punktā noteikts, ja pēc parādnieka mantas pārdošanas plāna sastādīšanas maksātnespējas process tiek turpināts, jo šo procesu ir iespējams finansēt no parādnieka līdzekļiem, administratora atlīdzība no parādnieka neieķīlātās mantas pārdošanas, kā arī no atgūtās parādnieka mantas ir 10 % no summas, kas paredzēta izmaksai kreditoriem. Administrators ar kreditoru sapulci vai citu maksātnespējas procesa izmaksu finansētāju var vienoties arī par citu atlīdzības apmēru un segšanas kārtību.

Situācijā, kad SIA nav naudas līdzekļu izmaksu segšanai, var izmantot iespēju sasaukt kreditoru sapulci, lai lemtu jautājumus, kas ir kreditoru sapulces kompetencē, proti, par maksātnespējas procesa izdevumu apstiprināšanu un administratora atlīdzības noteikšanu. Vienlaikus var informēt kreditorus par radušos situāciju un izteikt priekšlikumu par maksātnespējas procesa finansēšanu no kreditoru līdzekļiem.

Maksātnespējas likuma 168. panta trešā daļa noteic, ja no parādnieka mantas nav iespējams segt juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksas, tās var finansēt no parādnieka pārstāvja, administratora, kreditora, kreditoru grupas vai citu fizisko vai juridisko personu naudas līdzekļiem un pēc to iniciatīvas, minētajām personām par to rakstveidā vienojoties ar administratoru, ja šāda vienošanās atbilst kreditoru interesēm.

Papildus jau iepriekšējā vēstulē norādītajai informācijai Maksātnespējas kontroles dienests vērš uzmanību uz Satversmes tiesas 2010. gada 20. aprīļa lēmumā Nr. 2009-100-03 norādīto, ka maksātnespējas process ir vērsts galvenokārt uz kreditoru un parādnieku tiesību aizsardzību. Vienlaikus šajā procesā īstenojas administratora tiesības izvēlēties attiecīgo nodarbošanos kā savu profesionālo darbību un gūt no tās savai eksistencei nepieciešamos līdzekļus. Šīs administratora tiesības nevar aplūkot tikai viena maksātnespējas procesa ietvaros. Jāņem vērā, ka administrators savu profesionālo darbību var realizēt secīgi vai pat vienlaikus vairākos maksātnespējas procesos. Ar administratora profesijas būtību pretrunā nenonāktu tas, ka līdztekus maksātnespējas procesam, kurā administratoram ir iespējas nopelnīt lielāku atlīdzību, viņam būtu pienākums uzņemties arī tādu maksātnespējas procesu administrēšanu, kuros atlīdzība ir neliela. Tāpat minētajā tiesas lēmumā norādīts, ka Eiropas Cilvēktiesību tiesa nav saskatījusi tiesību uz īpašumu aizskārums arī tad, ja kādas profesijas pārstāvjiem sabiedrības labā noteiktos gadījumos uzlikts pienākums veikt savu darbu bez atlīdzības.

Atbilstoši minētajai Satversmes tiesas atziņai naudas līdzekļu neesamība konkrētajā maksātnespējas procesa lietā nevar būt šķērslis likumīga un efektīva maksātnespējas procesa norisei un pabeigšanai.

***Par maksātnespējas procesa izmaksām
pēc maksātnespējas procesa izbeigšanas⁶***

VID saņemts parādnieka (fiziskā persona) administratora paziņojums par parādnieka bankrota procedūras pabeigšanu un parādnieka bankrota procedūras izmaksu saraksts. Administrators bankrota procedūras izmaksu sarakstā norāda, ka izmaksas uz 2018. gada 18. jūniju sastāda 1148,40 euro, t. sk., administratora atlīdzība 860,00 euro, ar maksātnespējas procesa nodrošināšanu saistītie izdevumi, t. sk., pasta izdevumi 24,40 euro apmērā un ar maksātnespējas procesa lietas glabāšanu 10 gadu garumā pēc maksātnespējas lietas pabeigšanas saistītie izdevumi 264,00 euro apmērā.

Norādīts, ka Maksātnespējas likuma 172. pantā noteikts, ka fiziskās personas maksātnespējas procesa tiešās izmaksas ir izmaksas, kas saistītas ar fiziskās personas maksātnespējas procesa nodrošināšanu un tās tiek segtas no parādnieka mantas pārdošanas rezultātā iegūtajiem līdzekļiem. Savukārt fiziskās personas maksātnespējas netiešās izmaksas ir parādnieka uzturēšanas izmaksas pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas un tās tiek segtas no parādnieka līdzekļiem, ko viņš ir tiesīgs paturēt sev uzturēšanas izmaksu segšanai. Tādējādi, VID ieskatā, administratora norādītās izmaksas 264,00 euro apmērā, kas ir saistītas ar maksātnespējas procesa lietas glabāšanu 10 gadu garumā pēc maksātnespējas lietas pabeigšanas, faktiski neatbilst Maksātnespējas likuma 172. pantā definētajām izmaksām, jo šīs administratora paredzētās izmaksas iestāsies jau pēc attiecīgā parādnieka maksātnespējas procesa izbeigšanas. Norādīts, ka VID izteica lūgumu administratoram precizēt attiecīgo izmaksu sarakstu, tomēr administrators uzskatīja par nepamatotu VID lūgumu precizēt izmaksas 264,00 euro apmērā, kas ir saistītas ar maksātnespējas procesa lietas glabāšanu 10 gadu garumā pēc maksātnespējas lietas pabeigšanas.

Ievērojot minēto, VID lūdz Maksātnespējas kontroles dienestam sniegt viedokli, vai pie iesniegumā minētajiem apstākļiem administrators bija tiesīgs fiziskās personas maksātnespējas procesa izmaksās iekļaut izmaksas, kas radīsies pēc maksātnespējas lietas pabeigšanas, un vai tās būtu sedzamas no parādnieka līdzekļiem, ievērojot Maksātnespējas likuma 172. panta nosacījumus.

Ministru kabineta noteikumu Nr. 286 37. punktā noteikts, ka administrators visas lietas, izņemot tos lietā esošos dokumentus, kas saskaņā ar Maksātnespējas likumu ir nododami glabāšanā valsts arhīvam, glabā 10 gadus pēc lietas pabeigšanas dienas, ja citos normatīvajos aktos nav noteikts garāks dokumentu glabāšanas termiņš. Šāds termiņš noteikts, ņemot vērā civiltiesiskā noilguma termiņu, kas saskaņā ar Civillikuma 1895. pantu ir 10 gadi.

Ministra kabineta noteikumu Nr. 286 19.2. apakšpunktā noteiktās lietas nav saistītas ar konkrētiem maksātnespējas procesiem, līdz ar to šo lietu glabāšanas izdevumus nav pamata iekļaut maksātnespējas procesu izmaksās. Šie izdevumi nav sedzami no administratora amata pienākumu veikšanas ieņēmumiem, ko saskaņā ar Maksātnespējas likuma 26.¹ panta otro daļu veido

⁶ Maksātnespējas kontroles dienesta 2018. gada 17. augusta vēstule Nr. 1-57n/2018/941

administratora atlīdzība par pienākumu pildīšanu juridiskās personas maksātnespējas procesā un fiziskās personas maksātnespējas procesā.

Juridiskās personas maksātnespējas procesu lietu glabāšanas izdevumus, Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā, ir iespējams attiecināt uz konkrētā maksātnespējas procesa izdevumiem, konkrētāk uz izdevumiem, kas pamatoti un saistīti ar konkrētā maksātnespējas procesa nodrošināšanu, kā tas paredzēts Maksātnespējas likuma 170. panta otrās daļas 10. punktā. Vienlaikus jānorāda, ka saskaņā ar Maksātnespējas likuma 26. panta otro daļu administrators nodrošina efektīvu un likumīgu juridiskās personas maksātnespējas procesa gaitu. Ievērojot iepriekš minēto, jānorāda, ka juridiskās personas maksātnespējas procesa lietas glabāšanas izdevumiem jābūt pamatotiem un samērīgiem.

Savukārt attiecībā uz fiziskās personas maksātnespējas procesa lietu glabāšanas izdevumiem jānorāda, ka Maksātnespējas likumā ietvertās tiesību normas par izmaksām fiziskās personas maksātnespējas procesa likumīgas un efektīvas norises nodrošināšanu (Maksātnespējas likuma XXX nodaļa) paredz konkrētu maksātnespējas procesa izmaksu uzskaitījumu (Maksātnespējas likuma 172. pants), un tās nesatur tiesisko regulējumu, kas paredzētu segt izdevumus par konkrēta maksātnespējas procesa lietas glabāšanu. Papildus norādāms, ka fiziskās personas maksātnespējas procesā dokumentu apjoms ir ievērojami mazāks kā juridiskās personas maksātnespējas procesā, un šo dokumentu glabāšana vairumā gadījumu neradītu ievērojamas papildu izmaksas.

Papildus norādāms, ka 2018. gada 5. jūlijā EMUS iesniegts administratora sākotnējais darbības pārskats un tam pievienots ziņojums par parādnieka mantas neesamību. Ievērojot minēto secināms, ka ar parādnieks maksātnespējas procesu saistīto glabājamo dokumentu apjoms nav liels, līdz ar to, Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā, administratora iekļautās izmaksas parādnieka bankrota procedūras izmaksu sarakstā nav pamatotas un samērīgas.

Par patiesā labuma guvēja norādīšanu⁷

Vai kredītiestādē (bankā), kurā maksātnespējīgajai kapitālsabiedrībai ir atvērts konts, kā patieso labuma guvēju var norādīt administratoru, ja nav iespējams sniegt pilnu informāciju par maksātnespējīgās kapitālsabiedrības īpašniekiem (patiesajiem labuma guvējiem). Šajā gadījumā, vai par SIA patieso labuma guvēju var norādīt administratoru.

Lai noskaidroju jautājumu par patiesā labuma guvēja norādīšanu, Maksātnespējas kontroles dienests bija vērsies Finanšu un kapitāla tirgus komisijā. Maksātnespējas kontroles dienestā saņemta Finanšu un kapitāla tirgus komisijas atbildes vēstule Nr. 2378, kurā norādīts turpmākais.

Nodibinot darījuma attiecības ar parādnieku un noskaidrojot parādnieka patieso labuma guvēju, var piemērot Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likuma (turpmāk šajā skaidrojumā – Likums) 18. panta septītajā daļā noteikto, proti, likuma subjekts, atbilstoši pamatojot un dokumentējot darbības, kas veiktas, lai noskaidrotu klienta patieso labuma guvēju, par juridiskās personas patieso labuma guvēju var uzskatīt personu, kura ieņem

⁷ Maksātnespējas kontroles dienesta 2018. gada 12. jūlija vēstule Nr. 1-57n/2018/775

augstākās pārvaldības institūcijā amatu šajā juridiskajā personā, ja ir izmantoti visi iespējamie noskaidrošanas līdzekļi un nav iespējams noskaidrot nevienu fizisko personu – patieso labuma guvēju Likuma 1. panta 5. punkta izpratnē, kā arī ir izslēgtas šaubas, ka juridiskajai personai vai juridiskajam veidojumam ir cits patiesā labuma guvējs. Atbilstoši Maksātnespējas likuma 64. panta pirmās daļas 1. punktam administratoram ir visas normatīvajos aktos, parādnieka statūtos vai līgumos paredzētās pārvaldes institūciju tiesības, pienākumi un atbildība.

Ņemot vērā minēto, gadījumos, kad nav iespējams noskaidrot parādnieka patieso labuma guvēju atbilstoši Likuma 1. panta 5. punktā noteiktajam un iegūt Likumā noteikto informāciju par patieso labuma guvēju, par parādnieka patieso labuma guvēju var tikt uzskatīts parādnieka administrators.

Par administratora pienākumiem⁸

Atbilstoši Ministru kabineta 2017. gada 7. februāra noteikumu Nr. 78 "Dabaszāģes tirdzniecības un lietošanas noteikumi" (turpmāk šajā skaidrojumā – Ministru kabineta noteikumi Nr. 78) 97. punktam un 99. punktam viens no dabaszāģes apģādes sistēmas lietotāja pienākumiem ir sniegt patiesu informāciju par komercuzskaites mēraparāta rādījumiem atbilstoši noteiktajai komercuzskaites mēraparātu rādījumu paziņošanas kārtībai. AS, kas ir sadales sistēmas operators, 2017. gada 28. decembrī apstiprinājis sadales sistēmas pakalpojumu izmantošanas kārtību (turpmāk šajā skaidrojumā – Kārtība). Atbilstoši Kārtības 15. punktā un 18. punktā noteiktajam lietotāja maiņas gadījumā iepriekšējam dabaszāģes lietotājam un jaunajam dabaszāģes lietotājam jānoformē komercuzskaites mēraparāta rādījumu fiksācijas akts (turpmāk šajā skaidrojumā – Akts) (minētās Kārtības 2. pielikums).

No Maksātnespējas likuma 63. panta pirmās daļas 1. punkta, 64. panta pirmās daļas 1. punkta un 134. panta otrās daļas 2. punkta izriet, ka administrators, uzsākot pildīt pienākumus juridiskās personas maksātnespējas procesā vai fiziskās personas maksātnespējas procesā, kļūst par gazificētā objekta tiesisko valdītāju, kuram, tostarp jāievēro dabaszāģes tirdzniecības un lietošanas reglamentējošo normatīvo aktu prasības, tostarp tās, kas noteiktas Ministru kabineta noteikumu Nr. 78 97. punktā un 99. punktā un Kārtības 15. punktā un 18. punktā.

Konkrētajā gadījumā AS norādījusi, ka maksātnespējas procesa ietvaros nevienā no gazificētajiem objektiem, kurā parādnieka valdījuma tiesības (par lietotāju kļūvis) ieguvis administrators, nav saņemts Kārtības 2. pielikumā norādītais Akts.

Ievērojot minēto, kā arī to, ka vēstulē nav norādīts nedz konkrēts maksātnespējas process, nedz tā administrators, Maksātnespējas kontroles dienests norāda turpmāko.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 63. panta pirmās daļas 1. punktu un 2. punktu pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas parādnieks zaudē tiesības rīkoties ar visu savu mantu, kā arī ar viņa valdījumā vai turējumā esošo trešajām personām piederošo mantu,

⁸ Maksātnespējas kontroles dienesta 2018. gada 27. jūlija vēstule Nr. 1-49n/2018/71

un šīs tiesības iegūst administrators, tāpat parādnieka pārvaldes institūciju darbība tiek apturēta, un parādnieka pārvaldīšanu veic administrators. Atbilstoši Komerclikuma 209. pantam sabiedrības pārvaldes institūcijas ir dalībnieku sapulce un valde, kā arī padome (ja tāda ir izveidota). Savukārt atbilstoši Komerclikuma 221. panta pirmajai daļai valde ir sabiedrības izpildinstitūcija, kura vada un pārstāv sabiedrību. Līdz ar to, valde ir tā sabiedrības pārvaldes institūcija, kura nepieciešamības gadījumā slēdz līgumu par dabasgāzes lietošanu un tai ir pienākums pildīt normatīvajos aktos noteiktos pienākumus attiecībā uz dabasgāzes lietošanu. Pasludinot juridiskās personas maksātnespējas procesu, tiesības un pienākumus, kuri paredzēti normatīvajos aktos juridiskās personas pārvaldes institūcijām, pārņem administrators. Būtībā visa maksātnespējīgās juridiskās personas pārvalde tiek nodota administratoram. Šādā gadījumā notiek dabasgāzes lietotāja maiņa.

Savukārt atbilstoši Maksātnespējas likuma 134. panta otrās daļas 2.punktam pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas parādnieks zaudē tiesības rīkoties ar visu savu mantu, kā arī ar viņa valdījumā vai turējumā esošo trešajām personām piederošo mantu (izņemot mantu, uz kuru nevar vērst piedziņu), un šīs tiesības iegūst administrators. Atšķirībā no juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas, fiziskās personas maksātnespējas procesa gadījumā parādnieks (fiziskā persona) nezaudē savu rīcībspēju, tas ir, administrators fiziskās personas maksātnespējas procesā neiestājas tās vietā, kā tas ir, pārņemot juridiskās personas izpildinstitūciju funkcijas pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas. Līdz ar to fiziskās personas maksātnespējas procesa gadījumā nenotiek dabasgāzes lietotāja maiņa.

Secināms, ka administratora pienākumi maksātnespējas procesā atšķiras atkarībā no tā, vai konkrētais maksātnespējas process ir juridiskās personas vai fiziskās personas maksātnespējas process.

Par maksātnespējas procesa depozītu⁹

Vai pareizi ir uzskatīt, ka administratoriem, kas ir reģistrējušies kā PVN maksātāji, atlīdzības daļa no izmaksājamā depozīta sastāda 710,74 EUR un PVN – 149,26 EUR, savukārt administratoriem, kas nav reģistrējušies kā PVN maksātāji, no depozīta izmaksājamā atlīdzība sastāda 860,00 EUR.

Maksātnespējas likuma 129. panta otrajā daļā noteikts, ka fiziskās personas maksātnespējas procesa piemērošanas priekšnoteikums ir fiziskās personas maksātnespējas procesa depozīta iemaksa divu minimālo mēnešalgu apmērā Maksātnespējas kontroles dienesta speciāli izveidotā Valsts kases kontā. Savukārt Maksātnespējas likuma 129. panta trešajā daļā noteikts, ka fiziskās personas maksātnespējas procesa depozīts izmantojams, lai segtu šā likuma 171. panta pirmajā daļā noteikto administratora atlīdzību un PVN, ja administrators reģistrēts VID PVN maksātāju reģistrā.

Maksātnespējas likuma 171. panta pirmajā daļā noteikts, ka par administratora pienākumu veikšanu fiziskās personas maksātnespējas procesā administrators saņem atlīdzību. Saskaņā ar Pievienotās vērtības nodokļa likuma 5. panta pirmās daļas 2. punktu pakalpojumu sniegšana par

⁹ Maksātnespējas kontroles dienesta 2018. gada 3. oktobra vēstule Nr. 1-49n/2018/95

atlīdzību ir ar nodokli apliekami darījumi. Pievienotās vērtības nodokļa likumā kā izņēmums nav noteikts, ka administratora atlīdzību neapliek ar PVN. Tādējādi, ja administrators ir reģistrējies VID PVN maksātāju reģistrā, PVN ir obligāts maksājums, tā kā administratora atlīdzība un PVN ir nesaraujami saistīti.¹⁰

Vienlaikus jāņem vērā Maksātnespējas likuma 171. panta septītajā daļā noteiktais – gadījumos, kad administratora atlīdzība un PVN, ja administrators ir reģistrēts VID PVN maksātāju reģistrā, ir sedzams no Maksātnespējas likuma 129. panta otrajā daļā minētā depozīta, kopējā no depozīta izmaksājamā summa nedrīkst pārsniegt Maksātnespējas likuma 129. panta otrajā daļā minētā depozīta apmēru. Līdz ar to, ja administrators ir PVN maksātājs, tad viņš šo nodokli maksā no depozīta. Maksātnespējas likums neuzliek pienākumu parādniekam veikt papildu maksājumus saistībā ar administratora pienākumu veikšanu maksātnespējas procesā. Tādējādi administratoram, kurš ir reģistrēts kā PVN maksātājs, no maksātnespējas procesa depozīta summas ir jāiemaksā PVN, un administratora atlīdzības daļu veido summa pēc PVN nomaksas.

Vienlaikus norādām, ka administratoriem, neatkarīgi no tā, vai viņš ir vai nav PVN maksātājs, atlīdzības apmērs ir izmaksājams vienādā apmērā, t. i., administratoram tiek izmaksāts Maksātnespējas likuma 129. panta otrajā daļā noteiktais atlīdzības apmērs.

Par PVN segšanu fiziskās personas maksātnespējas procesā¹¹

Maksātnespējas kontroles dienests vērs uzmanību, ka 2018. gada 1. jūlijā Maksātnespējas likuma 129. panta trešā daļa ir izteikta jaunā redakcijā, saskaņā ar kuru fiziskās personas maksātnespējas procesa depozīts izmantojams, lai segtu šā likuma 171. panta pirmajā daļā noteikto administratora atlīdzību un PVN, ja administrators reģistrēts VID PVN maksātāju reģistrā.

Minētajā normā pēc grozījumiem ir ietverta skaidra norāde par to, ka izmaksas, kas sedzamas no maksātnespējas procesa depozīta līdzekļiem, nedrīkst pārsniegt attiecīgā depozīta apmēru, tādējādi nodrošinot personu vienlīdzīgu piekļuvi procesam (sk. 2018. gada 31. maija likuma "Grozījumi Maksātnespējas likumā" anotāciju. Pieejams: <http://titania.saeima.lv/LIVS12/SaeimaLIVS12.nsf/0/E2E67AF2E3E97D6BC22581F3002C96BC?OpenDocument>). Proti, likumdevējs šajā normā *expressis verbis* nostiprinājis gribu nepieļaut, ka parādniekam fiziskās personas maksātnespējas procesā papildus maksātnespējas procesa depozīta iemaksai būtu jāsedz arī izdevumus, ko veido Maksātnespējas likuma 171. panta sestajā daļā paredzētais PVN maksājums.

Lai arī Maksātnespējas likuma redakcijā, kas bija spēkā līdz 2018. gada 30. jūnijam, nav ietverta tieša norāde par to, ka fiziskās personas maksātnespējas procesa depozīta apmērā ietilpst administratora atlīdzībai aprēķināmais PVN, vērsam uzmanību, ka arī saskaņā ar šo regulējumu situācija, kurā parādniekam fiziskās personas maksātnespējas procesā papildus maksātnespējas procesa depozītam būtu jāsedz PVN maksājums, nav pieļaujama. Minētais secinājums pamatojams

¹⁰ Likumprojekta "Grozījumi Maksātnespējas likumā" sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija). Pieejams:

<http://titania.saeima.lv/LIVS12/SaeimaLIVS12.nsf/0/E2E67AF2E3E97D6BC22581F3002C96BC?OpenDocument>

¹¹ Maksātnespējas kontroles dienesta 2018. gada 8. augusta vēstule Nr. 1-49n/2018/81

ar to, ka fiziskās personas maksātnespējas procesa depozīts ir noteikts naudas līdzekļu apmērs, ko iemaksājot, fiziskā persona ir izpildījusi savu pienākumu segt administratora atlīdzību un fiziskā persona, kas atrodas finansiālās grūtībās, var tiesiski paļauties, ka, veicot fiziskās personas maksātnespējas procesa depozīta iemaksu, tai nebūs jāveic nekādi papildu maksājumi saistībā ar administratora atlīdzību (izņemot gadījumu, ja tā vēlēšies izmantot administratora pakalpojumus saistību dzēšanas plāna izstrādei).

No minētā izriet, ka Maksātnespējas likuma 2018. gada 31. maija grozījumi, kas stājās spēkā 2018. gada 1. jūlijā, precizē jau iepriekš izteikto likumdevēja gribu, nevis nosaka jaunu kārtību attiecībā uz PVN segšanu no administratoram izmaksājamās atlīdzības.

Par PVN¹²

Vai administrators var ieturēt naudas līdzekļus no neieķīlāto nekustamo īpašumu pārdošanas fiziskās personas maksātnespējas procesā, lai samaksātu PVN, kas tiek pieskaitīts administratora atlīdzībai.

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 171. panta pirmajai daļai administrators saņem atlīdzību par pienākumu veikšanu fiziskās personas maksātnespējas procesā.¹³ Minētā panta otrā daļa noteic, ka papildus šā panta pirmajā daļā minētajai atlīdzībai administrators bankrota procedūras ietvaros saņem atlīdzību par mantas atgūšanu un pārdošanu tādā apmērā, kāds paredzēts juridiskās personas maksātnespējas procesā (Maksātnespējas likuma 169. pants). Savukārt Maksātnespējas likuma 171. panta sestajā daļā noteikts, ka Maksātnespējas likumā noteiktajai administratora atlīdzībai par administratora pienākumu veikšanu fiziskās personas maksātnespējas procesā papildus tiek pieskaitīts PVN, ja administrators ir reģistrēts VID PVN maksātāju reģistrā.

Saskaņā ar Pievienotās vērtības nodokļa likuma 5. panta pirmās daļas 2. punktu pakalpojumu sniegšana par atlīdzību ir ar nodokli apliekami darījumi. Norādāms, ka Pievienotās vērtības nodokļa likums neparedz iespēju neaplikt administratora atlīdzību ar PVN, tādējādi PVN, ja administrators ir reģistrējies VID PVN maksātāju reģistrā, ir obligāts maksājums, līdz ar to administratora atlīdzība un PVN ir nesaraujami saistīti.¹⁴

Vienlaikus jāņem vērā, ka ar 2018. gada 31. maija grozījumiem Maksātnespējas likumā, kas stājās spēkā 2018. gada 1. jūlijā, Maksātnespējas likuma 171. pants papildināts ar septīto daļu, kas *expressis verbis* noteic, ka gadījumos, kad administratora atlīdzība un PVN, ja administrators ir reģistrēts VID PVN maksātāju reģistrā, ir sedzams no šā likuma 129. panta otrajā daļā minētā depozīta, kopējā no depozīta izmaksājamā summa nedrīkst pārsniegt šā likuma 129. panta otrajā

¹² Maksātnespējas kontroles dienesta 2018. gada 17. oktobra vēstule Nr. 1-49n/2018/102

¹³ Saskaņā ar Maksātnespējas likuma pārejas noteikumu 60. punktu šāds regulējums attiecībā uz depozīta izmaksāšanu ir piemērojams fiziskās personas maksātnespējas procesa lietās, kas uzsāktas, sākot ar 2018. gada 1. jūliju. Lietām, kas uzsāktas līdz minētajam datumam, depozīts tiek izmaksāts kā vienreizēja atlīdzība līdz bankrota procedūras pabeigšanai vai izbeigšanai.

¹⁴ Likumprojekta "Grozījumi maksātnespējas likumā" (Nr. 1093/Lp12) sākotnējās ietekmes novērtējums (anotācija). Pieejams:

<http://titania.saeima.lv/LIVS12/saeimalivs12.nsf/0/E2E67AF2E3E97D6BC22581F3002C96BC?OpenDocument>
[aplūkots 2018. gada 15. oktobrī]

daļā minētā depozīta apmēru. Līdz ar to, ja administrators ir PVN maksātājs, tad viņš šo nodokli maksā no depozīta. Maksātnespējas likums neuzliek pienākumu parādniekam veikt papildu maksājumus saistībā ar administratora pienākumu veikšanu maksātnespējas procesā. Tādējādi administratoram, kurš ir reģistrēts kā PVN maksātājs, no maksātnespējas procesa depozīta summas ir jāiemaksā PVN, un administratora atlīdzības daļu veido summa pēc PVN nomaksas.

Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā no iepriekš minētā secināms, ka administratora tiesības pieskaitīt PVN administratora atlīdzībai par pienākumu veikšanu attiecināmas uz visiem Maksātnespējas likuma 171. pantā noteiktajiem administratora atlīdzības pamatiem, tajā skaitā attiecībā uz administratora atlīdzību no parādnieka neieķīlātās mantas pārdošanas (Maksātnespējas likuma 171. panta otrā daļa un 169. panta otrās daļas 2. punkts), izņemot Maksātnespējas likuma 171. panta pirmajā daļā noteiktos gadījumus, proti, kad administratora atlīdzība tiek segta no fiziskās personas maksātnespējas procesa depozīta.

Par administratora atlīdzību un PVN fiziskās personas maksātnespējas procesā¹⁵

Kā administratoriem nodrošināt to, lai administratori saņemtu Maksātnespējas likumā noteikto administratora atlīdzību, ja parādnieks nedrīkst piemaksāt PVN summu, un ar kādu normatīvo aktu vai skaidrojumu tas tiek pamatots?

Maksātnespējas likuma 129. panta otrajā daļā noteikts, ka fiziskās personas maksātnespējas procesa piemērošanas priekšnoteikums ir fiziskās personas maksātnespējas procesa depozīta iemaksa divu minimālo mēnešalgu apmērā Maksātnespējas kontroles dienesta speciāli izveidotā Valsts kases kontā. Savukārt Maksātnespējas likuma 129. panta trešajā daļā noteikts, ka fiziskās personas maksātnespējas procesa depozīts izmantojams, lai segtu šā likuma 171. panta pirmajā daļā noteikto administratora atlīdzību un PVN, ja administrators reģistrēts VID PVN maksātāju reģistrā.

Maksātnespējas likuma 171. panta sestajā daļā noteikts, ka likumā noteiktajai administratora atlīdzībai par administratora pienākumu veikšanu fiziskās personas maksātnespējas procesā papildus tiek pieskaitīts PVN, ja administrators ir reģistrēts VID PVN maksātāju reģistrā. Savukārt Maksātnespējas likuma 171. panta septītajā daļā noteikts, ka gadījumos, kad administratora atlīdzība un PVN, ja administrators ir reģistrēts VID PVN maksātāju reģistrā, ir sedzams no Maksātnespējas likuma 129. panta otrajā daļā minētā depozīta, kopējā no depozīta izmaksājamā summa nedrīkst pārsniegt Maksātnespējas likuma 129. panta otrajā daļā minētā depozīta apmēru.

Tas nozīmē, ka ar Maksātnespējas likuma 171. panta septīto daļu likumdevējs konkretizēja šī panta sesto daļu, norādot, ka Maksātnespējas likums neuzliek pienākumu parādniekam veikt papildu maksājumus saistībā ar administratora pienākumu veikšanu maksātnespējas procesā, bet PVN ir sedzams no Maksātnespējas likuma 129. panta otrajā daļā minētās depozīta summas.

Likumprojekta "Grozījumi Maksātnespējas likumā" sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojumā (anotācijā) norādīts – ņemot vērā to, ka fiziskajai personai nav tiesību izvēlēties

¹⁵ Maksātnespējas kontroles dienesta 2018. gada 29. oktobra vēstule Nr. 1-49n/2018/104

administratoru, tāpat kā juridiskajai personai, kuras maksātnespējas procesā nejausības kārtībā iecelts administrators, kurš saskaņā ar Pievienotās vērtības nodokļa likumu ir atzīstams par PVN maksātāju, maksātnespējas procesa izmaksas palielinās par PVN summu. Līdz ar to maksātnespējas procesa izmaksu palielināšana par PVN summu nebūtu uzskatāmas par pamatotām maksātnespējas procesa izmaksām, ņemot vērā, ka ir atkarīgas nevis no attiecīgā maksātnespējas procesa un tā norises, bet gan no administratora personības un viņa faktiskajiem un tiesiskajiem apstākļiem, proti, no tā, vai administrators labprātīgi vai obligātā kārtā ir reģistrējies VID PVN maksātāju reģistrā. Ievērojot minēto, likumprojektā ietverta skaidra norāde par to, ka izmaksas, kas sedzamas no fiziskās personas maksātnespējas procesa depozīta līdzekļiem, nedrīkst pārsniegt attiecīgā depozīta apmēru, tādējādi nodrošinot personu vienlīdzīgu piekļuvi procesam.¹⁶

Ņemot vērā iepriekš minēto norādām, ka administratoram, kurš ir reģistrēts kā PVN maksātājs, no maksātnespējas procesa depozīta summas ir jāiemaksā PVN, un administratora atlīdzības daļu veido summa pēc PVN nomaksas. Par šādu likumdevējā gribu liecina gan likumprojekta "Grozījumi Maksātnespējas likumā" sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojumā (anotācijā), gan arī Maksātnespējas likuma 171. panta septītajā daļā norādītais.

Par izmaksu norādīšanu¹⁷

1. Pēc kāda principa – uzkrājuma vai naudas plūsmas principa – izmaksas ir jānorāda juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksu sarakstā?

2. Pēc kāda principa – uzkrājuma vai naudas plūsmas principa – izmaksas ir jānorāda EMUS iesniedzamajos pārskatos?

3. Vai kreditoriem nosūtāmajā izmaksu sarakstā ir jānorāda kopējā izmaksu summa (gan segtās, gan neseģtās izmaksas) vai faktiski segtā izmaksu summa?

4. Vai EMUS iesniedzamajā pārskatā sadaļā "Izmaksas" jānorāda kopējā izmaksu summa (gan segtās, gan neseģtās izmaksas) vai faktiski segtā izmaksu summa?

5. Vai EMUS iesniedzamajā pārskatā sadaļā "Finansētājs" vai kādā citā sadaļā ir kaut kādā veidā jānorāda, ka izmaksas – nodokļu parāds – nav segtas?

6. Gadījumā, ja jānorāda kopējās izmaksas (gan segtās, gan neseģtās izmaksas), vai neradīsies nesakritība ar summu, kas norādīta sadaļā "Finansētājs" (vai pārskatu varēs iesniegt)?

7. Vai EMUS iesniedzamajā pārskatā sadaļā "Izmaksas" ir jānorāda kopējā izmaksu summa – segtās izmaksas un depozīts (t. sk., fiziskās personas maksātnespējas procesā depozīta daļa, kas tiks saņemta pēc bankrota procedūras saņemšanas un daļa kas tiks saņemta pēc saistību dzēšanas procedūras pabeigšanas) – vai faktiski segtā izmaksu summa?

8. Kurā brīdī un vai vispār EMUS iesniedzamajos pārskatos sadaļā "Izmaksas" ir jānorāda depozīta summa, kas tiks saņemta pēc bankrota procedūras saņemšanas un summa, kas tiks

¹⁶ Likumprojekta "Grozījumi Maksātnespējas likumā" sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija). Pieejams: <http://titania.saeima.lv/LIVS12/SaeimaLIVS12.nsf/0/E2E67AF2E3E97D6BC22581F3002C96BC?OpenDocument> [aplūkots 26.10.2018]

¹⁷ Maksātnespējas kontroles dienesta 2018. gada 21. augusta vēstule Nr. 1-49n/2018/84

saņemta pēc saistību dzēšanas procedūras pabeigšanas?

No Maksātnespējas likuma 117. panta pirmās daļas (juridiskās personas maksātnespējas process) un 147. panta pirmās daļas (fiziskās personas maksātnespējas process) izriet, ka administratoram 15 dienu laikā pēc parādnieka mantas pārdošanas plāna izpildes jāsastāda maksātnespējas procesa izmaksu saraksts. Minētajā normā vai citās šī likuma normās nav konkretizēts, kāda veida izmaksas sarakstā ir jānorāda. Ievērojot minēto un lai kreditoriem tiktu nodota pilnīga informācija par maksātnespējas procesā radušajām izmaksām, Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā, minētajā izmaksu sarakstā būtu jānorāda visas izmaksu pozīcijas, kas radušās maksātnespējas procesa ietvaros.

Attiecībā uz administratora darbības pārskatu (turpmāk šajā skaidrojumā – pārskats) aizpildīšanu informējam, ka Ministru kabineta noteikumos Nr. 247 iekļautas pārskatu formas, kas jāaizpilda elektroniskā formā EMUS. Minētajās pārskatu formās ir sadaļa "Maksātnespējas procesa nodrošināšanas izmaksas", kurā ir tādas pozīcijas kā "No neieķīlātās mantas segtās izmaksas" un "No ieķīlātās mantas segtās izmaksas". No pārskatu formās iekļauto pozīciju nosaukuma secināms, ka pārskatos jānorāda tikai segtās maksātnespējas procesa izmaksas.

Tāpat minētajā pārskatu formā (tikai juridiskās personas maksātnespējas procesā) ir sadaļa "Maksātnespējas izmaksu segšana" (EMUS – "finansētājs"), kurā jānorāda, no kādas personas līdzekļiem konkrētajā pārskata periodā segtas iepriekš norādītās izmaksas. Ievērojot, ka pārskatos jānorāda tikai tās izmaksas, kas konkrētajā pārskata periodā ir segtas, nevar rasties nesakritības starp sadaļu "Maksātnespējas procesa nodrošināšanas izmaksas" un "Maksātnespējas izmaksu segšana" (EMUS – "finansētājs").

Papildus norādāms, ka pārskatos nav paredzēta atsevišķa sadaļa vai pozīcijas, kurās būtu jānorāda nesegtās maksātnespējas procesa izmaksas.

Attiecībā uz depozīta norādīšanu sadaļā "Maksātnespējas procesa nodrošināšanas izmaksas" skaidrojam, ka pārskatos ir jāietver visas konkrētajā pārskata periodā segtās izmaksas, taču attiecībā uz depozīta līdzekļiem pastāv izņēmuma gadījums. Depozīts ir vienīgā izmaksu pozīcija, kas jānorāda noslēguma (vai sākotnējā pārskatā, ja tas būs vienīgais pārskats konkrētajā maksātnespējas procesā) pārskatā, lai gan faktiski vēl nav izmaksāts. Tas norādāms tādēļ, ka noslēguma pārskatā ir jāatspoguļo visas izmaksas, kas konkrētajā maksātnespējas procesā ir vai tiks segtas, jo citi pārskati vairs netiks sniegti.

Attiecībā uz fiziskās personas maksātnespējas procesa depozīta norādīšanu skaidrojam, ka noslēguma pārskatā jānorāda tās depozīta daļas summa, kas tiks saņemta pēc bankrota procedūras saņemšanas. Savukārt to depozīta daļas summu, ko plānots saņemt pēc saistību dzēšanas procedūras pabeigšanas nav jānorāda, jo saistību dzēšanas procedūras termiņš var būt pat 3 gadi un nav paredzams, vai pēc šī perioda konkrētais administrators tiešām saņems minēto depozīta daļu.

Vienlaikus norādāms, ka iepriekš minētie nosacījumi par izmaksu (izņemot depozīta daļas norādīšanu, kas tiks saņemta pēc saistību dzēšanas procedūras pabeigšanas) atspoguļošanu jāievēro gan fiziskās personas, gan juridiskās personas maksātnespējas procesā. Tāpat minētie nosacījumi neatšķiras no tā, kurš pārskats tiek sniegts.

2. TIESISKĀS AIZSARDZĪBAS PROCESS

Par prasības nodrošinājumu TAP¹⁸

1. Vai situācija, kas pieļauj izmantot TAP kā veidu, lai atbrīvotos no prasības nodrošinājuma, kas bija paredzēts darba samaksas izmaksas garantēšanai, ir pareiza?

2. Ja nav pareiza, vai esošā regulējuma ietvaros ir iespējams panākt, ka TAP netiek atcelti prasības nodrošinājumi, kas ir uzlikti darba samaksai?

3. Ja nav pareiza, bet esošā regulējuma ietvaros tur neko nevar darīt, tad kas būtu jādara, lai šo situāciju labotu?

TAP mērķis ir atjaunot parādnieka spēju nokārtot savas saistības, ja parādnieks nonācis finansiālās grūtībās vai uzskata, ka tajās nonāks. Minētā mērķa īstenošanai pēc TAP lietas ierosināšanas parādniekam jāizstrādā TAP pasākumu plāns, kas jāaskaņo ar kreditoriem Maksātnespējas likuma 40. panta otrajā daļā noteiktajā divu mēnešu termiņā un jāiesniedz apstiprināšanai tiesā ne vēlāk kā nākamajā dienā pēc saskaņošanas termiņa beigām.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 40. panta ceturto daļu TAP pasākumu plānā norādāmas visas parādnieka maksājumu saistības, kuru atmaksas vai izpildes termiņš iestāties pirms TAP uzsākšanas vai TAP laikā, un to pamati, kā arī TAP piemērojamās metodes, plānotie ieņēmumi un izdevumi, parādnieka maksājumu saistību izpildes grafiks, TAP īstenošanas termiņi, kārtība, kādā kreditori tiks informēti par parādnieka darbības rezultātiem plāna īstenošanas laikā un cita būtiska informācija.

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 38. panta ceturtajai daļai TAP piemērojamās metodes var attiecināt uz darbinieka darba samaksas prasījumiem, ja tam piekrīt attiecīgais darbinieks. Taču parādnieka darbiniekam TAP nav piemērojams kreditora statuss. Tātad minētā norma ir piemērojama attiecībā uz visiem prasījumiem, kas izriet no darba tiesiskajām attiecībām neatkarīgi no tā, vai darba tiesiskās attiecības TAP uzsākšanas brīdī turpinās vai ir izbeigtas. Līdz ar to parādniekam ir pienākums iekļaut TAP pasākumu plānā no darba tiesiskajām attiecībām izrietošu darbinieku prasījumu segšanu pilnā apmērā, izņemot gadījumu, ja ar darbinieku ir panākta cita vienošanās. Tāpat būtiski uzsvērt, ka TAP ierosināšana nav šķērslis, lai vispārējā Civilprocesa likumā noteiktajā kārtībā vērstos tiesā ar prasības pieteikumu pret darba devēju par darba samaksas piedziņu un pat gadījumā, ja darba devējs šādu darbinieka prasījumu neatzīst, tas vienalga ir iekļaujams TAP pasākumu plānā, norādot, ka par minēto saistību norisinās tiesvedība (Maksātnespējas likuma 40. panta ceturtais daļas 2. punkts).

No minētā savukārt secināms, ka likumdevējs ir paredzējis pietiekamu aizsardzību attiecībā uz darbinieku prasījumu segšanu TAP pasludināšanas gadījumā.

Jāņem vērā, ka prasības nodrošinājums tā nopietno seku dēļ pēc savas būtības ir izņēmuma līdzeklis, kurā tiesnesim jāizvērtē nepieciešamības un pamatojuma balanss, un to nevar izdarīt bez visu likuma prasību ievērošanas.

¹⁸ Maksātnespējas kontroles dienesta 2018. gada 2. jūlija vēstule Nr. 1-49n/2018/61

Saistībā ar iepriekš minēto norādāms, ka tiesu praksē ir vērtēti gadījumi, kad prasības nodrošinājuma līdzeklis – maksājumu apķīlāšana, kuri pienākas no trešajām personām, tajā skaitā naudas līdzekļi kredītiestādēs un citās finanšu institūcijās, tiek lūgts piemērot prasībās, kas vērstas pret parādnieku, attiecībā uz kuru ir uzsākts TAP vai maksātnespējas process. Tā, piemēram, Lietā Nr. 3-12/0018 Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģija atzina par pamatotu blakus sūdzībā norādīto argumentu, proti, lai arī Maksātnespējas likuma vai citu normatīvo aktu normas tieši neparedz aizliegumu iesniegt un piemērot prasības nodrošinājumu attiecībā uz personām, kurām tiek īstenots TAP, tomēr tiesām, lemjot par prasības nodrošinājuma līdzekļu piemērošanu attiecībā uz šādām personām, ir jāievēro Maksātnespējas likuma 6. panta 2. un 3. punktā noteiktie principi, kas ir – kreditoru vienlīdzības un patvaļas aizlieguma princips.

Līdz ar to secināms, ka piemērojot prasības nodrošinājumu – no trešajām personām pienākošos maksājumu, tajā skaitā naudas līdzekļu kredītiestādēs un citās finanšu institūcijās apķīlāšanu – nebūtu iespējams izpildīt tiesas apstiprināto TAP pasākumu plānu, tas ir, veikt maksājumus kreditoriem, līdz ar ko tiktu nodarīts kaitējums kreditoru kopuma interesēm, un tiktu pārkāpts kreditoru vienlīdzības princips, jo kreditors, kuram par labu prasība tiktu nodrošināta, tiktu nostādīts labākā situācijā salīdzinājumā ar pārējiem kreditoriem, līdz ar to tiktu nodarīts kaitējums kreditoru kopuma interesēm, jo samazinātos naudas līdzekļu apjoms, kas būtu novirzāms parādnieka TAP plānā paredzēto saistību izpildei. Vienlaikus, kā jau tas tika norādīts, TAP ietvaros parādniekam ir pienākums no darba tiesiskajām attiecībām izrietošu darbinieka prasījumu segt pilnā apmērā, ja vien ar darbinieku nav panākta cita vienošanās.

***Par TAP pasākumu plāna
izstrādes un saskaņošanas termiņu¹⁹***

Lūgts sniegt viedokli par piemērojamām tiesību normām, kas attiecas uz TAP pasākumu plāna izstrādes un saskaņošanas termiņu, ja viens no parādnieka kreditoriem ir VID. Tāpat lūgts sniegt viedokli, no kura brīža ir pagarināms TAP pasākumu plāna izstrādes un saskaņošanas termiņš, ja tam piekrīt Maksātnespējas likuma 42. panta trešajā daļā noteiktais kreditoru vairākums.

Maksātnespējas likuma 3. panta pirmā daļa noteic, ka TAP ir tiesiska rakstura pasākumu kopums, kura mērķis ir atjaunot parādnieka spēju nokārtot savas saistības, ja parādnieks nonācis finansiālās grūtībās vai uzskata, ka tajās nonāks. Minētā mērķa īstenošanai pēc TAP lietas ierosināšanas parādniekam jāizstrādā TAP pasākumu plāns, kas jāaskaņo ar kreditoriem.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 42. panta pirmo daļu parādniekam ir pienākumus nodod visiem kreditoriem TAP pasākumu plānu, uzaicinot viņus dot piekrišanu šim plānam un norādot tā saskaņošanas termiņu.

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 42. pantam balsošana par TAP pasākumu plānu notiek atsevišķi šādās kreditoru grupās: 1) nodrošinātie kreditori prasījumu nodrošinātajā daļā;

¹⁹ Maksātnespējas kontroles dienesta 2018. gada 8. oktobra vēstule Nr. 1-57n/2018/1113

2) nenodrošinātie kreditori, arī nodrošinātie kreditori prasījumu nenodrošinātajā daļā. Jāvērš uzmanību, ka atkarībā no faktiskās situācijas VID plāna saskaņošanas procesā var piedalīties gan kā nodrošinātais, gan kā nenodrošinātais kreditors. Vienlaikus jānorāda, ka attiecībā uz atsevišķajām prasījumu kategorijām (Maksātnespējas likuma 38. panta piektā daļa) VID ir paredzēta īpaša TAP pasākumu plāna saskaņošanas kārtība – nodokļu administrācijas piekrišana, kuras sniegšanu regulē likums "Par nodokļiem un nodevām". Jāvērš uzmanība, ka VID ir publisko tiesību subjekts, līdz ar to tā rīcība, tostarp sniedzot piekrišanu TAP pasākumu plānā ietvertajām metodēm, ir atrunāta ārējā normatīvajā aktā, tostarp definējot termiņu, kādā valsts pārvaldes iestādei ir jāsniedz atbilde uz parādnieka iesniegumu.

Maksātnespējas kontroles dienests vērš uzmanību, ka atbilstoši Maksātnespējas likumam parādniekam ir piešķirta rīcības brīvība attiecībā uz TAP metožu izvēli, t. i., parādnieks pats nosaka konkrētai faktiskai situācijai visatbilstošāko metodi, tostarp nosaka, vai konkrētā gadījumā ir nepieciešama nodokļu parādu restrukturēšana un līdz ar to arī nodokļu administrācijas piekrišana. Parādnieks tostarp var izvēlēties pilnā apmērā segt nodokļu administrācijas prasījumus, kā rezultātā nodokļu administrācijas piekrišana vai saskaņošana TAP pasākumu plānam nemaz nav nepieciešama.

Ja parādnieks tomēr izvēlas restrukturēt arī nodokļu parādu, viņam ir jārikojas Maksātnespējas likumā noteiktajā kārtībā atkarībā no tā, kādu metodi un kādiem nodokļu administrācijas prasījumiem viņš plāno piemērot. Ja parādnieks plāno piemērot kādu no Maksātnespējas likuma 38. panta piektajā daļā noteiktajām metodēm, viņam atbilstoši Maksātnespējas likuma 40. panta otrajai daļai un likuma "Par nodokļiem un nodevām" 24.² panta pirmajai daļai jāvēršas nodokļu administrācijā piekrišanas saņemšanai.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 3. panta otro daļu, TAP tiek uzsākts ar dienu, kad tiesā ierosināta TAP lieta. No tā izriet, ka tiklīdz tiesa ir ierosinājusi TAP lietu, parādniekam 10 dienu laikā ir jāiesniedz iesniegums nodokļu administrācijai, kurā jānorāda likumā "Par nodokļiem un nodevām" 24.² panta pirmās daļas 1., 2., un 3. punktā minētās ziņas. Kā arī saskaņā ar minētā panta otro daļu, parādniekam pie iesnieguma jāpievieno TAP pasākumu plāns, bilance un peļņas vai zaudējumu aprēķins ar paskaidrojumiem.

Ievērojot minēto, Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā parādnieka pienākums noteiktajos gadījumos vērsties nodokļu administrācijā piekrišanas saņemšanai izriet no Maksātnespējas likuma un tā izvērtēšana neietilpst tiesas kompetencē.

Maksātnespējas likuma 40. panta otrā daļa noteic, ka TAP pasākumu plāna izstrādes un saskaņošanas termiņš ir divi mēneši no dienas, kad tiesa ierosinājusi TAP lietu. TAP pasākumu plāna izstrādes un saskaņošanas termiņu var pagarināt par vienu mēnesi, ja tam piekrīt Maksātnespējas likuma 42. panta trešajā daļā noteiktais kreditoru vairākums, un par to nekavējoties tiek informēta tiesa. Ja parādniekam TAP pasākumu plāna īstenošanai nepieciešams saņemt nodokļu administrācijas piekrišanu, TAP pasākumu plāns ar nodokļu administrāciju saskaņojams nodokļu normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā.

Saskaņā ar likumu "Par nodokļiem un nodevām" 24.¹ panta otro daļu nodokļu administrācija pieņem lēmumu par TAP plāna īstenošanu vai tā grozīšanu 21 dienas laikā no nodokļu maksātāja iesnieguma saņemšanas dienas. Nodokļu administrācija 21 dienas laikā vērtē iesniegumā ietvertās

ziņas, tas ir, TAP pasākumu plānu, bilanci un peļņas vai zaudējumu aprēķinus ar paskaidrojumiem un pieņem lēmumu.

Jāvērš uzmanība, ka minētajās Maksātnespējas likuma, kā arī likuma "Par nodokļiem un nodevām" normās nav paredzēts, ka gadījumā, ja parādniekam ir nepieciešams saņemt nodokļu administrācijas piekrišanu, Maksātnespējas likuma 40. panta otrajā daļā noteiktais termiņš TAP pasākumu plāna saskaņošanai no diviem mēnešiem samazinās līdz 21 dienai, kas nodokļu administrācijai kā publisko tiesību subjektam – valsts pārvaldes iestādei ir paredzēta piekrišanas sniegšanai Maksātnespējas likuma 38.panta piektajā daļā noteikto metožu piemērošanai. Līdz ar to Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā apstākļi, ka parādniekam likumā noteiktajā kārtībā un termiņos jāsaņem piekrišana no nodokļu administrācijas, nav šķērslis turpināt TAP pasākumu plāna saskaņošanu ar pārējiem kreditoriem Maksātnespējas likuma 40. panta otrajā daļā noteiktajā termiņā.

Vienlaikus jāatzīmē, ka arī pārējiem kreditoriem nodokļu administrācijas lēmums par TAP pasākumu plāna saskaņošanu var būt nozīmīgs, jo nodokļu administrācijas lēmums var ietekmēt TAP pasākumu plānā norādīto metožu piemērošanu. Līdz ar to, likumdevējs acīmredzot ir izvēlējis noteikt nodokļu administrācijai īsāku termiņu piekrišanas sniegšanai, lai parādnieks nepieciešamības gadījumā varētu pārstrādāt TAP pasākumu plānu.

TAP mērķis ir atjaunot parādnieka spēju nokārtot savas saistības laicīgi, jo pretējā gadījumā parādnieks var nonākt līdz maksātnespējas procesam. Lai sasniegtu TAP mērķi pēc iespējas efektīvāk, likumdevējs ir noteicis atšķirīgus termiņus TAP pasākumu plāna izstrādei un saskaņošanai ar kreditoriem un nodokļu administrāciju. Tas nozīmē, ka izstrādājot un saskaņojot TAP pasākumu plānu ar nodokļu administrāciju jautājumā par nodokļu prasījumiem, parādniekam ir tiesības paralēli turpināt izstrādāt un saskaņot TAP pasākumu plānu ar pārējiem kreditoriem, ievērojot Maksātnespējas likuma 40. panta otrās daļas pirmajā teikuma noteikto termiņu.

Līdz ar to secināms, ka Maksātnespējas likuma 40. panta otrās daļas trešais teikums neierobežo Maksātnespējas likuma 40. panta otrās daļas pirmajā teikumā norādīto termiņu. Tas ir, termiņš, kas minēts likumā "Par nodokļiem un nodevām" 24.¹ un 24.² pantos ir saistošs tikai parādniekam un nodokļu administrācijai attiecībā uz Maksātnespējas likuma 38. panta piektajā daļā noteiktajām metodēm.

Attiecībā par TAP pasākumu plāna izstrādes un saskaņošanas termiņa pagarināšanu norādāms, ka saskaņā ar Maksātnespējas likuma 40. panta otro daļu TAP pasākumu plāna izstrādes un saskaņošanas termiņš ir divi mēneši no dienas, kad tiesa ir ierosinājusi TAP lietu. TAP pasākumu plāna izstrādes un saskaņošanas termiņu var pagarināt par vienu mēnesi, ja tam piekrīt Maksātnespējas likuma 42. panta trešajā daļā noteiktais kreditoru vairākums, un par to nekavējoties tiek informēta tiesa. Līdz ar to kopējais termiņš TAP pasākumu plāna izstrādei un saskaņošanai var būt trīs mēneši, un par to ar kreditoriem jāvienojas līdz brīdim, kad notecējis divu mēnešu saskaņošanas termiņš.

Vienlaikus vēršam uzmanību, ka saskaņā ar likuma "Par tiesu varu" 1. pantu tiesu vara ir neatkarīga, un saskaņā ar normatīvo regulējumu tikai tiesas kompetencē ir lēmumu pieņemšana, kas attiecas uz TAP.

Par nodokļu parāda esamību TAP²⁰

Iesniegumā Nr. 1 norādīts, ka 2009. gada 10. jūlijā Ekonomikas ministrija pieņēma lēmumu Nr. 1-6.1-646 "Par tiesību piešķiršanu pārdot obligātā iepirkuma ietvaros elektroenerģiju, kas saražota, izmantojot atjaunojamos energoresursus", ar kuru SIA ir piešķirtas tiesības pārdot biogāzes elektrostacijā saražoto elektroenerģiju obligātā iepirkuma ietvaros. 2017. gada 29. maijā tika apstiprināts SIA TAP pasākumu plāns, un grozījumi šajā TAP pasākumu plānā tika apstiprināti 2018. gada 27. martā. Tiesiskā aizsardzības procesa pasākumu plāns citastarpā paredz nodokļu maksājumu atlikšanu.

Ekonomikas ministrija ir brīdinājusi SIA, ka pieņems lēmumu par tiesību zaudēšanu SIA pārdot no atjaunojamiem energoresursiem saražoto elektroenerģiju obligātā iepirkuma ietvaros, jo SIA ir uzskatāma par nodokļu parādnienu. Proti, Ekonomikas ministrija interpretē Ministru kabineta 2010. gada 16. marta noteikumus Nr. 262 "Noteikumi par elektroenerģijas ražošanu, izmantojot atjaunojamos energoresursus, un cenu noteikšanas kārtību" (turpmāk šajā skaidrojumā – Ministru kabineta noteikumi Nr. 262) attiecībā par nodokļu parādiem vadoties tikai no gramatiskās normas tulkojuma, kā arī vadoties no Finanšu ministrijas skaidrojumiem Ekonomikas ministrijai par nodokļa parāda jēdzienu, kuros norādīts, ka nodokļu parādi ir visi nodokļu maksājumi, kas nav samaksāti termiņā un ir iekļauti VID administrējamā nodokļu parādnienu datu bāzē (turpmāk šajā skaidrojumā – datu bāze), neatkarīgi no tā, vai nodokļu maksātājam ir pasludināts TAP.

VID vadības pārstāvji tikšanās laikā ar SIA un Banku puda viedokli, ka Ekonomikas ministrijas rīcība ir saistīta ar nepilnībām Ministru kabineta noteikumos Nr. 262. Piemēram, Ministru kabineta 2005. gada 30. augusta noteikumu Nr. 662 "Akcīzes preču aprites kārtība" 35.9. apakšpunktā noteikts, ka VID komersantam var neizsniegt vai nepārreģistrēt speciālo atļauju (licenci), ja komersantam ir akcīzes nodokļa parāds, izņemot gadījumus, ja attiecīgo maksājumu termiņi nodokļus reglamentējošajos normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā ir pagarināti un maksājumi noteiktajos termiņos tiek veikti.

Secināts, ka Ekonomikas ministrija nepareizi tulko jēdzienu "nodokļa parāds", ņemot vērā tikai no gramatisko interpretācijas metodi un Finanšu ministrijas skaidrojumus, bet vienlaikus nepiemērojot Administratīvā procesa likuma 17. panta pirmās daļas 3. punktā norādīto sistēmisko interpretācijas metodi un šā panta 4. punktā norādīto teleoloģisko (jēgas un mērķa) interpretācijas metodi.

Ņemot vērā iepriekš minēto, SIA lūdz sniegt viedokli, vai maksājamās nodokļu summas, kas ir ietvertas tiesas apstiprinātā TAP pasākumu plānā un kurām ir noteikta maksājumu atlikšana, sadalot maksājumus termiņos, nav uzskatāmas par nodokļu parādiem un sakarā ar to uz SIA nevar attiecināt tās negatīvās sekas, kas normatīvajos aktos noteiktas nodokļu parādnienu?

Iesniegumā Nr. 2 norādīts, ka Ekonomikas ministrija 2018. gada 12. martā saņēma Finanšu ministrijas vēstuli, kurā norādīts, ka nodokļu maksātājs, kuram, īstenojot TAP pasākumu plānu, ir pagarināts nodokļu maksājumu samaksas termiņš, ir nodokļu parādniens un uz šo personu

²⁰ Maksātspējas kontroles dienesta 2018. gada 3. septembra vēstule Nr. 1-57n/2018/987

attiecina normatīvajos aktos noteiktos tiesību ierobežojumus, tostarp šāds nodokļu maksātājs tiek publicēts datu bāzē. Finanšu ministrija norāda, ka nodokļu maksātājs, kuram pagarināts nodokļu samaksas termiņš atbilstoši likuma "Par nodokļiem un nodevām" 24. pantam un kurš attiecīgi netiek iekļauts datu bāzē, un nodokļu maksātājs, kura TAP pasākumu plānā paredzēts pagarināt nodokļu maksājumu samaksas termiņu saskaņā ar likuma "Par nodokļiem un nodevām" 24.¹ pantu, atrodas atšķirīgos un nesalīdzināmos apstākļos. Līdz ar to Finanšu ministrijas ieskatā nodokļu maksātāji, kuri īsteno tiesas apstiprināto TAP pasākumu plānu, kas citastarpā paredz pagarināt nodokļu maksājumu samaksas termiņu saskaņā ar likuma "Par nodokļiem un nodevām" 24.¹ pantu, ir uzskatāmi par nodokļu parādniekiem.

Saskaņā ar Ministru kabineta noteikumu Nr. 262 60.² 2 un 61.3. apakšpunktu un Ministru kabineta 2009. gada 10. marta noteikumu Nr. 221 "Noteikumi par elektroenerģijas ražošanu un cenu noteikšanu, ražojot elektroenerģiju koģenerācijā" (turpmāk šajā skaidrojumā – Ministru kabineta noteikumi Nr. 221) 44.¹2. apakšpunktu un 45. punktu Ekonomikas ministrija pārbauda komersanta iesniegtos pārskatus par katras tā īpašumā esošās elektrostacijas darbību, kā arī pārliedzinās, vai komersantam, kurš pārdod saražoto elektroenerģiju obligātā iepirkuma ietvaros, ir nodokļu parādi. Ja Ekonomikas ministrija konstatē nodokļu parādu esamību, tad tā brīdina komersantu par neatbilstību un iespēju zaudēt tiesības pārdot saražoto elektroenerģiju obligātā iepirkuma ietvaros vai saņemt maksu par elektrostacijā uzstādīto elektrisko jaudu.

1. Vai nodokļu parādu summa, uz kuru piemērots TAP, būtu uzskatāma par nodokļu parādu?

2. Ja komersantam tiek konstatēts nodokļu parāds, vai komersants TAP ietvaros tiek aizsargāts arī no tādas valsts institūciju rīcības, kas saistīta ar nodokļu parādu esamību un uzraudzību? Proti, Ekonomikas ministrija varētu izdot lēmumu par piešķirto tiesību pārdot saražoto elektroenerģiju obligāto iepirkumā ietvaros atcelšanu atbilstoši Ministru kabineta noteikumos Nr. 262 un Ministru kabineta noteikumos Nr. 221 noteiktajam, ja tiek konstatēta nodokļu parāda esamība komersantam, kuram tiek īstenots TAP.

Maksātnespējas kontroles dienests par abiem iesniegumiem sniedz kopēju viedokli par šādiem jautājumiem:

1. Vai maksājamās nodokļu summas, kas ir ietvertas tiesas apstiprinātā TAP pasākumu plānā un kurām ir noteikta maksājumu atlikšana, sadalot maksājumus termiņos, nav uzskatāmas par nodokļu parādiem?

2. Ja komersantam tiek konstatēts nodokļu parāds, vai komersants TAP ietvaros tiek aizsargāts arī no tādas valsts institūciju rīcības, kas saistīta ar nodokļu parādu esamību un uzraudzību? Proti, Ekonomikas ministrija varētu izdot lēmumu par piešķirto tiesību pārdot saražoto elektroenerģiju obligāto iepirkumā ietvaros atcelšanu atbilstoši Ministru kabineta noteikumos Nr. 262 un Ministru kabineta noteikumos Nr. 221 noteiktajam, ja tiek konstatēta nodokļu parāda esamība komersantam, kuram tiek īstenots TAP.

3. Vai attiecībā uz SIA var attiecināt tās negatīvās sekas, kas normatīvajos aktos noteiktas nodokļu parādniekiem?

Jēdziens "nodokļu parāds" ir nenoteikts tiesību jēdziens, kas katru reizi no jauna ir piepildāms ar konkrētu saturu.²¹ Jebkurš nenoteiktais tiesību jēdziens ir uzskatāms par apzinātu likumdevēja pilnvarojumu iestādei vai tiesai aizpildīt konkrēto jēdzienu ar saturu²², proti, likuma piemērotājam, vai tā būtu iestāde vai tiesa, tiek ļauts likuma normu saprātīgi konkretizēt.²³ Līdz ar to nenoteikto tiesību jēdzienu saturs ir to piemērošanas rezultāts. Ņemot vērā, ka Finanšu ministrija izstrādā valsts nodokļu politiku²⁴ un VID nodrošina valsts nodokļu, nodevu un citu valsts noteikto obligāto maksājumu iekasēšanu Latvijas Republikas teritorijā²⁵, tad Maksātspējas kontroles dienesta ieskatā Finanšu ministrija un VID saskaņā ar normatīvajiem aktiem kā politikas izstrādātāji un tiesību piemērotāji ir pilnvaroti aizpildīt jēdzienu "nodokļu parāds" ar saturu.

Saskaņā ar likuma "Par nodokļiem un nodevām" 24.¹ panta pirmo daļu, ja nodokļu maksātājam TAP pasākumu plāna īstenošanai vai tā grozīšanai nepieciešams saņemt nodokļu administrācijas rakstveida piekrišanu, nodokļu administrācija lemj par nodokļu prasījuma apmēra vai tā daļas samazināšanu vai nodokļu prasījuma samaksas sadalīšanu termiņos, termiņa pagarināšanu vai termiņa atlikšanu uz laiku, kā arī par kārtējo nodokļu maksājumu summu sadalīšanu termiņos, termiņu pagarināšanu vai termiņa atlikšanu uz laiku. Nodokļu prasījums ir nodokļu, nodevu un citu valsts noteikto maksājumu pamatparāda summas, kā arī nokavējuma naudas un soda naudas samaksas prasījums.²⁶ Līdz ar to nodokļu prasījumu veido attiecīgā nodokļu maksātāja nodokļu parādi.

Ņemot vērā minēto, Maksātspējas kontroles dienesta ieskatā atbilstoši likuma "Par nodokļiem un nodevām" 1. panta 28. punktam un 24.¹ panta pirmajai daļai nodokļu maksājumi, kas ietverti tiesas apstiprinātajā TAP pasākumu plānā un kuriem ir noteikta maksājumu atlikšana, sadalot maksājumus termiņos, ir uzskatāmi par nodokļu parādiem. Nodokļu parāds saglabāsies tik ilgi, kamēr parādnieks nebūs veicis kavēto nodokļu parādu atmaksu atbilstoši TAP pasākumu plānam.

Iesniegumā Nr. 1 un iesniegumā Nr. 2 ir atsauce uz Finanšu ministrijas sniegto skaidrojumu par tiesību normu piemērošanu, kur norādīts, ka nodokļu maksātājs, kuram pagarināts nodokļu samaksas termiņš atbilstoši likuma "Par nodokļiem un nodevām" 24. pantam un kurš attiecīgi netiek iekļauts datu bāzē, un nodokļu maksātājs, kura TAP pasākumu plānā paredzēts pagarināt nodokļu maksājumu samaksas termiņu saskaņā ar likuma "Par nodokļiem un nodevām" 24.¹ pantu, atrodas atšķirīgos un nesalīdzināmos apstākļos. Diemžēl Finanšu ministrija savā viedoklī nav sīkāk skaidrojusi, kas ir šie atšķirīgie un nesalīdzināmie apstākļi.

²¹ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2018. gada 15. marta spriedums lietā Nr. SPC-5/2018. Pieejams: <http://at.gov.lv/downloadlawfile/5426> [aplūkots 2018. gada 31. jūlijā].

²² Kalniņš E. Tiesību tālākveidošana. Grām.: Juridiskās metodes pamati. 11 soļi tiesību normu piemērošanā. Rīga: BO SIA "Ratio iuris", 2003, 140. lpp.

²³ Levits E. Ģenerālklauzulas un iestādes (tiesas) rīcības brīvība (I). Likums un Tiesības, 2003. gada jūnijs, 5. sēj., Nr. 6, 165.-166. lpp.

²⁴ Ministru kabineta 2003. gada 29. aprīļa noteikumu Nr. 239 "Finanšu ministrijas nolikums" 5.1. apakšpunkts. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=74752> [aplūkots 2018. gada 30. augustā].

²⁵ Likuma "Par Valsts ieņēmumu dienestu" 1. pants. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=59902> [aplūkots 2018. gada 30. augustā].

²⁶ Likuma "Par nodokļiem un nodevām" 1. panta 28. punkts. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=33946> [aplūkots 2018. gada 30. augustā].

Vienlaikus Maksātnespējas kontroles dienests, analizējot likuma "Par nodokļiem un nodevām" 24. un 24.¹ pantu secina, ka šī likuma 24. pantā minētos mehānismus nodokļu maksātājs īsteno preventīvi, atbildīgi plānojot savas finanses. Proti, pirms nodokļu maksātājam ir izveidojies nodokļu parāds. Minētais izskaidrotu, kāpēc saskaņā ar likuma "Par nodokļiem un nodevām" 18. panta pirmās daļas 8. punktu likumdevējs izvēlējās šos nodokļu maksātājus nublicēt datu bāzē. Teorētiski šīm personām ir radies nodokļu parāds, jo nodokļu maksātājs nav noteiktajā termiņā veicis nepieciešamos nodokļu maksājumus, bet, tā kā šie nodokļu maksātāji veic aktīvas darbības, lai nepieļautu nodokļu parāda rašanos, vēršoties ar motivētu iesniegumu VID, tad viņi netiek publicēti datu bāzē un to vēl nesegtie nodokļu maksājumi netiek uzskatīti par nodokļu parādu.

Atbilstoši Ministru kabineta noteikumu Nr. 262 60.² punktam (tāpat arī atbilstoši Ministru kabineta noteikumu Nr. 221 44.² punktam) Ekonomikas ministrija reizi pusgadā pārlicinās, vai komersantam nav VID administrēto nodokļu un nodevu parādu. Ja ministrija konstatē, ka komersantam ir nodokļu vai nodevu parāds, kura kopsomma pārsniedz 150 *euro*, ministrija nosūta komersantam brīdinājumu par iespēju zaudēt tiesības pārdot no atjaunojamiem energoresursiem saražoto elektroenerģiju obligātā iepirkuma ietvaros.

Maksātnespējas likuma 37. panta pirmajā daļā ir uzskaitītas sekas TAP ierosināšanai, un neviena no uzskaitītajām tiesiskajām sekām *expressis verbis* neparedz parādnieka aizsardzību no tādas valsts institūciju rīcības, kas saistīta ar nodokļu parādu esamību un uzraudzību. Vienlaikus jāņem vērā Maksātnespējas likuma 3. panta pirmajā daļā nostiprinātais TAP mērķis – atjaunot parādnieka spēju nokārtot savas saistības, ja parādnieks nonācis finansiālās grūtībās vai uzskata, ka tajās nonāks.

Ja valsts institūcijas TAP laikā īsteno tādas darbības, kas būtiski apgrūtina parādnieka iespējas veikt saimniecisko darbību un tādējādi arī atjaunot tā maksātspēju, tad acīmredzami netiek sasniegts TAP mērķis. Papildus norādām, ka Ministru kabineta 2016. gada 6. septembrī atbalstītajās Maksātnespējas politikas attīstības pamatnostādņēs 2016.–2020. gadam (atbalstītas ar Ministru kabineta 2016. gada 21. septembra rīkojumu Nr. 527 "Par Maksātnespējas politikas attīstības pamatnostādņēm 2016.–2020. gadam un to īstenošanas plānu") norādīts, ka TAP politikas apakšmērķis ir veicināt dzīvotspējīgu uzņēmumu atgriešanos ekonomiskajā apritē, tādējādi nodrošinot kreditoru aizsardzību, ilgtermiņā iegūstot vairāk nekā maksātnespējas gadījumā.

Atbilstoši Oficiālo publikāciju un tiesiskās informācijas likuma 9. panta sestās daļas 1. punktam, ja konstatē pretrunu starp dažāda juridiska spēka tiesību normām, piemēro to tiesību normu, kurai ir augstāks juridiskais spēks. Konkrētajā gadījumā Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā var konstatēt pretrunu starp Ministru kabineta noteikumu Nr. 262 60.² punktu, tāpat arī Ministru kabineta noteikumu Nr. 221 44.² punktu un Maksātnespējas likuma 3. panta pirmo daļu. Ņemot vērā, ka saskaņā ar Oficiālo publikāciju un tiesiskās informācijas likuma 9. panta pirmo daļu likumam ir augstāks juridiskais spēks nekā Ministru kabineta noteikumiem, tad šajā gadījumā būtu piemērojams Maksātnespējas likums. Proti, Ekonomikas ministrijai, pieņemot lēmumu par piešķirto tiesību pārdot saražoto elektroenerģiju obligāto iepirkumā ietvaros atcelšanu, būtu jāņem vērā Maksātnespējas likuma 3. panta pirmajā daļā nostiprinātais TAP mērķis.

Norādām, ka būtu lietderīgi pārskatīt Ministru kabineta noteikumu Nr. 262 60.² punkta un Ministru kabineta noteikumu Nr. 221 44.² punkta redakcijas, saprotot, vai attiecīgās redakcijas sasniedz likumdevēja mērķi ne tikai minēto Ministru kabineta noteikumu kontekstā, bet ņemot vērā arī tiesību sistēmu kopumā. No iesniegumā Nr. 1 ietvertā VID skaidrojuma saprotams, ka citos Ministru kabineta noteikumos ietvertās redakcijas ir izvēlētas tā, lai negatīvās sekas attiecībā uz nodokļu parāda esamību tomēr neskartu nodokļu maksātājus, kas īsteno TAP.

Jāņem vērā, ka lēmumu par piešķirto tiesību pārdot saražoto elektroenerģiju obligāto iepirkumā ietvaros atcelšanu attiecībā uz SIA pieņems Ekonomikas ministrija, un atbilstoši Valsts pārvaldes iekārtas likuma 10. panta pirmajai daļai ne Maksātnešpējas kontroles dienestam, ne Tieslietu ministrijai nav tiesību iejaukties Ekonomikas ministrijas kompetencē. Līdz ar to Maksātnešpējas kontroles dienests nevar sniegt atbildi, vai attiecībā uz SIA tiks attiecinātas tās negatīvās sekas, kas normatīvajos aktos noteiktas nodokļu parādniekiem.

3. JURIDISKĀS PERSONAS MAKSĀTNESPĒJAS PROCESS

*Par maksātnespējas pieteikuma iesniegšanu*²⁷

SIA ilgāk nekā divus gadus nevar nokārtot parādsaistības, kurām iestājies izpildes termiņš. Saskaņā ar izveidojušos situāciju SIA ir nodokļu parāds, kā arī citi parādi kreditoriem. Gandrīz divus gadus zvērinātas tiesu izpildītājas lietvedībā atrodas domes prasījums pret SIA par nekustamā īpašuma nodokļa parāda piedziņu. Veicot parāda piedziņu, zvērināta tiesu izpildītāja nav varējusi realizēt SIA nekustamo īpašumu 5414/6013 domājamās daļas no nedzīvojamās telpas (turpmāk šajā skaidrojumā – Nekustamais īpašums). Tika izsludinātas vairākas Nekustamā īpašuma izsoles, kas tika atzītas par nenotikušām, jo nebija pieteicies neviens pircējs. Turklāt Nekustamais īpašums ir dzīvojamās mājas bēniņu daļa (koplietošanas telpas), kuras dzīvokļu īpašnieki nevēlas izpirkt. Bez tam, zvērināta tiesu izpildītāja zemesgrāmatu nodalījumā ir ierakstījusi atzīmi par piedziņas vēršanu uz Nekustamo īpašumu.

1. Vai SIA ir tiesības iesniegt maksātnespējas pieteikumu?

2. Aprakstīt iespējamo rīcību maksātnespējas procesa gadījumā, ja zvērināts tiesu izpildītājs un/vai administrators ilgstoši nevarēs pārdot Nekustamo īpašumu?

Ja parādniekam saskaņā ar Maksātnespējas likuma 60. panta trešo daļu ir konstatējama kāda no šā likuma 57. panta pirmās daļas 5., 6. vai 9. punktā minētajām juridiskās personas maksātnespējas procesa pazīmēm, tad parādniekam ir ne vien tiesības, bet gan pienākums nekavējoties iesniegt juridiskās personas maksātnespējas pieteikumu. Savukārt Maksātnespējas likuma 57. panta 5. punktā noteiktā maksātnespējas pazīme pēc būtības uzliek pienākumu valdes loceklim iesniegt maksātnespējas pieteikumu, ja ir iestājušies minētajā normā noteiktie apstākļi, proti, ja parādnieks ilgāk nekā divus mēnešus nav nokārtojis parādsaistības, kurām iestājies izpildes termiņš.

Vienlaikus saistībā ar minēto norādāms, ka saskaņā ar Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 166.35 pantu par savlaicīgu maksātnespējas procesa pieteikuma neiesniegšanu likumā noteiktajos gadījumos ir paredzēta administratīvā atbildība.

Savukārt saskaņā ar Maksātnespējas likuma 60. panta ceturto daļu juridiskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu tiesai iesniedz Civilprocesa likumā noteiktajā kārtībā un Civilprocesa likuma 363.³ pantā noteikts parādnieka maksātnespējas procesa pieteikuma saturs.

Pēc maksātnespējas procesa pasludināšanas administrators saskaņā ar Maksātnespējas likuma 65. panta 2. un 4. punktu veic parādnieka dokumentu un mantas pilnu inventarizāciju un nekavējoties ņem savā pārvaldījumā visu parādnieka mantu. Veicot parādnieka mantas inventarizāciju, administrators sagatavo inventarizācijas aktu atbilstoši Ministru kabineta noteikumu Nr. 286 10. punktam, kurā uzskaitīta parādnieka manta. Jebkura parādniekam piederoša manta, kura ir iekļauta parādnieka mantas inventarizācijas aktā un norādīta parādnieka mantas pārdošanas plānā, var tikt pārdota izolē, ja vien tā atbilst Maksātnespējas likuma 92. panta pirmajā

²⁷ Maksātnespējas kontroles dienesta 2018. gada 7. augusta vēstule Nr. 1-49n/2018/80

daļā noteiktajai mantai. Savukārt saskaņā ar Maksātnespējas likuma 115. panta trešo daļu Civilprocesa likumā noteiktās zvērināta tiesu izpildītāja darbības saistībā ar parādnieka mantas izsoli veic administrators.

Maksātnespējas likuma 111. panta septītā daļa noteic, ka gadījumā, ja parādnieka mantu nav iespējams pārdot vai mantas pārdošanas izdevumi pārsniedz prognozējamus ienākumus, administrators nekavējoties paziņo par to visiem kreditoriem šā likuma 81. pantā noteiktajā kārtībā, uzaicinot viņus paturēt mantu sev par tās sākumcenu. Kredits, kas piekrīt parāda saistības samazinājumam par mantu, kuru administrators nevarēja pārdot, divu nedēļu laikā no administratora uzaicinājuma nosūtīšanas dienas paziņo par to administratoram. Ja vairāki kreditori vēlas paturēt sev vienu un to pašu mantu, administrators rīko izsoli starp šiem kreditoriem Civilprocesa likumā noteiktajā kārtībā. Ja kreditori nepiekrīt mantas izslēgšanai no mantas pārdošanas plāna, viņiem ir tiesības ierosināt kreditoru sapulces sasaukšanu atbilstoši šā likuma 84. panta 1. punkta nosacījumiem.

Jāņem vērā, ka administrators konkrētā maksātnespējas procesā izvēlas veicamo pasākumu kopumu, lai sekmīgi īstenotu maksātnespējas procesa mērķus. Līdz ar to, ja administratoram nav izdevies atsavināt parādnieka mantu izsoles ceļā un ir konstatējams, ka pārdošanas izdevumi pārsniegs prognozējamus ienākumus, tad parādnieka mantu var atsavināt arī izmantojot pārdošanas sludinājumu alternatīvas.

Turklāt likuma "Par pašvaldībām" 78. pants noteic, ka vietējām pašvaldībām ir pirmpirkuma tiesības, ja pašvaldību administratīvajā teritorijā tiek atsavināts nekustamais īpašums un tas nepieciešams, lai pildītu likumā noteiktās pašvaldību funkcijas, ievērojot teritorijas plānojumā atļauto (plānoto) teritorijas izmantošanu, tiesību aktus, attīstības plānošanas dokumentus un citus dokumentus, kas pamato attiecīgā nekustamā īpašuma nepieciešamību pašvaldības funkciju īstenošanai. Līdz ar to atsevišķos gadījumos ir arī izvērtējama iespēja piedāvāt parādnieka īpašumu iegādāties pašvaldībai, ievērojot Ministru kabineta 2010. gada 28. septembra noteikumus Nr. 919 "Noteikumi par vietējo pašvaldību pirmpirkuma tiesību izmantošanas kārtību un termiņiem".

Savukārt atbilstoši Civillikumam vispārējos gadījumos manta, kas palikusi pēc juridisku personas izbeigšanās (Civillikuma 417. pants), un bezīpašnieka manta (Civillikuma 930. panta piezīme) ir piekritīga valstij. Ievērojot minēto, lai konkrētu nekustamo īpašumu atzītu par bezmantinieka vai bezīpašnieka mantu, ir nepieciešams konstatēt tā atbilstību šādas mantas pazīmēm. Lai nekustamu īpašumu varētu atzīt par bezmantinieka mantu atbilstoši Civillikuma 417. pantam, ir nepieciešams, lai juridiska persona, kurai šī manta pieder, būtu beigusi pastāvēt. Savukārt par bezīpašnieka mantu būtu uzskatāma manta, kas nevienam nepieder. Tādējādi arī konkrētajai personai saglabājas īpašuma tiesības uz nekustamo īpašumu, kā arī no īpašuma tiesībām izrietošie pienākumi. Normatīvajos aktos šobrīd nav ietverts tiesisks pamats, lai maksātnespējīgai personai piederošu nekustamo īpašumu atzītu par valstij piekritīgu, pamatojoties uz to, ka tā realizācija konkrētajā brīdī nav iespējama. Savukārt administratora pilnvaras maksātnespējas procesā izbeidzās vienlaikus ar maksātnespējas procesa izbeigšanu, kas ierobežo administratora iespējas iesniegt tiesā pieteikumu par juridiskā fakta konstatēšanu – parādnieka mantas atzīšanu par bezīpašnieka mantu atbilstoši Civilprocesa likuma 288. panta trešajai daļai pēc juridiskās personas izslēgšanas no attiecīgā publiskā reģistrā.

Par juridiskās personas maksātspējas procesa ierosināšanu, ja sabiedrībai nav valdes²⁸

Vai tiesa var pasludināt juridiskās personas maksātspējas procesu, ja uzņēmumam juridiskās personas maksātspējas procesa pieteikuma izskatīšanas brīdī nav valdes?

Pamatojoties uz iesniegumā izklāstītajiem apstākļiem, pieņemam, ka konkrētajā gadījumā juridiskās personas maksātspējas procesa pieteikumu iesniegtu kreditors (maksātspējīgā darba devēja darbinieks), pamatojoties uz to, ka iestājusies Maksātspējas likuma 57. panta pirmās daļas 4. punktā norādītā juridiskās personas maksātspējas procesa pazīme. Proti, parādnieks nav pilnībā izmaksājis darbiniekam darba samaksu, kaitējuma atlīdzību sakarā ar nelaiimes gadījumu darbā vai arodslimību vai nav veicis sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas divu mēnešu laikā no izmaksai noteiktās dienas.

Atbilstoši Civilprocesa likuma 363.² pantam kreditors juridiskās personas maksātspējas procesa pieteikumā norāda ziņas par sevi, parādnieku (firma (nosaukums), reģistrācijas numurs un juridiskā adrese, kā arī parādnieka juridiskā adrese, kas parādniekam bija reģistrēta trīs mēnešus pirms pieteikuma iesniegšanas tiesā) un maksātspējas procesa pazīmi. Iesniedzot maksātspējas procesa pieteikumu, kreditors pievieno dokumentus, kas apliecina valsts nodevas un citu tiesas izdevumu, kā arī maksātspējas procesa depozīta samaksu. Papildus, ja maksātspējas procesa pieteikumu iesniedz, pamatojoties uz Maksātspējas likuma 57. panta pirmās daļas 4. punktā minēto pazīmi, pieteikumā arī norāda, par kādu laikposmu nav izmaksāta darba samaksa un kaitējuma atlīdzība, un tam pievieno darba devēja izsniegtu izziņu par darba samaksas un sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu apmēru, bet, ja darba devējs minēto izziņu nav izsniedzis, šo faktu norāda pieteikumā. Tātad kreditoram, iesniedzot juridiskās personas maksātspējas procesa pieteikumu nav jānorāda ziņas par parādnieka pārvaldes institūciju locekļiem. Līdz ar to secinām, ka apstākļi, ka uzņēmumam nav valdes, nav šķērslis juridiskās personas maksātspējas procesa pieteikuma iesniegšanai, un tas neliedz tiesai pieņemt izskatīšanai attiecīgo maksātspējas procesa pieteikumu.

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 363.¹³ panta otro daļu, lai ierosinātu SIA maksātspējas procesu, tiesai konkrētajā gadījumā būtu nepieciešams konstatēt Maksātspējas likuma 57. panta pirmās daļas 4. punktā minēto pazīmi. Tiesa, izskatot juridiskās personas maksātspējas procesa pieteikumu nevērtē, vai uzņēmumam pieteikuma izskatīšanas brīdī ir valde. Līdz ar to normatīvie akti neliedz tiesai pasludināt juridiskās personas maksātspējas procesu, ja uzņēmumam juridiskās personas maksātspējas procesa pieteikuma izskatīšanas brīdī nav valdes. Pretējā gadījumā valdes locekļi šādi varētu apzināti izvairīties no maksātspējas pasludināšanas, kas bez šaubām liktu šķēršļus juridiskās personas maksātspējas procesa mērķim – segt kreditoru prasījumus, lai veicinātu parādnieka saistību izpildi.

²⁸ Maksātspējas kontroles dienesta 2018. gada 14. septembra vēstule Nr. 1-49n/2018/91

Papildus vēršam uzmanību, ka apstākļi, ka uzņēmumam juridiskās personas maksātnespējas procesa pieteikuma izskatīšanas brīdī nav valdes, neatbrīvo arī uzņēmuma jau bijušos valdes locekļus no Komerclikuma 168. panta trešajā daļā nostiprinātā pienākuma rīkoties kā krietnam un rūpīgam saimniekam. Administrators izvērtēs arī bijušo valdes locekļu rīcību un iespējamību vērsties tiesā ar zaudējumu piedziņu.

Par kreditoru prasījumiem²⁹

Administrators no Kreditora saņēma vēstuli par ilgtermiņa saistībām.

No vēstules izriet, ka precizētajā parādnieka kreditoru prasījumu reģistrā ir iekļauts Kreditora prasījums 3 301 769,53 EUR apmērā par Kreditora veiktajām izmaksām parādnieka vietā saistībā ar apdrošināšanas gadījumiem. Minētās izmaksas veiktas, pamatojoties uz Sauszemes transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības obligātās apdrošināšanas likuma 51. panta pirmās daļas 5. punktu, kurā noteikts Kreditora pienākums nodrošināt apdrošināšanas atlīdzības izmaksu no Garantijas fonda to zaudējumu segšanai, kurus nodarījis transportlīdzeklis, attiecībā uz kura īpašnieka civiltiesiskās atbildības apdrošinātāju pasludināts maksātnespējas process. Kreditora iesniegumā norādīts, ka Kreditoram joprojām pastāv saistības pret cietušajām personām, kurām tiek veikti apdrošināšanas atlīdzības regulārie maksājumi (pensijas, invaliditātes pabalsti un pensijas un pabalsti apgādājamajiem). Atbilstoši aktuāru izveidotajam RBNS (Reported But Not Settled) rezervju aprēķina modelim, kas papildināts un koriģēts no Kreditora puses atbilstoši faktiskajai situācijai, plānoto maksājumu rezerve uz 2018. gada 5. martu ir 1 766 955,82 EUR. Kreditora iesniegumā Kreditors atsaucies uz Maksātnespējas likuma 73. panta otro daļu, norādot, ka kreditora prasījums juridiskās personas maksātnespējas procesā piesakāms ne vēlāk kā līdz dienai, kad sastādīts kreditoru prasījumu apmierināšanas plāns. Pēc šī termiņa iestājas noilgums, līdz ar to kreditors zaudē kreditora statusu un savas prasījuma tiesības pret parādnieku. Kreditors lūdz administratoru sniegt viedokli par iespējām pieteikt kreditora prasījumu, kura apmērs pamatots ar aktuāru veiktajiem aprēķiniem par kopējo apdrošināšanas apmēru, kas Kreditoram būs vēl jāizmaksā cietušajām personām.

Vēstulei pievienota arī parādnieka iepriekšējā administratora 2017. gada 25. septembra atbilde Kreditoram uz līdzīgu iesniegumu par ilgtermiņa saistībām un to pieteikšanu. Atbildē administrators norādījis, ka uz aktuāru veiktajiem aprēķiniem balstīts kreditora prasījums nevar tikt atzīts, jo nākotnē no Garantijas fonda izmaksājāmā summa ir neprecīza (mainīga) un tās precīzu apmēru nav iespējams noteikt, jo attiecībā uz vienām lietām rezerve var pieaugt, savukārt citām maksājumi var beigties ātrāk, nekā paredzēts. Turklāt kreditora prasījuma pieauguma atzīšana par summu, kuras apmērs balstās uz mainīgiem pieņēmumiem, aizskartu pārējo parādnieka kreditoru kopuma tiesības un intereses. Aijas Lambertes ieskatā Kreditora prasījums ir atzīstams tikai pēc faktisko izmaksu veikšanas no Garantijas fonda.

Iesniegumā norādīts, ka administrators piekrīt paustajam iepriekšējā administratora viedoklim.

²⁹ Maksātnespējas kontroles dienesta 2018. gada 17. jūlija vēstule Nr. 1-57n/2018/806

Vienlaikus administrators izsaka viedokli, ka atbilstoši Maksātnespējas likuma 73. panta ceturtais daļas 5.¹ punktā noteiktajam, proti, kreditoram, kura prasījuma tiesības ir atkarīgas no nosacījuma iestāšanās, kreditora prasījumā jānorāda arī prasījuma apmērs un datums (ja tāds ir zināms), līdz kuram nosacījumam jāiestājas. Administratora ieskatā, konkrētajā gadījumā neizpildās minētie priekšnoteikumi Kreditora iesniegumā minētā prasījuma iekļaušanai parādnieka kreditoru prasījumu reģistrā, norādot to kā kreditoru, kura prasījuma tiesības ir atkarīgas no nosacījuma iestāšanās.

1. Vai Kreditora iesniegums būtu atzīstams par kreditora prasījumu?

2. Vai Kreditora iesniegumā norādītais prasījums būtu uzskatāms par tāda kreditora prasījumu, kura prasījuma tiesības ir atkarīgas no nosacījuma iestāšanās?

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 73. panta pirmo daļu kreditoru prasījumi ir iesniedzami administratoram mēneša laikā no dienas, kad maksātnespējas reģistrā izdarīts ieraksts par parādnieka maksātnespējas procesa pasludināšanu. Atbilstoši Maksātnespējas likuma 74. panta pirmajai daļai un 75. panta pirmajai daļai administrators pārbauda kreditoru prasījumu pamatotību un atbilstību normatīvo aktu prasībām un pieņem lēmumu par tā atzīšanu, neatzīšanu vai daļēju atzīšanu. Savukārt Maksātnespējas likuma 80. panta pirmajā daļā paredzētas kreditora tiesības administratora lēmumu par sava prasījuma neatzīšanu vai daļēju atzīšanu pārsūdzēt tiesā.

Maksātnespējas likuma 173. panta pirmajā daļā noteikts, ka Maksātnespējas kontroles dienests ir tieslietu ministra pārraudzībā esoša tiešās pārvaldes iestāde, kas normatīvajos aktos noteiktās kompetences ietvaros īsteno valsts politiku TAP un maksātnespējas procesa jautājumos, aizsargā darbinieku intereses viņu darba devēja maksātnespējas gadījumā un likumā noteiktajā kārtībā īsteno valsts un sabiedrības interešu aizsardzību TAP un maksātnespējas procesa jautājumos.

No minētajām tiesību normām izriet, ka kreditoru prasījumu pārbaude ir administratora ekskluzīvā kompetencē, ar iespēju kreditoram to nododot pārvērtēšanai tiesā. Savukārt Maksātnespējas kontroles dienests nav tiesīgs vērtēt kreditoru prasījumus, tostarp izvērtēt Kreditora iesnieguma atbilstību kreditora prasījumam noteiktajām normatīvo aktu prasībām.

Vienlaikus norādāms, ka kreditora prasījuma iesniegumam izvirzītās prasības ir noteiktas Maksātnespējas likuma 73. panta ceturtajā daļā, savukārt šī panta sestajā daļā noteikts, kādi dokumenti pievienojami kreditora prasījumam. Līdz ar to administratoram, pārbaudot kreditoru prasījumu atbilstību normatīvo aktu prasībām, ir jāizvērtē to atbilstība minētajām tiesību normām, proti, vai tie atbilst likumā noteiktajiem kritērijiem, un vai tiem ir pievienoti prasījumu pamatojošie dokumenti.

Tāpat arī administratora kompetencē ir izvērtēt, vai kreditors atzīstams par tādu, kura prasījuma tiesības ir atkarīgas no nosacījuma iestāšanās. Šāda kreditora iekļaušana kreditoru prasījumu reģistrā nodrošina kreditoru vienlīdzības principa ievērošanu (Maksātnespējas likuma 6. panta 2. punkts), jo nebūtu samērīgi, ja kreditors, pret kuru parādniekam ir saistība, taču saistību izpildes nosacījums maksātnespējas pasludināšanas brīdī vēl nav iestājies, nevarētu īstenot savas kreditora tiesības tāpēc, ka šāds kreditora prasījums netiek atzīts. Atbilstoši Maksātnespējas likuma regulējumam kreditors, kura prasījuma tiesības atkarīgas no nosacījuma iestāšanās, maksātnespējas

procesa ietvaros var izlietot Maksātnespējas likumā noteiktās kreditora tiesības, tomēr pretendēt uz sava prasījuma apmierināšanu maksātnespējas procesa ietvaros var tikai nosacījuma iestāšanās gadījumā.

Pie šādiem prasījumiem būtu pieskaitāma, piemēram, galvojuma saistība, kas pati par sevi nerada parādniekam pienākumu šo saistību segt, proti, parādniekam radīšies pienākums atbildēt par citas personas saistībām vienīgi tad, ja iestāsies galvnieka atbildības priekšnoteikums – galvenais parādnieks pārstās pildīt savas saistības. Kreditora prasījumam, attiecībā uz kuru prasījuma tiesības atkarīgas no nosacījuma iestāšanās, varētu atbilst arī, piemēram, bankas regresa prasījums. Tā kā parādnieka maksātnespējas procesa pasludināšanas brīdī bankai, iespējams, vēl nav radies pienākums izpildīt no garantijas izrietošās saistības, bankas regresa prasījums pret parādnieku var rasties jau pēc maksātnespējas procesa pasludināšanas.

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 73. panta ceturtās daļas 5.¹ punktam kreditoram, kura prasījuma tiesības atkarīgas no nosacījuma iestāšanās, jānorāda sava prasījuma apmērs un datums (ja tāds zināms), līdz kuram nosacījumam jāiestājas. Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā kreditora prasījuma summai atbilst prasījuma summa, kas būtu atzīstama gadījumā, ja nosacījums iestātos kreditora prasījuma iesniegšanas brīdī. Savukārt, iestājoties nosacījumam, kreditora prasījums būs jāprecizē, ja, piemēram, galvojuma gadījumā galvenais parādnieks ir turpinājis pildīt saistības (būs jāņem vērā parāda daļa, kas jau tikusi segta ārpus parādnieka maksātnespējas procesa), vai, bankas garantijas gadījumā, bankai nav bijis pienākums izmaksāt sniegtās garantijas summu pilnā apmērā. Attiecībā uz datumu, līdz kuram nosacījumam jāiestājas, galvojuma gadījumā tas būtu galvenā parādnieka saistību izpildes termiņš, bet bankas garantijas gadījumā – garantijas termiņš.

Vienlaikus norādāms, ka konkrētajā gadījumā būtu izvērtējams, vai apstākļi, ka precīza "nākotnes prasījuma" summa nav nosakāma apdrošināšanas jomas specifikas dēļ, ir pietiekams pamats, lai ierobežotu Kreditora tiesības pretendēt uz sava prasījuma apmierināšanu. Turklāt jāņem vērā, ka pienākums parādnieka vietā veikt izmaksas cietušajām personām no Garantijas fonda Kreditoram ir noteikts ar likumu, tātad iesaistīšanās šādā darījumā nav bijusi Kreditora brīva izvēle.

Papildus Maksātnespējas kontroles dienests vērš uzmanību, ka saskaņā ar Maksātnespējas likuma 73. panta pirmo daļu kreditoru prasījumi pret parādnieku iesniedzami administratoram mēneša laikā no dienas, kad maksātnespējas reģistrā izdarīts ieraksts par parādnieka maksātnespējas procesa pasludināšanu. Atbilstoši Maksātnespējas likuma 73. panta otrajai daļai gadījumā, ja kreditora prasījums nav iesniegts viena mēneša laikā no dienas, kad maksātnespējas reģistrā izdarīts ieraksts par parādnieka maksātnespējas procesa pasludināšanu, prasījumu var iesniegt termiņā, kas nav ilgāks par sešiem mēnešiem no dienas, kad maksātnespējas reģistrā veikts minētais ieraksts, bet ne vēlāk kā līdz dienai, kad sastādīts kreditoru prasījumu apmierināšanas plāns. Pēc šī termiņa iestājas noilgums, un kreditors zaudē prasījuma tiesības pret parādnieku. Tas ir, neizmantojot savas tiesības noteiktā termiņā, izbeidzas kreditora prasījuma tiesības, kas aprobežotas ar likumā noteiktu laika posmu. Minēto apliecina arī Maksātnespējas likuma 73. panta otrā daļa, nosakot, ka pēc kreditoru prasījumu iesniegšanas termiņa kreditors zaudē kreditora statusu un savas prasījuma tiesības pret parādnieku.

Jāņem vērā, ka noilguma institūts civiltiesībās veidots ar mērķi novērst nenoteiktību mantiskajās attiecībās, radīt skaidrību tad, ja kāda persona ilgstoši neīsteno tiesības vai neprasa novērst iespējamo strīdu par tām.³⁰ Līdz ar to iepriekš minētais noilguma termiņš ir attiecināms uz visiem kreditoriem, kuriem ir prasījuma tiesības pret parādnieku, tostarp arī uz kreditoriem, kuru prasījuma tiesības ir atkarīgas no nosacījuma iestāšanās.

Salīdzinājumam norādāms, ka Maksātnespējas kontroles dienests pārvalda darbinieku prasījumu garantijas fondu. No minētā garantijas fonda tiek segti darbinieku prasījumi juridiskās personas maksātnespējas procesa ietvaros, vienlaikus īstenojot prasījuma tiesības darbinieku prasījumu apmierināšanai izmaksāto naudas līdzekļu apmērā atbilstoši Maksātnespējas likuma 73. panta devītajai daļai, savukārt minētā panta 10. daļā noteikts, ka Maksātnespējas kontroles dienesta prasījumu ieraksta kreditoru prasījumu reģistrā, kad Maksātnespējas kontroles dienests ir izmaksājis darbinieku prasījumu apmierināšanai piešķirtās summas. Uz Maksātnespējas kontroles dienestu netiek attiecināti Maksātnespējas likuma noteikumi par kreditoru prasījumu iesniegšanas termiņu un kreditoru prasījumu atzīšanu vai neatzīšanu (Maksātnespējas likuma 73. panta devītās daļa). Jānorāda, ka minētais, uz Maksātnespējas kontroles dienestu attiecināmais, regulējuma ir izņēmums no Maksātnespējas likuma 73. pantā noteiktās kreditoru prasījumu iesniegšanas kārtības.

Par otrās izsoles rīkošanu un juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksu sarakstu³¹

Norādīts, ka SIA maksātnespējas procesa ietvaros atsevišķas kustamās mantas pirmā izsole atzīta par nenotikušu, pamatojoties uz Civilprocesa likuma 589. panta pirmo daļu, jo dalībai izsolē nebija autorizēts neviens izsoles dalībnieks. Maksātnespējas likuma 115. panta otrā daļa noteic, ja juridiskās personas maksātnespējas procesa ietvaros parādnieka mantas pirmā izsole tiek atzīta par nenotikušu, otrā izsole rīkojama pēc pirmās izsoles noteikumiem ar lejupejošu soli. Atbilstoši administratora rīcībā esošajai informācijai, elektroniskā izsoļu vietne <https://izsoles.ta.gov.lv> šādu izsoles kārtību nevar tehniski nodrošināt.

1. Kā rīkoties administratoram situācijā, kad kustamās mantas pirmā izsole ir tikusi atzīta par nenotikušu, bet otrās izsoles rīkošanu ar lejupejošo soli elektroniskā izsoļu vietne nevar tehniski nodrošināt?

2. Vai procesā, kur ir pārdota ievērojama mantas daļa, taču tiek paredzēta ilgstoša tiesvedība, administrators ir tiesīgs no iegūtiem naudas līdzekļiem segt proporcionāli kreditoru prasījumus, vai administratoram jāgaida pilnīga mantas pārdošanas plāna realizēšanas pabeigšanai? Ja drīkst, vai administrators ir tiesīgs no šiem naudas līdzekļiem ieturēt plānotos maksātnespējas procesa izdevumus?

³⁰ Torgāns K. Saistību tiesības. I daļa. Rīga: Tiesu nama aģentūra, 2006, 276. lpp.

³¹ Maksātnespējas kontroles dienesta 2018. gada 13. novembra vēstule Nr. 1-57n/2018/1289

2018. gada 31. maijā ir pieņemti grozījumi Maksātnespējas likuma 115. panta otrajā daļā, nosakot, ja juridiskās personas maksātnespējas procesa ietvaros parādnieka mantas pirmā izsole tiek atzīta par nenotikušu, otrā izsole rīkojama pēc pirmās izsoles noteikumiem ar lejupejošu soli. Pirms grozījumu izdarīšanas vārdu "parādnieka mantas" vietā bija vārdi "nekustamā īpašuma", līdz ar to lejupejošais solis bija paredzēts tikai tām izsolēm, kas notiek pēc nekustamo īpašumu izsoļu noteikumiem.

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 605.¹ panta pirmo daļu elektronisko izsoļu vietne ir Izpildu lietu reģistra modulis, savukārt Izpildu lietu reģistra pārzinis un turētājs ir Tiesu administrācija (Tiesu izpildītāju likuma 156.¹ panta trešā daļa). Līdz ar to jautājumi, kas saistīti ar elektronisko izsoļu vietnes darbību, ir Tiesu administrācijas kompetencē.

Vienlaikus jānorāda, ka saskaņā ar Maksātnespējas kontroles dienesta rīcībā esošo informāciju elektronisko izsoļu vietnē pēc minētās tiesību normas grozījumu pieņemšanas sākotnēji nevarēja tehniski nodrošināt kustamas mantas otro izsoli atbilstoši Maksātnespējas likuma 115. panta otrajai daļai, bet, pamatojoties uz Tiesu administrācijas pārstāvja telefoniski sniegto informāciju, šīs vēstules sastādīšanas dienā kustamas mantas otrās izsoles rīkošana ar lejupejošu soli tehniski ir nodrošināta.

Maksātnespējas likuma 117. panta pirmajā daļā ir noteikts, ka administrators 15 dienu laikā pēc parādnieka mantas pārdošanas plāna izpildes sastāda juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksu sarakstu un kreditoru prasījumu segšanas plānu atbilstoši šā likuma 118. pantā noteiktajai kārtībai.

Maksātnespējas likuma 118. panta pirmajā daļā noteikts, ka no parādnieka naudas līdzekļiem, tajā skaitā līdzekļiem, kas iegūti, atsavinot parādnieka mantu, vai no citiem juridiskās personas maksātnespējas procesa finansēšanas avotiem (kreditoru, citu fizisko vai juridisko personu līdzekļiem), izņemot līdzekļus, kas iegūti šā likuma 116. pantā noteiktajā gadījumā, vispirms pilnībā tiek segtas juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksas.

Savukārt Maksātnespējas likuma 116. pants reglamentē par nodrošinājumu kalpojošās (ieķīlātās) parādnieka mantas pārdošanu.

Ņemot vērā iepriekš minēto, norādāms, ka pastāv atšķirīga kārtība rīcībai ar atgūtajiem naudas līdzekļiem no ieķīlātās parādnieka mantas vai neieķīlātās parādnieka mantas realizēšanas. Attiecībā uz neieķīlātās mantas realizēšanu administratoram jārīkojas atbilstoši Maksātnespējas likuma 117. pantā noteiktajai kārtībai, proti, pēc parādnieka mantas pārdošanas plāna izpildes tiek sastādīts juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksu saraksts un kreditoru prasījumu segšanas plāns, atbilstoši kuram tiek segti kreditoru prasījumi.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 117. panta pirmo daļu pēc tam, kad mantas pārdošanas plāns tiek izpildīts, administrators var aprēķināt izdevumu kopējo apmēru, kas savukārt ļauj precīzi aprēķināt administratora atlīdzību un kreditoriem izmaksājamo naudas līdzekļu apmēru un sastādīt juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksu sarakstu un kreditoru prasījumu segšanas plānu.

*Par Komerclikuma normu skaidrojumu*³²

Vai no Komerclikuma 185.¹ panta septītās daļas izriet SIA dalībnieku pienākums atmaksāt sabiedrības pamatkapitālu maksātnespējas gadījumā, ja sabiedrībai ir nenokārtotas parādsaistības, un vai šāds pienākums ir attiecināms gan uz SIA, kas ir mikrouzņēmuma (turpmāk šajā skaidrojumā – mazkapitāla SIA) nodokļa maksātājs, gan uz SIA, kas maksā Uzņēmumu ienākumu nodokli.

Komerclikuma 185. pantā noteikts, ka SIA minimālais pamatkapitāla lielums ir 2800 *euro*. Savukārt Komerclikuma 185.¹ panta pirmajā daļā noteikts, ka SIA pamatkapitāls var būt mazāks par šā likuma 185. pantā noteikto minimālo pamatkapitāla lielumu, ja SIA atbilst Komerclikuma 185.¹ panta pirmajā daļā noteiktajiem kritērijiem.

2010. gada 1. maijā stājās spēkā 2010. gada 22. aprīļa likums "Grozījumi Komerclikumā", kurā cita starpā tika paredzēta iespēja dibināt sabiedrību, kuras pamatkapitāls ir mazāks par Komerclikuma 185. pantā noteikto minimālo sabiedrības pamatkapitāla lielumu (mazkapitāla SIA). Ievērojot minēto, privātpersonām ir iespēja dibināt sabiedrības ar simbolisku sabiedrības pamatkapitālu lielumu. Minētā likuma anotācijā norādīts, ka viens no galvenajiem likumdevēja mērķiem bija atvieglot sabiedrību dibināšanu un veicināt tautsaimniecības attīstību, sekmējot iedzīvotāju, sevišķi bez darba palikušo, iesaisti komercdarbībā.³³ Līdz ar šiem grozījumiem Komerclikumā privātpersonām ir iespēja dibināt sabiedrības arī ar samazinātu pamatkapitālu, proti, dibinātājiem ir tiesības noteikt sabiedrības pamatkapitāla lielumu atbilstoši savam finansiālajam stāvoklim.

Mazkapitāla SIA ir "īstās" SIA paveids, tāpēc tai piemērojamas visas tās Komerclikuma tiesību normas, kas piemērojamas "īstajai" SIA, ja vien, attiecībā uz mazkapitāla SIA nav paredzēts speciāls regulējums. Tāpat uz mazkapitāla SIA ir attiecināmi arī visi pārējie Latvijas normatīvie akti, kas piemērojami "īstajai" SIA, piemēram, maksātnespējas regulējums.³⁴

Maksātnespējas likuma 6. panta 4. punktā ir definēts saistību izpildes princips, kurš nosaka, ka procesa ietvaros piemērojami tādi pasākumi, kas ļauj saistības, kuras uzņēmies parādnieks, izpildīt lielākā apmērā. Savukārt Maksātnespējas likuma 65. panta 9. punktā noteikts, ka maksātnespējas procesa administratoram (turpmāk - administrators) ir pienākums pieprasīt, lai parādnieka dalībnieki (akcionāri) izpilda savas saistības attiecībā uz parādnieka pamatkapitālu vai citu mantu, un iesniedz tiesai prasības par šādu saistību izpildi. Tas nozīmē, ka administratoram pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas ir pienākums no SIA dalībniekiem pieprasīt nepieciešamo darbību veikšanu, t.sk., SIA pamatkapitāla atbilstību saistību apmēram, kurš var būt arī mazāks nekā Komerclikuma 185. pantā noteiktā summa.

³² Maksātnespējas kontroles dienesta 2018. gada 14. novembra vēstule Nr. 1-49n/2018/111

³³ 2009. gada 11. decembra Likumprojekta "Grozījumi Komerclikumā" anotācija. Pieejams: <http://titania.saeima.lv/LIVS/SaeimaLIVS.nsf/0/DD33ED1BEB7574B2C225768900412838?OpenDocument#b#b> [aplūkots 13.11.2018]

³⁴ Bule Z. Mazā sabiedrība ar ierobežotu atbildību. Jurista Vārds, 17.08.2010., Nr.33 (628).

Komerclikuma 185.¹ panta septītajā daļā noteikts, ja SIA pamatkapitāls ir mazāks par šā likuma 185. pantā noteikto un ir pasludināts šīs SIA maksātnespējas process, tās dalībnieki solidāri atbild par SIA saistībām, kuru kopējais apmērs nepārsniedz šā likuma 185. pantā noteiktā pamatkapitāla apmēra un dibinātāju apmaksātā pamatkapitāla apmēra starpību.

Līdz ar to, ja juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas brīdī SIA pamatkapitāls ir mazāks nekā Komerclikuma 185. pantā minētais pamatkapitāls (2800 euro), dalībniekiem ir solidāri jāpiemaksā starpība starp reģistrēto un apmaksāto pamatkapitālu, lai dzēstu mazkapitāla SIA saistības pret kreditoriem Maksātnespējas likumā noteiktajā kārtībā. Tādējādi likumdevējs ir apzināti uzsvēris pamatkapitāla nopietnības funkciju, norādot, ka neatkarīgi no tā, ar kādu pamatkapitāla lielumu ir dibināta mazkapitāla SIA, juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas gadījumā, pamatkapitālam ir jāatbilst saistību apmēram.

Ņemot vērā minēto secināms, ka likumdevējs Komerclikuma 185.¹ pantā ir apzināti paredzējis atvieglojumus attiecībā uz mazkapitāla SIA dibināšanu. Savukārt juridiskās personas (mazkapitāla SIA) maksātnespējas procesa pasludināšanas gadījumā atvieglojumi nepastāv un juridiskās personas maksātnespējas process norisinās tādā pašā kārtībā kā "īstajai" SIA, kas maksā Uzņēmumu ienākumu nodokli.

Par administratora rīcību³⁵

Iesniegumā norādīts, ka Parādniekam ir prasījuma tiesības 17126,10 EUR apmērā pret SIA. Savukārt SIA piedāvā vienoties ar Parādnieku par minētā parāda samaksu pēc grafika, veicot 34-35 mēnešu laikā ikmēneša maksājumus 500,00 EUR apmērā.

Administrators ir izvērtējis SIA mantas stāvokli un parādu atgūšanas iespējas, norādot, ka minēto parādu piedziņa varētu būt apgrūtināta. Līdz ar to, administrators uzskata, ka gadījumā, ja tiktu pasludināts SIA maksātnespējas process, būtu iespējams saukt pie likumā noteiktās atbildības SIA esošās un bijušās amatpersonas un celt pret amatpersonām prasības par trešajām personām nodarīto zaudējumu piedziņu.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 67. panta 9. punktu administratoram pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas papildus šajā likumā noteiktajām vispārīgajām administratora tiesībām ir tiesības atteikties no jebkura prasījuma vai slēgt jebkuru izlīgumu parādnieka vārdā attiecībā uz parādnieka prasījumiem pret trešajām personām.

Savukārt Maksātnespējas likuma 67. panta 10. punktā noteikts, ka administratoram pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas papildus šajā likumā noteiktajām vispārīgajām administratora tiesībām ir tiesības iesniegt pieteikumu par jebkuras tās trešās personas juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanu, kurai ir parādsaistības pret parādnieku, un pārstāvēt parādnieka prasījumus, ja uz šā pieteikuma pamata tiek pasludināts juridiskās personas maksātnespējas process.

³⁵ Maksātnespējas kontroles dienesta 2018. gada 17. augusta vēstule Nr. 1-57n/2018/943

Maksātnespējas kontroles dienests uzskata, ka administrators, pildot savus pienākumus Parādnieka maksātnespējas procesā, nav izvērtējis alternatīvu izlīguma slēgšanai ar SIA, maksātnespējas procesa pieteikuma iesniegšanai tiesā pret SIA (piemēram: cedēt prasījuma tiesības, ievieojot sludinājumu Administratoru asociācijas mājas lapā vai sludinājuma portālā, tiesvedības process) un iespējamo iegūstamo naudas līdzekļu apmēru iepriekšminēto darbības veikšanas rezultātā.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 6. panta 5. punktā ietvērto maksātnespējas procesa efektivitātes principu, procesa ietvaros piemērojami tādi pasākumi, kas ļauj ar vismazāko resursu patēriņu vispilnīgāk sasniegt procesa mērķi. Savukārt atbilstoši Maksātnespējas likuma 26. panta otrajai daļai administrators nodrošina efektīvu un likumīgu juridiskās personas maksātnespējas procesa un fiziskās personas maksātnespējas procesa norisi un mērķu sasniegšanu.

Maksātnespējas kontroles dienests uzskata, ka norādītais 34-35 mēnešu samaksas termiņš paildzinās Parādnieka maksātnespējas procesu, kamēr tiks saņemta pilna izlīguma maksa. Maksātnespējas procesa paildzināšana nav efektīva un neatbilst Parādnieka kreditoru kopuma interesēm.

Maksātnespējas kontroles dienests norāda, ka Parādnieka maksātnespējas procesā administratora rīcībai jābūt vērstai uz to, lai tiktu sasniegts Maksātnespējas likuma 1. pantā noteiktais likuma mērķis – veicināt finansiālās grūtībās nonākušā parādnieka saistību izpildi, tādējādi Parādnieka kreditoru kopuma interesēs būtu lielāka naudas līdzekļu atgūšana Parādnieka maksātnespējas procesā, lai veicinātu Parādnieka kreditoru prasījumu pilnīgāku segšanu.

Līdz ar to, Maksātnespējas kontroles dienests norāda, ka attiecībā par izlīguma slēgšanu ar SIA un maksātnespējas procesa pieteikuma iesniegšanu tiesā pret SIA, šāds lēmums ir jāpieņem administratoram, nevis Maksātnespējas kontroles dienestam, un arī atbildību par rīcību un darījumiem saskaņā ar Maksātnespējas likuma 29. panta pirmo daļu uzņemas administrators.

Par kreditora prasījuma tiesību cesiju maksātnespējas procesa laikā³⁶

Juridiskās personas (parādnieka) administrators pieprasa no cesionāra (kreditora prasījuma tiesību pārņēmēja) veikt cesijas līguma apstiprināšanu tiesā atbilstoši Civilprocesa likumā noteiktajai kārtībai, norādot uz analogiju par cesijas līguma noslēgšanu izpildu lietvedības laikā.

Vai administrators pamatoti pieprasījis veikt cesijas līguma apstiprināšanu tiesā, ņemot vērā, ka maksātnespējas process nav uzskatāms par izpildu lietvedību.

Maksātnespējas procesā nošķirams publisko un privāto tiesību regulējums. Maksātnespējas procesa ietvaros iesaistītās personas darbojas privāto tiesību jomā kā privāto tiesību subjekti – personas saskaņo savu gribu, brīvi izvēlas tiesisko darījumu saturu, formu, realizācijas veidus. Privāto tiesību pamatprincips ir – atļauts viss, kas nav aizliegts likumos.

³⁶ Maksātnespējas kontroles dienesta 2018. gada 5. septembra vēstule Nr. 1-49n/2018/87

Savukārt atbilstoši Civillikuma 1793. un 1798. pantam prasījumi ar cesiju var pāriet no agrākā kreditora uz jaunu, turklāt par cesijas priekšmetu var būt visādi prasījumi. Maksātnespējas likums konkrēti neparedz, ka kreditoram ir tiesības savas prasījuma tiesības nodot citai personai, tomēr to nevar uzskatīt par likuma nepilnību, jo šādu iespēju pieļauj citi normatīvie akti, un kreditoru noslēgtie tiesiskie darījumi ir respektējami arī maksātnespējas procesā. No iesnieguma izriet, ka prasījuma pāreja ir notikusi pēc tiesiskā darījuma (cesijas līguma), līdz ar to, prasījuma pāreja atbilst Civillikuma 1793. pantam.

Attiecībā uz kārtību, kādā administrators aizstāj agrāko kreditoru ar jauno norādāms, ka administrators kārtu kreditoru prasījumu reģistru, kurā reģistrē izmaiņas kreditoru sastāvā, prasījumu apmērā utt. Prasījuma tiesību pāreja neietekmē jau atzītā kreditora prasījuma pamatotību un tā apmēru, tādēļ administrators atkārtoti neizvērtē kreditora prasījumu, bet gan izvērtē dokumentus, kas apliecina kreditora prasījuma tiesību pāreju. Tad, kad administrators konstatējis, ka cesiju apliecinošie dokumenti atbilst normatīvo aktu prasībām, administrators veic izmaiņas kreditoru prasījumu reģistrā, aizstājot agrāko kreditoru ar jauno. Atbilstoši Maksātnespējas likuma 78. panta ceturtajai daļai administrators piecu dienu laikā paziņo par izmaiņām kreditoru prasījumu reģistrā kreditoriem, parādnieka pārstāvim, Maksātnespējas kontroles dienestam un tiesai, kurā pasludināts attiecīgais maksātnespējas process.

Jāatzīmē, ka Civilprocesa likums un Maksātnespējas likums neparedz kādu sevišķu cesijas līguma apstiprināšanas kārtību maksātnespējas procesā, izņemot gadījumus, kad cesijas līgums ir noslēgts lietas izskatīšanas procesa gaitā. Civilprocesa likuma 77. panta pirmā daļa noteic, ja viena no pusēm lietā izstājas (fiziskās personas nāve, juridiskā persona beidz pastāvēt, prasījuma cesija, parāda pārvede un citi apstākļi), tiesa pieļauj aizstāt šo pusi tās tiesību pārņēmējam. Juridiskajā literatūrā ir skaidri norādīts, ka iepriekš minētā tiesību norma attiecas tikai uz lietas izskatīšanas procesa gaitu.³⁷ Minēto apliecina arī Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departamenta spriedums lietā Nr. SKC-220/2011 kurā norādīts, ka Civilprocesa likuma 77. panta tiesību normas mērķis ir dot iespēju turpināt lietas izskatīšanu tajos gadījumos, kad viena no pusēm lietā izstājas.³⁸

Līdz ar to Civilprocesa likuma 77. panta pirmā daļa ir piemērojama tikai lietas izskatīšanas procesa gaitā tiesā, savukārt juridiskās personas maksātnespējas procesā šī tiesību norma nav piemērojama. Līdz ar to Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā cesijas līgums juridiskās personas maksātnespējas procesā nav jāapstiprina tiesā.

Par juridiskās personas maksātnespējas procesu³⁹

Lūgts Maksātnespējas kontroles dienestu sniegt viedokli par jautājumiem saistībā ar juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanu. Norādīts, ka esat SIA, bijušais darbinieks, kā arī esat norādījis ziņas par darba tiesiskajām attiecībām ar SIA.

³⁷ Civilprocesa likuma komentāri. I daļa (1.-28. nodaļa). Otrais papildinātais izdevums. Sagatavojis autoru kolektīvs. Prof. K. Torgāna zinātniskajā redakcijā. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2016, 279. lpp.

³⁸ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2011. gada 31. augusta spriedums lietā Nr. SKC 220/2011, 12. 1p.

³⁹ Maksātnespējas kontroles dienesta 2018. gada 4. oktobra vēstule Nr. 1-49n/2018/97

Maksātnespējas likuma 57. panta pirmajā daļā ir noteiktas juridiskās personas maksātnespējas procesa pazīmes, tai skaitā 4. punktā noteiktā pazīme – parādnieks nav pilnībā izmaksājis darbiniekam darba samaksu, kaitējuma atlīdzību sakarā ar nelaiemes gadījumu darbā vai arodslimību vai nav veicis sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas divu mēnešu laikā no izmaksai noteiktās dienas. Ja darba līgumā nav noteikta darba samaksas izmaksas diena, uzskatāms, ka šī diena ir nākamā mēneša pirmā darbdiena.

Maksātnespējas likuma 62. panta pirmajā daļā ir noteikts, ka juridiskās personas maksātnespējas procesa pieteikuma iesniegšanas priekšnoteikums ir juridiskās personas maksātnespējas procesa depozīta iemaksa divu minimālo mēnešalgu apmērā Maksātnespējas kontroles dienesta speciāli izveidotajā kontā.

Civilprocesa likuma 34. panta pirmās daļas 3. punktā noteikts, ka par kreditora iesniegto juridiskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu maksājama valsts nodeva 355 *euro* apmērā.

Maksātnespējas likuma 62. panta 7.¹ daļā noteikts, ka tiesa var pilnīgi vai daļēji atbrīvot darbinieku no maksātnespējas procesa depozīta samaksas, ja viņš maksātnespējas procesa pieteikumu iesniedz pēc tam, kad, piemērojot piespiedu izpildes līdzekļus, nav bijis iespējams izpildīt tiesas nolēmumu par parāda piedziņu no parādnieka un darbinieks, ievērojot viņa mantisko stāvokli, nevar iemaksāt maksātnespējas procesa depozītu.

Civilprocesa likuma 43. panta pirmās daļas 1.² punktā noteikts, ka no tiesas izdevumu samaksas valsts ienākumos atbrīvoti pieteikuma iesniedzēji – par juridiskās personas maksātnespējas pieteikumu, ja tiesas nolēmuma par darba samaksas piedziņu izpilde šajā likumā noteiktajā kārtībā atzīta par neiespējamu.

Ievērojot minēto, no maksātnespējas procesa depozīta samaksas un tiesas izdevumu (tai skaitā valsts nodevas) samaksas darbinieki ir atbrīvoti gadījumā, ja darbinieks maksātnespējas procesa pieteikumu iesniedzis pēc tam, kad, piemērojot piespiedu izpildes līdzekļus, nav bijis iespējams izpildīt tiesas nolēmumu par parāda piedziņu no darba devēja.

Civilprocesa likuma 43. panta pirmās daļas 1. punktā ir noteikts, ka no tiesas izdevumu samaksas valsts ienākumos ir atbrīvoti prasītāji – prasībās par darba samaksas piedziņu un citiem darbinieku prasījumiem, kas izriet no darba tiesiskajām attiecībām vai ir ar tām saistīti.

Civilprocesa likuma 541. panta pirmajā daļā ir noteikts, ka izpildu rakstu pirmās instances vai apelācijas instances tiesa izraksta pēc sprieduma vai lēmuma stāšanās likumīgā spēkā, bet gadījumos, kad spriedums vai lēmums izpildāms nekavējoties, – tūlīt pēc sprieduma pasludināšanas vai lēmuma pieņemšanas.

Ņemot vērā minēto, darbinieks, kurš vēlas celt prasību pret darba devēju par darba samaksas piedziņu un citiem darbinieku prasījumiem, ir atbrīvots no tiesas izdevumu samaksas. Pēc nolēmuma stāšanās likumīgā spēkā tiesa izraksta izpildu rakstu, kas iesniedzams zvērinātam tiesu izpildītājam. Ja tiesu izpildītājs tiesas nolēmuma izpildi atzīst par neiespējamu, darbinieks var sniegt tiesā darba devēja maksātnespējas procesa pieteikumu, lūdzot tiesu atbrīvot viņu no maksātnespējas procesa depozīta un tiesas izdevumu samaksas.

Secināms, ka no maksātnespējas procesa depozīta un tiesas izdevumu samaksas var tikt atbrīvots tikai darbinieks, kurš iepriekš ir vērsies tiesā pret darba devēju par darba samaksas piedziņu un citiem darbinieku prasījumiem, bet tiesas nolēmuma izpilde nav bijusi iespējama.

Vienlaikus Maksātnespējas kontroles dienests norāda, ka kreditora vai kreditoru vairākuma juridiskās personas maksātnespējas procesa pieteikuma saturs ir noteikts Civilprocesa likuma 363.² pantā, savukārt Maksātnespējas kontroles dienestam normatīvie tiesību akti neparedz tiesības iesaistīties maksātnespējas procesa pieteikumu sagatavošanā.

Par juridiskās personas maksātnespējas procesa depozīta izmaksas termiņu⁴⁰

Maksātnespējas kontroles dienestā saņemta Administratoru asociācijas vēstule, kurā norādīts, ka likumdevējs lēmumam par juridiskās personas maksātnespējas procesa depozīta izmaksu (Ministru kabineta noteikumu Nr. 88 3. pielikums) atbilstoši Maksātnespējas likuma 175. pantam paredzējis viena mēneša pārsūdzēšanas termiņu, Administratoru asociācijas ieskatā šīs normas piemērošana ir neadekvāta, jo administrators nekad labvēlīgu lēmumu nepārsūdzēs un nav adekvāti, ka pozitīva lēmuma par depozīta izmaksu gadījumā nepieciešams ievērot tik ilgu termiņu. Ievērojot šos termiņus administrators depozīta izmaksu faktiski saņem pēc 75 dienām.

Papildus Administratoru asociācija aicina Maksātnespējas kontroles dienestu rast iespēju iesniegumus par depozīta izmaksu juridiskās personas maksātnespējas procesā izskatīt maksimāli saīsinātā termiņā, kā arī rast iespēju Civilprocesa likuma grozījumiem, piedāvājot darba grupai veikt grozījumus, kuri paredz, ka šo Maksātnespējas kontroles dienesta labvēlīgo lēmumu par depozīta izmaksu juridiskās personas maksātnespējas procesā var pārsūdzēt 10 dienu termiņā.

Papildus Maksātnespējas kontroles dienests norāda, ka Maksātnespējas kontroles dienests savā praksē īsteno labas pārvaldības principu, atbilstoši kuram ir ieviesta maksātnespējas procesa depozīta izmaksa vienkāršotā procedūrā, kuras ietvaros lielākā Maksātnespējas kontroles dienesta lēmumu daļa tiek pieņemta daudz īsākā laikā periodā nekā tas ir noteikts normatīvajos aktos (no Maksātnespējas kontroles dienesta 1608 pieņemtajiem lēmumiem par maksātnespējas procesa depozīta izmaksu vienkāršotās procedūras ietvaros ir pieņemti 1143 lēmumi laika periodā no 2018. gada 1. janvāra līdz 2018. gada 30. septembrim).

Līdz ar to, to gadījumu skaits, kad lēmums tiek pieņemts atbilstoši Ministru kabineta noteikumu Nr. 88 3. pielikumam, ir salīdzinoši neliels, turklāt Maksātnespējas kontroles dienests uzsver, ka gadījumā, ja administrators nav iesniedzis visus nepieciešamos dokumentus iesnieguma izskatīšanai, tad papildu dokumentu pieprasīšana iesniegumu izskatīšanai var objektīvi paildzināt izskatīšanas termiņu. Savukārt gadījumā, ja lēmums atbilst Ministru kabineta noteikumu Nr. 88 3. pielikumam, tad tas var ietekmēt maksātnespējas procesa pieteicēja tiesības uz depozītu, secināms, ka normatīvajos aktos noteiktais viena mēneša pārsūdzēšanas termiņš ir samērīgs.

⁴⁰ Maksātnespējas kontroles dienesta 2018. gada 4. oktobra vēstule Nr. 1-49n/2018/98

*Par kārtējiem nodokļiem*⁴¹

SIA pēc maksātnespējas procesa pasludināšanas ir izveidojies kārtējo nodokļu un nodevu parāds – iedzīvotāju ienākuma nodokļa, valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu, uzņēmējdarbības riska valsts nodevu parāds par kopējo summu 5449,99 EUR apmērā.

Nodokļu un nodevu parāds izveidojies pēc SIA maksātnespējas procesa pasludināšanas pēc aprēķinātajām un deklarētajām summām – administratoram deklarējot darbinieku darba ienākumus laika periodā no 2017. gada aprīļa līdz 2017. gada augustam, lai maksātnespējas procesā pieteiktie un atzītie darbinieku prasījumi varētu tikt apmierināti no darbinieku prasījumu garantiju fonda.

Administrators norāda, ka SIA" maksātnespējas procesā visa manta ir ieķīlāta par labu bankai (pirmās kārtas hipotēka) un VID (otrās kārtas hipotēka).

Administrators informē, ka šobrīd ir vērsies VID, informējot par apstākļiem, kas šobrīd padara par neiespējamu kārtējo nodokļu samaksas pienākuma izpildi, kā arī, pamatojoties uz Maksātnespējas likuma 73. panta vienpadsmito daļu, lūdzot kārtējo nodokļu parādu vismaz daļēji attiecināt uz periodu pirms SIA maksātnespējas procesa pasludināšanas, ņemot vērā Maksātnespējas kontroles dienesta darbinieku prasījumu segšanai valsts budžetā ieskaitītās summas, lūdzot Maksātnespējas kontroles dienesta samaksātās summas vismaz daļēji ieskaitīt kārtējā nodokļu parāda segšanai un precizēt pieteikto kreditora prasījumu, un visbeidzot – atlikt kavēto kārtējo nodokļu maksājumu samaksas termiņu.

Tomēr gadījumā, ja pienākums veikt kārtējo nodokļu samaksu SIA saglabāsies, maksātnespējas procesa likumīga un efektīva norise administratora ieskatā būs apdraudēta. Administrators uzskata, ka uz SIA vārda atvērtā norēķinu konta izmantošana var būtiski aizskart bankas tiesības uz savu prasījumu apmierināšanu, trešo personu tiesības saņemt atpakaļ iemaksāto izsoles nodrošinājumu, nosolītāja tiesības uz nekustamā īpašuma nostiprināšanu uz viņa vārda.

Maksātnespējas likuma Pārejas noteikumu 67. punktā norādīts, ka grozījumi šā likuma 170. panta pirmajā daļā piemērojami juridisko personu maksātnespējas procesos, kas uzsākti pēc šo grozījumu spēkā stāšanās.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma (redakcijā, kas bija spēkā līdz 2018. gada 30. jūnijam) 170. panta pirmo daļu ar juridiskās personas maksātnespējas procesa nodrošināšanu saistītie šā procesa izdevumi (izņemot izdevumus, kas saistīti ar mantu, kura kalpo par nodrošinājumu) nedrīkst pārsniegt piecu procentu apmēru no parādnieka aktīvu atsavināšanas ieņēmumu kopsummas, ja šie aktīvi nekalpo par nodrošinājumu un ja kreditoru sapulce nav lēmusi citādi.

Savukārt Maksātnespējas likuma 170. panta otrās daļas 8. punktā noteikts, ka juridiskās personas maksātnespējas procesa izdevumos iekļauj kārtējo nodokļu un nodevu maksājumus par laikposmu no dienas, kad pasludināts juridiskās personas maksātnespējas process.

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 118. panta pirmajai daļai no parādnieka naudas līdzekļiem, tajā skaitā līdzekļiem, kas iegūti, atsavinot parādnieka mantu, vai no citiem juridiskās personas

⁴¹ Maksātnespējas kontroles dienesta 2018. gada 24. oktobra vēstule Nr. 1-57n/2018/1214

maksātnespējas procesa finansēšanas avotiem (kreditoru, citu fizisko vai juridisko personu līdzekļiem), izņemot līdzekļus, kas iegūti šā likuma 116. pantā noteiktajā gadījumā, vispirms pilnībā tiek segtas juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksas.

Līdz ar to secināms, ka saskaņā ar Maksātnespējas likuma (redakcijā, kas bija spēkā līdz 2018. gada 30. jūnijam) 170. panta pirmo daļu izdevumi par kārtējiem nodokļiem un nodevām attiecināmi uz neieķīlāto mantu, nevis ieķīlāto mantu. Līdz ar to izdevumi, kas nav attiecināmi uz mantu, kura kalpo par nodrošinājumu, netiek segti no naudas līdzekļiem, kuri iegūti, atsavinot ieķīlāto mantu.

Maksātnespējas kontroles dienesta 2018. gada 14. septembra vēstulē Nr. 4-08n/2018/63 "Iebildumi par paziņojumu Maksātnespējas likuma 81. panta kārtībā" norādīts, ka saskaņā ar Maksātnespējas likuma 95. panta trešo daļu administrators pārvalda mantu kā krietns un rūpīgs saimnieks. Savukārt Maksātnespējas likuma 95. panta ceturtajā daļā noteikts, ka naudas līdzekļi, kurus administrators saņem, pārvaldot parādnieka mantu, noguldāmi kredītiestādes parādnieka kontā. Maksātnespējas likuma 111. panta piektajā daļā noteikts, ka naudas līdzekļi, kas saistīti ar parādnieka mantas pārdošanu, ieskaitāmi parādnieka kontā.

Ņemot vērā iepriekš minēto, secināms, ka Maksātnespējas likums tieši noteic, ka pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas līdz juridiskās personas maksātnespējas procesa izbeigšanai administrators pārvalda parādnieka kontu, kurā noguldāmi naudas līdzekļi, kurus administrators saņem, pārvaldot parādnieka mantu.

Juridiskās personas maksātnespējas procesa ietvaros administrators veic visa veida darbības ar naudas līdzekļiem, izmantojot parādnieka norēķinu kontu. Tajā skaitā tikai parādnieka norēķinu kontā ir iemaksājami naudas līdzekļi, kas saņemti parādniekam piederošās mantas pārdošanas rezultātā. Minēto tiesību normu mērķis ir nodrošināt kreditoru uzticību administratora veiktajām darbībām juridiskās personas maksātnespējas procesa ietvaros, kā arī kreditoriem sniegt papildu iespēju iegūt informāciju par administratora darbību, kas veiktas ar parādnieka naudas līdzekļiem, pamatotību. Vienlaikus administratoram ir pienākums nodrošināt juridiskās personas maksātnespējas procesa ietvaros veikto darbību, tajā skaitā arī to darbību, kas saistītas ar parādnieka naudas līdzekļu pārvaldību, caurskatāmību.

Atbilstoši iepriekš minētajam Maksātnespējas kontroles dienests atkārtoti norāda, ka prasība atvērt speciālu kontu parādnieka maksātnespējas procesā ir noteikta ar mērķi nodrošināt skaidru un caurspīdīgu naudas līdzekļu plūsmu konkrētajā juridiskās personas maksātnespējas procesā un līdz ar to Maksātnespējas kontroles dienests norāda, ka nav pieļaujama situācija, ka administrators SIA maksātnespējas procesā izmantos uz administratora vārda atvērtu norēķinu kontu.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 6. panta 5. punktā ietvertu maksātnespējas procesa efektivitātes principu – procesa ietvaros piemērojami tādi pasākumi, kas ļauj ar vismazāko resursu patēriņu vispilnīgāk sasniegt procesa mērķi. Savukārt atbilstoši Maksātnespējas likuma 6. panta 8. punktam jāievēro labticības principu – procesā iesaistītajām personām savas tiesības jāizmanto un pienākumi jāizpilda labā ticībā.

Saskaņā ar Maksātnespējas procesa 26. panta otro daļu administrators nodrošina efektīvu un likumīgu juridiskās personas maksātnespējas procesa un fiziskās personas maksātnespējas procesa norisi un mērķu sasniegšanu. Minētā norma, proti, efektīva un likumīga maksātnespējas procesa

vadīšana, ietver ne tikai administratora pienākumu ievērot normatīvo aktu prasības, bet arī pienākumu administratoram rīkoties tā, lai maksātnespējas procesa ietvaros netiktu veiktas darbības, kas formāli var atbilst normatīvo aktu prasībām, bet pēc būtības ir pretējas ne tikai maksātnespējas procesa mērķiem, bet tiesību normām un principiem.

Atbilstoši iepriekš minētajam Maksātnespējas kontroles dienests norāda, ka saskaņā ar Maksātnespējas likuma 1. pantu maksātnespējas procesa mērķis ir veicināt finansiālās grūtībās nonākuša parādnieka saistību izpildi un, ja iespējams, maksātnespējas atjaunošanu, piemērojot likumā noteiktus principus un tiesiskos risinājumus. Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 6. pantā ietverto saistību izpildes principu procesa ietvaros piemērojami tādi pasākumi, kas ļauj ar vismazāko resursu patēriņu vispilnīgāk sasniegt procesa mērķi.

Kaut arī atbilstoši Maksātnespējas likuma 29. panta otrajai daļai administrators neatbild par iepriekšējā administratora rīcību, norādāms, ka administratora kā maksātnespējas procesa vadītāja ekskluzīvā kompetencē ir izvēlēties tiesiskos līdzekļus, lai atbilstoši Maksātnespējas likuma 26. panta otrajai daļai nodrošinātu efektīvu un likumīgu maksātnespējas procesa norisi un mērķu sasniegšanu. Proti, administratora darbībām jāatbilst vienlaikus gan efektivitātes principam, gan jābūt atbilstošām likuma normām.

Maksātnespējas likuma 168. pants noteic juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksu finansēšanas avotus. Ja atbilstoši Maksātnespējas likuma 168. panta trešajai daļai administrators nav uzņēmies finansēt juridiskās personas maksātnespējas procesu, tad, vadoties no Maksātnespējas likumā nostiprinātā labticības principa, administratoram nav jāfinansē juridiskās personas maksātnespējas process no saviem līdzekļiem.

Attiecībā uz atbildības iestāšanos, norādāms, ka saskaņā Administratīvo pārkāpumu kodeksa 9. pantu par administratīvo pārkāpumu atzīstama prettiesiska, vainojama (ar nodomu vai aiz neuzmanības izdarīta) darbība vai bezdarbība, kura apdraud valsts vai sabiedrisko kārtību, īpašumu, pilsoņu tiesības un brīvības vai noteikto pārvaldes kārtību un par kuru likumā paredzēta administratīvā atbildība.

Administratīvā atbildība par šajā kodeksā norādītajiem pārkāpumiem iestājas, ja par šiem pārkāpumiem pēc to rakstura saskaņā ar spēkā esošajiem likumiem nav paredzēta kriminālatbildība.

Administratīvo pārkāpumu kodeksa 166.³⁶ pants noteic, ka par maksātnespējas procesa vai TAP noteikumu pārkāpšanu, ja to izdarījusi maksātnespējas procesā vai TAP iesaistītā persona, uzliek naudas sodu no septiņdesmit līdz septiņsimt *euro*, atņemot valdes loceklim vai parādnieka pārstāvim tiesības ieņemt noteiktus amatus komercsabiedrībās vai bez tā.

Savukārt Administratīvo pārkāpumu kodeksa 243. pants noteic, ka pierādījumi administratīvā pārkāpuma lietā ir jebkuras šajā kodeksā paredzētajā kārtībā iegūtas un noteiktā procesuālajā formā nostiprinātas ziņas par faktiem, kurus administratīvā pārkāpuma lietvedībā iesaistītās personas savas kompetences ietvaros izmanto, lai pierādītu administratīvā pārkāpuma esamību vai neesamību un noskaidrotu citus apstākļus, kam ir nozīme lietas pareizā izlemšanā.

Ņemot vērā iepriekš minēto, norādāms, ka, lai atzītu administratīvo pārkāpumu, būtiska nozīme ir pierādījumiem, kuri vērtējami, ņemot vērā visus lietas apstākļus. Savukārt administratora

darbībām, izvēloties tiesiskos līdzekļus maksātnespējas procesā, jābūt tādām, lai nodrošinātu likumīgu maksātnespējas procesu.

Par izlīguma slēgšanas iespējamību⁴²

Iesniegumā Nr. 1 norādīts, ka Parādnieka vārdā tika celta prasība tiesā pret Parādnieka pārstāvi, un tiesā ierosināta Civillietā. Ar tiesas Spriedumu administratora prasība tika apmierināta daļēji, piedzenot no Parādnieka pārstāvja par labu Parādniekam naudas līdzekļus 37 257,13 EUR apmērā, vienlaikus noraidot administratora prasību pret Parādnieka pārstāvi daļā par 3 754,74 EUR piedziņu. Ar tiesas lēmumu nolemts labot matemātiska aprēķina kļūdu un piedzīt no Parādnieka pārstāvja par labu Parādniekam naudas līdzekļus 38 157,13 EUR apmērā.

Administrators saņēmis Parādnieka pārstāvja iesniegumu (turpmāk – Iesniegums Nr. 2), kurā Parādnieka pārstāvis izteicis piedāvājumu noslēgt izlīgumu Civillietā par naudas summu 1 482,79 EUR. Iesniegumā Nr. 2 norādīts, ka Parādnieka maksātnespējas procesa ietvaros kopējais atzīto kreditoru prasījumu apmērs ir 3 869,43 EUR, tajā skaitā galvenie parādi 3 557,44 EUR. Parādnieka pārstāvis norādījis uz Maksātnespējas likuma 72.¹ panta otro daļu, kas paredz, ka gadījumā, ja administratoram netiek nodoti parādnieka grāmatvedības dokumenti, par parādniekam nodarīto zaudējumu apmēru tiek uzskatīti parādnieka maksātnespējas procesā atzītie kreditoru prasījumi pamatparāda apmērā, kurus nav iespējams segt parādnieka maksātnespējas procesa ietvaros. Tādējādi likumdevējs kreditoru interešu aizstāvībai ir noteicis maksimālo pret valdes locekļiem celtās prasības summas ierobežojumu, kas nevar pārsniegt maksātnespējas procesā atzīto kreditoru prasījumu pamatparāda apmēru.

Lūgts sniegt viedokli par izlīguma slēgšanas Civillietā iespējamību.

Maksātnespējas likuma 65. panta 8. punktā noteikts, ka pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas administrators izvērtē un ceļ tiesā prasības pret juridiskās personas pārvaldes institūciju locekļiem un kapitālsabiedrības dalībniekiem (akcionāriem) par viņu nodarīto zaudējumu atlīdzību, kā arī pret personālsabiedrības personiski atbildīgajiem biedriem sakarā ar viņu pienākumu ar savu mantu atbildēt par personālsabiedrības saistībām. Savukārt Maksātnespējas likuma 72.¹ panta pirmā daļa regulē valdes locekļu atbildību par dokumentu nenodošanu, nosakot, ka parādnieka – kapitālsabiedrības valdes locekļi solidāri atbild par zaudējumiem parādniekam, ja administratoram netiek nodoti parādnieka grāmatvedības dokumenti vai tie ir tādā stāvoklī, kas neļauj gūt skaidru priekšstatu par parādnieka darījumiem un mantas stāvokli pēdējos trijos gados pirms maksātnespējas procesa pasludināšanas.

Līdz ar to secināms, ka pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas administratoram ir tiesības celt tiesā divu veidu prasības pret parādnieka valdes locekļiem – par nodarīto zaudējumu atlīdzību un parādnieka grāmatvedības dokumentu nenodošanu.

No Tiesu informatīvajā sistēmā pieejamā Sprieduma noraksta izriet, ka administrators tiesā iesniegto prasību pret Parādnieka pārstāvi par zaudējumu piedziņu un saistību izpildi attiecībā uz

⁴² Maksātnespējas kontroles dienesta 2018. gada 11. jūlija vēstule Nr. 1-57n/2018/763

pamatkapitālu, cita starpā, pamatojis ar Maksātnespējas likuma 65. panta 8. un 9. punktu, nevis Maksātnespējas likuma 72.¹ panta pirmo daļu. Spriedumā minēts, ka: "Veicot Parādnieka dokumentu un mantas pilnu inventarizāciju atbilstoši Maksātnespējas likuma 65. panta 2. punktam, administrators konstatēja, ka valdes locekļa "Parādnieka pārstāvis" rīcības rezultātā sabiedrībai ir nodarīti zaudējumi, kuri piedzenami no viņa, ceļot prasību tiesā, pamatojoties uz Maksātnespējas likuma 65. panta 8. punktu". Turklāt atbilstoši Spriedumā norādītajam Parādnieka pārstāvis tā rīcībā esošos Parādnieka grāmatvedības dokumentus un pamatlīdzekļus administratoram nodevis līdz 2016. gada 25. janvārim. Tāpat no Sprieduma izriet, ka tiesa ir saskatījusi pamatu zaudējumu piedziņai no Parādnieka pārstāvja, pamatojoties uz minētās personas rīcību, t. sk., noslēgtajiem darījumiem, nepamatoti samazinot Parādnieka mantas apjomu, kā rezultātā Parādniekam nodarīti zaudējumi.

Turpretī, kā jau iepriekš minēts, Maksātnespējas likuma 72.¹ panta pirmajā daļā paredzēta atbildība par parādnieka grāmatvedības dokumentu nenodošanu. Latvijas Republikas Augstākā tiesa 2018. gada 4. jūlija spriedumā lietā Nr. C30609515 atzinusi, ka: "Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 72.¹ panta pirmo daļu būtiskākais ir grāmatvedības dokumentu nenodošanas fakts, kas prezumē valdes locekļa atbildību par zaudējumiem maksātnespējīgai parādniecei".

"No minētās normas nepārprotami izriet, ka parādnieka grāmatvedības dokumentu maksātnespējas procesa administratoram nenodošanas gadījumā, valdes locekļa vaina zaudējumu nodarīšanā sabiedrībai ir prezumējama, un nav nepieciešams [...] konstatēt cēlonisko sakaru starp valdes locekļa rīcību un zaudējumu nodarīšanu. Saskaņā ar minēto tiesisko regulējumu par zaudējumiem uzskatāmi parādnieka maksātnespējas procesā atzītie kreditoru prasījumi pamatparāda apmērā".

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 67. panta 9. punktu administratoram pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas papildus šajā likumā noteiktajām vispārīgajām administratora tiesībām ir tiesības atteikties no jebkura prasījuma vai slēgt jebkuru izlīgumu parādnieka vārdā attiecībā uz parādnieka prasījumiem pret trešajām personām. Savukārt Maksātnespējas likuma 81. panta pirmās daļas 7. punktā noteikts, ka juridiskās personas maksātnespējas procesa efektīvas un likumīgas gaitas nodrošināšanai administrators šajā likumā noteiktajā kārtībā ziņo kreditoriem par nodomu noslēgt izlīgumu.

Civilprocesa likuma 223. pantā izlīgums minēts kā viens no tiesvedības izbeigšanas pamatiem. Izlīgums saskaņā ar Civillikuma 1881. pantu ir līgums, ar kuru tā dalībnieki kādu apstrīdamu vai kā citādi apšaubāmu savstarpēju tiesisku attiecību, savstarpēji piekāpdamies, pārvērš par neapstrīdamu un neapšaubāmu. Kā izriet no iepriekš minētās definīcijas, izlīguma rezultātā rodas neapstrīdama un neapšaubāma tiesiska attiecība. Proti, puses no brīvas gribas ir vienojušās par tiesiskās attiecības rašanos un pastāvēšanu, un to neapšaubā. Civilprocesuālā kārtībā slēgts izlīgums ir viens no tiesvedības izbeigšanas pamatiem, jo padara tiesvedību par nevajadzīgu un lieku tāpēc, ka puses konkrēto strīdu ir atrisinājušas vienošanās veidā.

Vēršama uzmanība, ka lēmums par pušu izlīguma slēgšanu ir jāpieņem administratoram, nevis Maksātnespējas kontroles dienestam, un arī atbildību par noslēgto izlīgumu saskaņā ar Maksātnespējas likuma 29. panta otro daļu uzņemas administrators. Administratoram, pieņemot

lēmumu par izlīguma slēgšanu, ievērojot kreditoru kopuma intereses, ir pienākums izvērtēt piedziņas pret Parādnieka pārstāvi efektivitāti izlīguma neslēgšanas gadījumā.

4. FIZISKĀS PERSONAS MAKSĀTNESPĒJAS PROCESS

Par maksātnespējas procesa uzsākšanu⁴³

Kur jāvēršas, kas nepieciešams līdzī, kur internetā var atrast pieteikumu?

No iesniegumā norādītā izriet, ka vēlaties iesniegt fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 127. pantu fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu var iesniegt jebkura fiziskā persona, kura pēdējo sešu mēnešu laikā ir bijusi Latvijas Republikas nodokļu maksātājs un kurai ir finansiālas grūtības – nav iespēju nokārtot parādsaistības, kam jau iestājies izpildes termiņš.

Informējam, ka nodokļu maksātāja statusu apliecina VID izziņa par to, ka konkrēta persona ir reģistrēta nodokļu maksātāju reģistrā.

Maksātnespējas likuma 129. panta pirmajā daļā noteikts, ka parādniekam var piemērot fiziskās personas maksātnespējas procesu, ja ir kāda no šajā normā minētajām pazīmēm.

Fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikums ir iesniedzams tiesā pēc parādnieka deklarētās dzīvesvietas, kas parādniekam bija reģistrēta trīs mēnešus pirms pieteikuma iesniegšanas tiesā, bet, ja tādas nav, – pēc dzīvesvietas.

Fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikums sagatavojams, ievērojot Civilprocesa likumā noteiktās prasības attiecībā uz to, kāda informācija tajā jāiekļauj. Vienlaikus vēršam uzmanību, ka nav oficiāli apstiprināta pieteikuma parauga (veidlapas). Saskaņā ar Civilprocesa likuma 363.²³ pantu pieteikumā norāda:

- 1) parādnieka vārdu, uzvārdu, personas kodu un deklarēto dzīvesvietu;
- 2) apstākļus, kuru dēļ fiziskā persona nav spējīga izpildīt saistības;
- 3) visas termiņā neizpildītās saistības un to summas;
- 3¹) visas saistības, kuru izpildes termiņš iestāsies atbilstoši Maksātnespējas likuma 134. panta trešajai daļai (proti, saistības, kuru izpildes termiņš iestājas pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas dienas);
- 4) visu to saistību kopējo summu, kuru izpildes termiņš iestāsies gada laikā;
- 5) parādnieka mantas sastāvu, tajā skaitā parādnieka daļu laulāto kopīgajā mantā un citā kopīpašumā;
- 6) vai maksātnespējas procesam piemērojami Parlamenta un Padomes regulas Nr. 2015/848 noteikumi;
- 7) parādnieka deklarēto dzīvesvietu, kas parādniekam bija reģistrēta trīs mēnešus pirms pieteikuma iesniegšanas tiesā, bet, ja tādas nav, – dzīvesvietu.

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 363.²³ panta otro daļu maksātnespējas procesa pieteikumam pievieno dokumentus, kas apstiprina valsts nodevas un citu tiesas izdevumu samaksu likumā

⁴³ Maksātnespējas kontroles dienesta 2018. gada 17. jūlija vēstule Nr. 1-49n/2018/66

noteiktajā kārtībā un apmērā, fiziskās personas maksātnespējas procesa depozīta samaksu un apstākļus, uz kuriem pieteikums pamatots.

Valsts nodevu 70,00 *euro* apmērā fiziskajai personai jāiemaksā, pārskaitot uz attiecīgo Valsts kases kontu pirms maksātnespējas procesa pieteikuma iesniegšanas, kā iemaksas mērķi norādot informāciju maksātnespējas pieteikuma identificēšanai (sk. <https://www.tiesas.lv/informacija-par-tiesu-kontiem>). Maksātnespējas pieteikumam pievieno valsts nodevas samaksu apliecinājošu dokumentu, pretējā gadījumā maksātnespējas pieteikums tiks atstāts bez virzības.

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 363.²³ panta otrās daļas 2. punktu un Maksātnespējas likuma 129. panta otro daļu fiziskās personas maksātnespējas procesa piemērošanas priekšnoteikums ir fiziskās personas maksātnespējas procesa depozīta iemaksa divu minimālo mēnešalgu apmērā (2018. gadā minimālā mēnešalga ir 430 *euro*) Maksātnespējas kontroles dienesta deponēto līdzekļu kontā Valsts kasē (sk. <http://www.mkd.gov.lv/lv/rekviziti/>).

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 171. panta pirmo daļu iepriekš depozīts izmantojams, lai segtu administratora atlīdzību. Kārtību, kādā fiziskās personas maksātnespējas procesa depozīts iemaksājams Maksātnespējas kontroles dienesta speciāli izveidotajā kontā un izmaksājams administratoram vai fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikuma iesniedzējam, nosaka Ministra kabineta noteikumi Nr. 88.

Civilprocesa likuma 363.²³ panta otrās daļas 3. punkts nosaka, ka maksātnespējas procesa pieteikumam jāpievieno dokumenti, kas apstiprina apstākļus, uz kuriem pieteikums pamatots. Tas nozīmē, ka visi pieteikumā norādītie fakti ir jāpamato ar dokumentiem un tie jāpievieno maksātnespējas procesa pieteikumam, lai tiesa varētu pārlicināties par minēto faktu pastāvēšanu.

Piemēram, tiesā būtu jāiesniedz izziņa, kas apliecina, ka attiecībā uz konkrēto fizisko personu var piemērot maksātnespējas procesu, proti, UR izziņa, kas apstiprina, ka fiziskā persona nav individuālais komersants un atbilst maksātnespējas procesa subjektam; izziņa no Valsts ieņēmuma dienesta, kas apliecina, ka fiziskā persona sešu mēnešu laika periodā pirms maksātnespējas procesa pieteikuma iesniegšanas bijusi Latvijas Republikas nodokļu maksātājs. Tāpat iesakām pieteikumam pievienot Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes izziņu par personas deklarēto adresi, kas pierāda, ka fiziskajai personai ir tiesības vērsties konkrētajā tiesā, kā arī apliecina tiesisko saikni ar Latvijas Republiku. Norādām, ka tiesas savā praksē bieži pieprasa iesniegt izziņas, kas liecina par fiziskās personas mantisko stāvokli, proti, izziņas no publiskiem reģistriem, kas apliecina, vai uz fiziskās personas vārda ir reģistrēti transportlīdzekļi vai kustams/nekustams īpašums, vai tai pieder kāda uzņēmuma kapitāldaļas, utt. (izziņas no zemesgrāmatu nodaļas vai Tiesu administrācijas par fiziskajai personai piederošiem īpašumiem, CSDD izziņa, nepieciešamības gadījumā – izziņa no Valsts tehniskās uzraudzības aģentūras, Latvijas Centrālā depozitārija).

Atbilstoši Civilprocesa likuma 363.²⁵ panta pirmajai daļai ne vēlāk kā nākamajā dienā pēc maksātnespējas procesa pieteikuma saņemšanas tiesnesis pieņem vienu no šādiem lēmumiem: par maksātnespējas procesa pieteikuma atstāšanu bez virzības, par atteikšanos pieņemt maksātnespējas procesa pieteikumu vai par maksātnespējas procesa pieteikuma pieņemšanu un lietas ierosināšanu.

Civilprocesa likuma 363.²⁷ panta pirmajā daļā noteikts, ka fiziskās personas maksātnespējas procesa lietu tiesa izskata septiņu dienu laikā no tās ierosināšanas dienas. Saskaņā ar šā panta otro daļu tiesa pasludina fiziskās personas maksātnespējas procesu, ja konstatē, ka parādniekam:

- 1) ir maksātnespējas procesa pazīme;
- 2) pēdējā gada laikā nav pasludināts fiziskās personas maksātnespējas process, kas izbeigts, nedzēšot saistības;
- 3) pēdējo 10 gadu laikā nav pasludināts fiziskās personas maksātnespējas process, kura ietvaros dzēstas saistības;
- 4) iesniedzējs ir samaksājis valsts nodevu par fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikuma iesniegšanu;
- 5) iesniedzējs ir samaksājis fiziskās personas maksātnespējas procesa depozītu.

***Par "ģimenes maksātnespējas procesu"*⁴⁴**

Vai vienu kopēju maksātnespējas procesa pieteikumu, maksājot vienu kopēju depozīta iemaksu divu minimālo mēnešalgu apmērā, var iesniegt četras personas, proti, brālis, māsa un abu laulātie?

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 133. panta pirmās daļas 3. punktam fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu šajā likumā paredzētajos gadījumos tiesai var iesniegt parādnieks kopā ar šā likuma 131. panta pirmās daļas 1. un 2. punktā noteiktajām ieinteresētajām personām (parādnieka laulātais vai persona, kura sastāv ar parādnieku radniecībā vai svainībā līdz otrajai pakāpei), ja katrai no tām pastāv šā likuma 129. panta pirmās daļas 3. punktā minētā pazīme.

Ieinteresētās personas 133. panta pirmās daļas 3. punkta izpratnē ir parādnieka laulātais un persona, kura sastāv ar parādnieku radniecībā vai svainībā līdz otrajai pakāpei (Maksātnespējas likuma 131. panta pirmās daļas 1. un 2. punkts).

Saeimā 2018. gada 31. maijā pieņemti grozījumi Maksātnespējas likumā, kas stājās spēkā 2018. gada 1. jūlijā (turpmāk – Grozījumi), kas attiecībā uz tā saucamo "ģimenes maksātnespējas procesu" papildināja Maksātnespējas likuma 129. panta pirmo daļu ar 3. punktu, proti, parādniekam var piemērot fiziskās personas maksātnespējas procesu, ja šai personai nav iespēju nokārtot parādsaistības, no kurām vismaz vienas parādsaistības pamatā ir neizpildīta blakus saistība vai solidāra saistība starp parādnieku un šā likuma 131. panta pirmās daļas 1. un 2. punktā noteiktajām personām, ja tā pārsniedz 5000 euro.

Likumdevēja mērķis pieņemot šādus Grozījumus bija sašaurināt to personu loku, kurām kopā ar parādnieku ir tiesības iesniegt vienu maksātnespējas procesa pieteikumu, maksājot tikai vienu fiziskās personas maksātnespējas procesa depozītu un vienu valsts nodevu. Grozījumi paredz, ka ieinteresētajai personai ir jābūt vismaz vienai parādsaistībai, kuras pamatā ir neizpildīta blakus saistība vai solidāra saistība attiecībā pret parādnieku, kas pārsniedz 5000 euro. Likumdevēja mērķis bija noteikt, ka attiecībā uz ieinteresētajām personām tiesa varētu pasludināt konkrētās

⁴⁴ Maksātnespējas kontroles dienesta 2018. gada 19. jūlija vēstule Nr. 1-49n/2018/68

ieinteresētās personas maksātnespējas procesu tikai tajos gadījumos, kad tiktu konstatēta šī Maksātnespējas likuma 129. panta pirmās daļas 3. punktā noteiktā pazīme.

Vienlaikus norādāms, ka saskaņā ar Civilprocesa likumu jautājuma izlemšana par fiziskās personas maksātnespējas procesa, arī "ģimenes maksātnespējas procesa", piemērošanu ir vienīgi tiesas kompetencē.

Papildus norādāms, ka "ģimenes maksātnespējas procesā" piemērojami fiziskās personas maksātnespējas procesa noteikumi (Maksātnespējas likuma D sadaļa un Civilprocesa 46.² nodaļa).

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 363.²³ panta 1¹ daļu, ja maksātnespējas procesa pieteikumu iesniedz parādnieks kopā ar savu laulāto vai ar personu, kura sastāv ar parādnieku radniecībā vai svainībā līdz otrajai pakāpei ("ģimenes maksātnespējas procesa" lieta), tad šā panta pirmajā daļā minēto informāciju norāda par katru iesniedzēju atsevišķi.

Civilprocesa likuma 363.²³ panta otrā daļa noteic, ka maksātnespējas procesa pieteikumam pievieno dokumentus, kas apstiprina valsts nodevas un citu tiesas izdevumu samaksu likumā noteiktajā kārtībā un apmērā, fiziskās personas maksātnespējas procesa depozīta samaksu un apstākļus, uz kuriem pieteikums pamatots.

Atbilstoši Civilprocesa likuma 34. panta pirmās daļas 3. punktam maksājama valsts nodeva 70 *euro* apmērā. Valsts nodeva pārskaitāma uz attiecīgo Valsts kases kontu pirms maksātnespējas pieteikuma iesniegšanas, kā iemaksas mērķi norādot informāciju maksātnespējas pieteikuma identificēšanai. Maksātnespējas pieteikumam pievieno valsts nodevas samaksu apliecinājošu dokumentu, pretējā gadījumā maksātnespējas pieteikums tiks atstāts bez virzības.

Papildus valsts nodevai saskaņā ar Civilprocesa likuma 363.²³ panta otrās daļas 2. punktu un Maksātnespējas likuma 129. panta otro daļu fiziskās personas maksātnespējas procesa piemērošanas priekšnoteikums ir fiziskās personas maksātnespējas procesa depozīta iemaksa divu minimālo mēnešalgu apmērā, t. i., 860 *euro*, Maksātnespējas kontroles dienesta speciāli izveidotā Valsts kases kontā.

Gan valsts nodeva, gan fiziskās personas maksātnespējas procesa depozīts "ģimenes maksātnespējas procesa" lietā maksājams vienu reizi, proti, par visiem pieteicējiem, kuri norādīti maksātnespējas procesa pieteikumā, maksājama valsts nodeva 70 *euro* apmērā un maksātnespējas procesa depozīts 860 *euro* apmērā.

Papildus informējam, ka Maksātnespējas kontroles dienesta tīmekļvietnē sadaļā "Publikācijas un statistika" ir pieejama Maksātnespējas kontroles dienesta apkopota aktuālākā informācija par fiziskās personas maksātnespējas procesa ierosināšanu un norisi (sk. http://mkd.gov.lv/faili/pub_97.pdf un http://mkd.gov.lv/faili/pub_96.pdf).

Par "ģimenes maksātnespējas procesu"⁴⁵

Kādas iespējas ir uzsākt un iziet ģimenes maksātnespējas procesu, ja parādnieka statusā ir vīrs, 2. grupas invalīds, kurš ir sasniedzis vecuma pensijas gadus un vienīgais ienākumu avots ir invaliditātes pensija (perspektīvā tikai vecuma pensija, kas nesasniedz minimālo algu), sieva, kas

⁴⁵ Maksātnespējas kontroles dienesta 2018. gada 1. augusta vēstule Nr. 1-49n/2018/74

tuvu pensija vecumam ar neregulāriem minimāliem ienākumiem, kas nesasniedz minimālo algu un meita, kas ir Latvijas pilsoņe, taču dzīvo patstāvīgi ārzemēs un ir mājsaimniece vīra, kas nav Latvijas pilsonis, apgādībā".

Saskaņā ar Maksātnešpējas likuma 133. panta pirmās daļas 3. punktu fiziskās personas maksātnešpējas procesa pieteikumu var iesniegt parādnieks kopā ar laulāto vai personu, kura sastāv ar parādnieku radniecībā vai svainībā līdz otrajai pakāpei, ja katrai no minētajām personām pastāv Maksātnešpējas likuma 129. panta pirmās daļas 3. punktā minētā pazīme – nav iespēju nokārtot parādsaistības, kurām iestājies izpildes termiņš, un parādsaistības kopā pārsniedz 5000 *euro*, vai sakarā ar pierādāmiem apstākļiem šai personai nebūs iespējams nokārtot parādsaistības, kuru izpildes termiņš iestāsies gada laikā, un parādsaistības kopā pārsniedz 10 000 *euro*, no kurām vismaz vienas parādsaistības pamatā ir neizpildīta blakus saistība vai solidāra saistība starp parādnieku un laulāto vai personu, kura sastāv ar parādnieku radniecībā vai svainībā līdz otrajai pakāpei, ja tā pārsniedz 5000 *euro*. Līdz ar to, lai iesniegtu "ģimenes maksātnešpējas procesa" pieteikumu, starp visām personām, kas iesniedz minēto pieteikumu, jāpastāv vismaz vienai neizpildītai kopīgai blakus saistībai vai solidārai saistībai (piemēram, parādnieks ir noslēdzis aizdevuma līgumu, un par šo saistību ir galvojis parādnieka laulātais un meita). Minētās tiesību normas mērķis ir sašaurināt to personu loku, kurām kopā ar parādnieku ir tiesības iesniegt fiziskās personas maksātnešpējas procesa pieteikumu.⁴⁶

Tiesa pirms pasludināt fiziskās personas maksātnešpējas procesu, pārbauda, vai attiecībā uz parādnieku un katru ieinteresēto personu, ar kuru parādnieks iesniedza kopīgu fiziskās personas maksātnešpējas procesa pieteikumu, ir attiecināmas Civilprocesa likuma 363.²⁷ panta otrajā daļā minētās pazīmes, Tostarp, tiesa pārbauda, vai iesniedzējs ir samaksājis valsts nodevu par fiziskās personas maksātnešpējas procesa pieteikuma iesniegšanu un fiziskās personas maksātnešpējas procesa depoziātu. Tāpat tiesa pārbauda, vai parādnieks pēdējo sešu mēnešu laikā ir bijis Latvijas Republikas nodokļu maksātājs (Maksātnešpējas likuma 127. panta pirmā daļa).

Iesniedzot tiesā fiziskās personas maksātnešpējas procesa pieteikumu saskaņā ar Maksātnešpējas likuma 133. panta pirmās daļas 3. punktu, parādnieks kopā ar ieinteresētajām personām (neatkarīgi no to skaita) iemaksā tikai vienu fiziskās personas maksātnešpējas procesa depoziātu divu minimālo mēnešalgu (šobrīd 860 *euro*) apmērā. Tāpat, ņemot vērā, ka tiek iesniegts viens kopīgs fiziskās personas maksātnešpējas procesa pieteikums, tiesā atbilstoši Civilprocesa likuma 34. panta pirmās daļas 3. punktam parādniekam kopā ar ieinteresētajām personām jāiemaksā valsts nodeva 70 *euro* apmērā. Tādējādi likumdevējs ir apzināti samazinājis fiziskās personas maksātnešpējas procesa ierosināšanas izmaksas, ja fiziskās personas maksātnešpējas procesa pieteikums tiek iesniegts saskaņā ar Maksātnešpējas likuma 133. panta pirmās daļas 3. punktu.

⁴⁶ Latvijas Republikas 12. Saeimas deputāta Gaida Bērziņa priekšlikumi likumprojekta Nr. 1093/Lp12 "Grozījumi Maksātnešpējas likumā" trešajam lasījumam. Pieejams: <http://titania.saeima.lv/LIVS12/SaeimaLIVS12.nsf/0/21CB1A51D7E26013C225827C0021A269?OpenDocument> [aplūkots 2018. gada 1. augustā].

Vienlaikus jāņem vērā, ka kopīgais fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikums pastāv tikai uz maksātnespējas procesa pasludināšanas brīdi. Tā kā ne Maksātnespējas likumā, ne Civilprocesa likumā nav iekļauts "ģimenes maksātnespējas procesa" turpmākas norises regulējums, tad pēc pasludināšanas šie maksātnespējas procesi tiek turpināti tā, it kā tie būtu atsevišķi (individuāli) procesi, un attiecībā uz katru no šiem procesiem ir individuāli piemērojamas Maksātnespējas likumā ietvertās tiesību normas. Līdz ar to katrai personai, kas iesniedz kopīgu "ģimenes maksātnespējas procesa" pieteikumu, tiks pasludināts individuāls fiziskās personas maksātnespējas process (bez šaubām ar nosacījumu, ja tiesa konstatēs Civilprocesa likuma 363.²⁷ panta otrajā daļā minētās pazīmes). Ja viens no parādniekiem neatbilst kādai no fiziskās personas maksātnespējas procesa pazīmēm, tad tiesa attiecībā uz šo personu noraida fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu un izbeidz fiziskās personas maksātnespējas procesa lietu.⁴⁷

Fiziskās personas maksātnespējas process sastāv no divām secīgām procedūrām: bankrota procedūras un saistību dzēšanas procedūras. Bankrota procedūras laikā tiek realizēta visa parādnieka manta, un no tās realizācijas iegūtie līdzekļi novirzīti kreditoru prasījumu apmierināšanai, savukārt saistību dzēšanas procedūras laikā parādniekam ir pienākums kreditoru prasījumu segšanai mēnesī novirzīt vienu trešdaļu no saviem ienākumiem, bet jebkurā gadījumā novirzāmo ienākumu apmērs nevar būt mazāks par vienu trešdaļu no valstī noteiktās minimālās algas. Tādējādi pēc bankrota procedūras pabeigšanas parādniekam jānodrošina, lai kreditoru prasījumu apmierināšanai ik mēnesi tiek novirzīta vismaz viena trešdaļa no valstī noteiktās minimālās algas (t. i., vismaz 143,33 *euro*). Arī bezdarbnieka pabalsts, invaliditātes pensija u.tml. ir atzīstami par ienākumiem fiziskās personas maksātnespējas procesā, līdz ar to arī no tiem var novirzīt vienu trešdaļu kreditoru prasījumu segšanai. Maksātnespējas likumā nav noteikts, ka parādniekam jābūt nodarbinātam, tomēr tajā pašā laikā ir noteikts, ka personai nepieciešams gūt ienākumus. Kaut arī ienākumu neesamība pati par sevi nav šķērslis fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanai, tomēr tajā pašā laikā ienākumu gūšana ir priekšnoteikums saistību dzēšanas procedūras piemērošanai un tādējādi arī sekmīgai fiziskās personas maksātnespējas procesa pabeigšanai. Pretējā gadījumā parādniekam saistību dzēšanas procedūra var netikt piemērota vai parādnieks var netikt atbrīvots no fiziskās personas saistību dzēšanas plānā norādītajām atlikušajām saistībām, ja viņš nav veicis saistību dzēšanas plānā noteiktās darbības.

Iesniegumā norādīts, ka viena no ieinteresētajām personām, ar kurām parādnieks varētu kopā iesniegt "ģimenes maksātnespējas procesa" pieteikumu ir parādnieka meita, kas pastāvīgi dzīvo ārzemēs. Ņemot vērā minēto, nepieciešams izvērtēt, vai attiecīgajai personai fiziskās personas maksātnespējas process ir ierosināms Latvijā. Iesniegumā nav norādīts, kurā valstī parādnieks šobrīd dzīvo, bet, sagatavojot atbildi uz iesniegumā minēto jautājumu, pieņemam, ka parādnieks šobrīd dzīvo kādā no Eiropas Savienības dalībvalstīm.

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 5. panta pirmo daļu tiesa izspriež civillietas saskaņā ar likumiem un citiem normatīvajiem aktiem, Latvijas Republikai saistošiem starptautiskajiem

⁴⁷ Skatīt, piemēram, Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas spriedumu lietā Nr. C30489016. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/257701.pdf> [aplūkots 2018. gada 1. augustā].

līgumiem un Eiropas Savienības tiesību normām. Šā panta trešā daļa noteic, ka, ja attiecīgo tiesību jautājumu regulē Eiropas Savienības tiesību normas, kas ir tieši piemērojamas Latvijā, Latvijas likumu piemēro, ciktāl to pieļauj Eiropas Savienības tiesību normas.

Parlamenta un Padomes regulas Nr. 2015/848 preambulas 9. apsvērumā noteikts, ka šī regula būtu jāpiemēro maksātnespējas procedūrām neatkarīgi no tā, vai parādnieks ir fiziska persona, juridiska persona, komersants vai privātpersona. Saskaņā ar Padomes regulas Nr. 2015/848 preambulas 23. apsvērumu galveno maksātnespējas procedūru var sākt dalībvalstī, kur ir parādnieka galveno interešu centrs.

Padomes regulas Nr. 2015/848 3. panta 1.punktā noteikts, ka tās dalībvalsts tiesas, kuras teritorijā atrodas parādnieka galveno interešu centrs, piekritībā ir sākt maksātnespējas procedūru. Civilprocesa likuma 363.²² panta otrajā daļā noteikts, ka fiziskās personas maksātnespējas procesa lieta attiecībā uz Padomes regulas Nr. 2015/848 3. panta 1. punktā minēto maksātnespējas procedūru uzsākšanu izskatāma Latvijas Republikā, ja parādnieka galveno interešu centrs atrodas Latvijas Republikā.

Saskaņā ar Eiropas Savienības Tiesas atziņām jēdziens parādnieka "galveno interešu centrs" ("*centre of debtor's main interests*" – COMI) Padomes regulas Nr. 2015/848 3. panta 1. punkta izpratnē ir Padomes regulas Nr. 2015/848 raksturīgs jēdziens, kuram ir patstāvīga nozīme un kurš tādējādi ir jāinterpretē vienveidīgi, neatkarīgi no valstu tiesību aktiem. Lai gan jēdziena "galveno interešu centrs" definīcija Padomes regulā Nr. 2015/848 nav sniegta, tā darbības joma tomēr ir izskaidrota Padomes regulas Nr. 2015/848 preambulas 28. apsvērumā. Proti, īpaša uzmanība būtu jāvelta kreditoriem un viņu priekšstatam par to, kur parādnieks pārvalda savas intereses. No minētā izriet, ka galveno interešu centrs ir identificējams atkarībā no trešajām personām objektīviem un pārbaudāmiem kritērijiem. Šī objektivitāte un pārbaudes iespēja trešajām personām ir vajadzīga tiesiskās drošības un paredzamības nodrošināšanai attiecībā uz piekritīgās tiesas noteikšanu, lai sāktu galveno maksātnespējas procedūru.⁴⁸

Ņemot vērā minēto, dzīvesvietas deklarēšana noteiktā valstī automātiski nerada pastāvīgu saikni ar attiecīgo vietu. Turklāt attiecīgo valstu kreditori, kuri nav pazīstami ar deklarēšanās sistēmu, var nebūt informēti par deklarētās mītnesvietas nozīmi. Tādējādi mītnesvietas deklarēšana pati par sevi neļauj izdarīt pieņemumu par parādnieka galveno interešu centru.⁴⁹ Pie līdzīga secinājuma nonāca arī Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģija, nosakot, ka dzīvesvietas deklarēšana un reģistrēšanās kā nodokļu maksātājam pati par sevi nerada pamatu atzīt, ka parādnieka galvenais interešu centrs ir Latvijas Republika.⁵⁰

⁴⁸ Eiropas Savienības Tiesas 2006. gada 2. maija sprieduma lietā Nr. 341/04 *Eurofood IFSC Ltd.* 31. un 33. paragrāfs. Pieejams: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:62004CJ0341&from=EN> [aplūkots 2018. gada 1. augustā].

⁴⁹ Autoru kolektīvs. Efektīva Eiropas Savienības tiesību aktu pārrobežu tiesiskās sadarbības jomā civillietās izstrāde, pārņemšana, ieviešana un piemērošana (Latvijā, Ungārijā, Vācijā, Zviedrijā un Apvienotajā Karalistē). Rekomendācijas un vadlīnijas. Rīgā: 2015. gada 1. marts, 286. paragrāfs. Pieejams: https://www.tm.gov.lv/files/11_NTk1MzkgVE1fdmFkbGluaWphc19MVl5lcHVl/59539%20TM_vadlinijas_LV.epub [aplūkots 2018. gada 1. augustā].

⁵⁰ Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģijas 2013. gada 17. oktobra lēmums lietā Nr. CA-3917-13/30. Pieejams Tiesu informācijas sistēmā.

Tādējādi tiesai parādnieka galvenais interešu centrs būtu jānosaka, ievērojot kreditoru intereses. Proti, ir jāņem vērā, ka maksātnespējas procesa tiesvedības vešana administratīvajā teritorijā, kurā parādnieks faktiski ir veicis savas ekonomiskās aktivitātes, ir svarīga, lai nodrošinātu ērtu piekļuvi tiesai procesā visām ieinteresētajām personām (t. sk. kreditoriem), kuru atrašanās vieta parasti ir tuvu parādnieka "galveno interešu centram".⁵¹ Tādējādi tiesai, nosakot parādnieka galveno interešu centru, jāvērtē uzkrāto parādsaistību apjoms katrā dalībvalstī, jo citādi nebūtu iespējams sasniegt Maksātnespējas likuma 5. panta pirmajā daļā definēto fiziskās personas maksātnespējas procesa mērķi – pēc iespējas pilnīgāk apmierināt kreditoru prasījumus no parādnieka mantas un dot iespēju parādniekam atjaunot maksātspēju.

Papildus vēršam uzmanību uz Padomes regulas Nr. 2015/848 preambulas 5. apsvērumu, kas noteic, ka pareizas iekšējā tirgus darbības labad ir jāizvairās no personu stimulēšanas pārvietot aktīvus vai tiesvedību no vienas dalībvalsts uz citu nolūkā iegūt labvēlīgāku tiesisko statusu (labvēlīgākās tiesas piekritības izvēle). Citiem vārdiem sakot, kompetentā tiesa nevar tikt noteikta atkarībā no tā, kur parādniekam tas ir izdevīgāk vai ērtāk.

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 363.²² panta otro daļu fiziskās personas galveno interešu centru nosaka tiesa, izvērtējot katras konkrētās lietas apstākļus.

Vēršam uzmanību, ka fiziskās personas maksātnespējas pieteikumu var iesniegt jebkura fiziska persona, kas Maksātnespējas likuma 127. panta izpratnē pēdējo sešu mēnešu laikā ir bijusi Latvijas Republikas nodokļu maksātājs un kurai ir finansiālas grūtības – nav iespēju nokārtot parādsaistības, kam iestājies izpildes termiņš.

Termins "nodokļu maksātājs" tiek detalizētāk skaidrots likuma "Par nodokļiem un nodevām" 14. pantā. Proti, Latvijas Republikas likumos noteiktos nodokļus (nodevas) maksā iekšzemes nodokļu maksātāji (rezidenti) un ārvalstu nodokļu maksātāji (nerezidenti). Nodokļu likumos fiziskā persona tiks uzskatīta par rezidentu, ja: 1) šīs personas deklarētā dzīvesvieta ir Latvijas Republikā vai 2) šī persona uzturas Latvijas Republikā 183 dienas vai ilgāk jebkurā 12 mēnešu periodā, kas sākas vai beidzas taksācijas gadā, vai 3) šī persona ir Latvijas pilsonis, ko ārzemēs nodarbina Latvijas Republikas valdība. Nodokļu maksātāja piesaiste pie noteiktas valsts nozīmē to, ka uz personu attiecināmi konkrētas valsts rezidentam piemērojamie nodokļu maksāšanas noteikumi un likuma "Par nodokļiem un nodevām" 14. panta otrās daļas 1., 2. vai 3. punkts. Lemjot jautājumu par fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikuma pieņemšanu, tiesnesim jāpārbauda, vai persona atbilst vienam no likuma "Par nodokļiem un nodevām" 14. pantā norādītajiem nodokļu maksātāja kritērijiem (piemēram, personas deklarētā dzīvesvieta ir Latvijā). Jāņem vērā, ka persona, kas Latvijā nav guvusi ienākumus sešus mēnešus pirms maksātnespējas pieteikuma iesniegšanas tiesā, automātiski nodokļu likumdošanas izpratnē nezaudē Latvijas Republikas nodokļu maksātāja statusu un minētais apstāklis vien nevar būt par pamatu tiesnesim atteikt pieņemt pieteikumu par personas maksātnespējas procesa pasludināšanu. Nodokļu maksātāja statusu apliecina VID izziņa par to, ka konkrētā persona ir reģistrēta nodokļu maksātāja reģistrā.

⁵¹ Kurzemes apgabaltiesas 2016. gada 14 oktobra lēmums lietā Nr. CA-0544-16/11. Pieejams Tiesu informācijas sistēmā.

Tāpat jāņem vērā, ka saskaņā ar Civilprocesa likuma 363.²⁴ pantu tiesa pieņem maksātnespējas procesa pieteikumu no parādnieka, viņa aizbildņa vai aizgādņa. Saņēmusi maksātnespējas procesa pieteikumu, tiesa pārbauda parādnieka, viņa aizbildņa vai aizgādņa personību. Ja nav iespējams to pārbaudīt vai pieteikuma iesniedzējam nav attiecīga pilnvarojuma, pieteikumu nepieņem. Maksātnespējas procesa pieteikumu reģistrē atsevišķā reģistrā, kurā parakstās pieteikuma iesniedzējs un saņēmējs. No minētā izriet, ka maksātnespējas procesa pieteikumu nav iespējams iesniegt elektroniskā veidā. Tajā pašā laikā, pamatojoties uz Civilprocesa likuma 85. pantu, fiziskā persona maksātnespējas procesa pieteikumu var iesniegt ar pilnvarotā pārstāvja starpniecību⁵². Atbilstoši Civilprocesa likuma 85. panta pirmajai daļai fizisko personu pārstāvību noformē ar notariāli apliecinātu pilnvaru.

Par fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanu⁵³

Vai fiziskai personai, kura strādā algotu darbu un ir nodokļu maksātāja, var pasludināt maksātnespējas procesu, ja fiziskai personai pieder divdesmit gadus veca zemnieku saimniecība, kura pēdējo desmit gadu laikā neveic saimniecisko darbību? VID ir iesniegta informācija par to, ka zemnieku saimniecība saimniecisko darbību neveic. Vai pastāv Maksātnespējas likuma 123. panta pazīmes?

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 127. pantu, fiziskas personas maksātnespējas procesa subjekts var būt jebkura fiziska persona, kura pēdējo sešu mēnešu laikā ir bijusi Latvijas Republikas nodokļu maksātājs un kurai ir finansiālas grūtības.

Tomēr Maksātnespējas likuma 127. panta trešā daļa noteic, ka fiziskās personas maksātnespējas process nav piemērojams individuālajiem komersantiem. Savukārt Maksātnespējas likuma 123. panta otrajā daļā ir noteikts, ka fiziskajai personai, kas ir bijusi komplementārs personālsabiedrībā, kurai ir izbeigts juridiskās personas maksātnespējas process, kā arī fiziskajai personai, kas ir bijusi dibinātājs vai dalībnieks zemnieku vai zvejnieku saimniecībā, kurai ir izbeigts juridiskās personas maksātnespējas process, ir tiesības vērsties tiesā ar pieteikumu par fiziskās personas maksātnespējas procesu.

Šādi ierobežojumi ir noteikti, lai nodrošinātu kreditoru interešu aizsardzību. Jānorāda, ka dibinātājs vai dalībnieks zemnieku vai zvejnieku saimniecībā ir fiziskā persona, kura veic saimniecisko darbību un par saimnieciskās darbības ietvaros radītajām saistībām atbild ar visu savu mantu. Ņemot vērā minēto, zemnieku vai zvejnieku saimniecības manta tiesiskā nozīmē nav nošķirta no zemnieku vai zvejnieku saimniecības dibinātāja vai dalībnieka mantas, un fiziskā persona ar šo mantu atbild, gan veicot saimnieciska rakstura darbības, gan iesaistoties civiltiesiskajās attiecībās. Savukārt fiziskās personas maksātnespējas procesa laikā tiek pārdota visa fiziskajai personai piederošā manta un procesa beigās persona tiek atbrīvota no visām

⁵² Autoru kolektīvs prof. K. Torgāna vispārīgā zinātniskā redakcijā. Civilprocesa likuma komentāri. II daļa (29.-60.¹ nodaļa), Rīga: TNA, 2012, 499. lpp.

⁵³ Maksātnespējas kontroles dienesta 2018. gada 3. augusta vēstule Nr. 1-49n/2018/75

atlikušajām saistībām. Līdz ar to sākotnēji īstenojot fiziskās personas maksātnespējas procesu, tiktu būtiski aizskartas attiecīgās zemnieku vai zvejnieku kreditoru tiesības.

No minētajām tiesību normām izriet, ka fiziskā persona, kura ir zemnieku vai zvejnieku saimniecības dibinātājs vai dalībnieks, var vērsties tiesā ar pieteikumu par fiziskās personas maksātnespējas procesu tikai pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa izbeigšanas tai kā komersantam vai arī pēc šīs fiziskās personas kā komersanta izslēgšanas no attiecīgā publiskā reģistra.

Pamatojoties uz iepriekš minēto secināms, ka Jums kā zemnieku saimniecības īpašnieci ir jāvēršas tiesā ar juridiskās personas (zemnieku saimniecības) maksātnespējas procesa pieteikumu un tikai pēc zemnieku saimniecības maksātnespējas procesa izbeigšanas un attiecīgi tās izslēgšanas no UR, radīsies tiesības vērsties tiesā ar fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu.

***Par Maksātnespējas likuma 164. panta
ceturtās daļas 2. punktā norādītajiem
prasījumiem⁵⁴***

Vai fiziskās personas saistības, kas radušās sakarā ar SIA nodarītajiem zaudējumiem, šai fiziskajai personai pildot valdes locekļa pienākumus SIA, ir vai nav uzskatāmas par prasījumiem, kas izriet no neatļautas darbības Maksātnespējas likuma 164. panta ceturtās daļas 2. punkta izpratnē un vai šie prasījumi ir vai nav dzēšami pēc konkrētā parādnieka saistību dzēšanas procedūras pabeigšanas?

Civiltiesiskajās attiecībās tiesību aizskārumu (pārkāpumu) apzīmē ar terminu "neatļauta darbība". Savukārt neatļauta darbība izpaužas gan līguma vai cita darījuma pienākumu nepildīšanā, gan ārpuslīgumiskā citas personas aizskārumā (deliktā).

Civillikuma 1635. pants noteic, ka katrs tiesību aizskārumš, tas ir, katra pati par sevi neatļauta darbība, kuras rezultātā nodarīts kaitējums (arī morālais kaitējums), dod tiesību cietušajam prasīt apmierinājumu no aizskārēja, ciktāl viņu par šo darbību var vainot.

Attiecīgi civiltiesiska atbildība ir saistība, kas rodas neatļautas darbības rezultātā, papildina vai aizstāj citu, jau pārkāptu saistību vai rodas no jauna sakarā ar deliktu un kas izpaužas pienākumā novērst vai mazināt neatļautās darbības sekas ar zaudējumu atlīdzināšanu [...] kreditoram. Pienākuma izpildei iespējama valsts piespiedu līdzekļu piemērošana (K. Torgāns. Saistību tiesības. I daļa. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006, 205. lpp.).

Savukārt atbilstoši Civillikuma 1779. pantam katram ir pienākums atlīdzināt zaudējumus ko viņš ar savu darbību vai bezdarbību nodarījis. Zaudējumi ir katrs mantiski novērtējams pametums (Civillikuma 1770. pants) jeb mantas samazinājums, zudums vai bojājums, kā arī peļņas atrāvums, papildu izdevumi vai citas mantiski novērtējamas tiesību aizskārums sekas. Zaudējumu atlīdzības pienākums iestājas tad, kad vienlaicīgi pastāv šādi priekšnoteikumi jeb atlīdzības pamati: 1) nodarītāja prettiesiska rīcība; 2) zaudējumu esamība; 3) cēloniskais sakars starp zaudējumiem

⁵⁴ Maksātnespējas kontroles dienesta 2018. gada 4. jūlija vēstule Nr. 1-49n/2018/62

un neatļauto darbību (*K. Torgāns. Saistību tiesības. I daļa. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006, 267. lpp.*).

Saskaņā ar Komerclikuma noteikumiem, galvenais jebkura valdes locekļa pienākums ir nodrošināt kapitālsabiedrības darbības tiesiskumu. Līdz ar to par valdes locekļa pienākumu veikšanas izvērtēšanas kritēriju izmantojams Komerclikuma 169. panta pirmajā daļā noteiktais, ka valdes loceklim savi pienākumi ir jāveic kā krietnam un rūpīgam saimniekam. Tas savukārt nozīmē, ka valdes loceklis atbild par katru, tai skaitā vieglu neuzmanību.

Saistībā ar minēto, norādāms, ka Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta 2012. gada 25. janvāra spriedumā lietā Nr. SKC-25/2012, Senāts paudis nostāju, ka vispārīgi Civillikuma noteikumus par delikttiesisko atbildību var piemērot pret sabiedrības valdes locekļiem par kaitējumu, kas ar neatļautu darbību izdarīts trešajai personai, taču attiecībās ar sabiedrību likums pret valdes locekli izvirza stingrākas prasības, un proti, valdes loceklim kā sabiedrības dalībnieku uzticības personai, kuram uzticētas svešas mantas pārvaldīšana, jāsekmē sabiedrības mērķu sasniegšana – dalībnieku ekonomisko interešu realizācija. Līdz ar to valdes locekļiem ir pienākums būt lojāliem gan pret sabiedrību kā patstāvīgu tiesību subjektu, gan arī pret visu tās dalībnieku ekonomiskajām interesēm, pildot pienākumus kā krietnam un rūpīgam saimniekam atbilstoši Komerclikuma 169. panta pirmajai daļai.

No iepriekš minētā secināms, ka likumdevējs ir noteicis valdes locekļa atbildību, kad uzņēmums ir cietis zaudējumus, jo tieši zaudējumu nodarīšana sabiedrībai ir obligāts priekšnoteikums, lai varētu celt prasību pret valdes locekli. Savukārt zaudējumu esamībai jābūt cēloņsakarībā ar valdes locekļa prettiesisku rīcību.

Minēto apgalvojumu papildus apstiprina Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2016. gada 7. jūnija spriedums lietā Nr. C39072411 SKC-7/2016, ar kuru ir mainījusies judikatūra un nostiprināts princips, ka Komerclikuma 169. pants neparedz pienākumu sabiedrībai pierādīt valdes (padomes) locekļa vainu, bet, gluži pretēji, tas noteic šīs amatpersonas vainas prezumpciju. Proti, atbildība neiestājas vienīgi tad, ja valdes (padomes) loceklis pierāda, ka attiecīgajā situācijā ir rīkojies kā krietns un rūpīgs saimnieks, respektīvi – nav pielaidis pat vieglu neuzmanību. Savukārt vainas prezumpcijas atspēkošana ir tieši valdes locekļa pienākums. Rezultātā, ja prasība tiek celta pret valdes locekli par kapitālsabiedrībai nodarīto zaudējumu atlīdzināšanu, tad tiesai, izšķirot strīdu jāņem vērā Komerclikuma 169. panta trešās daļas noteikumus, kas paredz valdes locekļa pienākumu pierādīt, ka viņa darbības atbilst krietna un rūpīga saimnieka rūpībai. Proti, tieši valdes loceklim ir jāatspēko savas rīcības prettiesiskuma un vainojamības prezumpcija.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 164. panta ceturtais daļas 2. punktu pēc saistību dzēšanas procedūras pabeigšanas netiek dzēsti prasījumi no neatļautas darbības. Savukārt Maksātnespējas likuma 141. panta 1.¹ daļā ir precizēts, ka Maksātnespējas likuma 164. panta ceturtais daļas 4. punktā noteiktās saistības, tostarp prasījumi no neatļautas darbības, nenoilgst.

No minētā izriet, ka prasījumam, kas izriet no neatļautas (prettiesiskas) darbības, nav piemērojams Maksātnespējas likuma 141. panta 1.¹ daļā noteiktais kreditoru prasījumu noilgums. Līdz ar to secināms, ja valdes loceklis ir rīkojies nelikumīgi vai nesaimnieciski un pretēji

sabiedrības interesēm, un ar šādu rīcību ir nodarīti zaudējumi sabiedrībai, tad tas būtu atzīstams par prasījumu no neatļautas darbības un nav dzēšams pēc saistību dzēšanas procedūras pabeigšanas.

Par jēdzienu "neatļauta darbība"⁵⁵

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 141. panta 1^l daļai Maksātnespējas likuma 164. panta ceturtās daļas 1., 2. un 4. punktā minētās saistības nenoiļgst. Proti, nenoiļgst prasījumi par uzturlīdzekļu samaksu, prasījumi no neatļautas darbības un prasījumi par Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksā un Krimināllikumā paredzētajiem sodiem, kā arī kompensācija par radīto kaitējumu. Attiecīgi minētie prasījumi pēc saistību dzēšanas procedūras pabeigšanas netiek dzēsti. Iesniegumā minēts, ka nav skaidrs, ko sevī ietver jēdziens "neatļauta darbība" un kas kontrolē šī jēdziena piepildīšanu ar saturu.

Ierosinot fiziskās personas maksātnespējas procesu, tiesa nevērtē, kādas ir konkrētā parādnieka saistības un vai daļu no tām veido prasījumi no neatļautas darbības. Ja lielāko daļu no parādnieka saistībām veido prasījumi no neatļautas darbības, sekmīgi noslēdzoties fiziskās personas maksātnespējas procesam, netiek sasniegts fiziskās personas maksātnespējas procesa mērķis – pēc iespējas pilnīgāk apmierināt kreditoru prasījumus no parādnieka mantas un dot iespēju parādniekam, kura manta un ienākumi nav pietiekami visu saistību segšanai, tikt atbrīvotam no neizpildītajām saistībām un atjaunot maksātspēju.

Kādi prasījumi tiek iekļauti prasījumos no neatļautas darbības?

Jēdziens "neatļauta darbība" ir nenoteikts tiesību jēdziens, kas katru reizi no jauna ir piepildāms ar konkrētu saturu.⁵⁶ Jebkurš nenoteiktais tiesību jēdziens ir uzskatāms par apzinātu likumdevēja pilnvarojumu iestādei vai tiesai aizpildīt konkrēto jēdzienu ar saturu⁵⁷, proti, likuma piemērotājam, vai tā būtu iestāde vai tiesa, tiek ļauts likuma normu saprātīgi konkretizēt.⁵⁸ Līdz ar to nenoteikto tiesību jēdzien satur ir to piemērošanas rezultāts. Līdz ar to nav iespējams izsmeļoši uzskaitīt Maksātnespējas likuma 164. panta ceturtās daļas 2. punktā minētos prasījumus no neatļautas darbības. Vienlaikus jēdziens "neatļauta darbība" ir plaši analizēts tiesību doktrīnā.

Saskaņā ar Civillikuma 1402. pantu saistību tiesības rodas vai nu no tiesiska darījuma, vai no neatļautas darbības, vai pēc likuma. Tātad viens no saistību rašanās pamatiem ir neatļauta darbība. Ar jēdzienu "neatļauta darbība" apzīmē tiesību aizskārumu (pārkāpumu) civiltiesiskajās attiecībās. Neatļauta darbība civiltiesībās var izpausties kā līguma vai cita darījuma nepildīšana, ārpuslīgumisks citas personas aizskārumš (delikts), tāpat saistības no neatļautas darbības rodas no līgumiem līdzīgām (*quasi contractus*) un deliktiem līdzīgām (*quasi ex delicto*) attiecībām

⁵⁵ Maksātnespējas kontroles dienesta 2018. gada 1. augusta vēstule Nr. 1-49n/2018/73

⁵⁶ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2018. gada 15. marta spriedums lietā Nr. SPC-5/2018. Pieejams: <http://at.gov.lv/downloadlawfile/5426> [aplūkots 2018. gada 31. jūlijā].

⁵⁷ Kalniņš E. Tiesību tālākveidošana. Grām.: Juridiskās metodes pamati. 11 soļi tiesību normu piemērošanā. Rīga: BO SIA "Ratio iuris", 2003, 140. lpp.

⁵⁸ Levits E. Ģenerālklausulas un iestādes (tiesas) rīcības brīvība (I). Likums un Tiesības, 2003. gada jūnijs, 5. sēj., Nr. 6, 165.-166. lpp.

(piemēram, sarunās par līguma noslēgšanu iegūtās komercinformācijas ļaunprātīga izmantošana, sava īpašuma nolaidīga uzturēšana, kā rezultātā nodarīti miesas bojājumi garāmgājējam).⁵⁹

Civiltiesības atbilstoši to būtībai kalpo, lai iespēju robežās pārtrauktu nemantisko un mantisko tiesību aizskārumus, novērstu tiesību aizskārumu mantiskās sekas, sagādātu kompensāciju par nemantiskiem nodarījumiem.⁶⁰ Līdz ar to atbilstoši Civillikuma 1635. pantam katrs tiesību aizskārumš, tas ir, katra pati par sevi neatļauta darbība, kuras rezultātā nodarīts kaitējums (arī morālais kaitējums), dod tiesību cietušajam prasīt apmierinājumu no aizskārēja, ciktāl viņu par šo darbību var vainot. Ar vārdiem "kaitējums", "aizskārumš" apzīmē neatļautas darbības kaitīgās sekas, kas var būt mantiskas vai nemantiskas. Kaitējumu, kas izpaužas mantas samazinājumā vai zudumā, dēvē par zaudējumiem, un attiecīgi mantisku aizskārumu gadījumā aizskārējam jāatlīdzina mantiskais samazinājums, un to dēvē par zaudējumu atlīdzināšanu.⁶¹

Pamatojoties uz Civillikuma 1635. pantu cietušais var prasīt apmierinājumu gan par līguma pārkāpumiem (atļautas darbības neizpildīšanu), gan deliktiem.⁶² Vienlaikus jāņem vērā, ka Civillikuma 1635. pants ir vispārīgā norma, uz kuras pamata cietušais var prasīt apmierinājumu – atlīdzību par nodarīto kaitējumu. Līdztekus tai pastāv arī vairākas citas speciālās normas, uz kuru pamata cietušais var prasīt apmierinājumu par nodarīto kaitējumu nemaz neatsaucoties uz Civillikuma 1635. pantu.

Iesniegumā tika minēts piemērs, ka par grāmatvedības nekārtošanu valdes loceklim tiek piedzīti zaudējumi, neatsaucoties uz Civillikuma 1635. pantu, tāpēc nav skaidrs, vai minētajā gadījumā grāmatvedības nekārtošana ir uzskatāma par neatļautu darbību. Zaudējumu atlīdzības pienākums iestājas tad, kad vienlaicīgi pastāv šādi priekšnoteikumi jeb atlīdzības pamati: 1) nodarītāja neatļauta rīcība; 2) zaudējumu esamība; 3) cēloniskais sakars starp zaudējumiem un neatļauto darbību.⁶³ Līdz ar to tiesa nevarēja konstatēt valdes locekļa nodarītos zaudējumus par grāmatvedības nekārtošanu, nekonstatējot katru no minētajiem priekšnoteikumiem, no kuriem viens ir valdes locekļa neatļautā darbība. Saskaņā ar likuma "Par grāmatvedību" 2. punktu uzņēmumam ir pienākums kārtot savu grāmatvedību, un par grāmatvedības kārtošanu un visu saimnieciskos darījumus apliecinājošu dokumentu oriģinālu, kopiju vai datu attēlu saglabāšanu ir atbildīgs uzņēmuma vadītājs, kas kapitālsabiedrībā ir valde. Atbilstoši likuma "Par grāmatvedību" 17. pantam uzņēmuma vadītājs, piemēram, valdes loceklis, ir atbildīgs par zaudējumiem, kas, pārkāpjot šā likuma noteikumus viņa vainas dēļ, nodarīti uzņēmumam, valstij (pašvaldībai) vai trešajai personai. Attiecīgi šajā gadījumā prasījums par zaudējumu atlīdzināšanu visticamāk tika pamatots ar likuma "Par grāmatvedību" 17. pantu (speciālā tiesību norma attiecībā pret Civillikuma 1635. pantu), bet tas nenozīmē, ka nav tikusi konstatēta valdes locekļa neatļauta darbība, jo, kā iepriekš tika minēts, viens no zaudējumu atlīdzināšanas priekšnoteikumiem ir nodarītāja neatļauta rīcība, kas konkrētajā gadījumā ir grāmatvedības nekārtošana.

⁵⁹ Torgāns K. Saistību tiesības. I daļa. Mācību grāmata. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006, 172. lpp.

⁶⁰ Torgāns K. Saistību tiesības. II daļa. Mācību grāmata. Rīgā: Tiesu namu aģentūra, 2008, 265. lpp.

⁶¹ Torgāns K. Saistību tiesības. I daļa. Mācību grāmata. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006, 179.-180. lpp.

⁶² Autoru kolektīvs prof. K. Torgāna zinātniskajā redakcijā. Latvijas Republikas Civillikuma komentāri: Ceturtā daļa. Saistību tiesības. Rīga: Mans Īpašums, 2000, 143. lpp.

⁶³ K. Torgāns. Saistību tiesības. I daļa. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006, 246. lpp.

Norādām, ka Maksātnespējas likumā lietotais jēdziens "neatļauta darbība" ir tulkojams šaurāk nekā tas iepriekš aprakstīts Civillikuma un tiesību doktrīnas tvērumā. Proti, neatļauta darbība Maksātnespējas likuma izpratnē ir ārpuslīgumisks citas personas aizskārums (delikts) vai deliktam līdzīgs (*quasi ex delicto*) citas personas aizskārums. Attiecīgi atbilstoši Maksātnespējas likuma 164. panta ceturtais daļas 2. punktam pēc saistību dzēšanas procedūras netiek dzēsti prasījumi no ārpuslīgumiskiem tiesību aizskārumiem (deliktiem).

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 127. panta pirmajai daļai fiziskās personas maksātnespējas procesa subjekts var būt jebkura fiziskā persona, kura pēdējo sešu mēnešu laikā ir bijusi Latvijas Republikas nodokļu maksātājs un kurai ir finansiālas grūtības. Proti, saskaņā ar Maksātnespējas likuma 129. panta pirmās daļas 1. un 2. punktu parādniekam nav iespēju nokārtot parādsaistības, kurām iestājies izpildes termiņš, un parādsaistības kopā pārsniedz 5000 *euro*, vai sakarā ar pierādāmiem apstākļiem šai personai nebūs iespējams nokārtot parādsaistības, kuru izpildes termiņš iestāsies gada laikā, un parādsaistības kopā pārsniedz 10 000 *euro*. Tādējādi fiziskās personas maksātnespējas process ir piemērojams personai, kura būtībā ir veikusi neatļautu darbību – nav spējusi izpildīt, piemēram, aizdevuma līguma nosacījumus. Ja Maksātnespējas likumā lietoto jēdzienu "neatļauta darbību" tulkotu tādējādi, ka tas ietvertu arī līguma vai cita darījuma nepildīšanu neviens parādnieks nespētu sasniegt Maksātnespējas likuma 5. panta pirmajā daļā nostiprināto fiziskās personas maksātnespējas procesa mērķi – pēc iespējas pilnīgāk apmierināt kreditoru prasījumus no parādnieka mantas un dot iespēju parādniekam, kura manta un ienākumi nav pietiekami visu saistību segšanai, tikt atbrīvotam no neizpildītajām saistībām un atjaunot maksātspēju. Jāņem vērā, ka nesalīdzināmā situācijā ir kreditors, kura prasījums izriet no darījuma, un kreditors, kura prasījums izriet no parādnieka veikta delikta. Pirmajā gadījumā kreditoram, slēdzot darījumu, ir izvēles brīvība noteikt tā saturu, izvērtēt parādnieka maksātspēju u.tml. Otrajā gadījumā kreditors ir saistīts ar parādnieku no sevis neatkarīgu apstākļu dēļ.⁶⁴

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 164. panta trešajai daļai lēmumu par parādnieka atbrīvošanu no atlikušajām saistībām, kas norādītas fiziskās personas saistību dzēšanas plānā, pieņem tiesa, pabeidzot saistību dzēšanas procedūru. Attiecīgi, pieņemot šo lēmumu, tiesa arī izvērtē, vai kādi no prasījumiem, kas ietverti saistību dzēšanas plānā, nav tādi, kas atbilstoši Maksātnespējas likuma 164. panta ceturtajai daļai netiek dzēsti. Vienlaikus jānorāda, ja tiesa nolēmumā nebūs *expressis verbis* norādījusi, ka konkrētais prasījums, kas cēlies no neatļautas darbības, netiek dzēsts, tas nebūt nenozīmē, ka tas automātiski tiks dzēsts, pabeidzot saistību dzēšanas procedūru. Prasījumi no neatļautas darbības netiek dzēsti, pamatojoties uz Maksātnespējas likuma 164. panta ceturtais daļas 2. punktu, nevis pamatojoties uz tiesas nolēmumu.

Attiecībā uz norādīto, ka tiesa, ierosinot fiziskās personas maksātnespējas procesu, nevērtē, kādas ir konkrētā parādnieka saistības un vai daļu no tām veido prasījumi no neatļautas darbības, norādām turpmāko.

⁶⁴ Jauja H. Nodrošinātais kreditors fiziskās personas maksātnespējas procesā. Jurista Vārds, 2010. gada 22. jūnijs, Nr. 25/26 (620/621).

Maksātnespējas likuma 164. panta ceturtajā daļā nosauktie prasījumu veidi ir kā izņēmums no "pro rata" jeb proporcionalitātes principa. Vairākās Eiropas Savienības valstīs ir īpaši noteikti prasījumu veidi, kas ir apmierināmi tikai ārpus maksātnespējas procedūras, t. i., netiek iekļauti saistību dzēšanas plānā.

Maksātnespējas kontroles dienests atzīst, ka ir diskutabls jautājums, cik fiziskās personas maksātnespējas procesa mērķim atbilstoši ir pasludināt parādnieka maksātnespējas procesu, ja parādnieka neizpildītās saistības lielākoties veido Maksātnespējas likuma 164. panta ceturtais daļas 1., 2. un 4. punktā minētie prasījumi. Ja pieņem, ka kreditoru prasījumu iesniegšanas institūts ir kreditoru savstarpējās konkurences veicināšanas instruments (t. i., ja kreditors neievēro prasījuma iesniegšanas termiņu, viņa prasījums netiek atzīts, tādējādi pārējie kreditori var saņemt sava prasījuma apmierinājumu lielākā apmērā), tad attiecībā uz kreditoru prasījumiem, kuri fiziskās personas maksātnespējas procesa rezultātā netiek dzēsti, šis princips nedarbojas. Proti, kreditoriem pat ir izdevīgāk, ja citu kreditoru prasījumi, kas minēti Maksātnespējas likuma 164. panta ceturtais daļas 1., 2. un 4. punktā, netiek segti no parādnieka līdzekļiem fiziskās personas maksātnespējas procesa ietvaros. Vienlaikus šobrīd ne Maksātnespējas likumā, ne citā normatīvajā aktā nav noteikts aizliegums kreditoram, kura prasījuma rašanās pamats ir minēts Maksātnespējas likuma 164. panta ceturtais daļas 1., 2. un 4. punktā, iesniegt attiecīgā fiziskās personas maksātnespējas procesa ietvaros kreditora prasījumu Maksātnespējas likuma 141. pantā noteiktajā kārtībā. Jāņem vērā, ka atšķirībā no tiesu nolēmumu piespiedu izpildes procedūras, fiziskās personas maksātnespējas process ir brīvprātīgs instruments savu saistību dzēšanai. Līdz ar to, iesniedzot fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu, parādniekam jārēķinās, ka, ja lielāko daļu no saistībām veido tādi prasījumi, kas pēc saistību dzēšanas procedūras netiek dzēsti, tad parādniekam neizdosies pilnībā īstenot fiziskās personas maksātnespējas procesa mērķi.

Jāņem vērā, ka Latvijas Republikas Satversmes 92. pantā ir nostiprināts, ka nepamatota tiesību aizskārums gadījumā ikvienam ir tiesības uz atbilstīgu atlīdzinājumu. Gandarījuma došana aizskartajai personai nav tikai cietušā privāta lieta. Tas ir kardināls morāles, taisnības un demokrātiskas pārvaldes princips – sodīt vainīgo personu par tās pārkāpumu, jo ir vajadzība novērst aizskārēja atkārtotu likumpārkāpuma izdarīšanu un novērst citus no līdzīga pārkāpuma izdarīšanas, kā arī nepieciešamība aizsargāt sabiedrību. Atlīdzinājums būs atbilstīgs, ja tas izpildīs individuālās un ģenerālās prevencijas funkciju.⁶⁵ Līdz ar to likumdevējs prasījumus, kas izriet no neatļautas darbības, ir atzinis par tik būtiskiem, ka tie nav dzēšami pat fiziskās personas maksātnespējas procesa ietvaros. Tajā pašā laikā šie prasījumi var tikt pieteikti attiecīgā fiziskās personas maksātnespējas procesa ietvaros Maksātnespējas likuma 141. pantā noteiktajā kārtībā un attiecīgi tikt pilnībā vai daļēji apmierināti jau maksātnespējas procesa ietvaros.

⁶⁵ Autoru kolektīvs prof. R. Baloža zinātniskā vadībā. Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011, 159. lpp.

Par saistību dzēšanas plānu⁶⁶

Vai parādnieka ienākumi – valsts invaliditātes pensija, ģimenes valsts pabalsts, piemaksa pie ģimenes valsts pabalsta, pabalsts garantētā minimālā ienākumu līmeņa nodrošināšanai ir atzīstami par parādnieka ienākumiem Maksātnespējas likuma izpratnē un novirzāmi kreditoru prasījumu segšanai saistību dzēšanas procesa ietvaros. Vai parādniekam ir pienākums saistību dzēšanas plāna projektu saskaņot ar administratoru, vai saistību dzēšanas plāna pārbaudes atbilstība likuma prasībām ir vienīgi tiesas ekskluzīvajā kompetencē.

Maksātnespējas likuma 155. panta pirmajā daļā noteikts, ka fiziskās personas saistību dzēšanas plāna īstenošanas termiņu parādnieks nosaka, ņemot vērā paredzamos ienākumus saistību dzēšanas procedūrā. Savukārt Maksātnespējas likuma 155. panta ceturtais daļas pirmais teikums nosaka, ka, ja parādnieks saistību dzēšanas procedūras laikā no savas gribas neatkarīgu apstākļu dēļ nav spējīgs segt noteikto saistību apmēru, fiziskās personas saistību dzēšanas plānā paredz, ka kreditoru prasījumu segšanai tiks novirzīti līdzekļi vienas trešdaļas apmērā no parādnieka ienākumiem pēc nodokļu samaksas, bet ne mazāk kā vienas trešdaļas apmērā no vienas minimālās mēnešalgas mēnesī pirms nodokļu samaksas. Tas nozīmē, ka neatkarīgi no parādnieka faktiskajiem ienākumiem, novirzāmo ienākumu apmērs nevar būt mazāks par vienu trešdaļu no valstī noteiktās minimālās mēnešalgas, proti, 2018. gadā 143,33 *euro*. Turklāt Maksātnespējas likuma 161. panta 1. punktā noteiktas parādnieka tiesības saistību dzēšanas procedūrā paturēt vismaz divas trešdaļas no saviem ienākumiem, lai segtu savas uzturēšanas izmaksas.

Likumdevējs ir noteicis naudas līdzekļus, uz kuriem kreditori nevar vērst piedziņu, un kas saskaņā ar Maksātnespējas likuma 92. panta trešo daļu un 134. panta otrās daļas 2. punktu nav atsavināmi arī fiziskās personas maksātnespējas procesa ietvaros. Saskaņā ar Civilprocesa likuma 596. pantu kreditori nevar vērst piedziņu uz atsevišķu ienākumu kategorijām, t. sk. valsts sociālajiem pabalstiem un sociālās palīdzības pabalstiem. Bet pieļaujama piedziņas vēršana uz valsts sociālās apdrošināšanas pabalstiem un citām ienākumu kategorijām, tas ir, ienākumiem, ko persona saņem sakarā ar iepriekš veiktām iemaksām, kas novirzītas sociālajai apdrošināšanai (Civilprocesa likuma 595. panta otrā daļa). Ienākumi jāgūst fiziskajai personai personīgi – tā var būt darba alga, ienākumi no saimnieciskās darbības, kā arī tie naudas līdzekļi, kurus persona saņem, pamatojoties uz to, ka tā ir bijusi ekonomiski aktīva un maksājusi nodokļus (piemēram, sociālās apdrošināšanas pabalsti, pensija).

Saskaņā ar likuma "Par valsts pensijām" 3. panta pirmo daļu tiesības uz valsts sociālās apdrošināšanas pensiju (turpmāk – valsts pensija) saskaņā ar šā likuma nosacījumiem ir Latvijas teritorijā dzīvojošām personām, kas bijušas pakļautas valsts obligātajai pensiju apdrošināšanai. Likuma "Par valsts pensijām" 7. panta 2. punktā norādīts, ka invaliditātes pensija ir viens no valsts pensiju veidiem. Valsts invaliditātes pensija saskaņā ar likuma "Par valsts sociālo apdrošināšanu" 4. panta 1. punktu ir valsts sociālās apdrošināšanas pabalsts, līdz ar to valsts invaliditātes pensija ir

⁶⁶ Maksātnespējas kontroles dienesta 2018. gada 16. oktobra vēstule Nr. 1-57n/2018/1136

atzīstama par ienākumiem fiziskās personas maksātnespējas procesā, un šos ienākumus Civilprocesa likuma 596. pants neaizsargā no piespiedu atsavināšanas.

Saskaņā ar Valsts sociālo pabalstu likuma 3. panta pirmās daļas 1. punktu ģimenes valsts pabalsts ir valsts sociālais pabalsts. Minēto pabalstu saskaņā ar Valsts sociālo pabalstu likuma 6. panta otro daļu piešķir par katru bērnu, kas ir vecumā no viena gada līdz 15 gadiem, vai vecāks par 15 gadiem, mācās vispārējās izglītības vai profesionālās izglītības iestādē un nav stājies laulībā. Šī pabalsta mērķis ir nodrošināt pastāvīgu atbalstu ģimenēm, kurās aug bērni, tādējādi tas tiek izmaksāts, lai sniegtu ģimenēm materiālu atbalstu bērna vajadzību apmierināšanai.

Attiecībā uz piemaksu pie ģimenes valsts pabalsta norādām, ka tā ir cieši saistīta ar pašu pabalstu, līdz ar to, tā ir aizsargāta no jebkādas piespiedu atsavināšanas maksātnespējas procesa ietvaros, tāpat kā ģimenes valsts pabalsts.

Saskaņā ar Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 35. panta pirmo daļu pabalsts garantētā minimālā ienākuma līmeņa nodrošināšanai ir atzīstams par sociālās palīdzības pabalstu, kurš arīdzan ir aizsargāts no jebkādas piespiedu atsavināšanas maksātnespējas procesa ietvaros.

Ņemot vērā iepriekš minēto secināms, ka no iesniegumā norādītajiem ienākumiem (pabalstiem) piespiedu atsavināšanai maksātnespējas procesa ietvaros ir pakļauta tikai valsts invaliditātes pensija, kas ir valsts sociālās apdrošināšanas pabalsts, uz ko ir vēršama kreditoru piedziņa. Savukārt ģimenes pabalsts un piemaksa pie tā ir valsts sociālie pabalsti, bet pabalsts garantētā minimālā ienākuma līmeņa nodrošināšanai ir atzīstams par sociālās palīdzības pabalstu, līdz ar to uz tiem nav vēršama kreditoru piedziņa. Vienlaikus vēršam uzmanību, ka iepriekš minētais nenozīmē, ka parādnieks, saņemot pabalstus, uz kuriem nav vēršama kreditoru piedziņa, daļu no tiem nevarētu brīvprātīgi novirzīt kreditoru prasījumu segšanai.

Maksātnespējas likuma 154. panta pirmajā daļā noteikts, ka fiziskās personas saistību dzēšanas plānu sastāda parādnieks bankrota procedūras laikā. Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 156. panta pirmo daļu parādnieks, izstrādājot saistību dzēšanas plānu, sadarbojas ar kreditoriem, uzklusot viņu iebildumus un priekšlikumus.

Maksātnespējas likuma 157. panta pirmajā daļā norādīts, ka parādnieks Maksātnespējas likuma 149. panta sestajā daļā noteiktajā termiņā iesniedz fiziskās personas saistību dzēšanas plānu apstiprināšanai tiesā, savukārt tiesa Civilprocesa likuma noteiktajā kārtībā to apstiprina vai nosaka termiņu trūkumu novēršanai.

Ņemot vērā iepriekš minētās tiesību normas var secināt, ka saistību dzēšanas plāna izstrāde ir atkarīga no parādnieka, kurš to sastāda, un kreditoriem, kuri ir tiesīgi sniegt viedokļus un priekšlikumus par fiziskās personas saistību dzēšanas plānu, un tiesas, kas to apstiprina.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 159. pantu pēc saistību dzēšanas procedūras pasludināšanas administrators pēc kreditoru pieprasījuma uzrauga fiziskās personas saistību dzēšanas plāna izpildi, parādnieka rīcību, kā arī pēc parādnieka lūguma sniedz viņam juridisko palīdzību saistībā ar fiziskās personas maksātnespējas procesu (ja nepieciešams, izstrādā arī fiziskās personas saistību dzēšanas plāna grozījumus). Vienlaikus, saskaņā ar Maksātnespējas likuma 165. panta otrās daļas 1. punktu administratoram ir pienākums iesniegt tiesai pieteikumu par saistību dzēšanas procedūras izbeigšanu, ja viņš konstatē kādu no Maksātnespējas likuma 153. panta ierobežojumiem.

Ievērojot minēto, Maksātnespējas likums neparedz saistību dzēšanas plāna obligātu saskaņošanu ar administratoru. Līdz ar to, administratora veiktā parādnieka saistību dzēšanas plāna projekta pārbaude nav saistību dzēšanas plāna nosūtīšanas kreditoriem un tiesai obligāts priekšnoteikums. Saskaņā ar Civilprocesa likuma 363.³¹ panta trešo daļu tikai tiesa ir tiesīga pārbaudīt, vai saistību dzēšanas plāns atbilst likuma prasībām. Vienlaikus norādām, ka Maksātnespējas likums neaizliedz parādniekam, sastādot saistību dzēšanas plānu, sadarboties un konsultēties ar administratoru.

Par maksājumiem saistību dzēšanas procedūrā⁶⁷

Ir uzsākts maksātnespējas process un jau 1.5 gadu tiek veikts ikmēneša maksājums, kā noteikts saistību dzēšanas plānā. Ir nomainījušies divi administratori un katrs saka kaut ko citu. Situācija ir šāda – februāra beigās devos atvaļinājumā līdz marta vidum. Februāra beigās tika ieskaitīta nauda par februāri un par martu. Respektīvi martā man būs daudz mazāki ienākumi. Kā pareizi ir jāpārskaita nauda kreditoriem. No faktiskajiem ienākumiem? (februārī ienākumi ir dubultā un maksāju attiecīgi vairāk), bet martā ienākumi būs mazāki un jāveic maksājums kā noteikts saistību dzēšanas plānā?

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 5. panta pirmo daļu fiziskās personas maksātnespējas process ir tiesiska rakstura pasākumu kopums, kura mērķis ir pēc iespējas pilnīgāk apmierināt kreditoru prasījumus no parādnieka mantas un dot iespēju parādniekam, kura manta un ienākumi nav pietiekami visu saistību segšanai, tikt atbrīvotam no neizpildītajām saistībām un atjaunot maksātspēju. Jāņem vērā, ka parādniekam ir jāievēro Maksātnespējas likuma 6. panta 8. punktā nostiprinātais labticības princips, atbilstoši kuram parādnieks nedrīkst izmantot procesu, lai netaisnīgi iedzīvotos.

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 160. panta 2. punktam parādniekam ir pienākums saistību dzēšanas procedūras laikā gūt ienākumus atbilstoši savām spējām, lai pilnīgāk apmierinātu kreditoru prasījumus. Vienlaikus atbilstoši Maksātnespējas likuma 161. panta 1. punktam saistību dzēšanas procedūras laikā parādniekam ir tiesības paturēt vismaz divas trešdaļas no saviem ienākumiem, lai segtu savas uzturēšanas izmaksas.

Tādējādi fiziskajai personai saistību dzēšanas procedūras laikā kreditoru prasījumu segšanai mēnesī jānovirza viena trešdaļa no faktiskajiem ienākumiem. Vienlaikus atbilstoši Maksātnespējas likuma 160. panta 1. punktam parādniekam ir pienākums veikt maksājumus kreditoriem saskaņā ar tiesas apstiprināto saistību dzēšanas plānu.

Fiziskās personas ienākumi īsākā vai garākā laika posmā var atšķirties, tomēr, ja šīs izmaiņas pēc būtības nemaina tiesas jau vienreiz apstiprināto juridisko faktu (saistību dzēšanas plāna izpildes termiņa atbilstību parādnieka ienākumu apjomam), tad tās nav nepieciešams vēlreiz apstiprināt tiesā. Ja saistību dzēšanas plāna grozījumi būtu jāveic katru reizi, kad personai mainītos mēnešalga

⁶⁷ Maksātnespējas kontroles dienesta 2018. gada 6. augusta vēstule Nr. 1-49n/2018/76

(piemēram, mainoties valstī noteiktajam minimālās mēnešalgas apmēram) vai ienākumi nelielā apmērā, tas radītu slodzi tiesām, kurām būtu jāapstiprina grozījumi saistību dzēšanas plānā.

Atbilstoši Maksātnešpējas likuma 162. panta pirmajai daļai, ja fiziskās personas saistību dzēšanas plāna izpildes laikā mainās parādnieka ienākumi, viņam ir pienākums sagatavot fiziskās personas saistību dzēšanas plāna grozījumus, mainot šā plāna termiņu un tā ietvaros sedzamo saistību apmēru, proti, grozījumi saistību dzēšanas plānā būtu jāveic tikai tad, ja fiziskās personas ienākumu apmērs acīmredzami samazinātos vai palielinātos tādā apmērā, ka tas mainītu tiesas apstiprināto saistību dzēšanas plāna izpildes termiņu.

Līdz ar to Maksātnešpējas kontroles dienesta ieskatā parādnieks var veikt maksājumus kreditoriem no faktiskajiem ienākumiem, maksājuma uzdevumā norādot, ka attiecīgais maksājums tiek veikts, sedzot saistību dzēšanas plānā norādītos maksājumus par diviem mēnešiem, kā arī jāinformē visi kreditori par izmaiņām un to iemesliem, lai nodrošinātu maksātnešpējas procesa atklātības un caurskatāmības principa ievērošanu.

Vienlaikus Maksātnešpējas kontroles dienests informē, ka lēmuma pieņemšana par fiziskās personas atbrīvošanu no atlikušajām parādsaistībām pēc saistību dzēšanas plāna izpildes ir tiesas kompetencē.

Par fiziskās personas maksātnešpējas procesu⁶⁸

Fiziskās personas maksātnešpējas procesa ietvaros parādniekam ir piemērota saistību dzēšanas procedūra. Saistību dzēšanas procedūras laikā parādniekam ir noteikta I invaliditātes grupa un parādnieks šobrīd saņem invaliditātes pensiju.

Vai invaliditātes pensija (pabalsts) ir uzskatāma par personas ienākumiem fiziskās personas maksātnešpējas procesā un vai parādniekam jāveic maksājumi no saņemtās invaliditātes pensijas. Tāpat lūgts sniegt viedokli vai pie norādītajiem apstākļiem parādniekam ir pienākums sagatavot fiziskās personas saistību dzēšanas plāna grozījumus.

Atbilstoši Maksātnešpējas likuma 128. panta piektajai daļai saistību dzēšanas procedūras ietvaros kreditoru prasījumu apmierināšanai tiek novirzīti parādnieka ienākumi, un pēc saistību dzēšanas procedūras termiņa beigām tiek dzēstas šīs procedūras ietvaros nesegtās saistības.

Likumdevējs ir noteicis naudas līdzekļus, uz kuriem kreditori nevar vērst piedziņu, t. i., atsavināt piespiedu kārtā. Civilprocesa likuma 596. pants paredz, ka kreditori nevar vērst piedziņu uz atsevišķu ienākumu kategorijām, t. sk. valsts sociālajiem pabalstiem.

Atbilstoši Valsts sociālo pabalstu likuma 3. panta pirmās daļas 7. punktam valsts sociālā nodrošinājuma pabalsts (invaliditātes gadījumā) ir atzīstams par valsts sociālo pabalstu, līdz ar to no šī pabalsta parādniekam nav pienākuma daļu novirzīt kreditoru prasījumu apmierināšanai. Tādējādi gadījumā, ja parādnieks saņem invaliditātes pabalstu, šis ienākums ir aizsargāts no jebkādas piespiedu atsavināšanas arī fiziskās personas maksātnešpējas procesa ietvaros.

⁶⁸ Maksātnešpējas kontroles dienesta 2018. gada 27. augusta vēstule Nr. 1-49n/2018/86

Savukārt atbilstoši Civilprocesa likuma 595. panta otrajai daļai likumdevējs ir paredzējis, ka attiecībā uz valsts pensijām, valsts sociālās apdrošināšanas pabalstiem un atlīdzībām piemērojami noteikumi par piedziņas vēršanu uz darba samaksu. Saskaņā ar likuma "Par valsts pensijām" 7. pantu invaliditātes pensija ir viens no valsts pensiju veidiem, līdz ar to, secināms, ka invaliditātes pensija ir atzīstama par ienākumiem fiziskās personas maksātnespējas procesā, proti, kreditoriem ir novirzāmi līdzekļi vienas trešdaļas apmērā no saņemtās valsts pensijas, un šos ienākumus Civilprocesa likuma 596. pants neaizsargā no piespiedu atsavināšanas.

Maksātnespējas likuma 160. pantā noteikts, ka parādnieka pienākums saistību dzēšanas procedūras laikā ir gūt ienākumus atbilstoši savām iespējām, lai pilnīgāk apmierinātu kreditoru prasījumus. Tai pat laikā Maksātnespējas likums nereglamentē veidu, kādā maksātnespējīgajai fiziskajai personai ir jāgūst ienākumi. No šīs tiesību normas un fiziskās personas maksātnespējas institūta kā tāda izriet, ka fiziskajai personai maksātnespējas procesā jābūt ekonomiski aktīvai un jāgūst ienākumus, no kuriem daļa attiecīgi novirzāma kreditoru prasījumu segšanai atbilstoši Maksātnespējas likuma 155. pantam. Līdz ar to secināms, ka ienākumi jāgūst fiziskajai personai personīgi – tā var būt darba alga, ienākumi no saimnieciskās darbības, kā arī tie naudas līdzekļi, kurus persona saņem, pamatojoties uz to, ka tā ir bijusi ekonomiski aktīva un maksājusi nodokļus (piemēram, sociālās apdrošināšanas pabalsti, pensija).

Vērā ņemams, ka neatkarīgi no parādnieka faktiskajiem ienākumiem, kreditoru prasījumu segšanai novirzāmie līdzekļi saistību dzēšanas procedūras ietvaros nedrīkst būt mazāki par vienu trešdaļu no valstī noteiktās vienas minimālās darba algas pirms nodokļu samaksas (Maksātnespējas likuma 155. panta ceturtdā daļa), proti, 2018. gadā 143,33 *euro*.

[2] Atbilstoši Maksātnespējas likuma 162. panta pirmajai daļai, ja fiziskās personas saistību dzēšanas plāna izpildes laikā mainās parādnieka ienākumi, viņam ir pienākums sagatavot fiziskās personas saistību dzēšanas plāna grozījumus, mainot šā plāna termiņu un tā ietvaros sedzamo saistību apmēru šā likuma 155. pantā paredzētajā veidā. Šā panta otrā un trešā daļa paskaidro pirmajā daļā noteikto, proti, parādniekam ir pienākums veikt grozījumus un pagarināt saistību dzēšanas plāna izpildes termiņu, ja viņa ienākumi samazinās tādā apmērā, ka acīmredzami nebūs iespējas segt plānā norādīto saistību apmēru, savukārt, ja parādnieka ienākumi palielinās tādā apmērā, ka viņš varēs segt lielāku saistību apmēru, kā plānā norādīts, parādniekam jāveic grozījumi saistību dzēšanas plānā, grozot attiecīgi plāna izpildes termiņu un sedzamo saistību apmēru.

Iztulkojot minētās normas kopsakarā secināms, ka fiziskajai personai saistību dzēšanas plāns jāgroza tikai tajos gadījumos, kad fiziskās personas ienākumi palielinās vai samazinās tādā apmērā, ka tas ietekmē saistību dzēšanas plāna īstenošanas termiņu, kas noteikts saskaņā ar Maksātnespējas likuma 155. pantu⁶⁹.

Tāpat vēršama uzmanība uz Maksātnespējas likuma 162. panta sesto daļu, kas noteic, ka ar tiesas lēmumu vienu reizi saistību dzēšanas procedūras laikā uz termiņu, kas nepārsniedz vienu gadu, var uz pusi samazināt fiziskās personas saistību dzēšanas plānā paredzētos parādnieka maksājumus kreditoriem, ja viņš saistību dzēšanas procedūras laikā nespēj atrast algotu darbu vai

⁶⁹ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2017. gada 3. februāra lēmums lietā Nr. C16082214; SPC-10/2017.

ir kļuvis darbnespējīgs. Šādā gadījumā parādniekam ar attiecīgu lūgumu jāvēršas tiesā, kura tad arī izlemj, vai konkrētajā gadījumā iestājušies tādi apstākļi, kas pieļauj minētās Maksātnespējas likuma normas piemērošanu.

Vienlaikus norādāms, ka saskaņā ar Civilprocesa likumu jautājuma izlemšana par saistību dzēšanas plāna grozījumu apstiprināšanu ir tiesas kompetencē. Tādējādi tikai tiesas kompetencē ir izvērtēt, vai personas ikmēneša ienākumi ir tādi, no kuriem vismaz vienu trešdaļu no vienas minimālās mēnešalgas var novirzīt kreditoru prasījumu segšanai.

Par nodokļu pārmaksu⁷⁰

Vai fiziskās personas maksātnespējas procesa ietvaros no VID saņemtās pārmaksāto nodokļu summas uzskatāmas kā atgūtie līdzekļi vai kā parādnieka ienākumi?

Likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 30. panta 3. punkts noteic nodokļu maksātāja tiesības pieprasīt VID atmaksāt pārmaksāto vai rezumējošā kārtībā kļūdaini samaksāto nodokļa summu. Nodokļu maksātājam ir tiesības iesniegt deklarāciju un saņemt atpakaļ pārmaksāto nodokli gadījumos, ja: 1) taksācijas gada laikā viņam nav piemērots viss likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 12. pantā noteiktais gada neapliekamais minimums vai visi likuma 13. pantā noteiktie atvieglojumi par apgādībā esošām personām vai papildu atvieglojums invalīdiem un politiski represētām personām, vai nacionālās pretošanās kustības dalībniekiem; 2) taksācijas gada laikā bijuši likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 10. pantā noteiktie attaisnotie izdevumi par izglītības iegūšanu, medicīnas un ārstniecības pakalpojumu izmantošanu vai citi šajā pantā uzskaitītie attaisnotie izdevumi.

Maksātnespējas likums nosaka atšķirīgu rīcību ar atgūto parādnieka mantu un parādnieka ienākumiem, ir jānošķir nodokļu pārmaksa, kas veidojusies pirms maksātnespējas procesa pasludināšanas, no nodokļa pārmaksas, kas veidojusies laika posmā pēc maksātnespējas procesa pasludināšanas.

Nodokļu pārmaksa, kas veidojusies pirms fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas, atbilst parādnieka mantas jēdzienam, tostarp arī gadījumos, ja fiziskā persona savas tiesības prasīt nodokļa pārmaksu no nodokļu administrācijas ir izmantojusi jau pēc maksātnespējas procesa pasludināšanas. Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 93. panta pirmās daļas 1. punktu manta, kas iekļaujas parādnieka mantā, pamatojoties uz prasījuma tiesībām pret trešajām personām, ir atzīstama par atgūto mantu, kas ir daļa no parādnieka mantas kopuma (Maksātnespējas likuma 92. panta pirmās daļas 3. punkts). Pēc analogijas arī tā manta, ko fiziskajai personai ir tiesības pieprasīt atmaksāt no valsts budžeta, pielīdzināma Maksātnespējas likuma 93. panta pirmās daļas 1. punktā noteiktajai mantai. Tādēļ gadījumā, ja fiziskā persona atgūst nodokļu pārmaksu par laika periodu pirms maksātnespējas procesa pasludināšanas, visa atgūtā manta (nodokļu pārmaksa) novirzāma kreditoriem, neatkarīgi no tā, kurā fiziskās personas maksātnespējas procesa stadijā tā ir atgūta.

⁷⁰ Maksātnespējas kontroles dienesta 2018. gada 16. augusta vēstule Nr. 1-49n/2018/82

Savukārt attiecībā uz nodokļu pārmaksu, uz kuru tiesības radušās pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas, norādāms, ka Maksātnespējas likumā noteikta sevišķa kārtība rīcībai ar parādnieka ienākumiem. Proti, atšķirībā no parādnieka mantas, kas tiek pilnā apmērā izmantota kreditoru prasījumu segšanai, divas trešdaļas no saņemtajiem ienākumiem parādniekam ir tiesības paturēt savu un apgādībā esošo personu uzturēšanas izmaksu segšanai. Parādniekam ir tiesības pēc saviem ieskatiem rīkoties ar to ienākumu daļu, kas paliek viņa rīcībā, tai skaitā viņam ir tiesības iesaistīties civiltiesiskajā apgrozībā un veikt gan darbības, kas vērstas uz ienākumu gūšanu, gan segt nepieciešamos izdevumus. Šādā gadījumā nodokļa pārmaksā tiks atmaksāta, pamatojoties uz parādnieka veiktām darbībām un īstenotiem maksājumiem (iedzīvotāju ienākuma nodokļa samaksa; samaksas veikšana par saņemtajiem ārstniecības pakalpojumiem; izglītības iestādes sniegto pakalpojumu apmaksā) jau pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas. Ņemot vērā šo apstākli, kā arī faktu, ka nodokļu pārmaksā veidojusies, parādniekam darbojoties ar tiem naudas līdzekļiem, ko saskaņā ar Maksātnespējas likumu viņam ir tiesības paturēt savā rīcībā, nodokļu pārmaksā šādā gadījumā atzīstama par parādnieka ienākumiem. Attiecīgi kreditoriem novirzāma tikai viena trešdaļa no valsts budžeta saņemtajiem naudas līdzekļiem.

***Par kreditoriem maksājamās naudas summas
apmēru no maternitātes pabalsta***⁷¹

Norādīts, ka šī gada oktobris ir pēdējais mēnesis, par kuru jāveic maksājumi kreditoriem un saskaņā ar Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras lēmumu esat saņēmusi maternitātes pabalstu 1661,02 euro apmērā par periodu no 2018. gada 28. septembra līdz 2018. gada 6. decembrim. Vai pareizi ir kreditoriem novirzīt saistību segšanai naudas summu tādā apmērā, kas proporcionāli atbilst viena mēneša maternitātes pabalsta apmēram?

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 143. panta pirmo daļu fiziskās personas maksātnespējas procesā uz parādnieka mantu un tās pārvaldīšanas kārtību attiecināmi šā likuma XVI nodaļā "Parādnieka manta un tās pārvaldīšana" ietvertie noteikumi, ciktāl minētā likuma D sadaļā "Fiziskās personas maksātnespējas process" nav noteikts citādi. Savukārt Maksātnespējas likuma 143. panta otrajā daļā noteikts, ka parādnieka manta ir arī parādnieka ienākumi, kas gūti fiziskās personas maksātnespējas procesa laikā.

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 155. panta ceturtajai daļai saistību dzēšanas procedūras laikā parādniekam ir pienākums kreditoru prasījumu segšanai mēnesī novirzīt vienu trešdaļu no saviem ienākumiem, bet jebkurā gadījumā novirzāmo ienākumu apmērs nevar būt mazāks par vienu trešdaļu no valstī noteiktās minimālās algas. Tādējādi pēc bankrota procedūras pabeigšanas parādniekam jānodrošina, lai kreditoru prasījumu apmierināšanai ik mēnesi tiek novirzīta viena trešdaļa no faktiski gūtajiem ienākumiem, bet ne mazāk kā viena trešdaļa no valstī noteiktās minimālās mēnešalgas (t.i., vismaz 143,33 euro).

⁷¹ Maksātnespējas kontroles dienesta 2018. gada 30. oktobra vēstule Nr. 1-57n/2018/1233

Vienlaicīgi jānorāda, ka atbilstoši Civilprocesa likuma 595. panta otrajai daļai arī bezdarbnieka pabalsts, invaliditātes pensija, maternitātes pabalsts u.tml. ir atzīstami par ienākumiem fiziskās personas maksātspējas procesā, līdz ar to parādnieka pienākums ir novirzīt vienu trešdaļu no šiem ienākumiem kreditoru prasījumu segšanai. Pretējā gadījumā parādniekam saistību dzēšanas procedūra var netikt piemērota vai parādnieks var netikt atbrīvots no fiziskās personas saistību dzēšanas plānā norādītajām atlikušajām saistībām, ja viņš nav veicis maksājumus kreditoriem atbilstoši faktiskajiem ienākumiem.

No iesnieguma izriet, ka norādītie gūtie ienākumi – saņemtais maternitātes pabalsts satur arī avansa maksājumus par turpmāko periodu, kas paredzēti lietošanai arī laika posmā līdz decembrim. Ņemot vērā likuma "Par maternitātes un slimības apdrošināšanu" 5. panta pirmajā daļā noteikto, ka maternitātes pabalstu piešķir un izmaksā par visu grūtniecības atvaļinājuma un dzemdību atvaļinājuma laiku, ja sieviete neierodas darbā un tādējādi zaudē algotā darbā gūstamos ienākumus vai ja pašnodarbināta sieviete zaudē ienākumus, Maksātspējas kontroles dienesta ieskatā par pareizu atzīstams Iesniegumā norādītais viedoklis kreditoram novirzāmo summu aprēķināt no maternitātes pabalsta daļas, kas atbilst konkrētajām mēnesim, bet jebkurā gadījumā nodrošinot, lai kreditoru prasījumu apmierināšanai ik mēnesi tiek novirzīti vismaz viena trešdaļa no valstī noteiktās minimālās mēnešalgas (t.i., vismaz 143,33 *euro*). Papildus norādām, ka, sedzot kreditoru prasījumus saistību dzēšanas procedūras laikā, jāņem vērā visi ikmēneša ienākumi, tai skaitā izmaksātā darba algas daļa par nepilnu mēnesi.

***Par parādnieka pienākumiem
bankrota procedūras laikā⁷²***

Atbilstoši Maksātspējas likuma 139. panta 2. punktam parādniekam bankrota procedūras laikā ir pienākums ne vēlāk kā 10 dienu laikā pēc fiziskās personas maksātspējas procesa pasludināšanas dienas nodot administratoram savus naudas līdzekļus. Pamatojoties uz kredītiestādes sniegto informāciju (konta izrakstu) par parādnieka naudas līdzekļu atlikumu norēķinu kontā uz maksātspējas procesa pasludināšanas dienu, administrators konstatēja, ka parādnieka norēķinu kontā ir naudas līdzekļi, kurus parādnieks nav nodevis administratoram. Saskaņā ar Maksātspējas likuma 153. panta 3. punktu saistību dzēšanas procedūru nepiemēro vai to pārtrauc, ja parādnieks nepilda bankrota vai saistību dzēšanas procedūrā paredzētos pienākumus, būtiski apgrūtinot maksātspējas procesa efektīvu norisi.

Vai parādnieka rīcība, nenododot administratoram parādnieka norēķinu kontā esošos naudas līdzekļus, ir uzskatāma par bankrota procedūras pienākumu nepildīšanu un vai uz šī pamata parādniekam var nepiemērot saistību dzēšanas procedūru vai to pārtraukt, ja parādniekam jau ir pasludināta saistību dzēšanas procedūra?

Maksātspējas likuma 149. panta septītajā daļā noteikts, ka administrators, iesniedzot tiesai pieteikumu par bankrota procedūras pabeigšanas apstiprināšanu, vienlaikus lūdz izbeigt fiziskās

⁷² Maksātspējas kontroles dienesta 2018. gada 6. augusta vēstule Nr. 1-49n/2018/78

personas maksātnespējas procesu, ja parādniekam ir konstatēti ierobežojumi saistību dzēšanas procedūras piemērošanai. Tāpat atbilstoši Maksātnespējas likuma 165. panta otrajai daļai administrators iesniedz tiesai pieteikumu par saistību dzēšanas procedūras izbeigšanu, ja konstatē saistību dzēšanas procedūras piemērošanas ierobežojumus. Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 153. panta 3. punktu saistību dzēšanas procedūru nepiemēro (vai izbeidz), ja parādnieks nepilda bankrota vai saistību dzēšanas procedūrā paredzētos pienākumus, būtiski apgrūtinot maksātnespējas procesa efektīvu norisi.

Līdz ar to administratora ekskluzīvajā kompetencē ir izvērtēt, vai parādnieka rīcības dēļ, nenododot administratoram parādnieka norēķinu kontā esošos naudas līdzekļus, tiek būtiski apgrūtināta Maksātnespējas likuma 5. pantā noteikto fiziskās personas maksātnespējas procesa mērķu – pēc iespējas pilnīgāk apmierināt kreditoru prasījumus un dot iespēju parādniekam atjaunot maksātspēju, sasniegšana. Tieši administratoram ir vislabāk zināmi tie maksātnespējas procesa apstākļi (parādsaistību apmērs, parādnieka personība, iemesli, kāpēc parādnieks nepilda Maksātnespējas likumā noteiktos pienākumus u.tml.), kas ir izšķiroši, lai izvērtētu, vai nepastāv kādi ierobežojumi saistību dzēšanas procedūras piemērošanai.

Fiziskās personas maksātnespējas process ir brīvprātīgs instruments savu saistību dzēšanai, līdz ar to fiziskajai personai jāreķinās, ka tai būs jāpilda Maksātnespējas likumā ietvertie nosacījumi, tostarp ne vēlāk kā 10 dienu laikā pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas dienas nodot administratoram savus naudas līdzekļus.⁷³ Ja parādnieks nav godprātīgs, viņš nebauda arī īpašo tiesisko aizsardzību, kas paredzēta Maksātnespējas likuma 164. panta pirmajā daļā – parādsaistību dzēšana un apturēto izpildu lietvedību izbeigšana par piespriesto, bet nepiedzīto naudas summu piedziņu par labu parādnieka kreditoriem. Vienlaikus jāievēro, ka saistību dzēšanas procedūras nepiemērošanas izraisītās sekas parādniekam ir nelabvēlīgas, tādēļ katrs gadījums ir rūpīgi jāizvērtē.⁷⁴ Līdz ar to aicinām apsvērt, vai iesniegumā aprakstītajā situācijā nav lietderīgi atgādināt parādniekam par viņa pienākumu nodot administratoram savus naudas līdzekļus, tādējādi dodot viņam iespēju tomēr izpildīt Maksātnespējas likuma 139. panta 2. punktā noteikto pienākumu. Vienlaikus atkārtoti uzsveram, ka tikai administratoram ir zināmi visi konkrētā maksātnespējas procesa faktiskie un tiesiskie apstākļi, kas attiecīgi ļauj administratoram pieņemt motivētu lēmumu.

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 363.³⁰ pantu galīgo lēmumu par saistību dzēšanas procedūras piemērošanu, pamatojoties uz administratora izvērtējumu, pieņem tiesa.

⁷³ Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2018. gada 12. marta lēmums Nr. C-0052/18. Pieejams Tiesu informācijas sistēmā.

⁷⁴ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2015. gada 24. februāra lēmums lietā Nr. SPC-4/2015. Pieejams Tiesu informācijas sistēmā.

Par ieņēmumiem saistību dzēšanas procedūrā⁷⁵

Ar tiesas 2018. gada 23. maija lēmumu pabeigta bankrota procedūra un apstiprināts saistību dzēšanas plāns fiziskās personas maksātnespējas procesā.

2018. gada 31. jūlijā parādnieka bankas kontā VID ieskaitīja pārmaksāto iedzīvotāju ienākuma nodokli par 2016. un 2017. gadu. Vai šī naudas summa ir uzskatāma par ieņēmumiem, kas attiecināmi uz saistību dzēšanas plāna izpildi un vai ir jāgatavo saistību dzēšanas plāna grozījumi? Papildus norādīts, ka par minēto jautājumu parādnieks vērsies pie administratora un viņš ir atbildējis, ka pārmaksātais iedzīvotāju ienākuma nodoklis nav uzskatāms par ieņēmumiem.

2018. gada 31. jūlijā parādnieka bankas kontā tika ieskaitīts novada domes sociālais pabalsts 15,00 *euro*, kuru maksā vienu reizi gadā visiem novada pašvaldības administratīvās teritorijas invalīdiem. Attiecīgi, vai arī šī naudas summa ir uzskatāma par ieņēmumiem, kas attiecināmi uz saistību dzēšanas plāna izpildi un vai parādniekam ir jāgatavo saistību dzēšanas plāna grozījumi?

Likuma "Par nodokļiem un nodevām" 16. panta pirmās daļas 7. punkts noteic nodokļu maksātāja tiesības saņemt pārmaksāto nodokļu summas saskaņā ar konkrēto nodokļu likumiem. Nodokļu maksātājam ir tiesības iesniegt deklarāciju un saņemt atpakaļ pārmaksāto nodokli cita starpā gadījumā, ja taksācijas gada laikā viņam nav piemērots viss likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 12. pantā noteiktais gada neapliekamais minimums.

Maksātnespējas likums nosaka atšķirīgu rīcību ar atgūto parādnieka mantu un parādnieka ienākumiem, līdz ar to ir jānošķir nodokļa pārmaksa, kas veidojusies gadā, kad parādniekam pasludināts maksātnespējas process, no nodokļa pārmaksas, kas veidojusies pirms maksātnespējas procesa pasludināšanas.

Nodokļu pārmaksa, kas veidojusies pirms fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas, viennozīmīgi atbilst parādnieka mantas jēdzienam, neatkarīgi no tā, ka fiziskā persona savas tiesības prasīt nodokļa pārmaksu no nodokļu administrācijas ir izmantojusi jau pēc maksātnespējas procesa pasludināšanas. Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 93. panta pirmās daļas 1. punktā noteikto manta, kas iekļaujas parādnieka mantā, pamatojoties uz prasījuma tiesībām pret trešajām personām, ir atzīstama par atgūto mantu, kas ir daļa no parādnieka mantas kopuma (Maksātnespējas likuma 92. panta pirmās daļas 3. punkts). Līdz ar to arī tā manta, uz kuru tiesības fiziskajai personai radušās pirms maksātnespējas procesa pasludināšanas un ko fiziskajai personai ir tiesības pieprasīt atmaksāt no valsts budžeta, pielīdzināma Maksātnespējas likuma 93. panta pirmās daļas 1. punktā noteiktajai mantai.

Saskaņā ar iepriekš minēto, ja fiziskā persona atgūst nodokļu pārmaksu par laika periodu pirms maksātnespējas procesa pasludināšanas, visa atgūtā manta (nodokļu pārmaksa) novirzāma kreditoriem.

Savukārt attiecībā uz nodokļu pārmaksu, uz kuru tiesības radušās pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas, norādāms, ka Maksātnespējas likumā noteikta sevišķa

⁷⁵ Maksātnespējas kontroles dienesta 2018. gada 5. septembra vēstule Nr. 1-57n/2018/999

kārtība rīcībai ar parādnieka ienākumiem. Proti, atšķirībā no parādnieka mantas, kas tiek pilnā apmērā izmantota kreditoru prasījumu segšanai, divas trešdaļas no saņemtajiem ienākumiem parādniekam ir tiesības paturēt savu un apgādībā esošo personu uzturēšanas izmaksu segšanai. Parādniekam ir tiesības pēc saviem ieskatiem rīkoties ar to ienākumu daļu, kas paliek viņa rīcībā, tai skaitā viņam ir tiesības iesaistīties civiltiesiskajā apgrozībā un veikt gan darbības, kas vērstas uz ienākumu gūšanu, gan segt nepieciešamos izdevumus. Šādā gadījumā nodokļa pārmaxa tiks atmaksāta, pamatojoties uz parādnieka veiktām darbībām un īstenotiem maksājumiem (iedzīvotāju ienākuma nodokļa samaksa; samaksas veikšana par saņemtajiem ārstniecības pakalpojumiem; izglītības iestādes sniegto pakalpojumu apmaksā) jau pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas. Ņemot vērā šo apstākli, kā arī faktu, ka nodokļu pārmaxa veidojusies, parādniekam darbojoties ar tiem naudas līdzekļiem, ko saskaņā ar Maksātnespējas likumu viņam ir tiesības paturēt savā rīcībā, nodokļu pārmaxa, uz kuru tiesības radušās pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas, atzīstama par parādnieka ienākumiem. Attiecīgi kreditoriem ir novirzāma tikai viena trešdaļa no valsts budžeta saņemtajiem naudas līdzekļiem.

Ņemot vērā iesniegumā aprakstīto faktisko situāciju, konstatējams, ka nodokļu pārmaxa veidojusies par 2016. un 2017. gadu, tas ir, par laika periodu pirms maksātnespējas procesa pasludināšanas 2018. gadā. Līdz ar to Jums atmaksātā summa atzīstama par parādnieka mantu Maksātnespējas likuma 92. panta pirmās daļas 3. punkta izpratnē.

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 128. panta ceturtajai daļai bankrota procedūras ietvaros tiek realizēta visa parādnieka manta (tas ir, visa Maksātnespējas likuma 92. pantā minētā manta) un no tās iegūtie līdzekļi tiek novirzīti kreditoru prasījumu apmierināšanai. Ņemot vērā Maksātnespējas likuma 5. panta pirmajā daļā noteikto, ka fiziskās personas maksātnespējas procesa mērķis ir tai skaitā pēc iespējas pilnīgāka kreditoru prasījumu apmierināšana no parādnieka mantas, kārtība, ka parādnieka manta tiek pilnībā novirzīta kreditoru prasījumu segšanai, saglabājas arī saistību dzēšanas procedūras laikā. Tādējādi, ja saistību dzēšanas procedūras laikā fiziskā persona atgūst sev pienākošos mantu, šī parādnieka manta pilnā apmērā tiek novirzīta kreditoru prasījumu segšanai.

Vienlaikus norādāms, ka Maksātnespējas likuma 163. pants noteic, ja kreditoriem ir informācija, ka parādnieks slēpj savus ienākumus vai neveic šajā likumā noteiktās darbības, lai segtu pēc iespējas lielāku daļu no savām saistībām, kreditori ir tiesīgi lūgt administratoram, lai viņš veic parādnieka rīcības pārbaudi saistību dzēšanas procedūras ietvaros.

Savukārt attiecībā uz grozījumiem saistību dzēšanas plānā norādāms, ka atbilstoši Maksātnespējas likuma 162. panta pirmajai daļai, ja fiziskās personas saistību dzēšanas plāna izpildes laikā mainās parādnieka ienākumi, viņam ir pienākums sagatavot fiziskās personas saistību dzēšanas plāna grozījumus, mainot šā plāna termiņu un tā ietvaros sedzamo saistību apmēru, proti, grozījumi saistību dzēšanas plānā būtu jāveic tikai tad, ja fiziskās personas ienākumu apmērs acīmredzami samazinātos vai palielinātos tādā apmērā, ka tas mainītu tiesas apstiprināto saistību dzēšanas plāna izpildes termiņu.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma regulējumu fiziskajai personai saistību dzēšanas procedūras laikā kreditoru prasījumu segšanai mēnesī jānovirza viena trešdaļa no faktiskajiem ienākumiem. Tai pašā laikā likumdevējs ir noteicis naudas līdzekļus, uz kuriem kreditori nevar

vērst piedziņu, tas ir, atsavināt piespiedu kārtā. Proti, Civilprocesa likuma 596. pants paredz, ka kreditori nevar vērst piedziņu uz atsevišķu ienākumu kategorijām, tajā skaitā, valsts sociālajiem pabalstiem un sociālās palīdzības pabalstiem, bet pieļaujama piedziņas vēršana uz valsts sociālās apdrošināšanas pabalstiem, valsts pensijām un citām ienākumu kategorijām, tas ir, ienākumiem, ko persona saņem saistībā ar iepriekš veiktām iemaksām, kas novirzītas sociālajai apdrošināšanai.

Saskaņā ar likuma "Par pašvaldībām" 6. panta 6. punktu publisko tiesību jomā pašvaldību kompetencē ir autonomās funkcijas, kas tiek īstenotas kā brīvprātīgās iniciatīvas.

Savukārt likuma "Par pašvaldībām" 12. pantā noteikts, ka pašvaldības attiecīgās administratīvās teritorijas iedzīvotāju interesēs var brīvprātīgi realizēt savas iniciatīvas ikvienā jautājumā, ja tas nav Saeimas, Ministru kabineta, ministriju, citu valsts pārvaldes iestāžu, tiesas vai citu pašvaldību kompetencē vai arī ja šāda darbība nav aizliegta ar likumu.

Attiecīgi brīvprātīgās iniciatīvas ietvaros, pašvaldība ir tiesīga noteikt sociālās palīdzības pabalstus un kā jebkuru pašvaldības brīvprātīgo iniciatīvu šāda veida pabalsti jānosaka pašvaldības saistošajos noteikumos atbilstoši likuma "Par pašvaldībām" 43. panta trešajai daļai.

Turklāt saskaņā ar Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 34. pantu, piešķirot sociālos pabalstus, ir jāvadās no personas materiālā stāvokļa izvērtējuma, un tikai tādi pabalsti, kas piešķirti, izvērtējot klienta materiālo stāvokli (trūcīgas personas, maznodrošinātas personas), ir uzskatāmi par sociālās palīdzības pabalstiem.

No iepriekš minētā secināms, ja parādnieks saņem pabalstu, kuru piešķir pašvaldības novada dome un pabalsta piešķiršana ir noteikta konkrētās domes saistošajos noteikumos, kuros vienlaikus kā pabalsta piešķiršanas kritērijs norādīts personas materiālā stāvokļa izvērtējums, tad šāds pabalsts ir atzīstams par sociālās palīdzības pabalstu, kurš ir aizsargāts no jebkādas piedziņas arī maksātnespējas procesa ietvaros, un no šā ienākuma kreditoru prasījumu segšanai viena trešdaļa nav jānovirza.

Par fiziskās personas maksātnespējas procesu⁷⁶

Atsaucoties uz Maksātnespējas likuma 134. panta otrās daļas 2. punktu, 140. panta 1. punktu, 143. panta otro daļu lūgts sniegt viedokli, vai administratoram ir tiesības prasīt, lai parādnieks bankrota procedūras laikā regulāri nodod savu mantu, tas ir, atlikušos naudas līdzekļus no ienākumiem, kas parādniekam paliek pāri pēc tam, kad viņš ir paturējis divas trešdaļas no saviem ienākumiem, lai segtu fiziskās personas uzturēšanas izmaksas. Tāpat norādīts, ka fiziskās personas neto ienākumi ir lielāki par valstī noteikto minimālo mēnešalgu, proti, 1500 euro.

Maksātnespējas likuma 128. panta trešā daļa noteic, ka fiziskās personas maksātnespējas process sastāv secīgi no bankrota procedūras un saistību dzēšanas procedūras, savukārt 128. panta ceturtnā daļa paredz, ka bankrota procedūras ietvaros tiek realizēta visa parādnieka manta, un no tās

⁷⁶ Maksātnespējas kontroles dienesta 2018. gada 31. oktobra vēstule Nr. 1-49n/2018/108

realizācijas iegūtie līdzekļi novirzīti kreditoru prasījumu apmierināšanai, izņemot Civilprocesa likuma 1. pielikumā noteikto mantu un 596. pantā minētās summas.

Maksātnespējas likuma 139. pants paredz parādnieka pienākumus bankrota procedūras laikā, tostarp, parādnieka pienākumu gūt ienākumus atbilstoši savām iespējām, lai pilnīgāk apmierinātu kreditoru prasījumus. Savukārt Maksātnespējas likuma 140. panta 1. punkts paredz parādnieka tiesības saņemt vismaz divas trešdaļas no saviem ienākumiem, lai segtu fiziskās personas uzturēšanas izmaksas. Minētā norma pēc būtības paredz ierobežojumus parādnieka rīcībai ar saviem naudas līdzekļiem, kas gūti bankrota procedūras laikā no algota darba vai kāda cita veida ienākumiem, jo tiesības paturēt daļu no ienākuma (naudas līdzekļiem) ir saistītas ar konkrētu šo naudas līdzekļu izlietošanas mērķi, proti, uzturēšanas izmaksu segšanu. Līdz ar to secināms, ka parādniekam nav tiesību paturēt to ienākumu daļu, kas pārsniedz uzturēšanas izmaksu segšanai nepieciešamo summu vai divas trešdaļas no ienākuma, ja parādnieka faktiskās uzturēšanas izmaksas ir mazākas vai ir vienādas ar divām trešdaļām no ienākuma.

Būtiski norādīt, ka sākot ar 2015. gada 1. martu, cita starpā, tika veiktas izmaiņas Maksātnespējas likuma 137. panta 1. punktā, nosakot, ka administrators atver kontu uz sava vārda kredītiestādē vienīgi tad, ja administratoram tiek nodoti naudas līdzekļi saskaņā ar šā likuma 139. panta 2. punktu vai parādnieka maksātnespējas procesa ietvaros ir paredzēta mantas pārdošana. Tāpat no 2015. gada 1. marta vienlaikus tika izslēgts Maksātnespējas likuma 137. panta 11. punkts, kurā bija paredzēta kārtība, kādā kreditoriem periodiski izmaksājami naudas līdzekļi jau pēc bankrota procedūras uzsākšanas visā tās norises laikā, tā vietā Maksātnespējas likuma 139. panta 6. punktā nosakot pienākumu segt fiziskās personas maksātnespējas procesa izmaksas.

To, ka pēc minēto grozījumu veikšanas Maksātnespējas likumā iztrūkst tieša regulējuma par turpmāko rīcību ar vienu trešdaļu parādnieka ienākumu, kas vairs nav pārskaitāma administratoram kreditoru prasījumu apmierināšanai, Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā noregulē papildinātais Maksātnespējas likuma 139. pants, kura 6. punktā ir ietverts parādnieka pienākums segt fiziskās personas maksātnespējas procesa izmaksas. Respektīvi, no minētajiem naudas līdzekļiem administrators ir tiesīgs lūgt parādnieku segt bankrota procedūras laikā radušās maksātnespējas procesa tiešās izmaksas. Savukārt, ja šādu izmaksu nav, tad atbilstoši spēkā esošajam regulējumam, parādnieks bankrota procedūras laikā ir tiesīgs paturēt šo vienu trešdaļu (vai attiecīgu tās daļu, ja izmaksas ir bijušas) no saviem ienākumiem.

Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā šāda pieeja nenonāk pretrunā ar Maksātnespējas likuma 172. panta trešo daļu, kas paredz fiziskās personas maksātnespējas procesa tiešās izmaksas segt no parādnieka mantas pārdošanas rezultātā iegūtajiem līdzekļiem. Jāņem vērā, ka Maksātnespējas likuma 139. panta 6. punktā likumdevējs ir noteicis nepārprotamu parādnieka pienākumu iesaistīties fiziskās personas maksātnespējas procesa finansēšanā, tādēļ, ja no parādnieka mantas pārdošanas rezultātā iegūtajiem līdzekļiem maksātnespējas procesa tiešās izmaksas segt nav iespējams, tad šis pienākums gulstas uz parādnieku.

Tajā pašā laikā norādāms, ka atsevišķas tiesas Maksātnespējas likuma 139. panta 1. punktu interpretē atšķirīgi. Proti, iztulkojot visas minētās normas to kopsakarā, gan gramatiski, gan sistēmiski, gan ievērojot likuma mērķi un maksātnespējas procesa principus, atsevišķas tiesas nonāk pie secinājuma, ka parādnieka ienākumi (naudas līdzekļi), kas gūti bankrota procedūras

laikā, izņemot Civilprocesa 596. pantā paredzētos ienākumus, ciktāl tie pārsniedz Maksātnespējas likuma 172. panta ceturtajā daļā minētās uzturēšanas izmaksas pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas, taču katrā gadījumā ne vairāk par vienu trešdaļu no ienākuma, ir parādnieka manta, kas izmantojama kreditoru prasījumu apmierināšanai, un šim mērķim parādniekam ir pienākums attiecīgo daļu no saviem ienākumiem nodot administratoram, kurš ar šiem naudas līdzekļiem rīkojās saskaņā ar Maksātnespējas likuma 147. panta normām.

Par kreditora prasījuma atzīšanu⁷⁷

2017. gada 8. jūnijā pasludināts Parādnieka maksātnespējas process, par ko maksātnespējas reģistrā izdarīts ieraksts 2017. gada 9. jūnijā. Atbilstoši Maksātnespējas likuma 73. panta pirmajai un otrajai daļai kreditoru prasījumi Parādnieka maksātnespējas procesā bija piesakāmi līdz 2017. gada 9. decembrim.

2018. gada 29. jūnijā administrators saņēma Kreditora prasījumu. Turklāt Kreditors informēja, ka savu prasījumu ir iesniedzis 2017. gada 16. jūnijā, nosūtot to iepriekšējam Parādnieka administratoram, ko apliecina Kreditora pievienotā pasta kvīts. Saskaņā ar VAS "Latvijas Pasts" sniegto informāciju, iepriekšējais administrators sūtījumu saņēmis 2017. gada 20. jūnijā. Administrators 2018. gada 8. janvārī no iepriekšējā administratora elektroniski saņēmis Parādnieka maksātnespējas procesa lietu, taču minētais Kreditora prasījums tajā nebija atrodams. Tādējādi Parādnieka saistību dzēšanas plāns tika sagatavots un apstiprināts tiesā, neiekļaujot tajā Kreditora prasījumu. Pašlaik noris Parādnieka saistību dzēšanas procedūra.

Ievērojot minēto, secināts, ka Kreditors ir ievērojis kreditoru prasījumu iesniegšanas termiņu, taču prasījums nav ticis pārbaudīts no Kreditora neatkarīgu iemeslu dēļ.

Vai šādā situācijā, kad tiesa ir apstiprinājusi Parādnieka saistību dzēšanas plānu, administratoram ir tiesības lemt jautājumu par jauna kreditora prasījuma atzīšanu, ievērojot faktu, ka minētais prasījums netika iekļauts kreditoru prasījumu reģistrā no kreditora neatkarīgu iemeslu dēļ, un pēc saistību dzēšanas procedūras pasludināšanas iekļaut minēto prasījumu kreditoru prasījumu reģistrā, lūdzot Parādniekam grozīt saistību dzēšanas plānu?

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 29. panta otrajai daļai administrators neatbild par iepriekšējo administratoru rīcību un darījumiem, kas slēgti, pirms viņš sācis pildīt administratora pienākumus. Vienlaikus norādāms, ka fiziskās personas (parādnieka) saistību dzēšanas procedūras pasludināšana neatbrīvo administratoru no Maksātnespējas likuma 26. panta otrajā daļā noteiktā pienākuma.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 73. panta pirmo daļu kreditoru prasījumi pret parādnieku iesniedzami administratoram mēneša laikā no dienas, kad maksātnespējas reģistrā izdarīts ieraksts par parādnieka maksātnespējas procesa pasludināšanu. Savukārt, šī panta otrajā daļā noteikts, ja kreditors nokavējis šā panta pirmajā daļā minēto prasījumu iesniegšanas termiņu, viņš savu prasījumu pret parādnieku var iesniegt termiņā, kas nav ilgāks par sešiem mēnešiem no dienas, kad

⁷⁷ Maksātnespējas kontroles dienesta 2018. gada 10. septembra vēstule Nr. 1-57n/2018/1017

maksātnespējas reģistrā izdarīts ieraksts par parādnieka maksātnespējas procesa pasludināšanu, bet ne vēlāk kā līdz dienai, kad šajā likumā noteiktajā kārtībā sastādīts kreditoru prasījumu apmierināšanas plāns. Pēc šā termiņa iestājas noilgums, līdz ar to kreditors zaudē kreditora statusu un savas prasījuma tiesības pret parādnieku.

Savukārt Maksātnespējas likuma 74. panta pirmajā daļā un 75. panta sestajā daļā noteikts administratora pienākums veikt kreditoru prasījumu pārbaudi un septiņu dienu laikā no prasījuma saņemšanas brīža pieņemt lēmumu par kreditora prasījuma atzīšanu, neatzīšanu vai daļēju atzīšanu.

No iesnieguma izriet, ka Kreditors savu prasījumu iesniedzis Maksātnespējas likuma 73. panta pirmajā daļā noteiktajā termiņā, taču Kreditora prasījums netika iekļauts Parādnieka kreditoru prasījumu reģistrā. Arī iepriekšējā administratora pieņemts lēmums par Kreditora prasījuma neatzīšanu vai daļēju atzīšanu Maksātnespējas likuma 75. panta piektās daļas kārtībā Kreditoram nav nosūtīts. Līdz ar to ir tikušas aizskartas Kreditora tiesības gūt pēc iespējas pilnīgāku sava prasījuma apmierinājumu Parādnieka maksātnespējas procesa ietvaros.

Apstākļi, ka Parādniekam ir pasludināta saistību dzēšanas procedūra, neatceļ Maksātnespējas likuma 26. panta otrajā daļā noteikto administratora pienākumu nodrošināt efektīvu un likumīgu Parādnieka maksātnespējas procesa norisi un mērķu sasniegšanu. Līdz ar to, Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā, administratoram būtu jāveic darbības, lai iespēju robežās novērstu Kreditoram radīto tiesību aizskārumu, proti, iesniegtais Kreditora prasījums būtu pārbaudāms, un, tā atzīšanas gadījumā, iekļaujams Parādnieka kreditoru prasījumu reģistrā, vienlaikus veicot grozījumus Parādnieka saistību dzēšanas plānā.

Vienlaikus vēršam uzmanību, ka Kreditoram pienākošie maksājumi var tikt uzsākti tikai ar brīdi, kad Parādnieka saistību dzēšanas plāna grozījumi būs apstiprināti tiesā, taču, Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā, Parādniekam nebūtu jāsedz Kreditoram pienākošās summas par iepriekšējo periodu. Prezumējams, ka saistību dzēšanas procedūras ietvaros Parādnieks likumā noteikto ienākumu daļu godprātīgi ir novirzījis to kreditoru prasījumu segšanai, kuri līdz šim bija iekļauti Parādnieka saistību dzēšanas plānā, tādējādi jebkādu papildu maksājumu pieprasīšana radītu nepamatotu Parādnieka tiesību aizskārumu.

Vienlaikus aicinām informēt Parādnieka kreditorus par minētajiem apstākļiem, jo gadījumā, ja tiesā tiks apstiprināti Parādnieka saistību dzēšanas plāna grozījumi, iekļaujot tajā Kreditora prasījumu, attiecīgi samazināsies pārējiem kreditoriem veicamo proporcionālo maksājumu apmērs. Tādējādi kreditoriem būtu jāsaņem informācija par šādu samazinājumu iemesliem, kas savukārt ļautu izvairīties no turpmākiem pārpratumiem un iespējamām kreditoru sūdzībām vai iebildumiem Parādnieka maksātnespējas procesā.

Maksātnespējas likuma 29. panta pirmajā daļā noteikts, ka administrators atbild par zaudējumiem, kas viņa vai pilnvarnieka vainas dēļ nodarīti valstij, parādniekam, kreditoriem vai citām personām. Savukārt saskaņā ar Maksātnespējas likuma 30. panta pirmo daļu prasības pret administratoru var celt tiesā ne vēlāk kā gada laikā pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa vai fiziskās personas maksātnespējas procesa izbeigšanas. No iesniegumā norādītajiem apstākļiem izriet, ka, iespējams, iepriekšējā administratora rīcības rezultātā Kreditora prasījums netika iekļauts Parādnieka kreditoru prasījumu reģistrā un attiecīgi nekādā apmērā netika segts Parādnieka maksātnespējas procesa ietvaros. Tādējādi, ja kāda no Parādnieka maksātnespējas procesā

iesaistītām personām uzskata, ka ar Parādnieka iepriekšējā administratora rīcību tai ir nodarīti zaudējumi, šai personai ir tiesības vērsties pret iepriekšējo administratoru ar prasību par šādu zaudējumu atlīdzināšanu.

Par kreditoriem maksājamo naudas summu saistību dzēšanas procedūras laikā⁷⁸

Vai saistību dzēšanas procedūras laikā kreditoriem ir jānovirza viena trešdaļa no naudas ieskaitījumiem, kas saņemti no apdrošināšanas kompānijas kā kompensācija par veiktajiem medicīnas pakalpojumu maksājumiem?

Fiziskās personas maksātspējas process secīgi sastāv no bankrota procedūras un saistību dzēšanas procedūras. Bankrota procedūras ietvaros tiek atsavināta parādnieka manta un no iegūtajiem naudas līdzekļiem tiek segti kreditoru prasījumi (Maksātspējas likuma 138. panta 1. punkts un 147. pants). Savukārt saistību dzēšanas procedūras laikā parādnieks pilda bankrota procedūras laikā sagatavoto fiziskās personas saistību dzēšanas plānu un tās ietvaros novirza kreditoriem vienu trešdaļu no saviem ienākumiem (Maksātspējas likuma 160. panta 1. punkts). Ņemot vērā Maksātspējas likuma 5. panta pirmajā daļā noteikto, ka viens no fiziskās personas maksātspējas mērķiem ir pēc iespējas pilnīgāka kreditoru prasījumu apmierināšana no parādnieka mantas, kārtība, ka parādnieka manta tiek pilnībā novirzīta kreditoru prasījumu segšanai, saglabājas arī saistību dzēšanas procedūras laikā.

Apdrošināšanas līguma likuma 1. panta pirmās daļas 5. punkts noteic, ka apdrošināšanas atlīdzība ir par apdrošināšanas gadījumu izmaksājamā naudas summa vai nodrošināmie pakalpojumi atbilstoši apdrošināšanas līgumam. Tā kā apdrošināšanas atlīdzības izmaksas priekšnoteikums ir apdrošināšanas prēmijas samaksa, tā nav pielīdzināma regulāriem ienākumiem, kuru gūšana atkarīga no parādnieka iespējām. Līdz ar to apdrošināšanas atlīdzība būtu uzskatāma par maksātspējas procesa laikā iegūtu mantu. Vienlaikus jāņem vērā, ka apdrošināšanas atlīdzība tiek izmaksāta, iestājoties konkrētam apdrošināšanas gadījumam. Šajā gadījumā, apdrošinātājs atmaksājis naudas līdzekļus par medicīnas pakalpojumiem, kurus sedz apdrošinātājs saskaņā ar apdrošināšanas līgumu. Tādēļ nebūtu pamata uzskatīt, ka konkrētajā situācijā parādniekam ir bijis mantas pieaugums, jo, saņemot apdrošināšanas atlīdzību, parādnieks ir atguvis līdzekļus, ko iepriekš bija samaksājis par veselības pakalpojumiem, ko, savukārt, sedzis no ienākumu daļas, ko bija tiesīgs paturēt. Līdz ar to Maksātspējas kontroles dienesta ieskatā apdrošināšanas atlīdzību, kas saņemta kā kompensācija par veikto medicīnas pakalpojumu maksājumiem parādnieks ir saistību dzēšanas procedūras laikā ir tiesīgs paturēt sev pilnā apmērā.

Turklāt Maksātspējas kontroles dienesta ieskatā parādnieka pienākumi maksātspējas procesā un kreditoru tiesības saņemt sava prasījuma apmierinājumu ir jāvērtē kopsakarā ar Satversmes 111. pantā nostiprināto valsts pienākumu aizsargāt cilvēku veselību. Valsts pienākums aizsargāt cilvēku veselību ietver trīs atšķirīgus valsts pienākumus: pienākums ievērot (respektēt),

⁷⁸ Maksātspējas kontroles dienesta 2018. gada 18. oktobra vēstule Nr. 1-57n/2018/1173

aizsargāt un nodrošināt (īstenot) tiesības uz veselības aizsardzību. Pienākums respektēt pieprasa valsti atturēties no tiešas vai pastarpinātas iejaukšanās cilvēka veselības tiesību īstenošanā, tostarp arī no tādām darbībām, kas ierobežo katras personas iespējas pašai rūpēties par savas veselības aizsardzību. Proti, ikvienai personai zināmās robežās ir tiesības veikt pasākumus, ko tā uzskata par nepieciešamu savas veselības nodrošināšanai. Tiesības uz veselību ir jāsaprot kā tiesības baudīt dažādus pasākumus, preces, iekārtas un nosacījumus, kas vajadzīgi, lai realizētu augstāko sasniedzamo veselības standartu.⁷⁹ Tajā pašā laikā norādām, ka kreditoru tiesības saņemt savu prasījumu apmierinājumu un parādnieka tiesības rūpēties par savas veselības aizsardzību katrā situācijā jāvērtē individuāli.

Par maksājumu veikšanu kreditoram⁸⁰

Parādniekam tika pasludināts fiziskās personas maksātnespējas process, kura ietvaros tika veikti likumā noteiktie maksājumi Parādnieka kreditoriem, pārskaitot naudas līdzekļus uz administratora atvērto norēķinu kontu. Savukārt administrators Parādnieka kreditoriem pienākošos maksājumus nebija veicis (naudu bija piesavinājis). Tā kā Parādnieka kreditori maksājumus nebija saņēmuši, Parādniekam tika pasludināts atkārtots maksātnespējas process. Šajā maksātnespējas procesā, saskaņā ar tiesas lēmumu, kreditoriem atmaksājamās naudas līdzekļus Parādnieks pārskaita tieši kreditoriem (bez administratora starpniecības). Šogad viens no kreditoriem ir likvidēts un viņam pārskaitītās naudas summas tiek atgrieztas Parādniekam. Neskatoties uz to, Parādnieka administrators norādījis, ka maksājumi likvidētajam kreditoram jāturpina veikt. Vai Parādniekam jāturpina maksāt naudas līdzekļi likvidētajam kreditoram, vai arī jāiesniedz tiesā saistību dzēšanas plāna grozījumi?

Ar tiesas 2012. gada 7. jūnija spriedumu pasludināts Parādnieka fiziskās personas maksātnespējas process, savukārt ar tiesas 2017. gada 27. aprīļa lēmumu tika iecelts administrators.

Maksātnespējas kontroles dienestā saņemta administratora vēstule uz Maksātnespējas kontroles dienesta pieprasījumu. Atbildei pievienoti administratora sniegto informāciju apliecinājoši dokumenti.

Atbildē norādīts, ka 2018. gada 4. septembrī administrators nosūtījis Parādnieka kreditoram AS pieprasījumu, kurā lūdzis informāciju par minētā kreditora norēķinu rekvizītiem. Ar 2018. gada 6. septembra vēstuli AS informēja administratoru, ka minētā kreditora prasījuma tiesības pret Parādnieku tika nodotas SIA. 2018. gada 28. septembrī administrators saņēma SIA paziņojumu par AS prasījuma tiesību cesiju, kurā norādīti arī norēķinu rekvizīti. 2018. gada 28. septembrī paziņojums par cesiju nosūtīts Parādniekam uz elektroniskā pasta adresi, vienlaikus norādot, ka AS paredzētie maksājumi veicami SIA uz minētajā paziņojumā norādītajiem norēķinu rekvizītiem.

⁷⁹ Olsena S. 111. pants. Valsts aizsargā cilvēku veselību un garantē ikvienam medicīniskās palīdzības minimumu. Grām.: Autoru kolektīvs prof. R. Baloža zinātniskā vadībā. Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Rīga, Latvijas Vēstnesis, 2011, 628.-629. lpp.

⁸⁰ Maksātnespējas kontroles dienesta 2018. gada 23. oktobra vēstule Nr. 1-57n/2018/1201

Līdz ar to secināms, ka šobrīd Parādniekam nav šķēršļu veikt maksājumus kreditoram atbilstoši tiesas apstiprinātajam saistību dzēšanas plānam. Gadījumā, ja Parādnieks nav saņēmis administratora nosūtīto SIA paziņojumu, aicinām vērsties pie administratora, lai iegūtu nepieciešamo informāciju.

Vienlaikus vēršam uzmanību, ka saskaņā ar Maksātnespējas likuma 128. panta trešo daļu fiziskās personas maksātnespējas process sastāv secīgi no bankrota procedūras un saistību dzēšanas procedūras. Atbilstoši Maksātnespējas likuma 139. panta 1. punktam (redakcijā, kas bija spēkā līdz 2015. gada 28. februārim) Parādniekam bankrota procedūras ietvaros bija pienākums kreditoru prasījumu segšanai novirzīt vienu trešdaļu no saviem ienākumiem, pārskaitot to uz administratora atvērtu norēķinu kontu. Pēc bankrota procedūras pabeigšanas Parādniekam pasludināta saistību dzēšanas procedūra, kuras ietvaros saskaņā ar Maksātnespējas likuma 155. pantu Parādniekam ir pienākums atlikušo, bankrota procedūras ietvaros neapmierināto, kreditoru prasījumu segšanai novirzīt vienu trešdaļu no saviem ienākumiem, bet ne mazāk kā vienas trešdaļas apmērā no vienas minimālās mēnešalgas mēnesī, patstāvīgi veicot maksājumus kreditoriem atbilstoši tiesas apstiprinātam saistību dzēšanas plānam (Maksātnespējas likuma 160. panta 1. punkts). Līdz ar to uzskatāms, ka neviena no fiziskās personas maksātnespējas procesa procedūrām Parādniekam nav piemērota "no jauna" vai atkārtoti.

Par Maksātnespējas likuma 155. panta piemērošanu⁸¹

Norādīts, ka Parādnieka saistību dzēšanas plānā, ņemot vērā Parādnieka paredzamos ikmēneša ienākumus 430,00 euro mēnesī pirms nodokļu nomaksas un atlikušās bankrota procedūrā nesegtās saistības 5007,98 euro apmērā, būs iespējams segt vismaz 20 % no kopējām saistībām, kuras palikušas pēc bankrota procedūras pabeigšanas t.i. 1001,59 euro. Saistību dzēšanas plāna īstenošanas termiņš atbilstoši Maksātnespējas likuma 155. panta trešās daļas 2. punktam tika noteikts viens gads un seši mēneši, paredzot, ka kreditoriem tiek veikti ikmēneša maksājumi 55,65 euro, jo saskaņā ar Maksātnespējas likuma 161. panta noteikumiem, parādniekam ir tiesības paturēt vismaz divas trešdaļas no saviem ienākumiem, lai segtu savas uzturēšanas izmaksas. Saistību dzēšanas plānā norādīts, ka Parādnieka ienākumi pēc nodokļu nomaksas ir 346,00 euro mēnesī.

Par iepriekš minēto saistību dzēšanas plānu tika saņemti kreditora iebildumi, kuros norādīts, ka Maksātnespējas likuma 155. panta ceturtā daļa noteic, ka kreditoru prasījuma apmēram jānovirza līdzekļi vienas trešdaļas apmērā no parādnieka ienākumiem, bet ne mazāk kā vienas trešdaļas apmērā no vienas minimālās mēnešalgas mēnesī. Saskaņā ar Ministru kabineta 2015. gada 24. novembra noteikumiem Nr. 656 "Noteikumi par minimālās mēneša darba algas apmēru normālā darba laika ietvaros un minimālās stundas tarifa likmes aprēķināšanu" minimālā mēneša darba alga 2018. gadā ir noteikta 430,00 euro apmērā. Līdz ar to, kreditora ieskatā, Parādniekam ik mēnesi būtu jānovirza 143,33 euro, kas ir viena trešā daļa no minimālās mēnešalgas.

⁸¹ Maksātnespējas kontroles dienesta 2018. gada 6. novembra vēstule Nr. 1-57n/2018/1261

Ņemot vērā saņemtos kreditora iebildumus, Parādnieks precizēja saistību dzēšanas plānu un saskaņā ar Maksātnespējas likuma 155. panta ceturtais daļas 1. punkta noteikumiem, saistību dzēšanas plāna termiņu noteica vienu gadu, paredzot, ka maksājumi kreditoriem tiks veikti vienas trešdaļās apmērā no Parādnieka ienākumiem pēc nodokļu samaksas, bet ne mazāk kā vienas trešdaļās apmērā no vienas minimālās mēnešalgas mēnesī pirms nodokļu nomaksas.

Par precizēto saistību dzēšanas plānu tika saņemti kreditora iebildumi, kuros norādīts, ka saskaņā ar Maksātnespējas likuma 155. pantā noteikto Parādnieka ienākumi ir pietiekami lieli, lai Parādnieks varētu segt vismaz 20 % no kopējām saistībām, kuras paliek pēc bankrota procedūras pabeigšanas.

Kāds saistību dzēšanas termiņš nosakāms konkrētajā situācijā un kādā apmērā veicami maksājumi kreditoriem?

Maksātnespējas likuma 155. panta piektā daļa noteic, ka par parādnieka saistībām uzskatāms tikai pamatparāds, neskaitot soda naudas, līgumsodu vai nokavējuma procentus. Pie parādnieka saistībām pieskaitāmi noligtie, nesamaksātie lietošanas procenti līdz maksātnespējas pasludināšanai, tomēr ne vairāk kā sešu procentu apmērā gadā. Ņemot vērā šo tiesību normu, administrators konstatējis, ka kopējais saistību apmērs ir 5007,98 *euro*.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 155. panta pirmo daļu saistību dzēšanas plāna termiņš un saistību dzēšanas procedūras laikā kreditoriem veicamie maksājumi ir tieši atkarīgi no parādnieka ienākumu apjoma. Atbilstoši minētā panta otrajai daļai, ja saskaņā ar parādnieka vērtējumu saistību dzēšanas procedūrā viņa ienākumi būs pietiekami, lai segtu vismaz 50 procentus no kopējām saistībām, kuras paliek pēc bankrota procedūras pabeigšanas, fiziskās personas saistību dzēšanas plāna termiņš ir seši mēneši no saistību dzēšanas procedūras pasludināšanas dienas.

Maksātnespējas likuma 155. panta trešās daļas 2. punkts nosaka – ja parādnieks saistību dzēšanas procedūras laikā no savas gribas neatkarīgu apstākļu dēļ nav spējīgs segt šā panta otrajā daļā noteikto saistību apmēru, kā saistību dzēšanas plāna termiņš nosakāms viens gads un seši mēneši no saistību dzēšanas procedūras pasludināšanas dienas, ja saskaņā ar parādnieka vērtējumu saistību dzēšanas procedūrā viņa ienākumi būs pietiekami, lai segtu vismaz 20 procentus no kopējām saistībām, kuras paliek pēc bankrota procedūras pabeigšanas.

Savukārt atbilstoši Maksātnespējas likuma 155. panta ceturtajai daļai, ja parādnieks saistību dzēšanas procedūras laikā no savas gribas neatkarīgu apstākļu dēļ nav spējīgs segt šā panta otrajā un trešajā daļā noteikto saistību apmēru, fiziskās personas saistību dzēšanas plānā paredz, ka kreditoru prasījumu segšanai tiks novirzīti līdzekļi vienas trešdaļās apmērā no parādnieka ienākumiem, bet ne mazāk kā vienas trešdaļās apmērā no vienas minimālās mēnešalgas mēnesī.

Vēršama uzmanība, ka saskaņā ar Maksātnespējas likuma 160. pantu parādniekam ir pienākums pildīt saistību dzēšanas plānu un gūt ienākumus atbilstoši savām spējām, lai pilnīgāk apmierinātu kreditoru prasījumus. Vienlaikus atbilstoši Maksātnespējas likuma 161. panta 1. punktam saistību dzēšanas procedūras laikā parādniekam ir tiesības paturēt vismaz divas trešdaļas no saviem ienākumiem, lai segtu savas uzturēšanas izmaksas.

Tādējādi Maksātnespējas kontroles dienests norāda, ka, sistēmiski skatot minētās tiesību normas, fiziskajai personai saistību dzēšanas procedūras laikā kreditoru prasījumu segšanai mēnesī

jānovirza viena trešdaļa no faktiskajiem ienākumiem (ja, piemēram, faktiskie ienākumi ir 800 *euro* mēnesī, viena trešdaļa ir 266,66 *euro*). Vienlaikus jāņem vērā, ka kreditoru prasījumu segšanai novirzāmo ienākumu apmērs jebkurā gadījumā nevar būt mazāks par vienu trešdaļu no valstī noteiktās minimālās mēnešalgas (ņemot vērā, ka 2018. gadā minimālā mēnešalga ir 430 *euro*, viena trešdaļa ir 143,33 *euro*). Gadījumā, ja piemērojot Maksātnespējas likuma 155. panta trešās daļas 2. punktu, kreditoram novirzāmā summa ir mazāka par vienu trešdaļu no parādnieka ienākumiem, tad šādā situācijā netiek ievērotas Maksātnespējas likuma prasības, tostarp prasība pēc iespējas pilnīgāk segt kreditoru prasījumus.

Papildus norādāms, ka atkarībā no kreditoriem novirzāmās summas ir atkarīgs saistību dzēšanas plāna īstenošanas termiņš, un vienlaicīgi nevar piemērot vairākas Maksātnespējas likuma 155. panta daļas, proti, saistību dzēšanas plānam nevar būt vairāki īstenošanas termiņi

Ņemot vērā Administratora konstatēto, ka atbilstoši Maksātnespējas likuma 155. panta piektajai daļai kopējais saistību apmērs veido 5007,98 *euro* un kreditoriem saistību segšanai tiks novirzīti vismaz 143,33 *euro*, tad no Iesniegumā norādītajiem apstākļiem un atbilstoši Maksātnespējas likuma 155. panta trešās daļas 2. punktam, saistību dzēšanas plāna termiņš būtu nosakāms viens gads un seši mēneši no saistību dzēšanas procedūras pasludināšanas dienas ņemot vērā šādu aprēķinu: $143,33 \times 18 = 2579.94$ *euro*.

Pie pašreizējiem apstākļiem nevar tikt piemērots Maksātnespējas likuma 155. panta trešās daļas 1. punkts, kas noteic, ka saistību dzēšanas plāna termiņš ir viens gads no saistību dzēšanas procedūras pasludināšanas dienas, jo nav paredzams, ka parādnieks spēs segt 35 procentus no kopējām saistībām, proti, 35 procenti no 5007,98 *euro* ir 1752,79 *euro*, savukārt veicot maksājumus 12 mēnešus 143,33 *euro* mēnesī kopējā summa būs 1719,96 *euro*, kas nav vismaz 35 procenti no kopējā saistību apmēra.

Par fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikuma iesniegšanu tiesā⁸²

Vai Maksātnespējas likuma 130. panta 5. punktā ietvertais ierobežojums attiecas arī uz tiem fiziskās personas maksātnespējas procesiem, kuri ir izbeigti pirms likuma "Grozījumi Maksātnespējas likumā" spēkā stāšanās 2018. gada 1. jūlijā?

Maksātnespējas likuma 149. panta septītajā daļā noteikts, ka administrators, iesniedzot tiesai pieteikumu par bankrota procedūras pabeigšanas apstiprināšanu, vienlaikus lūdz izbeigt fiziskās personas maksātnespējas procesu, ja parādniekam ir konstatēti ierobežojumi saistību dzēšanas procedūras piemērošanai (Maksātnespējas likuma 153. pants). Savukārt Maksātnespējas likuma 153. pantā ir noteikti saistību dzēšanas procedūras piemērošanas ierobežojumi, kuriem iestājoties, saistību dzēšanas procedūra nav piemērojama vai ir pārtraucama.

Maksātnespējas likuma 150. panta pirmajā un otrajā daļā noteikts, ka tiesa pēc administratora pieteikuma izbeidz bankrota procedūru, vienlaikus izbeidzot fiziskās personas maksātnespējas

⁸² Maksātnespējas kontroles dienesta 2018. gada 24. oktobra vēstule Nr. 1-57n/2018/1213

procesu, ja parādniekam ir konstatēti ierobežojumi fiziskās personas maksātnespējas procesa piemērošanai (Maksātnespējas likuma 130. pants). Civilprocesa likuma 363.²⁹ panta trešajā daļā noteikts, ka tiesa izbeidz bankrota procedūru, ja konstatē ierobežojumus fiziskās personas maksātnespējas procesa piemērošanai.

2018. gada 1. jūlijā stājās spēkā grozījumi Maksātnespējas likumā, ar kuriem Maksātnespējas likuma 130. pants tika papildināts ar 5. punktu, kurš noteic, ka fiziskās personas maksātnespējas process nav piemērojams vai pārtraucams personai, kurai pēdējā gada laikā pirms fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas ir izbeigts fiziskās personas maksātnespējas process, nedzēšot saistības. Minētās tiesību normas mērķis ir noteiktā laika periodā liegt parādniekam iesniegt fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu pēc tad, kad viņš šo tiesību ir izmantojis, bet, konstatējot ierobežojumus vai parādnieka negodprātīgu rīcību, tiesa maksātnespējas procesu ir izbeigusi. Šis ierobežojums novērš situāciju, kad parādnieks saņemto tiesisko aizsardzību pēc maksātnespējas procesa pasludināšanas izmanto negodprātīgi.⁸³

Maksātnespējas likuma pārejas noteikumu 68. punktā noteikts, ka Maksātnespējas likuma 130. panta 5. punkts ir piemērojams fizisko personu maksātnespējas procesos, kas uzsākti pēc 2018. gada 1. jūlija. No tā izriet, ka tiesai lemjot par fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanu pēc 2018. gada 1. jūlija ir jāvērtē Maksātnespējas likumā 130. pantā norādītos piemērošanas ierobežojumus, t. sk., Maksātnespējas likuma 130. panta 5. punktā ietvertos ierobežojumu. Vienlaikus Maksātnespējas likuma pārejas noteikumu 68. punkts aizliedz pārtraukt vai izbeigt fiziskās personas maksātnespējas procesus, kuri tika pasludināti pirms 2018. gada 1. jūlija, pamatojoties uz Maksātnespējas likuma 130. panta 5. punktu.

Ņemot vērā minēto secināms, ja persona, kurai fiziskās personas maksātnespējas process ir izbeigts, nepiemērojot saistību dzēšanas procedūru, pirms likuma "Grozījumi Maksātnespējas likumā" spēkā stāšanās 2018. gada 1. jūlijā, vēlas iesniegt tiesā jaunu fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu pēc minētā termiņa, jāievēro, ka attiecībā uz viņu tiks vērtēts arī Maksātnespējas likuma 130. panta 5. punktā noteiktais fiziskās personas maksātnespējas procesa ierobežojums.

Vēršam uzmanību, ka, iesniedzot fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu, jāņem vērā, vai uz to nav attiecināmi citi Maksātnespējas likuma 130. pantā norādītie piemērošanas ierobežojumi.

Vienlaikus norādām, ka 2018. gada 26. janvārī Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departaments lēmumā lietā Nr. SPC-2 norādīja, ka persona nav tiesīga vērsties tiesā ar atkārtotu pieteikumu, ja jautājuma izlemšanai būtiski faktiskie vai tiesiskie apstākļi nav mainījušies. Tātad gadījumā, ja pieteikums par maksātnespējas procesa pasludināšanu iesniegts atkārtoti un no tā neizriet, ka jautājuma izlemšanai būtiski mainījušies faktiskie vai tiesiskie apstākļi, pieteikums nav pieņemams. Savukārt gadījumā, ja apstākļi, kas var būt par pamatu atteikumam pieņemt pieteikumu, tiek konstatēti jau pēc maksātnespējas procesa pasludināšanas, ierosinātais process ir jāizbeidz.

⁸³ Priekšlikumi likumprojektam Nr.1093/Lp12 "Grozījumi Maksātnespējas likumā". Pieejams: <https://titania.saeima.lv/LIVS12/saeimalivs12.nsf/0/BDF0AFC66C5AB758C225824A0049E107?OpenDocument> [aplūkots 24.10.2018]

***Par maksātnespējīgās fiziskas personas
bankrota procedūras pabeigšanu***⁸⁴

Norādīts, ka Parādniekam ir prasījuma tiesības pret maksātnespējīgo debitoru ZS "X" (turpmāk šajā skaidrojumā – Debtors) 3897,50 euro apmērā. 2018. gada 21. augustā tika noskaidrots, ka Debitoram ir nomainīts administrators, taču Parādniekam maksājumi atlikušā parāda apmērā joprojām nav veikti. Izvērtējot lietas apstākļus, administrators konstatējis, ka naudas summas atgūšana no Debitora var būt ilgstošs process un konsultējoties ar atsevišķiem kreditoriem tika atzīts, ka Parādnieka bankrota procedūra būtu pabeidzama, uzsākot pildīt saistību dzēšanas plānu, paralēli turpinot parāda atgūšanu no Debitora un nepieciešamība gadījumā no Debitora iepriekšējiem administratoriem, izmaksas kreditoriem veicot pēc parāda atgūšanas. Kā rīkoties administratoram Parādnieka maksātnespējas procesā?

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 5. panta pirmo daļu fiziskās personas maksātnespējas procesa mērķis ir pēc iespējas pilnīgāk apmierināt kreditoru prasījumus no parādnieka mantas un dot iespēju parādniekam, kura manta un ienākumi nav pietiekami visu saistību segšanai, tikt atbrīvotam no neizpildītajām saistībām un atjaunot maksātspēju. Tātad fiziskās personas maksātnespējas procesam pēc būtības ir divi mērķi – pirmkārt, no parādnieka mantas pēc iespējas pilnīgāk apmierināt kreditoru prasījumus, otrkārt – atjaunot parādnieka maksātspēju, lai persona spētu atkal sekmīgi piedalīties ekonomiskajā aprītē.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 137. panta 9. punktu, lai nodrošinātu maksātnespējas procesa efektīvu norisi, administrators pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas un bankrota procedūras uzsākšanas atgūst debitora parādus un veic tiesiskas darbības citas parādnieka mantas atgūšanai.

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 145. panta otrajai daļai administrators uzsāk mantas pārdošanu ne agrāk kā divus mēnešus pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas. Visa parādnieka manta pārdojama sešu mēnešu laikā pēc maksātnespējas procesa pasludināšanas. Savukārt neieķīlātās parādnieka mantas pārdošanas termiņu var pagarināt ar kreditoru sapulces piekrišanu (Maksātnespējas likuma 111. panta sestā daļa). Administratoram ir saistoši likumā noteiktie termiņi, kas noteikti ar mērķi nodrošināt savlaicīgu maksātnespējas procesa norisi un novērst bankrota procedūras novilcināšanu. Tomēr jāņem vērā, ka var pastāvēt objektīvi apstākļi, kādēļ administrators Maksātnespējas likumā noteiktajā termiņā nespēj pabeigt parādnieka mantas pārdošanu un atgūšanu. Taču arī gadījumos, kad objektīvu apstākļu dēļ Maksātnespējas likuma 149. pantā pirmajā daļā noteiktajā termiņā nav iespējams nosūtīt paziņojumu par bankrota procedūras pabeigšanu, administratoram šajā termiņā saglabājas pienākums procesa dalībniekiem sniegt informāciju par savas rīcības pamatojumu.

Proti, pamatojoties uz Maksātnespējas likuma 6. panta 7. punktā nostiprināto atklātības principu, nav pieļaujama situācija, ka maksātnespējas procesa dalībniekiem nav sniegta informācija par maksātnespējas procesa norisi, ja tajā pašā laikā Maksātnespējas likumā noteikts

⁸⁴ Maksātnespējas kontroles dienesta 2018. gada 22. novembra vēstule Nr. 1-57n/2018/1325

administrators pienākums informēt maksātnespējas procesa dalībniekus par konkrēto maksātnespējas procesa stadiju (konkrētajā gadījumā – bankrota procedūras pabeigšanu). Turklāt saskaņā ar Maksātnespējas likuma 6. panta 2. punktā nostiprināto kreditoru vienlīdzības principu administratoram ir pienākums informēt visus parādnieka maksātnespējas procesa kreditorus, nevis konsultēties ar atsevišķiem kreditoriem, kā tas norādīts Iesniegumā.

Tādējādi, ja no administrators neatkarīgu iemeslu dēļ pastāv tādi apstākļi, kuru dēļ administrators objektīvi nespēj pabeigt bankrota procedūru sešu mēnešu termiņā un likumīga un efektīva maksātnespējas procesa norises nodrošināšanai administratoram ir nepieciešams ilgāks termiņš, Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā administrators ir tiesīgs pagarināt bankrota procedūras termiņu, par to informējot procesā iesaistītās personas.

Vienlaikus jānorāda, ka bankrota procedūra un saistību dzēšanas procedūra norit secīgi viena pēc otras un neietekmē viena otras termiņus. Bankrota procedūras ietvaros tiek realizēta visa parādnieka manta. Savukārt saistību dzēšanas procedūras ietvaros parādnieks dzēš kreditoru prasījumus saskaņā ar parādnieka saistību dzēšanas plānā norādīto, ko tiesa apstiprinājusi, pabeidzot parādnieka bankrota procedūru. Saistību dzēšanas plānā norādāmi tie kreditori, kuru prasījumi nav tikuši apmierināti bankrota procedūras laikā.

Maksātnespējas likumā nav paredzēts Iesniegumā norādītais risinājums par bankrota procedūras pabeigšanu un saistību dzēšanas procedūras uzsākšanu, kuras ietvaros tiek turpināts atgūt parādu no Parādnieka Debitora. Bez parāda atgūšanas no Debitora, administratoram pastāv iespēja izvērtēt cesijas iespēju, un atbilstoši Maksātnespējas likuma 81. pantam, informēt kreditorus par pieņemto lēmumu. Norādāms, ka atbilstoši Civillikuma regulējumam, ne visi prasījumi ir cedējami.

Neskatoties uz iepriekš minēto, atzīstamas, ka var būt gadījumi, kad fiziskās personas maksātnespējas procesa saistību dzēšanas procedūras ietvaros tiek realizēta parādnieka manta. Piemēram, parādnieks ir pieņēmis tam novēlēto mantojumu. Šajā sakarā norādāms, ka atbilstoši Maksātnespējas likuma 5. panta pirmajai daļai, viens no maksātnespējas procesa mērķiem ir pēc iespējas pilnīgāk apmierināt kreditoru prasījumus. Vadoties no šī aspekta nerodas šaubas, ka kreditoru interesēs ir realizēt parādniekam piederošo mantu jebkurā maksātnespējas procesa stadijā.

Maksātnespējas likums noteic, ka parādnieka manta maksātnespējas procesa bankrota procedūras ietvaros realizējama salīdzinoši īsā termiņā. Minētajam pamatā ir Maksātnespējas likuma 6. panta 6. punktā nostiprinātais apgrozības ātruma princips, proti, maksātnespējas procesa uzdevums ir uzturēt komercietiskās apgrozības ātrumu. Parādnieka mantas realizācija veicama, lai pēc iespējas ātrāk nodrošinātu tās atgriešanos komercietiskajā apritē. Līdz ar to atzīstams, ka bankrota procedūras norise, kas pārsniedz Maksātnespējas likuma 145. panta otrajā daļā noteikto sešu mēnešu termiņu ir pretēja parādnieka un kreditoru interesēm un maksātnespējas procesa mērķim. Ņemot vērā minēto, Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā, atsevišķos gadījumos ir pieļaujama parādnieka mantas atgūšana un atsavināšana arī saistību dzēšanas procedūras laikā.

Tajā pašā laikā norādām, ka pastāv iespēja, ka, pabeidzot saistību dzēšanas procedūru, Parādnieces manta vēl nebūs atgūta pilnā apjomā. Par nepieļaujamu atzīstama iespēja, ka

Parādniece personīgi atgūst parādu no Debitora pēc maksātnespējas procesa pabeigšanas, un tādējādi izvairās no kreditoru prasījumu segšanas.

Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā, pirms pieteikuma par bankrota procedūras pabeigšanu iesniegšanas tiesā administratoram provizoriski jāizvērtē iespējamais parāda no Debitora atgūšanas ilgums. Gadījumā, ja administrators konstatē, ka, pabeidzot saistību dzēšanas procedūru, pastāv risks, ka parāds no Debitora netiek atgūts, ņemot vērā fiziskās personas maksātnespējas procesa mērķi – pēc iespējas pilnīgāk apmierināt kreditoru prasījumus, būtu nepieciešams pagarināt fiziskās personas bankrota procedūru vai izvērtēt citu debitoru atgūšanas risinājumu.

Vienlaikus saprotams, ka bankrota procedūra nevar tikt pagarināta uz nenoteiktu laiku, tāpēc administratoram ir jāvērtē debitoru parāda atgūšanas process, izmantojot savas profesionālās kompetences, proti, jāizvērtē, vai pāreja uz saistību dzēšanas procedūru nodrošinās kreditoru interešu aizsardzību.

Maksātnespējas kontroles dienests norāda, ka administratora kā maksātnespējas procesa vadītāja, ekskluzīvā kompetencē ir izvēlēties tiesiskos līdzekļus, lai, atbilstoši Maksātnespējas likuma 26. panta otrajai daļai, nodrošinātu efektīvu un likumīgu maksātnespējas procesa norisi un mērķu sasniegšanu. Līdz ar to vēršam uzmanību, ka Maksātnespējas kontroles dienests administratora vietā neizdara secinājumus par to, kā rīkoties konkrētajā situācijā, jo atbildība par pieņemto lēmumu izriet no administratora pienākumiem.

Par maksātnespējas procesa ilgumu⁸⁵

Cik ilgs ir maksātnespējas process, ja parādsaistības ir 13 000 euro apmērā. Vai tas ir gads vai ilgāks laiks?

Iesniegumā nav precizēts, vai jautājums ir par juridiskās personas maksātnespējas procesa vai fiziskās personas maksātnespējas procesa ilgumu. Vienlaikus, ņemot vērā, ka iesniegumā ir uzsvērts, ka parādniekam ir neizpildītas saistības 13 000 euro apmērā, un fiziskās personas maksātnespējas procesa ilgums ir tieši saistīts ar parādsaistību apmēru, tad, sniedzot atbildi, pieņemam, ka jautājums ir par fiziskās personas maksātnespējas procesa ilgumu.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 128. panta trešo daļu fiziskās personas maksātnespējas process sastāv no divām secīgām procedūrām: bankrota procedūras un saistību dzēšanas procedūras.

Bankrota procedūras laikā tiek realizēta visa parādnieka manta, un no tās realizācijas iegūtie līdzekļi novirzīti kreditoru prasījumu apmierināšanai. Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 146. panta ceturto daļu parādnieka mantas pārdošanas plāns tiek realizēts atbilstoši šā likuma XX nodaļas noteikumiem. Proti, saskaņā ar Maksātnespējas likuma 111. panta sesto daļu visa parādnieka manta jāpārdod sešu mēnešu laikā no procesa pasludināšanas brīža un šo termiņu var pagarināt vēl par sešiem mēnešiem. Vienlaikus jāņem vērā, ka bankrota procedūras ilgums ir

⁸⁵ Maksātnespējas kontroles dienesta 2018. gada 7. augusta vēstule Nr. 1-49n/2018/79

atšķirīgs katrā procesā, ņemot vērā parādnieka mantas apmēru, mantas pārdošanas ātrumu u.c. apstākļus.

Saistību dzēšanas procedūras laikā parādniekam ir pienākums kreditoru prasījumu segšanai mēnesī novirzīt vienu trešdaļu no saviem ienākumiem atbilstoši tiesas apstiprinātajam saistību dzēšanas plānam, bet jebkurā gadījumā novirzāmo ienākumu apmērs nevar būt mazāks par vienu trešdaļu no valstī noteiktās minimālās algas.

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 155. panta pirmajai daļai fiziskās personas saistību dzēšanas plāna īstenošanas termiņu parādnieks nosaka, ņemot vērā paredzamos ienākumus saistību dzēšanas procedūrā. Ja saskaņā ar parādnieka vērtējumu saistību dzēšanas procedūrā viņa ienākumi būs pietiekami, lai segtu vismaz 50 procentus no kopējām saistībām, kuras paliek pēc bankrota procedūras pabeigšanas, fiziskās personas saistību dzēšanas plāna termiņš ir seši mēneši no saistību dzēšanas procedūras pasludināšanas dienas (Maksātnespējas likuma 155. panta otrā daļa). Savukārt, ja parādnieks saistību dzēšanas procedūras laikā no savas gribas neatkarīgu apstākļu dēļ nav spējīgs segt Maksātnespējas likuma 155. panta otrajā daļā noteikto saistību apmēru, saistību dzēšanas plāna termiņš nosakāms šādi:

1) viens gads no saistību dzēšanas procedūras pasludināšanas dienas, ja saskaņā ar parādnieka vērtējumu saistību dzēšanas procedūrā viņa ienākumi būs pietiekami, lai segtu vismaz 35 procentus no kopējām saistībām, kuras paliek pēc bankrota procedūras pabeigšanas;

2) viens gads un seši mēneši no saistību dzēšanas procedūras pasludināšanas dienas, ja saskaņā ar parādnieka vērtējumu saistību dzēšanas procedūrā viņa ienākumi būs pietiekami, lai segtu vismaz 20 procentus no kopējām saistībām, kuras paliek pēc bankrota procedūras pabeigšanas.

Ja parādnieks saistību dzēšanas procedūras laikā no savas gribas neatkarīgu apstākļu dēļ nav spējīgs segt Maksātnespējas likuma 155. panta otrajā un trešajā daļā noteikto saistību apmēru, fiziskās personas saistību dzēšanas plānā paredz, ka kreditoru prasījumu segšanai tiks novirzīti līdzekļi vienas trešdaļas apmērā no parādnieka ienākumiem pēc nodokļu samaksas, bet ne mazāk kā vienas trešdaļas apmērā no vienas minimālās mēnešalgas mēnesī pirms nodokļu samaksas. Saistību dzēšanas plāna termiņš nosakāms šādi:

1) viens gads no saistību dzēšanas procedūras pasludināšanas dienas, ja parādnieka kopējās saistības pēc bankrota procedūras pabeigšanas nepārsniedz 30 000 *euro*;

2) divi gadi no saistību dzēšanas procedūras pasludināšanas dienas, ja parādnieka kopējās saistības pēc bankrota procedūras pabeigšanas ir no 30 001 *euro* līdz 150 000 *euro*;

3) trīs gadi no saistību dzēšanas procedūras pasludināšanas dienas, ja parādnieka kopējās saistības pēc bankrota procedūras pabeigšanas pārsniedz 150 000 *euro*.

Ņemot vērā, ka iesniegumā nav norādīti parādnieka paredzamie ienākumi un, kā iepriekš minēts, bankrota procedūras ilgums ir atšķirīgs katrā procesā, Maksātnespējas kontroles dienests nevar sniegt konkrētu atbildi, kāds varētu būt fiziskās personas maksātnespējas procesa ilgums, ja parādsaistību apmērs ir 13 000 *euro*. Tāpat jāņem vērā, ka saistību dzēšanas plāna termiņu aprēķina, ņemot vērā kopējās saistības, kuras paliek pēc bankrota procedūras pabeigšanas, t. i., pēc tam, kad realizēta parādnieka manta.

*Par maksātnespējas procesa
depozīta atmaksu⁸⁶*

Kas un uz kāda dokumenta pamata veic maksātnespējas procesa depozīta atmaksu?

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 129. panta otro daļu fiziskās personas maksātnespējas procesa piemērošanas priekšnoteikums ir fiziskās personas maksātnespējas procesa depozīta iemaksa divu minimālo mēnešalgu apmērā Maksātnespējas kontroles dienesta speciāli izveidotajā kontā. Depozīta iemaksas mērķis fiziskās personas maksātnespējas procesā ir administratora atlīdzības segšana atbilstoši Maksātnespējas likuma 171. panta pirmajai daļai. Savukārt gadījumā, ja fiziskās personas maksātnespējas process netiek pasludināts, tad saskaņā ar Maksātnespējas likuma 129. panta ceturto daļu depozīts ir atmaksājams fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikuma iesniedzējam.

Vēršam uzmanību, ka Saeima 2018. gada 31. maijā pieņēma likumu "Grozījumi Maksātnespējas likumā", kurš stājās spēkā 2018. gada 1. jūlijā, ar kuru tostarp tika veikti grozījumi Maksātnespējas likuma 171. panta pirmajā daļā attiecībā uz depozīta izmaksu fiziskās personas maksātnespējas procesā (sk. arī pārejas noteikumu 60. punktu).

Kārtību, kādā fiziskās personas maksātnespējas procesa depozīts ir izmaksājams administratoram vai fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikuma iesniedzējam, nosaka Ministru kabineta noteikumi Nr. 88.

Vienlaikus norādāms, ka ņemot vērā normatīvā regulējuma izmaiņas attiecībā uz depozīta izmaksu juridiskās un fiziskās personas maksātnespējas procesā, 2018. gada 7. augustā tika pieņemti Ministru kabineta noteikumi Nr. 485 "Grozījumi Ministru kabineta 2015. gada 24. februāra noteikumos Nr. 88 "Kārtība, kādā iemaksā un izmaksā depozītu juridiskās un fiziskās personas maksātnespējas procesā"". Ar minētajiem grozījumiem tostarp noteikta kārtība, kādā fiziskās personas maksātnespējas procesa depozīts izmaksājams administratoram, depozītu sadalot un izmaksājot divās daļās gadījumos, kad pasludināta saistību dzēšanas procedūra – pusi no depozīta par laika periodu no iecelšanas dienas līdz bankrota procedūras pabeigšanai un pusi – par laika periodu no saistību dzēšanas procedūras pasludināšanas dienas līdz saistību dzēšanas procedūras izbeigšanai. Savukārt gadījumos, kad netiek pasludināts saistību dzēšanas process, viss depozīts izmaksājams administratoram pēc bankrota procedūras pabeigšanas vai izbeigšanas. Šāda depozīta izmaksas kārtība fiziskās personas maksātnespējas lietās attieksies uz fiziskās personas maksātnespējas procesa lietām, kuras pasludinātas, sākot ar 2018. gada 1. jūliju.

Saskaņā ar Ministru kabineta noteikumu Nr. 88 25. punktu Maksātnespējas kontroles dienests, pamatojoties uz fiziskās personas iesniegumu, mēneša laikā pēc iesnieguma saņemšanas pieņem lēmumu par depozīta izmaksu šādos gadījumos:

1) stājies spēkā tiesas nolēmums par fiziskās personas maksātnespējas procesa lietas izbeigšanu, ja fiziskās personas maksātnespējas process netiek pasludināts;

⁸⁶ Maksātnespējas kontroles dienesta 2018. gada 12. septembra vēstule Nr. 1-49n/2018/89

2) stājies spēkā tiesas lēmums par maksātnespējas procesa pieteikuma atstāšanu bez virzības, ir beidzies norādīto trūkumu novēršanas termiņš, un tie nav novērsti;

3) stājies spēkā tiesas lēmums par atteikšanos pieņemt maksātnespējas procesa pieteikumu.

Iesniegumu fiziskā persona iesniedz Maksātnespējas kontroles dienestā pēc minēto gadījumu iestāšanās.

Secīgi, saskaņā ar Ministra kabineta noteikumu Nr. 88 26.¹ punktu Maksātnespējas kontroles dienests 15 dienu laikā pēc lēmuma pieņemšanas pārskaita depozītu fiziskai personai uz Ministra kabineta noteikumu Nr. 88 25. punktā minētajā iesniegumā norādīto kontu.

Savukārt, iesniegumu par depozīta izmaksu uz administratora norēķina kontu Maksātnespējas kontroles dienestā administrators ir tiesīgs iesniegt pēc tiesas lēmuma par fiziskās personas bankrota procedūras pabeigšanu, un Maksātnespējas kontroles dienests 15 dienu laikā pēc lēmuma pieņemšanas pārskaita depozītu administratoram uz Ministra kabineta noteikumu Nr. 88 27. punktā minētajā iesniegumā norādīto kontu.

Atbilstoši grozījumiem Ministra kabineta noteikumos Nr. 88, ir noteikta sekojoša kārtība, ja iesniegumu par depozīta izmaksu Maksātnespējas kontroles dienestā fiziskās personas maksātnespējas procesā iesniedz administrators.

Proti, saskaņā ar Ministra kabineta noteikumu Nr. 88 27. punktu Maksātnespējas kontroles dienests, pamatojoties uz administratora iesniegumu un attiecīgu tiesas nolēmumu, mēneša laikā pēc iesnieguma saņemšanas pieņem lēmumu par depozīta izmaksu administratoram šādos gadījumos:

1) stājies spēkā tiesas lēmums par bankrota procedūras pabeigšanu un saistību dzēšanas procedūras pasludināšanu – pusi no Maksātnespējas likuma 129. panta otrajā daļā minētā depozīta apmēra;

2) stājies spēkā tiesas lēmums par saistību dzēšanas procedūras izbeigšanu, izbeidzot fiziskās personas maksātnespējas procesu, – pusi no Maksātnespējas likuma 129. panta otrajā daļā minētā depozīta apmēra;

3) stājies spēkā tiesas lēmums par bankrota procedūras pabeigšanu vai izbeigšanu, nepasludinot saistību dzēšanas procedūru, – Maksātnespējas likuma 129. panta otrajā daļā minētā depozīta apmērā.

Secīgi, saskaņā ar Ministra kabineta noteikumu Nr. 88 27. un 29. punktu iesniegumu administrators iesniedz Maksātnespējas kontroles dienestā pēc fiziskās personas bankrota procedūras pabeigšanas un Maksātnespējas kontroles dienests 15 dienu laikā pēc lēmuma pieņemšanas pārskaita depozītu administratoram uz Ministra kabineta noteikumu Nr. 88 27. punktā minētajā iesniegumā norādīto kontu.

***Par bankrota procedūras pabeigšanu
fiziskās personas maksātnespējas procesā⁸⁷***

Vēstulē norādīts, ka Parādnieka kreditors sešu mēnešu laikā no Parādnieka maksātnespējas procesa pasludināšanas dienas nav pieteicis savu kreditora prasījumu. Štā gada maijā Parādnieks lūdza savam administratoram pabeigt bankrota procedūru. Uz minēto lūgumu administrators norādīja, ka veiks visas nepieciešamās darbības, taču jūlijā joprojām situācija nav mainījusies. Parādnieks vēlreiz vērsās pie sava administratora, kurš atkārtoti apsolīja, ka visas nepieciešamās darbības bankrota procedūras pabeigšanai tiks veiktas, tomēr uz vēstules nosūtīšanas dienu administrators nekādas darbības Parādnieka maksātnespējas procesā bankrota procedūras pabeigšanai nav veicis.

Ko parādniekam darīt gadījumā, ja administrators sola pabeigt parādnieka maksātnespējas procesa bankrota procedūru, tomēr nekādas faktiskas darbības no administratora puses netiek veiktas?

2017. gada 2. oktobrī ar tiesas spriedumu Parādniekam 1 un Parādniekam 1 (turpmāk šajā skaidrojumā – Parādnieki) tika pasludināts fizisko personu maksātnespējas process un tika iecelts administrators. No maksātnespējas reģistra datiem secināms, ka administratora sertifikāta darbības termiņš ir noteikts līdz 2018. gada 1. augustam, līdz ar to norādāms, ka administrators savus pienākumus Parādnieku maksātnespējas procesā pildīja pamatojoties uz viņam izsniegto sertifikātu.

2018. gada 13. jūlijā Maksātnespējas kontroles dienestā saņemts administratora iesniegums ar lūgumu izbeigt administratora sertifikāta darbību. Ievērojot minēto Maksātnespējas kontroles dienests pieņēma lēmumu par administratora sertifikāta darbības izbeigšanu. Norādāms, ka šobrīd Maksātnespējas kontroles dienests gatavo pieteikumu tiesai par administratora atcelšanu no Parādnieku maksātnespējas procesa. Saskaņā ar Civilprocesa likuma 363.²⁸ panta astoto daļu tiesa pieteikumu izskata 15 dienu laikā no pieteikuma saņemšanas dienas. Savukārt saskaņā ar Maksātnespējas likuma 24. panta pirmo daļu, ja administrators tiek atcelts no fiziskās personas maksātnespējas procesa, Maksātnespējas likuma 19. panta noteiktajā kārtībā tiek iecelts cits administrators.

Maksātnespējas likuma 149. panta sestajā daļā noteikts, ka administrators iesniedz tiesai pieteikumu par bankrota procedūras pabeigšanas apstiprināšanu ne agrāk kā trīs nedēļas un ne vēlāk kā mēnesi pēc tam, kad parādniekam un kreditoriem ir izsūtīts paziņojums par bankrota procedūras pabeigšanu. No minētā secināms, ka pieteikumu par fiziskās personas bankrota procedūras pabeigšanu tiesā iesniegt var vienīgi fiziskās personas administrators.

Maksātnespējas likuma 24. panta trešajā daļā noteikts, ka līdz jauna administratora iecelšanai iepriekšējais administrators turpina pildīt savus pienākumus. Līdz ar to norādāms, ka administratoram Parādnieku maksātnespējas procesā ir tiesības līdz jaunā administratora iecelšanai iesniegt tiesā pieteikumu par Parādnieku bankrota procedūras pabeigšanu. Tomēr, ja šāds pieteikums netiks iesniegts, Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā, Parādniekiem pēc jaunā

⁸⁷ Maksātnespējas kontroles dienesta 2018. gada 31. jūlija vēstule Nr. 1-57n/2018/864

administratora iecelšanas ir jāvēršas pie jaunieceltā administratora ar lūgumu sagatavot pieteikumu bankrota procedūras pabeigšanai.

Papildus norādāms, ka saskaņā ar Maksātnespējas likuma 176. panta pirmo daļu fiziskā persona (šīs personas maksātnespējas procesā) var iesniegt Maksātnespējas kontroles dienestam sūdzību par administratora rīcību.

Par saistību dzēšanas plānu fiziskās personas maksātnespējas procesā⁸⁸

Fiziskās personas maksātnespējas procesa ienākumus veidos bērnu kopšanas pabalsts 171,00 euro mēnesī un vecāku pabalsts apmēram 370,00 euro mēnesī. Lūdzat sniegt viedokli, vai saistību dzēšanai var novirzīt vienu trešdaļu no 430,00 euro. Savukārt gadījumā, ja fiziskai personai alga ir mainīga, apmēram 600,00 euro mēnesī, vai saistību dzēšanas plānā var norādīt, ka saistību dzēšanai tiks novirzīti 200,00 euro mēnesī, savukārt tajos mēnešos, kad ienākumi ir lielāki, attiecīgi maksāt vairāk, tas ir, vienu trešdaļu no ienākumiem.

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 160. panta 2. punktam parādniekam ir pienākums saistību dzēšanas procedūras laikā gūt ienākumus atbilstoši savām spējām, lai pilnīgāk apmierinātu kreditoru prasījumus. Vienlaikus atbilstoši Maksātnespējas likuma 161. panta 1. punktam saistību dzēšanas procedūras laikā parādniekam ir tiesības paturēt vismaz divas trešdaļas no saviem ienākumiem, lai segtu savas uzturēšanas izmaksas.

Tādējādi fiziskajai personai saistību dzēšanas procedūras laikā kreditoru prasījumu segšanai mēnesī jānovirza viena trešdaļa no faktiskajiem ienākumiem (piemēram, ja faktiskie ienākumi ir 600 euro mēnesī, viena trešdaļa ir 200 euro).

Savukārt saskaņā ar Maksātnespējas likuma 155. panta ceturto daļu, ja parādnieks saistību dzēšanas procedūras laikā no savas gribas neatkarīgu apstākļu dēļ nav spējīgs segt šā panta otrajā un trešajā daļā noteikto saistību apmēru, tad parādniekam ir pienākums kreditoru prasījumu segšanai mēnesī novirzīt vienu trešdaļu no saviem ienākumiem pēc nodokļu samaksas, bet jebkurā gadījumā novirzāmo ienākumu apmērs nevar būt mazāks par vienu trešdaļu no valstī noteiktās minimālās algas pirms nodokļu samaksas. Tātad, pēc bankrota procedūras pabeigšanas parādniekam jānodrošina, lai kreditoru prasījumu apmierināšanai ik mēnesi tiek novirzīta vismaz viena trešdaļa no valstī noteiktās minimālās algas pirms nodokļu samaksas (ņemot vērā, ka 2018. gadā minimālā mēnešalga ir 430 euro, viena trešdaļa ir 143,33 euro).

Jāņem vērā, ka parādniekam ir jāievēro Maksātnespējas likuma 6. panta 8. punktā nostiprinātais labticības princips, atbilstoši kuram parādnieks nedrīkst izmantot procesu, lai netaisnīgi iedzīvotos. Tāpat norādāms, ka atkarībā no kreditoriem novirzāmās summas ir atkarīgs saistību dzēšanas plāna īstenošanas termiņš.

⁸⁸ Maksātnespējas kontroles dienesta 2018. gada 12. jūlija vēstule Nr. 1-57n/2018/774

Savukārt attiecībā uz Jūsu jautājumu par saistību dzēšanas plānu norādāms, ka atbilstoši Maksātnespējas likuma 160. panta 1. punktam parādniekam ir pienākums veikt maksājumus kreditoriem saskaņā ar tiesas apstiprināto saistību dzēšanas plānu.

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 162. panta pirmajai daļai, ja fiziskās personas saistību dzēšanas plāna izpildes laikā mainās parādnieka ienākumi, viņam ir pienākums sagatavot fiziskās personas saistību dzēšanas plāna grozījumus, mainot šā plāna termiņu un tā ietvaros sedzamo saistību apmēru, proti, grozījumi saistību dzēšanas plānā būtu jāveic tikai tad, ja fiziskās personas ienākumu apmērs acīmredzami samazinātos vai palielinātos tādā apmērā, ka tas mainītu tiesas apstiprināto saistību dzēšanas plāna izpildes termiņu.

Fiziskās personas ienākumi īsākā vai garākā laika posmā var atšķirties, tomēr, ja šīs izmaiņas pēc būtības nemaina tiesas jau vienreiz apstiprināto juridisko faktu (saistību dzēšanas plāna izpildes termiņa atbilstību parādnieka ienākumu apjomam), tad tās nav nepieciešams vēlreiz apstiprināt tiesā. Ja saistību dzēšanas plāna grozījumi būtu jāveic katru reizi, kad personai mainītos mēnešalga (piemēram, mainoties valstī noteiktajam minimālās mēnešalgas apmēram) vai ienākumi nelielā apmērā, tas radītu slodzi tiesām, kurām būtu jāapstiprina grozījumi saistību dzēšanas plānā.

Tādējādi Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā, mainoties ienākumu apmēram vai saņemot neregulārus ienākumus, fiziskai personai nav nepieciešams veikt grozījumus saistību dzēšanas plānā, ja rezultātā persona izpilda saistību dzēšanas plānu. Vienlaikus vēršama uzmanība, ka gadījumā, ja ienākumu apmērs mainās tādā apmērā, ka fiziskā persona nespēj izpildīt saistību dzēšanas plānu, tad būtu jāiesniedz saistību dzēšanas plāna grozījumi.

Aicinām ņemt vērā Maksātnespējas likuma 164. panta trešajā daļā noteikto, ka, pabeidzot saistību dzēšanas procedūru, lēmumu par parādnieka atbrīvošanu no atlikušajām saistībām, kas norādītas fiziskās personas saistību dzēšanas plānā, pieņem tiesa. Tiesai, izskatot pieteikumu par saistību dzēšanas procedūras izbeigšanu, pieteikums būtu jāizvērtē nevis formāli, bet pēc būtības. Proti, tiesai jākonstatē, ka fiziskā persona ir izpildījusi tiesas apstiprināto saistību dzēšanas plānu, kā arī veikusi papildu izmaksas saviem kreditoriem, ņemot vērā izmaiņas personas mēnešalgas vai ienākumu apmērā.

Attiecībā uz iesniegumā minēto, ka Jūsu fiziskās personas maksātnespējas procesa ienākumus veidos bērnu kopšanas pabalsts un vecāku pabalsts, norādāms turpmāk minētais.

Likumdevējs ir noteicis naudas līdzekļus, uz kuriem kreditori nevar vērst piedziņu, un kas saskaņā ar Maksātnespējas likuma 92. panta trešo daļu un 134. panta otrās daļas 2. punktu nav atsavināmi arī fiziskās personas maksātnespējas procesa ietvaros. Saskaņā ar Civilprocesa likuma 596. pantu kreditori nevar vērst piedziņu uz atsevišķu ienākumu kategorijām, t. sk. valsts sociālajiem pabalstiem un sociālās palīdzības pabalstiem. Bet pieļaujama piedziņas vērsana uz valsts sociālās apdrošināšanas pabalstiem un citām ienākumu kategorijām, t. i., ienākumiem, ko persona saņem sakarā ar iepriekš veiktām iemaksām, kas novirzītas sociālajai apdrošināšanai (Civilprocesa likuma 595. panta otrā daļa).

Bērnu kopšanas pabalsts saskaņā ar Valsts sociālo pabalstu likuma 3. panta pirmās daļas 2. punktu ir valsts sociālais pabalsts. Minēto pabalstu atbilstoši Valsts sociālo pabalstu likuma 7. pantam piešķir personai, kura kopj bērnu līdz divu gadu vecumam, un tā mērķis ir palīdzēt

ģimenēm ar bērniem, kompensējot ienākumu zudumu sakarā ar to, ka bērna māte vai tēvs kopj bērnu.

Vecāku pabalsts saskaņā ar likuma "Par maternitātes un slimības apdrošināšanu" 3. panta pirmās daļas 5. punktu ir valsts sociālās apdrošināšanas pabalsts. Turklāt atbilstoši Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras tīmekļa vietnē sniegtajai informācijai, jaunaļiem vecākiem ir tiesības gan uz bērna kopšanas pabalsta (171 euro apmērā) izmaksu, gan tiesības vienlaikus saņemt vecāku pabalstu. Ņemot vērā to, ka jauno vecāku minimāla sociālā aizsardzība tiek nodrošināta jau ar to vien, ka viņiem tiek garantēts bērna kopšanas pabalsts 171 euro apmērā, attiecībā uz papildus saņemto vecāku pabalstu nav piemērojami kādi speciāli noteikumi.

Papildus norādāms, ka ģimenes valsts pabalsts saskaņā ar Valsts sociālo pabalstu likuma 3. panta pirmās daļas 1. punktu ir valsts sociālais pabalsts. Minēto pabalstu saskaņā ar Valsts sociālo pabalstu likuma 6. panta otro daļu piešķir par katru bērnu, kas ir vecumā no viena gada līdz 15 gadiem, vai vecāks par 15 gadiem, mācās vispārējās izglītības vai profesionālās izglītības iestādē un nav stāļies laulībā. Šī pabalsta mērķis ir nodrošināt pastāvīgu atbalstu ģimenēm, kurās aug bērni, tādējādi tas tiek izmaksāts, lai sniegtu ģimenēm materiālu atbalstu bērna vajadzību apmierināšanai.

Ievērojot minēto, kreditoru prasījumu segšanai nav novirzāmi līdzekļi no bērnu kopšanas pabalsta un ģimenes valsts pabalsta, savukārt līdzekļi no vecāku pabalsta ir novirzāmi kreditoru prasījumu segšanai.

Par mantas pārdošanas plānu fiziskās personas maksātnespējas procesā⁸⁹

Ar tiesas spriedumu Parādnieka maksātnespējas process un iecelts Parādnieka administrators. Norādīts, ka administrators Parādnieka maksātnespējas procesā konstatēja, ka Parādnieka vienīgā manta ir 100 akcijas Lietuvas uzņēmēj sabiedrībā UAB. Minēto akciju nominālvērtība ir 10000 liti jeb 2850,62 euro. Maksātnespējas procesā konstatēts, ka minēta UAB neveic saimniecisko darbību, tās pašu kapitāls ir negatīvs un tās saistības pārsniedz aktīvus. Pārbaudot UAB bilanci par 2017. gadu konstatēts, ka uz 2017. gada 31. decembri UAB aktīvi sastāda 3628,00 euro bet saistības pret kreditoriem – 53904,00 euro. Minētais norāda, ka UAB ir konstatējamas faktiskās maksātnespējas pazīmes. Norādīts, ka 2018. gada 20. aprīlī Parādniekam un Parādnieka kreditoriem sagatavots un nosūtīts ziņojums par mantas neesamību, kurā bija norādīta iepriekš minētā informācija, ka arī bija paredzēts, ka Parādniekam piederošās UAB akcijas netiks realizētas Parādnieka bankrota procedūras ietvaros. Par ziņojumu par mantas neesamību iebildumi netika celti. Norādīts, ka UAB kapitāla daļu realizācijai ir nepieciešams iztērēt papildus resursus (sludinājumu publicēšana, dokumentu tulkošana uz valsts valodu, izziņu pieprasīšana no Lietuvas uzņēmumu reģistra, kapitāla daļu vērtējuma pasūtīšana utt.). Administrators norāda, ka ir pārliecināts, ka minētās kapitāla daļas nav iespējams pārdot

⁸⁹ Maksātnespējas kontroles dienesta 2018. gada 12. jūlija vēstule Nr. 1-57n/2018/776

Parādnieka maksātnespējas procesa ietvaros, bet pārdošanas process noteikti palielinās Parādnieka maksātnespējas procesa izdevumus.

Papildus norādīts, ka ņemot vērā to, ka iebildumi par ziņojumu par mantas neesamību Parādnieka maksātnespējas procesā netika saņemti, 2018. gada 11. maijā Parādniekam un Parādnieka kreditoriem nosūtīts paziņojums par Parādnieka bankrota procedūras pabeigšanu. Par minēto paziņojumu iebildumi netika celti. Ievērojot minēto, 2018. gada 4. jūnijā administrators iesniedza tiesā pieteikumu par Parādnieka bankrota procedūras pabeigšanu. Vienlaicīgi Parādnieks iesniedza tiesā savu pieteikumu par saistību dzēšanas procedūras apstiprināšanu, kā arī iesniedza tiesā Lietuvas Uzņēmumu reģistra izdoto izziņu par UAB, kā arī tās 2017. gada bilanci, kurā atspoguļota informācija par UAB finansiālo stāvokli.

Ar 2018. gada 20. jūnija tiesas lēmumu lietas izskatīšana atlikta un nozīmēta iztiesāšanai rakstveida procesā 2018. gada 13. jūlijā. Kā pamatojumu lietas izskatīšanas atlikšanai tiesa norādīja, ka administrators Parādnieka maksātnespējas procesā nav iesniedzis pierādījumus par to, ka administrators ir mēģinājis pārdot Parādniekam piederošās kapitāla daļas, kā arī administrators nav pieņēmis lēmumu izslēgt minētās kapitāla daļas no mantas pārdošanas plāna.

1. Vai administratoram bija pienākums minētajā situācijā sagatavot mantas pārdošanas plānu Parādnieka maksātnespējas procesā norādot, ka Parādniekam pieder kapitāla daļas, kuras nebūs iespējams pārdot Parādnieka bankrota procedūras ietvaros un pēc tam ar administratora lēmumu izslēgt minētās kapitāla daļas no pārdodamās mantas saraksta? Vai pietiek, ka administrators ir norādījis informāciju par minētajām kapitāla daļām un par to, ka tās netiks realizētas bankrota procedūras ietvaros (detalizēti norādot pamatojumu) ziņojumā par mantas neesamību Parādnieka maksātnespējas procesā?

2. Vai, ņemot vērā to, ka par ziņojumu par mantas neesamību netika celti iebildumi, var secināt, ka Parādnieka kreditori atbalstīja administratora rīcību nepārdot Parādniekam piederošās kapitāla daļas Parādnieka bankrota procedūras ietvaros?

3. Vai UAB kapitāla daļu pārdošanas organizēšana (kas saistīta ar papildus izmaksām) aprakstītajā situācijā atbilst Maksātnespējas likuma 6. panta 5. punktā norādītajam principam?

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 128. panta pirmo daļu, fiziskās personas maksātnespējas procesam tiek piemēroti juridiskās personas maksātnespējas procesa noteikumi, ievērojot Maksātnespējas likuma XXIV nodaļas noteikumus. Attiecībā uz parādnieka mantas pārdošanas plānu fiziskās personas maksātnespējas procesā norādāms, ka saskaņā ar Maksātnespējas likuma 146. panta pirmo daļu parādnieka mantas pārdošanai administrators izstrādā parādnieka mantas pārdošanas plānu (Maksātnespējas likuma 113. pants), ņemot vērā Maksātnespējas likuma 111. un 148. panta noteikumus.

Maksātnespējas likuma 111. panta pirmajā daļā noteikts, ka administrators divu mēnešu laikā no juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas dienas sastāda parādnieka mantas pārdošanas plānu vai ziņojumu par parādnieka mantas neesamību. Savukārt saskaņā ar minētā panta septīto daļu, ja parādnieka mantu nav iespējams pārdot vai mantas pārdošanas izdevumi pārsniedz prognozējamus ienākumus, administrators izslēdz to no mantas pārdošanas plāna un nekavējoties paziņo par to visiem kreditoriem Maksātnespējas likuma 81. pantā noteiktajā kārtībā.

Maksātnespējas likuma 112. panta pirmajā daļā noteikts, ka, ja administrators konstatē, ka parādniekam nav mantas vai tās apmērs ir mazāks par depozīta apmēru, viņš sastāda ziņojumu par parādnieka mantas neesamību.

No iesnieguma izriet, ka administrators Parādnieka maksātnespējas procesā ir konstatējis, ka Parādnieka vienīgā manta ir 100 UAB akcijas ar nominālvērtību 10000 litri jeb 2850,62 *euro*. Ievērojot minēto, secināms, ka Parādnieka maksātnespējas procesā ir konstatēta manta, kuras vērtība pārsniedz depozīta apmēru, līdz ar to saskaņā ar Maksātnespējas likuma 111. panta pirmo daļu administratoram Parādnieka maksātnespējas procesā bija jāpagatavo Parādnieka mantas pārdošanas plāns, savukārt konstatējot, ka Parādnieka mantu nav iespējams pārdot vai, ja mantas pārdošanas izdevumi pārsniedz prognozējamus ienākumus, administratoram bija jāizslēdz manta no mantas pārdošanas plāna un par to jāinformē kreditori Maksātnespējas likuma 81. panta noteiktajā kārtībā, uzaicinot viņus paturēt mantu sev par tās sākumcenu.

Neņemot vērā, ka administrators Parādnieka maksātnespējas procesā nav ievērojis Maksātnespējas likumā noteikto kārtību par Parādnieka mantas pārdošanas plāna sagatavošanu norādāms, ka kreditoriem, saņemot gan Parādnieka mantas pārdošanas plānu, gan ziņojumu par mantas neesamību, ir tiesības Maksātnespējas likumā noteiktajā kārtībā izteikt iebildumus. Papildus norādāms, ka likumdevējs kreditora tiesisko interešu aizsardzībai ir noteicis rīcības modeli gadījumos, ja kreditors nepiekrīt administratora pieņemtajam lēmumam, proti, ierosināt kreditoru sapulces sasaukšanu, apstrīdēt administratora rīcību, vērsties tiesā ar prasību pret administratoru par nodarītajiem zaudējumiem (Maksātnespējas likuma 84. pants). No iesniegumā minētā secināms, ka kreditori Parādnieka maksātnespējas procesā nav izmantojuši Maksātnespējas likumā noteikto kārtību savu interešu aizsardzībai, līdz ar to, Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā, kreditori ir izteikuši piekrišanu ziņojumā par Parādnieka mantas neesamību norādītajam.

Papildus norādāms, ka saskaņā ar Maksātnespējas likuma 149. panta pirmo daļu administratoram jānosūta kreditoriem un parādniekam paziņojums par bankrota procedūras pabeigšanu ne vēlāk kā 15 dienu laikā pēc tam, kad ir pabeigta parādnieka mantas pārdošanas un atgūšana. Minētā panta ceturtajā daļā noteikts, ka kreditoram un parādniekam ir tiesības 15 dienu laikā pēc administratora paziņojuma saņemšanas izteikt viņam iebildumus un priekšlikumus par bankrota procedūras pabeigšanu. No iesniegumā minētā izriet, ka ne Parādnieks, ne kreditori nav izteikuši iebildumus par administratora sagatavoto ziņojumu par bankrota procedūras pabeigšanu, tādējādi piekrītot Parādnieka bankrota procedūras pabeigšanai un saistību dzēšanas procedūras pasludināšanai.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 6. panta 5. punktu TAP, juridiskās personas maksātnespējas procesā un fiziskās personas maksātnespējas procesā ir piemērojams procesa efektivitātes princips. Papildus Maksātnespējas likuma 26. panta otrajā daļā noteikts, ka administrators nodrošina efektīvu un likumīgu juridiskās personas un fiziskās personas maksātnespējas procesa norisi un mērķu sasniegšanu. No maksātnespējas procesā piemērojamā efektivitātes principa izriet, ka administratoram maksātnespējas procesā jāpiemēro tādi pasākumi un tiesiski līdzekļi, kas ar vismazāko resursu patēriņu efektīvi ļauj sasniegt maksātnespējas procesa mērķi – pēc iespējas segt kreditoru prasījumus, lai veicinātu parādnieka saistību izpildi. Līdz ar to

norādāms, ka vienīgi administratora kompetencē ir izvērtēt, vai Parādnieka kapitālu daļu pārdošanas organizēšanas atbilst Maksātspējas likumā noteiktajam efektivitātes principam.

5. PARĀDNIKA MANTA MAKSĀTNESPĒJAS PROCESĀ

*Par parādnieka mantas atsavināšanu*⁹⁰

Administrators juridiskās personas maksātnespējas procesā rīkoja divas nekustamā īpašuma izsoles. Abas izsoles noslēgušās bez rezultātiem, līdz ar to administrators grozīja parādnieka mantas pārdošanas plānu, mainot neieķīlātās mantas pārdošanas veidu – bez izsoles, pirkuma cenu saskaņojot ar kreditoriem. Līdz šim brīdim nekustamo īpašumu nav izdevies pārdot, neskatoties uz vairākkārtējiem sludinājumiem dažādos portālos un pirkuma cenas samazinājumiem, kas tikuši saskaņoti ar kreditoriem.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 111. panta septīto daļu, ja parādnieka mantu nav iespējams pārdot vai mantas pārdošanas izdevumi pārsniedz prognozējamus ienākumus, administrators izslēdz to no mantas pārdošanas plāna un nekavējoties paziņo par to visiem kreditoriem šā likuma 81.pantā noteiktajā kārtībā, uzaicinot viņus paturēt mantu sev par tās sākumcenu. Kredits, kas piekrīt parāda saistības samazinājumam par mantu, kuru administrators nevarēja pārdot, divu nedēļu laikā no administratora uzaicinājuma nosūtīšanas dienas paziņo par to administratoram. Ja vairāki kreditori vēlas paturēt sev vienu un to pašu mantu, administrators rīko izsoli starp šiem kreditoriem Civilprocesa likumā noteiktajā kārtībā. Ja kreditori nepiekrīt mantas izslēgšanai no mantas pārdošanas plāna, viņiem ir tiesības ierosināt kreditoru sapulces sasaukšanu atbilstoši šā likuma 84.panta 1.punkta nosacījumiem.

1. Vai kreditors, kura prasījums ir mazāks nekā nekustamā īpašuma izsoles sākumcena, var paturēt nekustamo īpašumu par tā izsoles sākumcenu Maksātnespējas likuma 111. panta septītajā daļā noteiktajā kārtībā?

2. Kādas darbības jāveic administratoram ar parādniekam piederošo nekustamo īpašumu, ja to ilgstoši nav izdevies atsavināt ne izolē, ne bez izsoles, kā arī kreditori nav izteikuši vēlmi paturēt nekustamo īpašumu par tā sākumcenu atbilstoši Maksātnespējas likuma 111. panta septītajai daļai?

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 111. panta septīto daļu, ja parādnieka mantu nav iespējams pārdot vai mantas pārdošanas izdevumi pārsniedz prognozējamus ienākumus, administrators izslēdz to no mantas pārdošanas plāna un nekavējoties paziņo par to visiem kreditoriem šā likuma 81.pantā noteiktajā kārtībā, uzaicinot viņus paturēt mantu sev par tās sākumcenu. Līdz ar to visiem kreditoriem attiecīgajā maksātnespējas procesā ir tiesības paturēt mantu par tās sākumcenu. Maksātnespējas likumā *expressis verbis* ir atrunāts gadījums, kad kreditora prasījuma apmērs ir lielāks nekā parādnieka mantas sākumcena. Proti, kreditors, kas piekrīt parāda saistības samazinājumam par mantu, kuru administrators nevarēja pārdot, divu nedēļu laikā no administratora uzaicinājuma nosūtīšanas dienas paziņo par to administratoram. Pamatojoties uz Maksātnespējas likuma 6. panta 6. punktā nostiprināto apgrozības ātruma

⁹⁰ Maksātnespējas kontroles dienesta 2018. gada 25. jūlija vēstule Nr. 1-49n/2018/70

principu, Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā nav samērīgi tādām kreditoram, kura prasījums ir mazāks nekā parādnieka mantas sākumcena, liegt iespēju paturēt parādnieka mantu.

Vienlaikus Maksātnespējas likumā skaidri noteikts, ka minētajā gadījumā administrators aicina kreditorus paturēt mantu par tās sākumcenu. Tātad, ja attiecīgā kreditora prasījums ir mazāks par mantas sākumcenu, tad atbilstoši Maksātnespējas likuma 111. panta septītajai daļai nav pieļaujams, ka kreditors mantu varētu paturēt par mazāku cenu nekā tās sākumcena. Līdz ar to šajā gadījumā kreditors, kurš vēlas paturēt parādnieka mantu, ne vien piekrīt prasījuma samazinājumam mantas sākumcenas apmērā, bet arī apņemas samaksāt administratoram atlikušo summu – starpību starp attiecīgā kreditora prasījumu un mantas sākumcenu. Attiecīgi šī starpība ir atzīstama par līdzekļiem, kas iegūti no parādnieka mantas realizācijas, un administrators tos sadala atbilstoši Maksātnespējas likuma 118. pantā noteiktajai kārtībai.

Maksātnespējas jomu regulējošie normatīvie akti neparedz rīcību ar mantu, kura ir izslēgta no mantas pārdošanas plāna atbilstoši Maksātnespējas likuma 111. panta septītajai daļai. Tādējādi, iestājoties minētajā normā noteiktajam, administrators parādniekam piederošo mantu atsavina, piemērojot vispārējo regulējumu.

Atbilstoši Civillikumam vispārējos gadījumos manta, kas palikusi pēc juridisku personas izbeigšanās (Civillikuma 417. pants), un bezīpašnieka manta (Civillikuma 930. panta piezīme) ir piekritīga valstij. Ievērojot minēto, lai konkrētu nekustamo īpašumu atzītu par bezmantinieka vai bezīpašnieka mantu, ir nepieciešams konstatēt tā atbilstību šādas mantas pazīmēm. Lai nekustamu īpašumu varētu atzīt par bezmantinieka mantu atbilstoši Civillikuma 417. pantam, ir nepieciešams, lai juridiska persona, kurai šī manta pieder, būtu beigusi pastāvēt. Savukārt par bezīpašnieka mantu būtu uzskatāma manta, kas nevienam nepieder. No iesniegumā norādītā noprotams, ka vēstulē minētais nekustamais īpašums šobrīd nevar tikt atzīts par bezmantinieka vai bezīpašnieka mantu un kā tāds būt piekritīgs valstij, jo juridiska persona, kurai īpašums pieder, vēl joprojām eksistē. Tādējādi arī konkrētajai personai saglabājas īpašuma tiesības uz nekustamo īpašumu, kā arī no īpašuma tiesībām izrietošie pienākumi. Normatīvajos aktos šobrīd nav ietverts tiesisks pamats, lai maksātnespējīgai personai piederošu nekustamo īpašumu atzītu par valstij piekritīgu, pamatojoties uz to, ka tā realizācija konkrētajā brīdī nav iespējama. Savukārt administratora pilnvaras konkrētā maksātnespējas procesā izbeidzās vienlaikus ar attiecīgā maksātnespējas procesa izbeigšanu, kas ierobežo administratora iespējas iesniegt tiesā pieteikumu par juridiskā fakta konstatēšanu – parādnieka mantas atzīšanu par bezīpašnieka mantu atbilstoši Civilprocesa likuma 288. panta trešajai daļai pēc juridiskās personas izslēgšanas no attiecīgā publiskā reģistrā.

Ņemot vērā minēto, šobrīd Maksātnespējas likumā ietvertais regulējums attiecībā uz mantas izslēgšanu no parādnieka mantas pārdošanas plāna ir piemērojams tikai kustamai mantai.

Par uzņēmuma ienākuma nodokļa avansa maksājumu⁹¹

Parādniekam par 2018. gada pirmo pusgadu tika aprēķināti uzņēmuma ienākuma nodokļa avansa maksājumi 3031,00 EUR apmērā. Savukārt saskaņā ar Ministru kabineta 2017. gada 14. novembra noteikumu Nr. 677 "Uzņēmumu ienākuma nodokļa likuma normu piemērošanas noteikumi" (turpmāk šajā skaidrojumā – Noteikumi Nr. 677) 121.1. punktu nodokļa maksātājam ir tiesības nemaksāt vai atbilstoši VID izsniegtajai atļaujai maksāt samazinātus uzņēmumu ienākuma nodokļa (turpmāk šajā skaidrojumā – UIN) avansa maksājumus, ja nodokļa maksātājs līdz 2018. gada 10. janvārim iesniedzis VID informāciju par avansa pārrēķinu un ja nodokļa maksātājs 2018. gada 1. janvārī ir uzsācis maksātnespējas procedūru vai likvidācijas procesu vai tā saimnieciskā darbība ir apturēta.

Ievērojot to, ka Parādnieka maksātnespējas process pasludināts 2018. gada 12. janvārī, tad neizpildās minētajā tiesību normā noteiktie priekšnoteikumi UIN avansa maksājumu pārrēķinam, savukārt Parādnieka bijušais valdes loceklis šādu pārrēķinu VID nav lūdzis.

Administrators nevar veikt VID aprēķinātos maksājumus, jo Parādnieka saimnieciskā darbība netiek turpināta un Parādniekam nav mantas, no kuras pārdošanas varētu gūt ienākumus. Līdz ar to administrators 2018. gada 28. februārī lūdza VID atļauju nemaksāt Parādniekam aprēķinātos UIN avansa maksājumus. Ar VID 2018. gada 7. marta lēmumu administratora lūgums noraidīts. Atbilstoši VID sniegtajai informācijai uz 2018. gada 19. aprīli Parādniekam bija kārtējā nodokļa parāds – UIN 9093,00 EUR apmērā un nokavējuma nauda 275,82 EUR apmērā, kā arī valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas 357,58 EUR apmērā un nokavējuma nauda 10,25 EUR apmērā.

Parādniekam nav līdzekļu kārtējo nodokļu parādu segšanai, kas radušies bijušās Parādnieka valdes darbības laikā. Administratora ieskatā, ja VID uzsāks kārtējo nodokļu maksājumu piedziņu bezstrīdus kārtībā, tiks paralizēts viss Parādnieka maksātnespējas process.

Ņemot vērā minēto, administrators lūdz rast risinājumu aprakstītajai problēmai, jo uzskata, ka normatīvā bāze šobrīd ir radījusi mākslīgus šķēršļus tam, lai administrators spētu nodrošināt efektīvu un likumīgu maksātnespējas procesa norisi.

Saskaņā ar likuma "Par nodokļiem un nodevām" 26. panta sestās daļas 5. punktu nodokļu maksātājs pēc maksātnespējas procesa pasludināšanas veic visus kārtējos nodokļu maksājumus saskaņā ar nodokļu likumiem. Tādējādi juridiskajai personai, kurai ir pasludināts maksātnespējas process, saglabājas pienākums veikt kārtējos nodokļu un nodevu maksājumus normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā. Attiecīgi pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas administratoram ir visas normatīvajos aktos, parādnieka statūtos vai līgumos paredzētās pārvaldes institūciju tiesības, pienākumi un atbildība. Līdz ar to nav šaubu, ka administratoram ir pienākums veikt kārtējos nodokļu un nodevu maksājumus. Vēršam uzmanību, ka saskaņā ar likuma "Par Valsts ieņēmumu dienestu" 2. panta 1. punktu nodokļu piemērošana ir VID kompetencē.

⁹¹ Maksātnespējas kontroles dienesta 2018. gada 8. augusta vēstule Nr. 1-57n/2018/895

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 118. panta pirmajai daļai no parādnieka naudas līdzekļiem, tajā skaitā līdzekļiem, kas iegūti, atsavinot parādnieka mantu, vai no citiem juridiskās personas maksātnespējas procesa finansēšanas avotiem (kreditoru, citu fizisko vai juridisko personu līdzekļiem) vispirms pilnībā tiek segtas juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksas, kas ir uzskaitītas Maksātnespējas likuma 170. pantā.

Attiecībā uz iesniegumā norādīto, ka Parādniekam nav mantas, no kuras pārdošanas varētu gūt ienākumus, norādām turpmāko.

2018. gada 12. marta ziņojumā par Parādnieka mantas neesamību (turpmāk šajā skaidrojumā – Ziņojums) administrators norādījis, ka saskaņā ar Parādnieka pārstāvja iesniegto bilanci uz 2018. gada 31. janvāri aktīvos ir norādīti avansa maksājumi par precēm 1898,00 EUR apmērā, kā arī debitoru parādi 328 455,00 EUR apmērā. No Ziņojuma nav secināms, vai administrators ir izvērtējis debitoru parādu atgūšanas iespējas Parādnieka maksātnespējas procesā, taču atbilstoši Maksātnespējas kontroles dienesta EMUS iesniegtajam administratora kārtējam darbības pārskatam par periodu no 2018. gada 12. aprīļa līdz 2018. gada 12. jūlijam Parādnieka maksātnespējas procesā no debitoru saistību izpildes jau ir iegūti līdzekļi 6198,94 EUR apmērā. Minētais liecina, ka Parādnieka maksātnespējas procesā ir iespējams rast līdzekļus, no kuriem segt maksātnespējas procesa izmaksas, tostarp kārtējos nodokļu maksājumus.

Vienlaikus vēršam uzmanību, ka saskaņā ar Maksātnespējas likuma 65. panta 2. punktu parādnieka bilances sastādīšana ir administratora pienākums pēc parādnieka dokumentu un mantas pilnas inventarizācijas. Konkrētajā gadījumā Parādnieka bilanci pēc maksātnespējas procesa pasludināšanas ir sastādījis Parādnieka pārstāvis (minētā bilance pievienota administratora sākotnējam darbības pārskatam). Līdz ar to arī no Parādnieka bilances nav gūstama pārliecība par to, ka administrators ir izvērtējis visas iespējas atgūt debitoru parādus.

Iesniegumā administrators norādījis, ka tiesības līdz 2018. gada 10. janvārim lūgt VID UIN avansa pārrēķinu bija Parādnieka bijušajam valdes loceklim, jo viņa pilnvaras beidzās tikai 2018. gada 12. janvārī līdz ar Parādnieka maksātnespējas procesa pasludināšanu. Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā, šāds administratora viedoklis nav pamatots, jo Ministru kabineta noteikumu Nr. 677 121.1. apakšpunkts tiesību iegūšanai nemaksāt vai samazināt UIN avansu paredz divus nepieciešamos kritērijus, proti, maksātnespējas procesa īstenošanu uz 2018. gada 1. janvāri un informācijas par avansa pārrēķinu iesniegšanu līdz 2018. gada 10. janvārim. Tādējādi, pat gadījumā, ja Parādnieka bijušais valdes loceklis būtu iesniedzis VID informāciju par avansa pārrēķinu, neizpildās otrs kritērijs par maksātnespējas procesa uzsākšanu 2018. gada 1. janvārī.

Savukārt no VID lēmuma izriet, ka, pamatojoties uz Parādnieka iesniegumu, VID 2017. gada 25. septembrī pieņēma lēmumu attiecībā uz UIN avansa maksājumu samazināšanu 2017. gadam. Minētajā lēmumā Parādnieks ticis informēts par 2018. gada pirmajiem mēnešiem aprēķināto avansa maksājumu atstāšanu iepriekšējā apmērā, taču Parādnieka iesniegums par avansa maksājumu pārskatīšanu 2018. gadam VID nav saņemts. No minētā izriet, ka Parādnieka valdes loceklis ir nodrošinājis avansa maksājumu samazināšanu 2017. gadam, taču šādu pašu iespēju attiecībā uz avansa maksājumiem 2018. gadam nav izmantojis. Maksātnespējas kontroles dienests norāda, ka administratoram, nodrošinot Maksātnespējas likuma noteikto mērķu sasniegšanu un

īstenošanu, ir pienākums izvērtēt, vai Parādnieka maksātnespējas procesa ietvaros nav ceļama prasība pret Parādnieka valdes locekļiem.

Papildus norādāms, ka saskaņā ar Ministru kabineta noteikumu Nr. 677 120. punktu, ja avansa maksājums pārsniedz aprēķināto uzņēmumu ienākuma nodokli par periodu no 2018. gada 1. janvāra līdz 2018. gada 31. decembrim, tad, sākot ar 2019. gada 21. janvāri, pārmaksāto uzņēmumu ienākuma nodokli var atmaksāt Uzņēmumu ienākuma nodokļa likuma 17. panta 13. daļā noteiktajā kārtībā.

Ņemot vērā iepriekš minēto, Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā, administratoram ir jāizlieto visi Maksātnespējas likumā paredzētie instrumenti un jāveic nepieciešamās darbības, lai iegūtu iespējami lielākus līdzekļus Parādnieka maksātnespējas procesa izmaksu segšanai un kreditoru prasījumu apmierināšanai.

Par kārtējo nodokļu parādu segšanu⁹²

2018. gada 24. jūlijā saņemta Rīgas domes pašvaldības ieņēmumu pārvaldes vēstule, kurā norādīti nekustamā īpašuma nodokļa kārtējo maksājumu parādi par katru nekustamo īpašumu SIA maksātnespējas procesā.

Nekustamā īpašuma kārtējie nodokļu parādi izveidojušies ieķīlāto nekustamo īpašumu pārdošanas rezultātā un bija sedzami no nekustamo īpašumu pārdošanas rezultātā iegūtajiem naudas līdzekļiem, tomēr tā nav noticis.

Tāpat Parādnieka maksātnespējas procesā visa manta ir pārdota, kontos atrodas naudas līdzekļi, kas novirzāmi izdevumu segšanai un kreditoru prasījumu apmierināšanai.

Vai Jums šādā situācijā ir jāsedz minētie kārtējie nekustamā īpašuma nodokļa parādi, kas ir definējami kā maksātnespējas procesa izdevumi, vai naudas līdzekļi būtu novirzāmi citu izdevumu segšanai un kreditoru prasījumu apmierināšanai?

Secināms, ka nekustamo īpašumu nodokļa parādi ir aprēķināti par laika periodu no 2015. gada 21. janvāra līdz 2018. gada 24. jūlijam, tātad maksātnespējas procesa laikā.

Nodokļu maksājumu parādi (t. sk., par ieķīlāto nekustamo īpašumu) par laika periodu līdz maksātnespējas procesa pasludināšanai, atbilstoši Maksātnespējas likuma 118. panta ceturtajā daļā noteiktajam, tiek segti, pamatojoties uz iesniegtajiem kreditoru prasījumiem. Savukārt, kārtējie nodokļu maksājumi ir iekļaujami juridiskās personas maksātnespējas procesa izdevumos, kā to noteic Maksātnespējas likuma 170. panta otrās daļas 8. punkts.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma regulējumu līdzekļi, kas iegūti, pārdodot par nodrošinājumu kalpojošo parādnieka mantu, novirzāmi nodrošinātā kreditora prasījuma segšanai. Minētais izriet no Maksātnespējas likuma 118. panta pirmās daļas. Vienlaikus no minētās tiesību normas šķietami izriet, ka no ieķīlātās mantas pārdošanas netiek segtas nekādas izmaksas. Taču minētā tiesību norma norāda uz vispārēju maksātnespējas procesa principu, proti, nodrošinātais kreditors maksātnespējas procesā sava prasījuma apmierinājumu saņem no ieķīlātās mantas

⁹² Maksātnespējas kontroles dienesta 2018. gada 16. augusta vēstule Nr. 1-57n/2018/938

pārdošanas, respektīvi, no ieķīlātās mantas pārdošanas iegūtie naudas līdzekļi pienākas vienīgi nodrošinātajam kreditoram un nav proporcionāli jādala ar pārējiem kreditoriem. Ievērojot minēto, no šīs mantas pārdošanas iegūtajiem naudas līdzekļiem nodrošinātajam kreditoram nav jāfinansē maksātnespējas procesa norise, sedzot maksātnespējas procesa izdevumus.

Tā vietā uz nodrošinātā kreditora rēķina tiek segti izdevumi, kas saistīti ar ieķīlātās mantas pārdošanu. Proti, no Maksātnespējas likuma 116. panta izriet, ka no naudas summas, kas saņemtas, pārdodot ieķīlāto mantu, vispirms ir sedzama administratora atlīdzība un izsoles rīkošanas izdevumi, tikai pēc tam sedzot nodrošinātā kreditora prasījumu. Tādējādi likumdevējs nav izslēdzis iespēju maksātnespējas procesā radušās izmaksas segt no ieķīlātās mantas, nosakot nodrošinātajam un nenodrošinātajam kreditoram vienlīdzīgas tiesības parādnieka maksātnespējas procesā, gūstot pēc iespējas pilnīgāku savu prasījumu apmierinājumu, kā arī ievērojot labticības principu, nav pieļāvis kreditoru netaisnīgu iedzīvošanos uz citu kreditoru rēķina. Minētais liecina, ka maksātnespējas procesā pastāv izdevumu kategorija, kas tiek segta no naudas līdzekļiem, kas iegūti, pārdodot ieķīlāto mantu.

Nav nekāda racionāla pamata, lai nenodrošinātie kreditori arī pēc maksātnespējas procesa pasludināšanas, t. i., dienas, kad parādnieka pārvaldi veic administrators, turpinātu segt kārtējos nekustamā īpašuma nodokļa maksājumus Maksātnespējas likuma 118. panta pirmajā daļā noteiktajā kārtībā par ieķīlātu īpašumu, kurš tiks izmantots vienīgi nodrošinātā kreditora prasījuma segšanai. Tas faktiski nozīmētu, ka no līdzekļiem, kas citādi būtu izlietojami nenodrošināto kreditoru prasījumu proporcionālai apmierināšanai, būtu jāsedz tādas izmaksas, kas nekādā veidā nav saistītas ar maksātnespējas procesa virzības nodrošināšanu un nenodrošināto kreditoru prasījumu pēc iespējas pilnvērtīgāku apmierināšanu vai arī to interešu aizsardzību. Tādēļ, ja maksātnespējas procesa izmaksas ir vērstas uz nodrošinātā kreditora prasījuma apmierināšanu, tad šo izmaksu segšanas avotam būtu jābūt naudas summai, kas iegūta no ieķīlātās mantas realizācijas. Attiecīgi līdzekļi, kas nav ieķīlāti, tiek novirzīti to izmaksu segšanai, kuras potenciāli ir vērstas uz nenodrošināto kreditoru prasījumu apmierināšanu. Šāda prakse ir atzīta par pamatotu arī Apvienoto Nāciju Starptautisko Komerctiesību Komitejas izstrādātajās vadlīnijās (sk. UNCITRAL Legislative Guide on Insolvency Law, United Nations, New York 2005, p 270, Part two: V. Management of proceedings, 65).

Līdz ar to secināms, ka kārtējais nodokļu parāds, kas aprēķināts par ieķīlāto nekustamo īpašumu ir jāsedz no ieķīlātās mantas pārdošanas rezultātā iegūtajiem naudas līdzekļiem nevis no citiem naudas līdzekļiem, kas novirzāmi citu maksātnespējas procesa izmaksu segšanai un kreditoru prasījumu apmierināšanai.

Par mantas pārņemšanu juridiskās personas maksātnespējas procesā⁹³

Vai juridiskās personas maksātnespējas procesā ir kādi noteikti termiņi maksātnespējīgā uzņēmuma mantas pārņemšanai?

⁹³ Maksātnespējas kontroles dienesta 2018. gada 3. oktobra vēstule Nr. 1-49n/2018/96

Maksātnespējas likuma 65. pantā norādīti administratora pienākumi pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas. Šī panta 4. punkts noteic, ka administrators nekavējoties ņem savā pārvaldījumā visu parādnieka mantu, kā arī parādnieka valdījumā vai turējumā esošo trešajām personām piederošo mantu. Minētā tiesību norma nenoteic konkrētu termiņu, kurā administratoram būtu jāpārņem parādnieka manta. Vienlaikus jānorāda, ka parādnieka mantas pārņemšana būtu jāveic saprātīgi īsā termiņā.

Saprātīgi īss termiņš konkrētajā situācijā būtu saistāms ar citiem Maksātnespējas likumā noteiktajiem administratora pienākumiem. Proti, Maksātnespējas likuma 111. panta pirmā daļa noteic, ka administrators divu mēnešu laikā no juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas dienas sastāda parādnieka mantas pārdošanas plānu vai ziņojumu par parādnieka mantas neesamību. Savukārt, saskaņā ar minētā panta sesto daļu, administrators sešu mēnešu laikā pēc maksātnespējas procesa pasludināšanas pārdod visu parādnieka mantu. Līdz ar to secināms, ka administratora pienākums pārņemt parādnieka mantu būtu izpildāms tādā termiņā, lai administrators nepārkāptu citus likumā noteiktos termiņus, un veiktu visas maksātnespējas procesā nepieciešamās darbības efektīvi un likumīgi.

Par rīcību ar parādnieka mantu⁹⁴

1. Vai Administrators, atstājot Parādnieka mantu Iesniedzējas telpā un pēc vairākkārtējiem Iesniedzējas lūgumiem izvest Parādnieka mantu, to neizvedot, nav rīkojies kā krietns un rūpīgs saimnieks?

2. Vai šāda rīcība (bezdarbība) ir vērtējama kā kaitnieciska darbība trešās personas komercdarbībai?

3. Vai Iesniedzēja būs pārkāpusi likumu, ja Iesniedzēja atbrīvos savas telpas no Parādnieka mantām, iznesot tās ārpusē un atstājot tās aiz biroja centra telpām, fiksējot šo faktu ar zvērināta tiesu izpildītāja izdotu aktu?

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 173. panta pirmo daļu Maksātnespējas kontroles dienests ir tieslietu ministra pārraudzībā esoša tiešās pārvaldes iestāde, kas normatīvajos aktos noteiktās kompetences ietvaros īsteno valsts politiku TAP un maksātnespējas procesa jautājumos, aizsargā darbinieku intereses viņu darba devēja maksātnespējas gadījumā un likumā noteiktajā kārtībā īsteno valsts un sabiedrības interešu aizsardzību TAP un maksātnespējas procesa jautājumos.

Ievērojot normatīvajos aktos noteikto Maksātnespējas kontroles dienesta kompetences tvērumu, konstatējams, ka Maksātnespējas kontroles dienests nav tiesīgs sniegt skaidrojumu par Iesnieguma 3. jautājumu, jo minētā jautājuma vērtēšana neietilpst Maksātnespējas kontroles dienesta kompetencē.

Attiecībā uz Iesniegumā uzdoto 1. un 2. jautājumu norādāms turpmākais.

⁹⁴ Maksātnespējas kontroles dienesta 2018. gada 14. septembra vēstule Nr. 1-57n/2018/1035

Jēdziens "krietns un rūpīgs saimnieks" no tiesību teorijas viedokļa ir ģenerālklausula, tādējādi likumos nav noteikta precīza tā definīcija. Tiesību normas piemērotājam, saskaroties ar ģenerālklausulu, tostarp jēdzienu "krietns un rūpīgs saimnieks", tā jāpiepilda ar konkrētu saturu.

Komerclikuma 169. panta pirmajā daļā noteikts, ka valdes un padomes locekļiem savi pienākumi jāpilda kā krietnam un rūpīgam saimniekam. Savukārt saskaņā ar Maksātnespējas likuma 63. panta pirmās daļas 2. punktu pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas parādnieka pārvaldes institūciju darbība tiek apturēta, un parādnieka pārvaldīšanu veic administrators. Pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas administratoram ir visas normatīvajos aktos, parādnieka statūtos vai līgumos paredzētās pārvaldes institūciju tiesības un pienākumi (Maksātnespējas likuma 64. panta pirmās daļas 1. punkts). Papildus norādāms, ka saskaņā ar Maksātnespējas likuma 63. panta pirmās daļas 1. punktu parādnieks pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas zaudē tiesības rīkoties ar visu savu mantu, kā arī ar viņa valdījumā vai turējumā esošo trešajām personām piederošo mantu, un šīs tiesības iegūst administrators. Savukārt ar Maksātnespējas likuma 95. panta trešo daļu administratoram ir uzlikts pienākums pārvaldīt parādnieka mantu kā krietnam un rūpīgam saimniekam. Ievērojot minēto secināms, ka administratoram kā krietnam un rūpīgam saimniekam ir jārīkojas ne tikai pārvaldot parādnieka mantu, bet arī veicot jebkuras citas darbības juridiskās personas maksātnespējas procesā.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 26. panta otro daļu administratoram ir pienākums nodrošināt efektīvu un likumīgu juridiskās personas maksātnespējas procesa norisi un mērķu sasniegšanu, proti, nodrošināt parādnieka saistību izpildi pēc iespējas lielākā apmērā. Ievērojot minēto norādāms, ka, Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā, rīkoties kā krietnam un rūpīgam saimniekam juridiskās maksātnespējas procesā nozīmē administratoram pārvaldīt parādnieka mantu un pieņemt lēmumus parādnieka maksātnespējas procesā tā, lai tie būtu vērsti uz maksātnespējas procesa mērķu sasniegšanu.

No iesniegumā minētajiem apstākļiem, secināms, ka administratora rīcība, neizvedot Parādnieka mantu no Iesniedzējai piederošās telpas, kavē Iesniedzējas komercdarbību, jo Parādnieka mantas, kas atrodas Iesniedzējai piederošā telpā, traucē Iesniedzējai minēto telpu iznomāt. Savukārt, atbildot uz jautājumu, vai Administrators Parādnieka maksātnespējas procesā ir rīkojies kā krietns un rūpīgs saimnieks, jāvērtē, vai Administratora darbības sekas atbilst minētajam jēdzienam "krietns un rūpīgs saimnieks", proti, vai Administratora darbības Parādnieka maksātnespējas procesā ir bijušas efektīvas un likumīgas, kā arī, vai tās ir vērstas uz maksātnespējas procesa mērķa sasniegšanu. Ievērojot minēto, pirmšķietami secināms, ka Administrators, atstājot Parādnieka mantas Iesniedzējai piederošā telpā, tādējādi kavējot Iesniedzējas komercdarbību, nav rīkojies kā krietns un rūpīgs saimnieks.

Vienlaikus norādāms, ka saskaņā ar Maksātnespējas kontroles dienesta rīcībā esošo informāciju, Parādnieka mantas izvešana no Iesniedzējai piederošās telpas netiek īstenota pamatojoties uz to, ka šobrīd Parādnieka maksātnespējas procesā nav līdzekļu, no kuriem varētu tik segtas minēto mantu izvešanas izmaksas. Papildus norādāms, ka Maksātnespējas likums neuzliek administratoram par pienākumu šādās situācijās izmaksas segt no personīgajiem līdzekļiem. Ņemot vērā, ka Parādnieka manta, kas atrodas Iesniedzējai piederošā telpā, ir iekļāta

par labu nodrošinātajam kreditoram, norādāms, ka visus līdzekļus no mantas realizācijas iegūs nodrošinātais kreditors. Līdz ar to Administratoram būtu jāvienojas ar nodrošināto kreditoru par ieķīlātās mantas uzturēšanas izmaksām un jānorāda par iespējamo trešās personas tiesību aizskārumu gadījumā, ja Parādnieka ieķīlātā manta tiks atstāta tās īpašumā.

Par izsoles pirkuma līguma oferti⁹⁵

Administrators ir rīkojis nekustamā īpašuma publisku izsoli un izsoles uzvarētājs likumā noteiktajā termiņā pirkuma maksu nav samaksājis. Administrators, atbilstoši Civilprocesa likuma 615. panta otrajai daļai, par to paziņojis pēdējam pārsolītajam solītājam (turpmāk šajā skaidrojumā – Solītājs), uzaicinot viņu paturēt nekustamo īpašumu par viņa solīto augstāko cenu. Solītājs, pēc paziņojuma saņemšanas, rakstiski apstiprinājis, ka piekrīt paturēt to sev, norādot, ka viena mēneša laikā samaksās pirkuma maksu un pārējos likumā noteiktos maksājumus. Tomēr, neilgi pirms noteiktā pirkuma maksas samaksas termiņa beigām, Solītājs informēja administratoru, ka ir pārdomājis maksāt. Administrators uzskata, ka šajā gadījumā ir noslēgts pirkuma līgums, jo no administratora puses ir izteikta oferte, kuru Solītājs ir akceptējis, līdz ar ko Solītājs apņemas pirkuma maksu samaksāt. Papildus norādīts, ka Civilprocesa likuma 615. panta ceturtajā daļā ir noteikts, ka persona, kas patur sev nekustamo īpašumu, viena mēneša laikā iemaksā [...]. Minētā tiesību norma norāda, ka persona, kura ir izlietojusi savas tiesības, ir pienākums, nevis tiesības samaksāt pirkuma maksu. Norādīts, ka, administratora ieskatā, Solītājam ir iestājušās attiecīgās sekas – pienākums samaksāt pirkuma maksu.

Vai administratoram pie norādītajiem apstākļiem ir jāsniedz prasības pieteikums tiesā pret Solītāju par pirkuma maksas samaksu?

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 26. panta otro daļu administrators nodrošina efektīvu un likumīgu juridiskās maksātnespējas procesa un fiziskās personas maksātnespējas procesa norisi. Procesa efektivitātes princips ir definēts Maksātnespējas likuma 6. panta 5. punktā un nosaka to, ka procesa ietvaros piemērojami tādi pasākumi, kas ļauj saistības, kuras uzņēmies parādnieks, izpildīt lielākā apmērā. Tāpat, Maksātnespējas likuma 6. panta 6. punktā ir nostiprināts apgrozības ātruma princips, kas paredz, ka parādnieka mantas realizācija veicama, lai pēc iespējas ātrāk nodrošinātu tās atgriešanos komercietiskajā apritē.

Civilprocesa likumā nav noteikts obligātums attiecībā uz prasības pieteikuma iesniegšanu tiesā. Līdz ar to, norādāms, ka prasības pieteikuma iesniegšana tiesā ir prasītāja ekskluzīvā kompetence no kuras izriet tiesības, nevis pienākumi. Administratoram jārīkojas, tā, lai sasniegtu Maksātnespējas likumā noteikto mērķi un pēc iespējas ātrāk un efektīvāk apmierinātu kreditoru prasījumus. Līdz ar to norādāms, ka administratoram ir jāizvērtē visi viņa rīcībā esošie apstākļi un jārīkojas saskaņā ar normatīvo aktu prasībām. Tas nozīmē, ka administratoram ir pašam jāizvērtē, vai administratora veicamās darbības nodrošinās to, ka maksātnespējas procesā tiks sasniegti tā mērķis.

⁹⁵ Maksātnespējas kontroles dienesta 2018. gada 20. augusta vēstule Nr. 1-57n/2018/952

Vienlaikus Maksātnespējas kontroles dienests norāda, ka juridiskajā literatūrā ir noteikts, ka izsole ir procedūra, kas vērsta uz to, lai piesaistītu iespējami vairāk pircēju un viņu sacensības gaitā iegūtu pārdevējam izdevīgāko pirkuma cenu. Izsoles procedūras sākuma posmu pēc tam, kad veikti sagatavošanas darbi, raksturo Civillikuma 2073. pants, kurā noteikts, ka pārdošana izsolē ir priekšlikums tam, kas par atklāti pārdodamo lietu sola dot visaugstāko cenu, noslēgt par to pirkuma līgumu. Šis priekšlikums nav pirkuma oferte, tajā ir pirkuma priekšmets, bet nav cenas, tāpēc tas vērtējams kā piedāvājums dot ofertes.⁹⁶

Sekas, kādas rodas, ja nekustamā īpašuma piespiedu izsolē vairāksolītājs termiņā neiemaksā visu summu, ir noteiktas Civilprocesa likuma 614.-616. pantos. Saskaņā ar Civilprocesa likuma 614. panta pirmās daļas 3. punktu izsole ir atzīstama par nenotikušu, ja nosolītājs noteiktā termiņā nesamaksā visu summu, kas no viņa pienākas (Civilprocesa likuma 611. panta otrā daļa). Savukārt Civilprocesa likuma 615. panta otrajā daļā noteikts, ka ja izsole atzīta par nenotikušu Civilprocesa likuma 614. panta pirmās daļas 3. punktā paredzētā iemesla dēļ, tiesu izpildītājs nekavējoties paziņo par to pēdējam pārsolītajam solītājam, uzaicinot viņu paturēt nekustamo īpašumu par viņa solīto augstāko cenu. Pēdējam pārsolītajam solītājam ir tiesības divu nedēļu laikā no tiesu izpildītāja uzaicinājuma nosūtīšanas dienas paziņot tiesu izpildītājam par nekustamā īpašuma paturēšanu sev. Ja pēdējais pārsolītais solītājs nav likumā noteiktajā termiņā paziņojis par nekustamā īpašuma paturēšanu vai atteicies paturēt nekustamo īpašumu sev, tiesu izpildītājs nekavējoties izsludina atkārtotu izsoli.

No minētās tiesību normas secināms, ka atkārtota izsole tiek izsludināta divos gadījumos – 1) ja pēdējais pārsolītājs nav likumā noteiktā termiņā paziņojis par nekustamā īpašuma paturēšanu vai 2) ja pēdējais pārsolītājs atteicies paturēt nekustamo īpašumu. No Vēstules izriet, ka Solītājs Administratorei ir norādījis, ka ir pārdomājis maksāt par nekustamā īpašuma iegādi. Līdz ar to norādāms, ka šajā gadījumā ir vērtējams, vai Solītāja atteikums maksāt par nekustamā īpašuma iegādi nav uzskatāms par Solītāja atteikumu paturēt nekustamo īpašumu saskaņā ar Civilprocesa likuma 615. panta otro daļu.

Papildus norādāms, ka Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā, piedāvājums pēdējam pārsolītajam solītājam, kas izteikts saskaņā ar Civilprocesa likuma 615. otro daļu, arī nav uzskatāms pa oferti, jo administratora piedāvājumā ir noteikts pirkuma priekšmets, savukārt pirkuma cenu ir piedāvājis pats Solītājs.

Par mantas novērtējumu⁹⁷

2018. gada 16. martā tika pasludināts SIA (turpmāk šajā skaidrojumā – Parādnieks) maksātnespējas process.

Maksātnespējas procesa laikā ir veikti Parādnieka mantas novērtējumi, kuros norādīta mantas tirgus vērtība un piespiedu pārdošanas vērtība. Ņemot vērā, ka atbilstoši Maksātnespējas likuma 124. panta otrajai daļai Parādnieks ir atzīstams par lauksaimniecības produktu ražotāju,

⁹⁶ K. Torgāns. Saistību tiesības. II daļa. Mācību grāmata. Rīga: Tiesu nama aģentūra, 2008, 33. lpp.

⁹⁷ Maksātnespējas kontroles dienesta 2018. gada 12. jūlija vēstule Nr. 1-57n/2018/779

tad, pārdodot lauksaimniecības produktu ražotāja mantu, vispirms pārdošanā piedāvā visu šo mantu kā lietu kopību par tās novērtējuma cenu (Maksātnespējas likuma 125. pants). Maksātnespējas likumā nav precizēts, vai novērtējuma cena ir piespiedu pārdošanas vai tirgus vērtība.

Vai saskaņā ar Maksātnespējas likuma 125. panta pirmo daļu pirmtiesības pirkt lauksaimniecības produktu ražotāja mantu kā lietu kopību ir par piespiedu pārdošanas vai tirgus vērtību?

Piespiedu pārdošanas vērtība ir naudas summa, kura ir reāla iegūstama, pārdodot īpašumu laika posmā, kas ir nepietiekams adekvātam mārketingam saskaņā ar tirgus vērtības definīciju. Līdz ar to piespiedu pārdošanas vērtība veidojas apstākļos, kas būtiski atšķiras no brīvā tirgus nosacījumiem.⁹⁸ Jāņem vērā, ka parādnieka mantas realizācija juridiskās personas maksātnespējas procesā nenorisinās brīvā tirgus apstākļos. Proti, parādnieka manta tiek realizēta sešu mēnešu laikā no juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas, tātad tirgus ekspozīcijas laiks nav pietiekošs, lai atbilstu tirgus vērtībai. Tāpat norādāms, ka mantas realizācija nav labprātīga no parādnieka puses – administrators realizē parādnieka mantu, jo ir iestājušies noteikti tiesiskie un faktiskie apstākļi. Līdz ar to maksātnespējas procesā sākumcena jeb "atskaites punkts", realizējot mantu, ir mantas piespiedu pārdošanas vērtība.

Ņemot vērā minēto, Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā Maksātnespējas likuma 125. panta otrajā daļā minētais jēdziens "novērtējuma cena" ir tulkojams kā mantas piespiedu pārdošanas vērtība.

Ņemot vērā, ka iesniegumā administrators nenorādīja visus konkrētā gadījuma faktiskos apstākļos, vienlaikus norādām turpmāko.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 111. panta otro daļu parādnieka mantas pārdošana notiek par iespējami augstāko cenu, lai nodrošinātu kreditoru prasījumu segšanu. Līdz ar to administratoram, nodrošinot efektīvu un likumīgu maksātnespējas procesa norisi un mērķu sasniegšanu un izmantojot savas profesionālās zināšanas, jāizvērtē saņemta novērtējuma atbilstība faktiskajam mantas stāvoklim dabā. Proti, ja, novērtējot lauksaimniecības produktu ražotāja mantu kā lietu kopību, piespiedu pārdošanas vērtība ir ievērojami zemāka nekā tirgus vērtība, tad administratoram, rūpējoties par kreditoru kopuma interesēm, būtu kritiski jāizvērtē saņemtais novērtējums, t. i., vai administrators, pamatojoties uz saņemto novērtējumu, var veikt tālākās Maksātnespējas likumā noteiktās darbības ar parādnieka mantu.

⁹⁸ Autoru kolektīvs prof. K. Torgāna zinātniskajā redakcijā. Civilprocesa likuma komentāri. III daļa (61.-86. nodaļa). Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2014, 439.- 440. lpp.

6. PĀRROBEŽU MAKSĀTNESPĒJAS PROCESS

*Par Igaunijas uzņēmuma maksātnespējas procesu*⁹⁹

Personai bija noslēgts darba līgums ar uzņēmumu Igaunijā, kuram šobrīd ir pasludināts maksātnespējas process, taču personai netika izmaksāts atlaišanas pabalsts vienas mēnešalgas apmērā un atlīdzība par atvaļinājumu. Kā iemeslu minēto izmaksu neizmaksāšanai administrators minējis faktu, ka personas dzīves vieta un ofisa atrašanās vieta ir bijusi Rīgā.

Vai konkrētajā gadījumā minētās izmaksas ir jāpieprasa no darbinieku prasījumu garantiju fonda līdzekļiem Latvijā? Kādi dokumenti nepieciešami un kurai kontaktpersonai ir jāiesniedz likvidatoram, kas koordinē Igaunijas uzņēmuma maksātnespēju, lai saņemtu atlaišanas pabalstu un kompensāciju par neizmaksāto atvaļinājumu no valsts garantiju fonda?

No minētā nepārprotami izriet, ka Igaunijā reģistrētā uzņēmuma maksātnespējas procesā ir pārrobežu elements Eiropas Savienības telpā – kreditors (maksātnespējīgā darba devēja darbinieks) ir no citas Eiropas Savienības dalībvalsts. Līdz ar to attiecīgajā maksātnespējas procesā jāpiemēro Parlamenta un Padomes regula Nr. 2015/848. Minētā regula ir piemērojama, ja maksātnespējas procesā ir nepieciešams risināt jautājumus, kas saistīti ar pārrobežu elementu Eiropas Savienības telpā. Jāņem vērā, ka maksātnespējas procedūra var tikt uzskatīta par pārrobežu maksātnespējas procedūru arī tad, ja tiesnesis (kompetenta institūcija) nav izteicies par konkrētās maksātnespējas procedūras pārrobežu ietekmi.¹⁰⁰

Likuma "Par darbinieku aizsardzību darba devēja maksātnespējas gadījumā" V nodaļā regulēta darbinieku prasījumu apmierināšanas kārtība pārrobežu maksātnespējas procesā. Minētajā nodaļā ietverta atsauce uz Padomes regulu Nr. 1346/2000 par maksātnespējas procedūrām, tomēr, tā kā 2017. gada 26. jūnijā stājās spēkā Parlamenta un Padomes regula Nr. 2015/848, ar kuru atcēla Padomes regulu Nr. 1346/2000, tad attiecībā uz darbinieku prasījumu apmierināšanas kārtību pārrobežu maksātnespējas procesā ir piemērojama Parlamenta un Padomes regula Nr. 2015/848. Minēto apstiprina arī Parlamenta un Padomes regulas Nr. 2015/848 91. pants, kurā noteikts, ka atsauces uz atcelto regulu uzskata par atsaucēm uz spēkā esošo regulu.

Likuma "Par darbinieku aizsardzību darba devēja maksātnespējas gadījumā" 12. panta otrajā daļā noteikts, ka pārrobežu maksātnespējas procesa gadījumā, ja kādā Eiropas Savienības dalībvalstī ir uzsākta Padomes regula Nr. 1346/2000 3. panta 1. punktā minētā maksātnespējas procedūra ("galvenā maksātnespējas procedūra"), bet Latvijā nav uzsākta šīs regulas 3. panta 2. punktā minētā maksātnespējas procedūra ("sekundārā maksātnespējas procedūra"), darbinieku prasījumi apmierināmi šajā nodaļā noteiktajā kārtībā. Savukārt minētā likuma 12. panta trešā daļa noteic, ka darbinieku prasījumus pieņem un apkopo citā dalībvalstī reģistrētā maksātnespējīgā darba devēja administrators, kas iesniedz tos Maksātnespējas kontroles dienestam. Tāpat darbinieks, iesniedzot kreditora prasījumu administratoram, vienlaikus to var iesniegt

⁹⁹ Maksātnespējas kontroles dienesta 2018. gada 11. jūlija vēstule Nr. 1-49n/2018/64

¹⁰⁰ Skatīt Panzani, Luciano. Scope of Application of the Council Regulation 1346/2000. Pieejams tīmekļa saitē http://www.ejtn.eu/PageFiles/6333/Scope_application_Council_Regulation_1346.pdf

Maksātnespējas kontroles dienestam, pievienojot darba līguma kopiju un apliecinājumu par kreditora prasījuma iesniegšanu maksātnespējīgā darba devēja administratoram Igaunijā.

Ņemot vērā, ka konkrētajā gadījumā parādniekam galvenā maksātnespējas procedūra ir uzsākta Igaunijā, un Maksātnespējas kontroles dienestam nav pieejama informācija par to, ka Latvijā būtu uzsākta parādnieka maksātnespējas procedūra, un Jūs esat parādnieka kreditors citā dalībvalstī (Latvijā), konstatējams maksātnespējas procedūras pārrobežu elements. Ievērojot minēto, Jūs varat iesniegt Maksātnespējas kontroles dienestā iesniegumu darbinieka prasījuma segšanai no darbinieku prasījumu garantiju fonda līdzekļiem, pievienojot darba līguma kopiju un apliecinājumu par kreditora prasījuma iesniegšanu Igaunijas uzņēmuma administratoram. Pēc dokumentu izvērtēšanas Maksātnespējas kontroles dienests pieņems lēmumu par darbinieka prasījuma apmierināšanu no darbinieku prasījumu garantiju fonda līdzekļiem vai par atteikumu izmaksāt līdzekļus no darbinieku prasījumu garantiju fonda.

***Par maksātnespējas procesa ierosināšanu
uzņēmumam, kas reģistrēts Lietuvā¹⁰¹***

Lietuvā reģistrētam uzņēmumam ir izveidojušās ievērojamas parādsaistības pret fizisko personu Latvijā.

Vai kreditors var iesniegt Latvijā Lietuvā reģistrētas juridiskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu? Ja tomēr juridiskās personas maksātnespējas procesa pieteikums jāsniedz Lietuvā, kur iespējams atrast informāciju par Lietuvas maksātnespējas procesu?

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 5. panta pirmo daļu tiesa izsprīēz civilietas saskaņā ar likumiem un citiem normatīvajiem aktiem, Latvijas Republikai saistošiem starptautiskajiem līgumiem un Eiropas Savienības tiesību normām. Šā panta trešā daļa noteic, ja attiecīgo tiesību jautājumu regulē Eiropas Savienības tiesību normas, kas ir tieši piemērojamas Latvijā, Latvijas likumu piemēro, ciktāl to pieļauj Eiropas Savienības tiesību normas.

No iesniegumā minētā izriet, ka konkrētajā situācija ir pārrobežu elements Eiropas Savienības telpā, proti, parādniekam ir kreditors citā Eiropas Savienības dalībvalstī. Attiecīgi, ja maksātnespējas procesā ir nepieciešams risināt jautājumus, kas saistīti ar pārrobežu elementu Eiropas Savienības telpā, piemēro Parlamenta un Padomes regulu Nr. 2015/848. Atbilstoši Līguma par Eiropas Savienības darbību 288. pantam regulas ir vispārpiemērojamas.

Saskaņā ar Parlamenta un Padomes regulas Nr. 2015/848 3. panta 1. punktu sākt maksātnespējas procedūru ("galvenā maksātnespējas procedūra") ir tās dalībvalsts tiesas piekritībā, kuras teritorijā atrodas parādnieka galveno interešu centrs – vieta, kur parādnieks regulāri pārvalda savas intereses un ko trešās personas var noskaidrot. Sabiedrības vai juridiskas personas gadījumā par galveno interešu centru uzskata juridisko adresi, ja nav pierādījumu par pretējo.

No iesniegumā norādītā secināms, ka parādnieka – Lietuvā reģistrētā uzņēmuma, galvenais interešu centrs ir Lietuvā. Atbilstoši Parlamenta un Padomes regulas Nr. 2015/848

¹⁰¹ Maksātnespējas kontroles dienesta 2018. gada 25. jūlija vēstule Nr. 1-49n/2018/69

33. apsvērumam, ja tiesa, kurā iesniegts pieteikums sākt maksātnespējas procedūru, konstatē, ka parādnieka galveno interešu centrs neatrodas tās teritorijā, tai nebūtu jāsāk galvenā maksātnespējas procedūra. Līdz ar to, ja Jūs vērsīsieties ar maksātnespējas procesa pieteikumu Latvijā, tiesai atbilstoši Parlamenta un Padomes regulai Nr. 2015/848 nebūtu pamata ierosināt parādnieka juridiskās personas maksātnespējas procesu Latvijā.

Ņemot vērā minēto, Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā iesniegumā aprakstītajā gadījumā juridiskās personas maksātnespējas procesa pieteikums būtu sniedzams Lietuvas tiesā atbilstoši juridiskās personas galvenā interešu centra atrašanās vietai.

Atbilstoši Parlamenta un Padomes regulas Nr. 2015/848 26. apsvērumam, uzsākot parādnieka maksātnespējas procesu jebkurā Eiropas Savienības dalībvalstī, piemēro attiecīgās dalībvalsts normatīvo regulējumu. Lietuvā juridiskās personas maksātnespējas procesu regulē Uzņēmumu bankrota likums (*Enterprise Bankruptcy Law*)¹⁰². Papildus norādām, ka Lietuvā par maksātnespējas nozari atbildīgā institūcija ir Audita, grāmatvedības, īpašuma novērtējuma un maksātnespējas uzraudzības dienests (Authority of Audit, Accounting, Property Valuation And Insolvency Management), tīmekļa vietne: <http://www.avnt.lt/en/Home/>.

Par darbinieku prasījumu apmierināšanu no darbinieku prasījumu garantiju fonda pārrobežu maksātnespējas procesa gadījumā¹⁰³

Persona ir strādājusi pie darba devēja Igaunijā, bet sociālos nodokļus maksājusi Latvijā, kā arī norādītas ziņas par iespējamajiem prasījumiem no darbinieku prasījumu garantiju fonda.

Darbinieku prasījumu apmierināšanas kārtību no darbinieku prasījumu garantiju fonda līdzekļiem regulē likums "Par darbinieku aizsardzību darba devēja maksātnespējas gadījumā" un Ministru kabineta noteikumi Nr. 995.

Likuma "Par darbinieku aizsardzību darba devēja maksātnespējas gadījumā" 3. panta pirmās daļas 2. punktā ir noteikts, ka no darbinieku prasījumu garantiju fonda līdzekļiem apmierina to personu prasījumus, kuras veic vai parasti veic darbu Latvijā un kuras pirms darba devēja maksātnespējas gadījuma iestāšanās ir bijušas vai kurām turpinās pirms maksātnespējas gadījuma iestāšanās uzsāktās darba tiesiskās attiecības ar darba devēju, kurš darbojas vismaz divu Eiropas Savienības dalībvalstu teritorijā un pret kuru maksātnespējas process uzsākts citā valstī saskaņā ar Padomes regulu Nr. 1346/2000 (šobrīd – Eiropas Parlamenta un Padomes regula Nr. 2015/848), ja minētie prasījumi ir atzīti par pamatotiem saskaņā ar attiecīgās Eiropas Savienības dalībvalsts normatīvajiem aktiem, kas piemērojami konkrētajam pārrobežu maksātnespējas procesam.

Likuma "Par darbinieku aizsardzību darba devēja maksātnespējas gadījumā" 12. panta ceturtajā daļā ir noteikts, ka Padomes regulas Nr. 1346/2000 3. panta 1. punktā minētās maksātnespējas procedūras likvidators ir tiesīgs iesniegt Maksātnespējas kontroles dienestam

¹⁰² Enterprise Bankruptcy Law. Pieejams: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.428992?jfwid=q86m1vv6t> [aplūkots 2018. gada 24. jūlijā].

¹⁰³ Maksātnespējas kontroles dienesta 2018. gada 21. septembra vēstule Nr. 1-49n/2018/94

iesniegumus par darbinieku prasījumiem tikai tādā gadījumā, ja prasījumi atzīti par pamatotiem saskaņā ar šā likuma 3. panta pirmās daļas 2. punktu, turklāt tikai līdz brīdim, kamēr saskaņā ar attiecīgās Eiropas Savienības dalībvalsts normatīvajiem aktiem, kas piemērojami konkrētajam pārrobežu maksātnespējas procesam, nav izbeigts šis pārrobežu maksātnespējas process.

Ministru kabineta noteikumu Nr. 995 14.² punkta 14.² 3.apakšpunktā ir noteikts, ka papildus šo noteikumu 3. punktā minētajiem darbinieku prasījumus pamatojošo dokumentu atvasinājumiem (kopijām), kas pievienojami iesniegumam par darbinieku prasījumu apmierināšanu, likvidators Maksātnespējas kontroles dienestā iesniedz dokumentus, kas apliecina, ka darbinieki darbu veic vai parasti veic Latvijā.

No minētajām tiesību normām izriet, ka darbinieku prasījumi no darbinieku prasījumu garantiju fonda pārrobežu maksātnespējas procesa gadījumā ir apmierināmi, ja izpildās vairāki priekšnosacījumi: darbinieks veic vai parasti veic darbu Latvijā, ir iestājies darba devēja maksātnespējas gadījums un prasījumi ir atzīti par pamatotiem saskaņā ar attiecīgās Eiropas Savienības dalībvalsts normatīvajiem aktiem.

Secināms, ka Maksātnespējas kontroles dienests par konkrēto prasījumu apmierināšanu no darbinieku prasījumu garantiju fonda būs tiesīgs lemt gadījumā, ja personas Igaunijas darba devējam tiks pasludināts maksātnespējas process, tā likvidators saskaņā ar Igaunijas normatīvajiem aktiem atzīs personas prasījumus un apliecinās, ka personas darba veikšanas vieta ir bijusi Latvija.

7. CITI AR MAKSĀTNESPĒJAS TIESĪBĀM SAISTĪTI JAUTĀJUMI

*Par darba samaksu*¹⁰⁴

Darba devējs ir izbeidzis darba tiesiskās attiecības ar darbiniekiem, neizmaksājot atvaļinājuma un atlaišanas kompensācijas. Uzņēmums maksātnespējas procesu nepasludināja. Ko tagad darīt, kā rīkoties, kā var dabūt savu naudu?

Darba likuma 149. pirmajā un piektajā daļā ir noteikts, ka ikvienam darbiniekam ir tiesības uz ikgadējo apmaksāto atvaļinājumu, un tā atlīdzināšana naudā nav pieļaujama, izņemot gadījumus, kad darba tiesiskās attiecības tiek izbeigtas un darbinieks ikgadējo apmaksāto atvaļinājumu nav izmantojis. Ja darba tiesiskās attiecības ar darbiniekiem tiek izbeigtas, tad darbiniekiem ir tiesības pieprasīt no darba devēja ikgadēja apmaksātā atvaļinājuma atlīdzināšanu naudā. Saskaņā ar Darba likuma 112. pantu darba devējam uzteicot darba līgumu ir pienākums izmaksāt darbiniekam atlaišanas pabalstu, kura apmērs ir atkarīgs no nostrādātā darba laika pie attiecīgā darba devēja.

Ņemot vērā, ka gan atvaļinājuma kompensācija, gan atlaišanas pabalsts izriet no darba tiesiskajām attiecībām, tie ietilpst jēdzienā "darba samaksa". Neizmaksātās darba samaksas gadījumā darbiniekam ir tiesības vērsties Valsts darba inspekcijā (turpmāk šajā skaidrojumā – Darba inspekcija). Saskaņā ar Valsts darba inspekcijas likuma 3. panta otrās daļas 1. un 2. punktu Darba inspekcija uzrauga un kontrolē darba tiesisko attiecību un darba aizsardzības normatīvo aktu prasību ievērošanu, kā arī kontrolē, kā darba devēji un darbinieki savstarpēji pilda darba līgumos un darba koplīgumos noteiktos pienākumus. Gadījumā, kad starp pusēm nepastāv strīds par darba samaksas apmēru, tad Darba inspekcija izdod rīkojumu darba devējam veikt izmaksas. Jāatzīmē, ka Darba inspekcija pati uzrauga rīkojuma izpildi un gadījumā, ja darba devējs neizpilda to, Darba inspekcija to nosūta tiesu izpildītājam naudas piedziņai.

Vēršam uzmanību, ka Valsts darba inspekcijas likuma 3. panta otrās daļas 10. punkts nosaka, ka nepieciešamības gadījumā Darba inspekcijai ir pienākums sniegt darba devējiem un darbiniekiem bezmaksas konsultācijas par darba tiesisko attiecību un darba aizsardzības normatīvo aktu prasībām.

Civilprocesa likuma 50.¹ nodaļa "Saistību piespiedu izpildīšana brīdinājuma kārtībā" paredz vienkāršoto procedūru, kuru var piemērot neizpildītu maksājuma saistību piedziņai. Civilprocesa likuma 406.¹ panta pirmā daļa nosaka, ka saistību piespiedu izpildīšana brīdinājuma kārtībā pieļaujama maksājuma saistībās, kuras pamatotas ar dokumentu un kurām ir iestājies izpildes termiņš. Saistību piespiedu izpildīšanu brīdinājuma kārtībā var izmantot arī neizmaksātās darba samaksas piedziņai, ievērojot Civilprocesa likuma 406.¹ panta otrajā daļā noteiktos ierobežojumus. Prasības pieteikums tiesā iesniedzams uz speciālas veidlapas, ko var saņemt tiesā vai izdrukāt un sagatavot jau iepriekš.

¹⁰⁴ Maksātnespējas kontroles dienesta 2018. gada 11. septembra vēstule Nr. 1-49n/2018/88

Papildus norādām, ka saskaņā ar Civilprocesa likuma 127. panta pirmo daļu darbiniekam ir tiesības vērsties tiesā ar prasības pieteikumu pret darba devēju par darba samaksas piedziņu. Turklāt Civilprocesa likuma 43. panta pirmās daļas 1. punkts nosaka, ka no tiesas izdevumu samaksas valsts ienākumos atbrīvoti prasītāji prasībās par darba samaksas piedziņu un citiem darbinieku prasījumiem, kas izriet no darba tiesiskajām attiecībām vai ir ar tām saistīti.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 57. panta pirmās daļas 4. punktu un 60. panta otro daļu juridiskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu var iesniegt darbinieks, kuram ir vai ir bijušas darba tiesiskās attiecības ar parādnieku, ja parādnieks nav pilnībā izmaksājis darbiniekam darba samaksu, kaitējuma atlīdzību sakarā ar nelaimes gadījumu darbā vai arodslimību vai nav veicis sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas divu mēnešu laikā no izmaksai noteiktās dienas.

Ievērojot minēto, darbinieks ir tiesīgs iesniegt pieteikumu tiesā par darba devēja – juridiskās personas maksātnespējas procesu, pamatojoties uz iepriekš minētajām tiesību normām.

Vienlaikus informējam, ka atbilstoši Civilprocesa likuma 363.² panta otrajai daļai, iesniedzot maksātnespējas procesa pieteikumu, darbiniekam jāpievieno dokumenti, kas apliecina valsts nodevas un citu tiesas izdevumu, kā arī maksātnespējas procesa depozīta samaksu.

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 34. panta pirmās daļas 3. punktu par kreditora iesniegto juridiskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu maksājama valsts nodeva 355 *euro* apmērā. Tajā pašā laikā atbilstoši Civilprocesa likuma 43. panta ceturtajai daļai tiesa vai tiesnesis, ievērojot fiziskās personas mantisko stāvokli, pilnīgi vai daļēji atbrīvo to no tiesas izdevumu samaksas valsts ienākumos, kā arī atliek valsts ienākumos piespriesto tiesas izdevumu samaksu vai sadala to termiņos. Ja personai ir piešķirts trūcīgas vai maznodrošinātas personas statuss, šīs ziņas noteikti ir jāsniedz tiesai, norādot, ka pašvaldība pirms attiecīgā statusa piešķiršanas ir vispusīgi izvērtējusi personas mantisko stāvokli.

Papildus norādām, ka atbilstoši Maksātnespējas likuma 62. panta pirmajai daļai juridiskās personas maksātnespējas procesa pieteikuma iesniegšanas priekšnoteikums ir juridiskās personas maksātnespējas procesa depozīta iemaksa divu minimālo mēnešalgu apmērā (t. i., 860 *euro*) Maksātnespējas kontroles dienesta speciāli izveidotajā kontā (sk. Maksātnespējas kontroles dienesta vietni http://www.mkd.gov.lv/lv/link_part_176/).

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 62. panta 7.¹ daļu tiesa var pilnīgi vai daļēji atbrīvot darbinieku no maksātnespējas procesa depozīta samaksas, ja viņš maksātnespējas procesa pieteikumu iesniedz pēc tam, kad, piemērojot piespiedu izpildes līdzekļus, nav bijis iespējams izpildīt tiesas nolēmumu par parāda piedziņu no parādnieka un darbinieks, ievērojot viņa mantisko stāvokli, nevar iemaksāt maksātnespējas procesa depozītu. Proti, tiesa var lemt par darbinieka pilnīgu vai daļēju atbrīvošanu no depozīta samaksas, konstatējot abas Maksātnespējas likuma 62. panta 7.¹ daļā minētās pazīmes: 1) darbinieks, lai piedzītu no darba devēja neizmaksāto darba samaksu un citus maksājumus, kas izriet no darba tiesiskajām attiecībām, pirms maksātnespējas procesa pieteikuma iesniegšanas ir izmantojis citus sev pieejamos tiesību aizsardzības līdzekļus – Civilprocesa likuma 50.¹ nodaļā paredzēto saistību piespiedu izpildīšanu brīdinājuma kārtībā vai Civilprocesa likuma ceturtajā sadaļā paredzēto prasības tiesvedības kārtību, 2) darbinieks, ievērojot viņa mantisko stāvokli, nevar iemaksāt maksātnespējas procesa depozītu.

Rezultātā darbiniekam, iesniedzot maksātnespējas procesa pieteikumu, jāreķinās ar izmaksām līdz pat 1 215 *euro* apmērā. Vienlaikus informējam, ka saskaņā ar Civilprocesa likuma 363.² panta 1.¹ daļu maksātnespējas procesa pieteikumu var iesniegt arī vairāki darbinieki kopā.

***Par sniegtajiem pakalpojumiem
dzīvokļa īpašniekam***¹⁰⁵

Norādīts, ka dzīvokļu īpašnieki tiek nodrošināti ar aukstā ūdens, siltumenerģijas pakalpojumiem, bet ir konstatēts, ka vairāki dzīvokļu īpašnieki uzsākuši maksātnespējas procesu, līdz ar to samaksu par minētajiem pakalpojumiem veic mājas pārvaldnieks, un parāda piedziņa nav iespējama. Lūgts sniegt skaidrojumu par Dzīvojamo māju pārvaldīšanas likuma 14. panta ceturto daļu, proti, kā mājas pārvaldniekam rīkoties, ja konstatēta dzīvojamās mājas dzīvokļa īpašnieka maksātnespēja, un parāda piedziņa nav iespējama?

Dzīvokļa īpašuma likuma 10. panta pirmajā daļā noteikti dzīvokļa īpašnieka pienākumi, tostarp norēķināties par saņemtajiem pakalpojumiem, kas saistīti ar dzīvokļa īpašuma lietošanu (apkure, aukstais ūdens, kanalizācija, sadzīves atkritumu izvešana), maksāt uz dzīvokļa īpašumu attiecinātos nodokļus un veikt citus likumā noteiktos pienākumus. Saskaņā ar minētā likuma 14. panta pirmo daļu dzīvokļa īpašnieks ir atbildīgs par zaudējumu nodarīšanu citām personām normatīvajos aktos, dzīvokļu īpašnieku kopības lēmumos vai savstarpēji noslēgtajos līgumos noteiktajā kārtībā.

Atbilstoši Dzīvokļa īpašuma likuma 8. panta pirmajai daļai par dzīvokļa īpašnieku atzīstama persona, kas ieguvusi dzīvokļa īpašumu un kuras īpašuma tiesības nostiprinātas zemesgrāmatā. Minētā panta otrā daļa noteic, ka līdz dzīvokļa īpašuma reģistrēšanai zemesgrāmatā uz dzīvokļa īpašuma ieguvēju attiecas visas šā likuma normas, kas nosaka dzīvokļa īpašnieka tiesības, pienākumus un atbildību, izņemot tās likumā noteiktās tiesības, kuras dzīvokļa īpašuma ieguvējs iegūst pēc dzīvokļa īpašuma reģistrēšanas zemesgrāmatā. Turpretim Civillikuma, kas ir vispārīgais likums attiecībā pret speciālo Dzīvokļa īpašuma likumu, 994. pants noteic, ka līdz ierakstīšanai zemesgrāmatās nekustama īpašuma ieguvējam pret trešajām personām nav nekādu tiesību. Līdz ar to līdz brīdim, kamēr parādniekam piederošais dzīvoklis nav pārdots, piemēram, izolē un īpašumtiesības ieguvējam nav nostiprinātas zemesgrāmatā, parādniekam ir pienākums segt ar dzīvokļa uzturēšanu saistītās izmaksas.

Saskaņā ar Dzīvojamo māju pārvaldīšanas likuma 14. panta 4.³ daļu, ja konstatēta dzīvojamās mājas īpašnieka maksātnespēja vai dzīvojamās mājas īpašnieks miris un ar obligāto izdevumu vai citu ar mājas pārvaldīšanu saistītu parādu piedziņa nav iespējama, pārvaldnieks paziņo par to pakalpojuma sniedzējam, pievienojot attiecīgo informāciju apliecinošus dokumentus.

Maksātnespējas likuma 134. pantā noteiktas fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas sekas, piemēram, pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas tiek apturēta izpildu lietvedība lietās par piespriesto, bet nepiedzīto summu piedziņu un lietās par

¹⁰⁵ Maksātnespējas kontroles dienesta 2018. gada 31. oktobra vēstule Nr. 1-49n/2018/107

parādnieka saistību izpildīšanu tiesas ceļā; apstājas aizdevuma (kredīta) lietošanas procentu pieaugums, likumisko procentu pieaugums, līgumsoda pieaugums (tajā skaitā procentos izteikta līgumsoda pieaugums), nokavējuma naudas pieaugums; tiesas spriedums, ar kuru tiek pasludināts fiziskās personas maksātnespējas process, ir pamats pret parādnieku ierosinātās tiesvedības apturēšanai u.c.

Vēršam uzmanību, ka summas, kuras parādnieks nav samaksājis pakalpojuma sniedzējam līdz fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanai, pakalpojuma sniedzējs Maksātnespējas likuma 73. pantā noteiktajos termiņos un kārtībā var pieteikt administratoram kā kreditora prasījumu. Tādējādi šis prasījums līdz ar citu kreditoru prasījumiem atbilstoši Maksātnespējas likuma 147. pantā noteiktajam var tikt apmierināts no parādnieka mantas pārdošanas rezultātā gūtajiem ienākumiem. Līdz ar to, ja konstatēta dzīvojamās mājas īpašnieka maksātnespēja un ar obligāto izdevumu vai citu ar mājas pārvaldīšanu saistītu parādu piedziņa nav iespējama, pārvaldniekam atbilstoši Dzīvojamo māju pārvaldīšanas likuma 14. panta 4.³ daļai par to jāpaziņo pakalpojuma sniedzējam, pievienojot attiecīgo informāciju apliecinošus dokumentus, lai pakalpojuma sniedzējs varētu pieteikt kreditora prasījumu.

Fiziskās personas maksātnespējas process sastāv secīgi no bankrota procedūras un saistību dzēšanas procedūras. Bankrota procedūras ietvaros tiek realizēta visa parādnieka manta, un no tās realizācijas iegūtie līdzekļi novirzīti kreditoru prasījumu apmierināšanai, izņemot Civilprocesa likuma 1. pielikumā noteikto mantu un 596. pantā minētās summas. Savukārt saistību dzēšanas procedūras ietvaros parādnieka ienākumi tiek novirzīti kreditoru prasījumu apmierināšanai, un pēc saistību dzēšanas procedūras termiņa beigām tiek dzēstas šīs procedūras ietvaros nesegtās saistības (Maksātnespējas likuma 128. pants).

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 139. panta 1. punktu parādniekam ir pienākums gūt ienākumus atbilstoši savām iespējām, lai pilnīgāk apmierinātu kreditoru prasījumus. Maksātnespējas likuma 140. panta 1. punktā un 161. panta 1. punktā noteikta tā ienākumu daļa, ko parādnieks drīkst paturēt, proti, vismaz divas trešdaļas no saviem ienākumiem, lai segtu savas uzturēšanas izmaksas. Saskaņā ar Civillikuma 2098. pantu, ar uzturu jāsaprot ēdiens, mīteklis, apģērbs un kopšana. Līdz ar to secināms, ka uzturēšanas izmaksās ir ietverami arī kārtējie izdevumi par komunālajiem pakalpojumiem, kas nepieciešami personai ikdienas lietošanai, un apsaimniekošanas izmaksas, kas saistītas ar mājokļa, kurā persona mitinās, uzturēšanu. Minētie izdevumi fiziskajai personai par īpašumā esošu dzīvokli jāsedz arī tad, ja persona tajā faktiski nedzīvo.

Norādām, ka kārtējos apsaimniekošanas un komunālos maksājumus parādniekam jāsedz no divām trešdaļām no saviem ienākumiem, kurus parādnieks patur sevis uzturēšanai, jo maksātnespējas procesa pasludināšana neatbrīvo personu no to izdevumu segšanas, kas personai rodas pēc maksātnespējas procesa pasludināšanas, tajā skaitā par saņemtajiem pakalpojumiem, kas saistīti ar dzīvokļa īpašuma lietošanu. Proti, šādā gadījumā fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas fakts ietekmē vienīgi to parādnieka saistību izpildes un dzēšanas kārtību, kuru izpildes termiņš iestāties līdz maksātnespējas procesa pasludināšanas dienai.

Jāņem vērā, ka fiziskās personas maksātnespējas procesa rezultātā, pamatojoties uz Maksātnespējas likuma 164. pantu, tiek dzēstas saistību dzēšanas plānā norādītās atlikušās

(neseģtās) saistības, kā arī saistības, kuras netiek dzēstas atbilstoši minētā panta ceturtajai daļai (piemēram, prasījumi par uzturlīdzekļu samaksu u.c.). Turpretim, ja persona nepilda saistības, kas viņai radušās pēc maksātnespējas procesa pasludināšanas, pēc saistību dzēšanas procedūras pabeigšanas netiks dzēstas, un otra darījuma puse varēs prasīt to izpildi, tajā skaitā nesamaksātās summas piedzīt Civilprocesa likumā noteiktajā kārtībā.

***Par darbinieku prasījumiem
maksātnespējas procesa
ietvaros¹⁰⁶***

Darbinieku prasījumu apmierināšanas kārtību no darbinieku prasījumu garantiju fonda līdzekļiem regulē likums "Par darbinieku aizsardzību darba devēja maksātnespējas gadījumā" un Ministru kabineta noteikumi Nr. 995.

Likuma "Par darbinieku aizsardzību darba devēja maksātnespējas gadījumā" 4. un 5. pantā noteikti darbinieku prasījumu veidi un periodi, par kādiem no darbinieku prasījumu garantiju fonda līdzekļiem apmierināmi no darba tiesiskajām attiecībām izrietoši darbinieku prasījumi, tajā skaitā darba samaksa, atlīdzība par ikgadējo apmaksāto atvaļinājumu, atlīdzība par cita veida apmaksātu prombūtni un atlaišanas pabalstu.

Atbilstoši likuma "Par darbinieku aizsardzību darba devēja maksātnespējas gadījumā" 5. panta pirmās daļas 1. un 3. punktā noteiktajam no darbinieku prasījumu garantiju fonda līdzekļiem apmierina darbinieku prasījumus saistībā ar darba samaksu un atlīdzību par cita veida apmaksātu prombūtni par pēdējiem trim darba tiesisko attiecību mēnešiem 12 mēnešu periodā pirms darba devēja maksātnespējas gadījuma iestāšanās.

Minētā likuma 5. panta pirmās daļas 2. punktā noteikts, ka no darbinieku prasījumu garantiju fonda līdzekļiem apmierina darbinieku prasījumus saistībā ar atlīdzību par ikgadējo apmaksāto atvaļinājumu, uz kuru tiesības iegūtas 12 mēnešu periodā pirms darba devēja maksātnespējas gadījuma iestāšanās, savukārt darbinieku prasījumus saistībā ar atlaišanas pabalstu apmierina Darba likumā noteiktajos gadījumos, uz kuru tiesības iegūtas ne agrāk kā 12 mēnešu periodā pirms darba devēja maksātnespējas gadījuma iestāšanās.

Saskaņā ar likuma "Par darbinieku aizsardzību darba devēja maksātnespējas gadījumā" 2. panta pirmo daļu darba devēja maksātnespējas gadījums iestājas dienā, kad tiesa darba devējam pasludinājusi juridiskās personas maksātnespējas procesu.

No iepriekš minētajām tiesību normām izriet, ka Maksātnespējas kontroles dienests no darbinieku prasījumu garantiju fonda var apmierināt tikai noteikta veida darbinieku prasījumus par ierobežotu laika periodu pirms darba devēja maksātnespējas procesa pasludināšanas.

Ievērojot minēto, no darbinieku prasījumu garantiju fonda nav sedzami tie darbinieku prasījumi, kas ir radušies pēc darba devēja maksātnespējas procesa pasludināšanas.

Maksātnespējas likuma 64. panta pirmās daļas 2. punktā ir noteikts, ka pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas administrators ne vēlāk kā līdz mantas

¹⁰⁶ Maksātnespējas kontroles dienesta 2018. gada 18. oktobra vēstule Nr. 1-49n/2018/103

pārdošanas plāna vai ziņojuma par mantas neesamību sastādīšanai lemj par parādnieka saimnieciskās darbības turpināšanu pilnā vai ierobežotā apjomā, ja šīs darbības turpināšana ir ekonomiski pamatota, vai par tās izbeigšanu.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 67. panta 6. punktu administratoram pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas papildus šajā likumā noteiktajām vispārīgajām administratora tiesībām ir tiesības iecelt amatpersonas parādnieka pārvaldes darba veikšanai un noteikt to kompetenci, pieņemt darbā un atlaist no darba darbiniekus, arī tos, kuri pieņemti darbā pirms juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas dienas.

Maksātnespējas likuma 103. panta pirmajā daļā noteikts, ka pēc parādnieka maksātnespējas procesa pasludināšanas administratoram ir tiesības uzteikt darba līgumu ar parādnieka darbinieku. Šajā gadījumā par darba līguma uzteikuma tiesisko pamatu uzskatāmi Darba likuma 101. panta pirmās daļas 9. un 10. punkta noteikumi un netiek piemēroti Darba likuma 103. panta pirmās daļas 3. punkta noteikumi par darba līguma uzteikšanas termiņu. Ja darbinieks noslēdzis darba koplīgumu, administratoram ir tiesības nepiemērot tā normas par darba līguma uzteikumu, tajā skaitā ar uzteikumu saistītām izmaksām.

Maksātnespējas likuma 11. panta otrajā daļā noteikts, ka juridiskās personas maksātnespējas procesa un fiziskās personas maksātnespējas procesa izmaksas ir administratora atlīdzība un izdevumi, kas rodas, nodrošinot juridiskās personas maksātnespējas procesa vai fiziskās personas maksātnespējas procesa likumīgu un efektīvu norisi, savukārt Maksātnespējas likuma 170. panta otrajā daļā noteikts, kas iekļaujams juridiskās personas maksātnespējas procesa izdevumos.

Līdz ar to administrators pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas lemj par parādnieka saimnieciskās darbības turpināšanu, kā arī par rīcību ar maksātnespējīgā darba devēja darbiniekiem, tai skaitā tiem, kuri pieņemti darbā pirms juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas dienas.

Gadījumā, ja administrators ir pieņēmis lēmumu turpināt parādnieka saimniecisko darbību, kā arī turpināt darba tiesiskās attiecības ar darbinieku, darbinieka prasījumi ir iekļaujami maksātnespējas procesa izmaksās, kas administratoram jāsedz no parādnieka naudas līdzekļiem.

Secināms, ka darbinieku prasījumi saistībā ar darba tiesiskajām attiecībām līdz maksātnespējas procesa pasludināšanai ir kreditora prasījumi, kurus administrators atzīst un iekļauj kreditoru prasījumu reģistrā un ko ir iespējams segt no darbinieku prasījumu garantiju fonda, savukārt, ja darba tiesiskās attiecības nav izbeigtas līdz maksātnespējas procesa pasludināšanai un darbinieks tiek faktiski nodarbināts, darba tiesisko attiecību prasījumi, kas radušies pēc maksātnespējas procesa pasludināšanas, kļūst par maksātnespējas procesa izmaksām, kuras jāsedz administratoram.

Nav pieļaujama situācija, kad darba devējam ir pasludināts maksātnespējas process, kurā darbinieks faktiski netiek nodarbināts, bet nav atbrīvots trīs gadus.

Maksātnespējas likuma 176. panta pirmajā daļā noteikts, ka kreditors, komercsabiedrība (TAP), fiziskā persona (šīs personas maksātnespējas procesā), parādnieka pārstāvis (juridiskās personas maksātnespējas procesā) vai trešā persona, kuras likumiskās tiesības ir aizskartas, var iesniegt Maksātnespējas kontroles dienestam sūdzību par administratora vai TAP uzraugošās personas rīcību.

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 174.¹ panta 2. punktu, lai īstenotu šā likuma 173. pantā un citos normatīvajos aktos noteiktās funkcijas, Maksātnespējas kontroles dienests izskata sūdzības par administratora rīcību, izņemot tos likumā noteiktos gadījumus, kad sūdzības par administratora lēmumiem izskatāmas tiesā, kurā ierosināta attiecīgā maksātnespējas procesa lieta.

Maksātnespējas likuma 175. panta pirmās daļas 2. punktā norādīts, ka Maksātnespējas kontroles dienests pieņem lēmumus par administratora rīcību maksātnespējas procesā vai pildot tam šajā likumā noteiktos vispārējos pienākumus, kā arī par tiesiskā pienākuma uzlikšanu pārkāpuma konstatēšanas gadījumā.

Ievērojot minēto, ja trīs gadus pēc darba devēja maksātnespējas procesa pasludināšanas darbinieks faktiski netiek nodarbināts, bet administrators nav uzteicis darba līgumu ar parādnieka darbinieku, tad darbinieks ir tiesīgs iesniegt Maksātnespējas kontroles dienestā sūdzību par administratora rīcību.

Par dokumentu nodošanu arhīvā¹⁰⁷

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 65. panta 13. punktu administratoram ir pienākums nodot glabāšanā valsts arhīvam parādnieka personāla dokumentus, kas gadījumos, ja uzņēmumā bija daudz darbinieku, ir ievērojams dokumentu apjoms un prasa samērā lielus naudas līdzekļus. Naudas līdzekļi dokumentu nodošanai arhīvā bieži vien nav parādnieka rīcībā un maksājums ir sedzams no administratoru personīgajiem līdzekļiem.

Vai Maksātnespējas kontroles dienesta rīcībā ir informācija, ka no 2019. gada 1. janvāra administratoriem varētu tikt atcelts maksājums par dokumentu nodošanu valsts arhīvā, lai būtu iespējams plānot un ietaupīt parādnieku līdzekļus, tādējādi cenšoties samazināt maksātnespējas procesa izdevumus?

Maksātnespējas kontroles dienests norāda, ka Latvijas Republikas Saeima (turpmāk šajā skaidrojumā – Saeima) pirmajā lasījumā ir pieņēmusi likumprojektu "Grozījumi Maksātnespējas likumā" (Nr. 1274/Lp12).¹⁰⁸ Saeimas Juridiskajai komisijai ir iesniegti vairāki priekšlikumi minētajam likumprojektam pirms otrā lasījuma.

Tieslietu ministrijas sniegtajos priekšlikumos¹⁰⁹ tostarp norādīta arī esošā situācija par izmaksām un konstatētajām problēmām, kas saistītas ar maksātnespējīgā uzņēmuma dokumentu nodošanu glabāšanā valsts arhīvam. Izvērtējot situāciju un iespējamus risinājumus, Saeimas Juridiskajai komisijai ir iesniegts priekšlikums veikt grozījumus Maksātnespējas likumā, nosakot

¹⁰⁷ Maksātnespējas kontroles dienesta 2018. gada 8. oktobra vēstule Nr. 1-49n/2018/99

¹⁰⁸ [http://titania.saeima.lv/LIVS12/SaeimaLIVS12.nsf/webAll?SearchView&Query=\(Title\)=*maks%C4%81tnesp%C4%93jas*\)&SearchMax=0&SearchOrder=4](http://titania.saeima.lv/LIVS12/SaeimaLIVS12.nsf/webAll?SearchView&Query=(Title)=*maks%C4%81tnesp%C4%93jas*)&SearchMax=0&SearchOrder=4) Saite aplūkota 05.10.2018.

¹⁰⁹ Tieslietu ministrijas 2018. gada 31. augusta vēstule Nr. 1-11/2274 "Par priekšlikumiem likumprojektam "Grozījumi Maksātnespējas likumā" (Reģ. Nr. 1274/Lp12) pirms otrā lasījuma un likumprojektam "Grozījumi Civilprocesa likumā" (Reģ. Nr. 1257/Lp12) pirms otrā lasījuma".
<http://titania.saeima.lv/LIVS12/SaeimaLIVS12.nsf/0/4DA304B90E0FFA8BC22582FA00375F07?OpenDocument>
Saite aplūkota 05.10.2018.

tiesības administratoram maksātnespējas procesos nodot dokumentus glabāšanai valsts arhīvam bez maksas, paredzot, ka attiecīgie grozījumi stājas spēkā 2019. gada 1. janvārī.

Priekšlikumos nav ietverta norāde, uz kuriem maksātnespējas procesiem būs attiecināmi minētie grozījumi. Līdz ar to atbilstoši priekšlikumiem, kas ir iesniegti Saeimā, bet vēl nav izskatīti otrajā lasījumā, tiesības nodot dokumentus glabāšanai valsts arhīvam bez maksas administratoram būs arī maksātnespējas procesos, kas uzsākti līdz attiecīgo grozījumu spēkā stāšanās brīdim.

Vienlaikus vērsama uzmanība, ka iesniegto priekšlikumu atbalstīšana ir atkarīga no likumprojekta "Grozījumi Maksātnespējas likumā" (Nr. 1274/Lp12) virzības Saeimā. Ņemot vērā minēto, kā arī saskaņā ar Maksātnespējas likuma 26. panta otro daļu, līdz minēto grozījumu spēkā stāšanās brīdim administratoram nevilcinoties jānodrošina dokumentu nodošana glabāšanai valsts arhīvam atbilstoši spēkā esošajam regulējumam.

Par Maksātnespējas kontroles dienesta

tīmekļvietnē publicētām ziņām¹¹⁰

Pēc kāda principa Maksātnespējas kontroles dienesta tīmekļvietnē tiek publicētas ziņas par TAP uzraugošajām personām?

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 12.¹ panta pirmajai daļai EMUS ir valsts informācijas sistēma, kuras pārzinis ir Maksātnespējas kontroles dienests, bet turētājs – Tiesu administrācija. Minētā panta trešā daļa noteic, kādas ziņas iekļauj EMUS. Saskaņā ar šā panta ceturto daļu ziņas par TAP uzraugošo personu EMUS iekļauj un aktualizē, pamatojoties uz informāciju, kas saņemta no valsts vai pašvaldību institūcijām no citām valsts informācijas sistēmām, kā arī uz Maksātnespējas kontroles dienesta amatpersonu amata pienākumu izpildes ietvaros veiktu amata darbību, maksātnespējas jomu regulējošos normatīvajos aktos noteikto TAP uzraugošās personas pienākumu izpildes un tiesību izmantošanas ietvaros sagatavotiem dokumentiem, TAP uzraugošo personu saņemtajiem dokumentiem un citu informāciju.

TAP lietas publicitāti nosaka Maksātnespējas likuma 36. pants. Šā panta pirmās daļas 6. punkts noteic, ka atbildībā iestāde maksātnespējas reģistrā par TAP lietu ieraksta ziņas, cita starpā par lietā ieceltās TAP uzraugošās personas vārdu, uzvārdu, prakses vietas adresi Latvijā, tālruna numuru un elektroniskā pasta adresi, kā arī tās atbildīgās iestādes, kura kārtu maksātnespējas reģistru, piešķirto identifikācijas numuru.

Ņemot vērā Maksātnespējas likuma 12.² panta pirmajā daļā noteikto, Maksātnespējas kontroles dienests savā tīmekļvietnē cita starpā publicē informāciju par TAP uzraugošās personas vārdu un uzvārdu un kontaktinformāciju, izglītību un kvalifikāciju, ziņas par TAP uzraugošo personu darbības pārkāpumiem, pildot tiem maksātnespējas jomu regulējošos normatīvajos aktos noteiktos pienākumus un īstenojot tiesības, kas konstatēti ar tiesas, Maksātnespējas kontroles dienesta un disciplinārlietu komisijas lēmumu, kurš kļuvis nepārsūdzams, ziņas par TAP uzraugošo personu uzraudzīto TAP skaitu, uzraudzītajiem TAP, kas izbeigti, pasludinot juridiskās personas

¹¹⁰ Maksātnespējas kontroles dienesta 2018. gada 11. jūlija vēstule Nr. 1-55n/2018/311

maksātnespējas procesu vai saistībā ar TAP pasākumu plāna izpildi, kā arī ziņas par praktizēšanas laiku TAP uzraugošās personas statusā.

Maksātnespējas kontroles dienesta tīmekļvietnē atrodas saite uz EMUS sadaļu "Ziņas par TAP uzraugošajām personām", kurā norādīta Maksātnespējas likumā noteiktā informācija par TAP uzraugošajām personām.

Par Maksātnespējas kontroles dienesta tīmekļvietnē publicētām ziņām¹¹¹

Pēc kāda principa Maksātnespējas kontroles dienesta tīmekļvietnē tiek publicētas ziņas par TAP uzraugošajām personām, proti, kāpēc netiek uzrādīti tie TAP, kurus pārrauga administratori.

Ar Saeimā 2016. gada 22. decembrī pieņemtajiem grozījumiem Maksātnespējas likumā, kas stājās spēkā 2017. gada 6. janvārī (turpmāk – Grozījumi), Maksātnespējas likums papildināts ar I¹ nodaļu "TAP uzraugošā persona". Līdz ar minētajiem grozījumiem tika ieviests jauns institūts "TAP uzraugošā persona", kas paredz iespēju brīvi izvēlēties personu TAP uzraudzības pasākumu veikšanai.

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 8.¹ pantam TAP uzraugošā persona ir tiesas iecelta fiziskā persona, kurai ir šajā likumā noteiktās tiesības un pienākumi TAP.

Maksātnespējas likuma pārejas noteikumu 47. punkts noteic, ka šā likuma noteikumus, ar kuriem tiek ieviests TAP uzraugošās personas regulējums un ar to saistītās izmaiņas TAP un ārpusstiesas TAP un kuri attiecīgi ierobežo administratoru kompetenci veikt administratora pienākumus TAP un ārpusstiesas TAP, piemēro, sākot ar 2017. gada 1. jūliju. Šajā punktā minēto regulējumu piemēro attiecībā uz TAP un ĀTAP, kas uzsākti pēc 2017. gada 1. jūlija. TAP, kas uzsākti līdz 2017. gada 30. jūnijam, piemērojamas šā likuma normas, kas bija spēkā attiecīgā procesa uzsākšanas dienā.

EMUS sadaļā "Ziņas par TAP uzraugošajām personām", kurā norādīta Maksātnespējas likumā noteiktā informācija par TAP uzraugošajām personām, netiek apkopota un publicēta informācija par administratoriem, kuri pirms Grozījumu stāšanās spēkā pildīja un turpina pildīt TAP administratora pienākumus.

Likumdevēja mērķis, pieņemot grozījumus, primāri ir noteikts likumprojekta anotācijā. Proti, lai veicinātu kreditoru interešu aizsardzību TAP un maksātnespējas procesā, likumprojekts paredz Maksātnespējas likumā noteikt pienākumu Maksātnespējas kontroles dienestam nodrošināt noteiktas informācijas par administratoru un TAP uzraugošo personu darbību apkopošanu un publiskošanu (informācijas apriti), tajā skatā informācijas par konstatētajiem darbības pārkāpumiem publiskošanu, vienlaikus nodrošinot fizisko personu datu aizsardzības un komercnoslēpuma aizsardzības prasības. Vienlaikus likumprojekts noteic datu apstrādes un

¹¹¹ Maksātnespējas kontroles dienesta 2018. gada 19. jūlija vēstule Nr. 1-55n/2018/323

informācijas publiskošanas mērķi, deleģējot Ministru kabinetam noteikt detalizētu publiskojamās informācijas saturu¹¹².

Līdz ar to EMUS iekļautas un atspoguļotas ziņas par TAP ieceltajām uzraugošajām personām attiecīgi pēc uzraugošās personas regulējuma ieviešanas Maksātnespējas likumā, proti, sākot ar Maksātnespējas likuma pārejas noteikumu 47. punktā noteikto termiņu – 2017. gada 1. jūliju.

***Par Maksātnespējas kontroles dienesta
tīmekļvietnē publicējamām ziņām¹¹³***

Lūgts mainīt Maksātnespējas kontroles dienesta tīmekļvietnē publicēto TAP uzraugošās personas (turpmāk šajā skaidrojumā – uzraugošā persona) tālruņa numuru.

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 18. panta otrajai daļai Maksātnespējas kontroles dienests nodrošina, lai šā panta pirmās daļas 1., 2., 3., 4., 5., 6. un 7. punktā minētās ziņas, kas saistītas ar administratora darbības publicitāti, būtu pieejamas atbildīgajai iestādei, kas veic ierakstus maksātnespējas reģistrā.

Turpretī TAP lietas publicitāti nosaka Maksātnespējas likuma 36. pants. Šā panta pirmās daļas 6. punkts noteic, ka atbildīgā iestāde maksātnespējas reģistrā par TAP lietu ieraksta ziņas, cita starpā par lietā ieceltās uzraugošās personas vārdu, uzvārdu, prakses vietas adresi Latvijā, tālruņa numuru un elektroniskā pasta adresi, kā arī tās atbildīgās iestādes, kura kārtro maksātnespējas reģistru, piešķirto identifikācijas numuru. Minētā panta otrā daļa noteic, ka šā panta pirmajā daļā minētās ziņas var tikt publicētas arī citos reģistros, informācijas sistēmās vai datubāzēs.

Likuma "Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru" 2.¹⁶ pants noteic, ka maksātnespējas reģistru saskaņā ar šo likumu, Maksātnespējas likumu un citiem normatīvajiem aktiem ved UR. Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 12. panta otro daļu maksātnespējas reģistrā cita starpā ieraksta ziņas par uzraugošo personu un TAP norisi.

Ziņas par TAP lietu, tostarp par TAP iecelto uzraugošo personu, UR saņem Civilprocesa likuma 341.⁶ panta devītajā daļā un Maksātnespējas likuma 50. panta otrās daļas 1. punktā noteiktajā kārtībā, attiecīgi no tiesas un uzraugošās personas.

Maksātnespējas likuma 12.² panta pirmajā daļā norādīta Maksātnespējas kontroles dienesta tīmekļvietnē publicējamā informācija, tostarp informācija, kāda publicējama par uzraugošo personu. Atbilstoši šā panta otrajai daļai par Maksātnespējas kontroles dienesta tīmekļvietnē publicējamo ziņu patiesumu un atbilstību normatīvo aktu prasībām ir atbildīgs informācijas iesniedzējs.

¹¹² sk. Likumprojekta "Grozījumi Maksātnespējas likumā" anotācija. Pieejams: <http://titania.saeima.lv/LIVS12/SaeimaLIVS12.nsf/0/46F0710633B835A1C22580650038AEF9?OpenDocument> [aplūkots 2018. gada 18. jūlijā].

¹¹³ Maksātnespējas kontroles dienesta 2018. gada 25. oktobra vēstule Nr. 1-55n/2018/473

Atbilstoši Ministru kabineta noteikumiem Nr. 484 Maksātnespējas kontroles dienests savā tīmekļvietnē par uzraugošo personu publicē šo noteikumu 7. punktā norādīto informāciju, tostarp uzraugošās personas tālruņa numuru.

No iepriekš minētā secināms, ka Maksātnespējas kontroles dienests savā tīmekļvietnē publicē ziņas, tostarp kontaktinformāciju par uzraugošo personu, kas publicēta maksātnespējas reģistrā. Tādējādi Maksātnespējas kontroles dienesta tīmekļvietnē publicēts Jūsu kā uzraugošās personas tālruņa numurs atbilstoši Maksātnespējas likuma 36. pantam, 12.² pantam un Ministru kabineta noteikumiem Nr. 484.

Norādāms, ka Maksātnespējas kontroles dienests nodrošina tikai Maksātnespējas likuma 18. pantā norādīto ziņu pieejamību maksātnespējas reģistram, un Maksātnespējas kontroles dienesta tīmekļvietnē par uzraugošajām personām tiek publicētas ziņas no maksātnespējas reģistra. Maksātnespējas kontroles dienestam konkrētajā gadījumā nav tiesību Maksātnespējas kontroles dienesta tīmekļvietnē mainīt Jūsu kā uzraugošās personas publicēto tālruņa numuru. Papildus norādāms, ka vienīgais gadījums, kad uzraugošā persona sniedz ziņas Maksātnespējas kontroles dienestam publicēšanai tīmekļvietnē, ir Ministru kabineta noteikumu Nr. 484 7.5. apakšpunktā noteiktais gadījums, proti, par uzraugošās personas iegūto izglītību un kvalifikāciju. Visos citos gadījumos Maksātnespējas kontroles dienests savā tīmekļvietnē publicē ziņas par uzraugošo personu, kas iegūtas no maksātnespējas reģistrā publicētajām ziņām.

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 40. panta ceturtās daļas 12. punktam TAP pasākumu plānā norāda ziņas par uzraugošās personas kandidātu, ja ir panākta šā likuma 35.¹ pantā noteiktā vienošanās, norādot viņa vārdu, uzvārdu, personas kodu, prakses vietas adresi Latvijā, tālruņa numuru, elektroniskā pasta adresi, atlīdzības apmēru.

Maksātnespējas kontroles dienests vērs uzmanību, ka atbilstoši Maksātnespējas likuma 47. pantam parādniekam ir tiesības izstrādāt TAP pasākumu plāna grozījumus, kas saskaņojami ar kreditoriem Maksātnespējas likuma 42. pantā paredzētajā kārtībā un kopā ar uzraugošās personas atzinumu iesniedzami apstiprināšanai tiesā.

Atbilstoši Civilprocesa likuma 341.⁶ panta devītajai daļai un 341.⁸ panta trešajai daļai nolēmumus par TAP īstenošanu un TAP pasākumu plāna grozījumiem tiesa nosūta atbildīgajai iestādei, kas veic ierakstus maksātnespējas reģistrā. Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 50. panta otrās daļas 1. un 2. punktu uzraugošā persona piecu dienu laikā pēc tam, kad pasludināts nolēmums par TAP īstenošanu, vai kad pieņemts lēmums par TAP pasākumu plāna grozījumu apstiprināšanu, iesniedz attiecīgi atbildīgajai iestādei, kas kārtro maksātnespējas reģistru, apstiprinātu TAP plānu vai tiesas apstiprinātus TAP pasākumu plāna grozījumus.

Par vienošanās slēgšanu individuāla uzņēmuma maksātnespējas procesā¹¹⁴

2018. gada 29. septembrī notika maksātnespējīgā individuālā uzņēmuma (turpmāk šajā skaidrojumā – Parādnieks) kreditoru sapulce, kurā tika nolemts pagarināt Parādnieka mantas

¹¹⁴ Maksātnespējas kontroles dienesta 2018. gada 4. oktobra vēstule Nr. 1-57n/2018/1101

pārdošanas plānu līdz 2018. gada 31. decembrim un uzdot administratoram vērsties ar iesniegumu Maksātspējas kontroles dienestā, kurā lūgts sniegt viedokli – vai ir pieļaujams maksātspējas stāvokļa risinājums, ka Parādnieka pārstāve vienojas ar administratoru par to, ka starp Parādnieku un administratoru tiek noslēgta vienošanās par Parādnieka saistību nomaksu saskaņā ar grafiku un uz grafika laiku tiek pagarināts Parādnieka mantas pārdošanas termiņš.

Norādām, ka administratora kā maksātspējas procesa vadītāja ekskluzīvā kompetencē ir izvēlēties tiesiskos līdzekļus, lai atbilstoši Maksātspējas likuma 26. panta otrajai daļai nodrošinātu efektīvu un likumīgu maksātspējas procesa norisi un mērķu sasniegšanu. Proti, administratora darbībām jāatbilst vienlaikus gan efektivitātes principam, gan jābūt atbilstošām likuma normām.

Parādnieka maksātspējas process tika pasludināts 2010. gada 19. martā. Saskaņā ar Maksātspējas likuma pārejas noteikumu 20. punktu, ja juridiskās personas maksātspējas process ir uzsākts atbilstoši Maksātspējas likumam, kas bija spēkā līdz 2010. gada 31. oktobrim, un nav izbeigts, administrators līdz 2015. gada 31. decembrim iesniedz tiesā pieteikumu par maksātspējas procesa lietas izbeigšanu sakarā ar bankrota procedūras pabeigšanu. Ja minētajā procesā līdz 2015. gada 28. februārim ir uzsākts izlīgums, sanācija vai TAP (ārpustiesas TAP), attiecīgo maksātspējas procesa stāvokļa risinājumu īsteno kārtībā, kāda noteikta Maksātspējas likumā, kas bija spēkā līdz 2010. gada 31. oktobrim. Atbilstoši Maksātspējas likuma pārejas noteikumu 21. punktam kreditoru sapulce līdz 2015. gada 31. augustam var pieņemt lēmumu par mierizlīguma, izlīguma, sanācijas vai TAP piemērošanu atbilstoši normatīvajiem aktiem, kas bija spēkā dienā, kad tika uzsākts attiecīgais maksātspējas process. Ja šo pārejas noteikumu 19., 20. un 21. punktā minētajā kārtībā uzsākto mierizlīgumu, izlīgumu, sanāciju vai TAP (ārpustiesas TAP) pārtrauc pēc 2015. gada 28. februāra, administrators uzsāk bankrota procedūru, piemērojot likuma normas, kas bija spēkā dienā, kad tika uzsākts attiecīgais maksātspējas process (Maksātspējas likuma pārejas noteikumu 22. punkts).

Maksātspējas likuma (redakcijā līdz 2010. gada 31. oktobrim) 103. pants noteic, ka izlīgums ir maksātspējas procesa stāvokļa risinājums, kas izpaužas kā kreditoru un parādnieka vienošanās par saistību izpildi šajā likumā paredzētajos gadījumos un paredzētajā kārtībā.

Administratora iesniegumā norādītais Parādnieka stāvokļa risinājums pēc būtības ir izlīgums. Šāds Parādnieka maksātspējas stāvokļa risinājums tika piemērots Parādnieka maksātspējas procesā ar tiesas lēmumu, bet atcelts ar tiesas lēmumu, jo pienācīgā kārtā netika pildītas izlīguma noteikumos paredzētās saistības. Līdz ar to no Maksātspējas likuma pārejas noteikumu 20. punkta skaidri secināms, kādai ir jābūt administratora rīcībai konkrētajā situācijā, proti, jāīsteno bankrota procedūra, turklāt atbilstoši tās mērķim – pēc iespējas lielākā apmērā segt kreditoru prasījumus, likvidēt parādnieku un tā aktīvus pēc iespējas ātri atgriezt civiltiesiskajā apgrozībā.

Lielākā daļa no Maksātspējas likumā iekļautajām tiesību normām ir privāttiesību normas – speciālās civiltiesību normas, un neviena no speciālo civiltiesību apakšnozarēm nepastāv atrauti no vispārējām civiltiesībām, tās piemēro arī attiecībā uz speciālajiem tiesību subjektiem

tajās situācijās, kuras neregulē attiecīgie speciālie likumi.¹¹⁵ Tādējādi maksātnespējas tiesībās, kā vienai no speciālo tiesību nozarēm, saglabājas viens no galvenajiem civiltiesību principiem, ka tiesības izlietojamas un pienākumi pildāmi pēc labas ticības. Līdz ar to Parādnieka maksātnespējas procesa ietvaros nav pieļaujams, ka maksātnespējas procesā iesaistītās personas īsteno darbības, kas ir pretējas normatīvajos aktos noteiktajai kārtībai un mērķim.

Vienlaikus Maksātnespējas kontroles dienests norāda, ka iepriekš vēstulē sniedzot viedokli administratoram, vērsis uzmanību uz apstākļiem par sanācijas neiespējamību un turpmāko maksātnespējas procesa risinājumu konkrētajā maksātnespējas procesā, proti, bankrota procedūru.

Par zvērinātā advokāta tiesībām un pienākumiem juridiskās personas maksātnespējas procesā¹¹⁶

Vai administrators ir atbrīvots no zvērināta advokāta (turpmāk šajā skaidrojumā – advokāts) pieprasījumu izpildīšanas? Tāpat lūgts sniegt skaidrojumu, vai advokātam gadījumos, kad viņš saskaņā ar noslēgto vienošanos un apmaksātu juridisko palīdzību turpina uzņēmuma tiesību un pienākumu pārstāvību tiesas procesos, kas uzsākti pirms maksātnespējas pasludināšanas, ir nepieciešams pieprasīt un saņemt no administratora jaunu pilnvaru vai viedokli par pārstāvības turpināšanu.

Maksātnespējas likuma 26. panta trešās daļas 2. punktā noteikts, ka administratora pienākums ir sniegt informāciju par juridiskās personas maksātnespējas procesa un fiziskās personas maksātnespējas procesa norisi tiesai, kreditoriem, Maksātnespējas kontroles dienestam un citām normatīvajos aktos noteiktajām personām un institūcijām.

Maksātnespējas likuma 6. panta 7. punktā ir definēts atklātības princips, kurš nosaka, lai nodrošinātu uzticamību, informācijai par procesu ir jābūt pieejamai visām procesā iesaistītajām personām, tādējādi veicinot šo personu interešu ievērošanu un procesa mērķu sasniegšanu. Izņēmumus ir informācija, kuras neierobežota izpaušana varētu kaitēt parādnieka vai kreditoru likumīgajām interesēm. Maksātnespējas likuma 26. panta otrajā daļā noteikts, ka administrators nodrošina efektīvu un likumīgu juridiskās un fiziskās personas maksātnespējas procesa norisi un mērķu sasniegšanu. No minētajām tiesību normās izriet, ka administratoram, izvērtējot informācijas sniegšanas iespējamību, ir jāizvērtē divi apstākļi: personas tiesības saņemt informāciju un parādnieka vai kreditoru likumīgo interešu ievērošana.

Advokātam, sniedzot klientam juridisko palīdzību, ir tiesības vākt informāciju no klienta, valsts un pašvaldību iestādēm, trešajām personām u.c., taču tas jādara, ievērojot Advokatūras likuma 48. un 48.¹ panta nosacījumus. Advokatūras likuma 48.¹ pantā noteikts, ka advokāta pilnvarojumu un tā apjomu, kā arī tiesības izpildīt Advokatūras likuma 48. pantā noteiktos uzdevumus apliecina orderis, kura paraugu apstiprina Latvijas Zvērinātu advokātu padome. Līdz

¹¹⁵ Balodis K. Ievads Civiltiesībās. Rīga: Zvaigzne ABC, 2007, 39. lpp.

¹¹⁶ Maksātnespējas kontroles dienesta 2018. gada 13. novembra vēstule Nr. 1-49n/2018/109

ar to, ja advokāts pieprasa izsniegt informāciju uz pilnvaras, nevis ordera pamata, secināms, ka viņš nedarbojas Advokatūras likuma ietvaros. Advokātam, realizējot Advokatūras likumā noteiktās tiesības, ir jābūt orderim.

Satversmes tiesa ir norādījusi, ka advokāta orderis ir publisks akts, kas apliecina advokāta juridiskās palīdzības sniegšanu (sk. 2014. gada 7. februāra Satversmes tiesas sprieduma 21. secinājumu lietā Nr. 2013-04-01). Vienlaikus advokāta orderis nepaplašina sniedzamās informācijas apjomu. Uzrādot orderi, advokāts klienta vārdā var prasīt tikai tādu informāciju, kas nepieciešama juridiskās palīdzības sniegšanai klientam.

Advokātam, pieprasot informāciju no administratora par juridiskās personas maksātnespējas procesu, ir jāpamato savs pieprasījums un jānorāda mērķis, kādam tā tiks izmantota. Savukārt administratoram, lemjot par informācijas sniegšanu, ir jāizvērtē, vai advokātam ir likumiska interese (tiesisks pamats) iegūt šo informāciju. Vienlaikus administratoram jāņem vērā, ka advokāta orderis apliecina arī tiesu sistēmai piederīgas personas – advokāta – īpašo statusu.

Tādēļ no minētajām tiesību normām kopumā secināms, ka administratoram, saņemot pieprasījumu no advokāta par informācijas sniegšanu, ir jāizvērtē pieprasījuma pamatotība un mērķis, vienlaikus jāņem vērā Maksātnespējas likuma regulējums, tostarp attiecībā uz parādnieka vai kreditoru likumīgo interešu ievērošanu, lai nodrošinātu efektīvu un likumīgu maksātnespējas procesa norisi un mērķu sasniegšanu. Vēršam uzmanību, ka informācijas izsniegšanas izvērtēšana ir administratora ekskluzīvā kompetence.

Civillikuma 2289. pantā noteikts, ka ar pilnvarojuma līgumu viena puse (pilnvarnieks, uzdevuma ņēmējs) uzņemas izpildīt otrai (pilnvaras devējam, pilnvarotājam, uzdevuma devējam) – zināmu uzdevumu, bet pilnvaras devējs apņemas pilnvarnieka rīcību atzīt sev par saistošu. Pilnvarojuma līgumu nodibina ar līdzēju vienošanos, kas var notikt arī klusējot (Civillikuma 2290. pants). Pilnvarojuma līgums ir konsensuāls līgums, un, ja par pilnvarojuma līguma izpildi ir paredzēta atlīdzība, līgums ir divpusējs.

Maksātnespējas likuma 63. panta pirmās daļas 1. punktā noteikts, ka pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas parādnieks zaudē tiesības rīkoties ar visu savu mantu, kā arī ar viņa valdījumā vai turējumā esošo trešajām personām piederošo mantu, un šīs tiesības iegūst administrators. Maksātnespējas likuma 64. panta pirmās daļas 1. punktā noteikts, ka pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas administratoram ir visas normatīvajos aktos, parādnieka statūtos vai līgumos paredzētās pārvaldes institūciju tiesības, pienākumi un atbildība.

Vienlaikus Maksātnespējas likuma 67. pantā ir norādīts, ka pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas, administrators papildus Maksātnespējas likumā vispārīgajām tiesībām ir tiesīgs nodot tiesai izskatīšanai jebkuru parādnieka prasījumu; bez īpaša pilnvarojuma sastādīt un parādnieka vārdā parakstīt jebkuru dokumentu; atteikties no jebkura prasījuma vai slēgt jebkuru izlīgumu parādnieka vārdā attiecībā uz parādnieka prasījumiem pret trešajām personām, kā arī veikt citas Maksātnespējas likuma 67. pantā minētās darbības.

Maksātnespējas likuma 101. panta pirmās daļas pirmajā teikumā noteikts, ja parādnieka noslēgtais līgums juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas dienā nav izpildīts vai ir izpildīts daļēji, administrators ir tiesīgs pieprasīt izpildi no otra līgumslēdzēja vai arī vienpusēji atkāpties no līguma. Vienlaikus Maksātnespējas likuma 102. panta pirmajā daļā

noteikts, ka parādnieka dots uzdevums pilnvarniekam (arī prokūristam un komercpilnvarniekam) attiecībā uz savu mantu, uz kuru vēršami kreditoru prasījumi, zaudē spēku no juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas dienas. Savukārt minētā panta otrās daļas pirmajā teikumā noteikts, ja uzdevuma izpilde ir saistīta ar zaudējuma risku, pilnvarnieks (arī prokūrists un komercpilnvarnieks) var to izpildīt līdz dienai, kad administrators pārņem parādnieka mantu.

No minētajām tiesību normām izriet, ka pilnvarojuma līgums, kurš ir saistīts ar parādnieka mantu, zaudē spēku ar juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanu, bet ja uzdevuma izpilde ir saistīta ar zaudējuma risku, tad līdz dienai, kad administrators pārņem parādnieka mantu. Savukārt, ja pilnvarojuma līgums nav saistīts ar parādnieka mantu, tas automātiski spēku nezaudē, tādā gadījumā administratoram saskaņā ar Maksātnespējas likuma 101. panta pirmo daļu ir tiesības pārvērtēt noslēgto līgumu un pieņemt lēmumu par pārstāvības turpināšanu vai izbeigšanu. Pieņemot lēmumu, administratoram, galvenokārt, jāvadās no efektivitātes principa (Maksātnespējas likuma 6. panta 5. punkts un 26. panta otrā daļa).

Vienlaikus vēršam uzmanību, ka Civillikuma 1. pantā noteikts, ka tiesības izlietojams un pienākumi pildāmi pēc labas ticības. Līdz ar to, lai administrators varētu ātrāk izvērtēt pilnvarojuma līguma nepieciešamību un tā efektivitāti, pilnvarniekam, uzzinot par juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanu, būtu nekavējoties jāinformē administrators par pilnvarojuma līguma spēkā esamību.

Līdz ar to gadījumā, kad advokāts saskaņā ar noslēgto vienošanos un apmaksātu juridisko palīdzību turpina juridiskās personas tiesību un pienākumu pārstāvību tiesas procesos, kas uzsākti pirms juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas, viņam nekavējoties būtu jāinformē administrators par pilnvarojuma līguma esamību, lai administrators varētu to izvērtēt atbilstoši Maksātnespējas likumā noteiktajām prasībām.

Par administratora civiltiesiskās atbildības apdrošināšanu¹¹⁷

Iesniegumā norādīts, ka likvidētās SIA (turpmāk šajā skaidrojumā – Parādnieks), administrators ar savu prettiesisko rīcību nodarījis Iesniedzējam zaudējumus 1 310 495,97 EUR apmērā. Ar Latgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas spriedumu lietā nolemts Iesniedzēja labā piedzīt zaudējumus minētās summas apmērā. Spriedums ir stājies likumīgā spēkā un Iesniedzējs izpildu dokumentu nodevis piespiedu izpildei.

Ar 2018. gada 10. jūlija pieteikumu Iesniedzējs lūdza apdrošināšanas kompānijai izmaksāt Iesniedzējam apdrošināšanas atlīdzību par administratora nodarītajiem zaudējumiem. Savukārt 2018. gada 6. augustā Iesniedzējs saņēma apdrošināšanas kompānijas 2018. gada 1. augusta vēstuli, kurā norādīts, ka apdrošināšanas kompānija nesaskata tiesisku pamatojumu apmierināt Iesniedzēja pieteikto prasījumu, jo Iesniedzējs nav starp apdrošināšanas kompāniju un administratoru noslēgtā apdrošināšanas līguma dalībnieks un tikai administratoram ir prasījuma tiesības pret apdrošināšanas kompāniju par apdrošināšanas līguma izpildi.

¹¹⁷ Maksātnespējas kontroles dienesta 2018. gada 4. septembra vēstule Nr. 1-57n/2018/996

Iesniedzēja ieskatā, apdrošināšanas kompānijas rīcība neatbilst administratora civiltiesiskās atbildības apdrošināšanas jēgai un mērķim.

1. Kurš brīdis ir uzskatāms par apdrošināšanas gadījuma iestāšanās brīdi saistībā ar administratora civiltiesiskās atbildības apdrošināšanu. Vai par apdrošināšanas gadījuma iestāšanās brīdi atzīstams maksātnespējas procesa pasludināšanas brīdis, administratora lēmuma par kreditora prasījuma neatzīšanu pieņemšanas brīdis, ieķīlātās mantas prettiesiskas atsavināšanas brīdis, maksātnespējas procesa izbeigšanas brīdis vai cits brīdis.

2. Kura administratora civiltiesiskās atbildības apdrošināšanas polise ir izmantojama, lai vērstos pie apdrošinātāja par apdrošināšanas atlīdzības izmaksu.

3. Vai Iesniedzējs ir tiesīgs vērsties pie apdrošināšanas kompānijas ar pieteikumu par apdrošināšanas atlīdzības izmaksu.

4. Vai apdrošināšanas kompānija ir tiesīga atteikt izmaksāt apdrošināšanas atlīdzību, norādot, ka Iesniedzējam nav prasījuma tiesību, jo tas nav apdrošināšanas līguma dalībnieks.

5. Kā ir jārīkojas personai, kurai administrators ir nodarījis zaudējumus, un šis fakts konstatēts ar spēkā stājušos tiesas spriedumu, lai saskaņā ar normatīvajiem aktiem saņemtu zaudējumu atlīdzību no administratora civiltiesiskās atbildības apdrošinātāja. Kādas tiesību normas to nosaka.

6. Kāds ir administratora civiltiesiskās atbildības apdrošināšanas mērķis un jēga.

7. Vai personai, kurai administrators ir nodarījis zaudējumus un šis fakts ir konstatēts ar spēkā stājušos tiesas spriedumu, ir tiesības celt prasību tiesā pret apdrošināšanas kompāniju par administratora civiltiesiskās atbildības apdrošināšanas atlīdzības izmaksu, ievērojot Apdrošināšanas likuma 53. pantā noteikto ierobežojumu.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 173. panta pirmo daļu Maksātnespējas kontroles dienests ir tieslietu ministra pārraudzībā esoša tiesās pārvaldes iestāde, kas normatīvajos aktos noteiktās kompetences ietvaros īsteno valsts politiku TAP un maksātnespējas procesa jautājumos, aizsargā darbinieku intereses viņu darba devēja maksātnespējas gadījumā un likumā noteiktajā kārtībā īsteno valsts un sabiedrības interešu aizsardzību TAP un maksātnespējas procesa jautājumos.

Ievērojot normatīvajos aktos noteikto Maksātnespējas kontroles dienesta kompetences tvērumu un Iesnieguma 1., 2., 3. un 4. jautājuma attiecināmību uz apdrošināšanas ietvaros vērtējamām situācijām, konstatējams, ka Maksātnespējas kontroles dienests nav tiesīgs sniegt skaidrojumu par minētajiem jautājumiem, tostarp par apdrošināšanas gadījuma iestāšanās brīža noteikšanu, apdrošināšanas polisēm, Iesniedzēja tiesībām vērsties ar pieteikumu pie apdrošināšanas kompānijas, kā arī apdrošināšana kompānijas tiesībām atteikt apdrošināšanas atlīdzības izmaksu.

Atbildot uz Iesnieguma 5. jautājumu, Maksātnespējas kontroles dienests norāda, ka Maksātnespējas likums neregulē kārtību, kādā trešās personas var saņemt apdrošināšanas atlīdzību no administratora civiltiesiskās atbildības apdrošinātāja, līdz ar to minētā situācija ir apskatāma atbilstoši Apdrošināšanas līguma likuma regulējumam.

Saskaņā ar Apdrošināšanas līguma likuma 1. panta 2. punktu persona, kas noslēdz apdrošināšanas līgumu savā vai citas personas labā ir "apdrošinājuma ņēmējs", savukārt saskaņā

ar minētā panta 12. punkta (b) apakšpunktu civiltiesiskās atbildības apdrošināšanas līgumā norādītā persona vai saskaņā ar apdrošināšanas līgumu nosakāmā persona, kuras civiltiesiskā atbildība ir apdrošināta tiek saukta "apdrošinātais". Ievērojot to, ka administrators līgumu ar apdrošināšanas kompāniju slēdz par savas civiltiesiskās atbildības apdrošināšanu, Apdrošināšanas līguma likuma izpratnē administrators vienlaikus ir gan apdrošinājuma ņēmējs, gan apdrošinātais.

Apdrošināšanas līguma likuma 27. panta pirmajā un otrajā daļā noteikts apdrošinātā pienākums nekavējoties, tiklīdz tas iespējams, par apdrošinātā riska iestāšanos paziņot apdrošinātājam, veikt visus iespējamus saprātīgos pasākumus, lai samazinātu zaudējumus, un ievērot apdrošinātāja norādījumus, ja tādi ir sniegti, kā arī pēc apdrošinātāja pieprasījuma nodrošināt apdrošinātāju ar savā rīcībā esošo informāciju, kas attiecas uz apdrošinātā riska iestāšanos. Turklāt apdrošinātājam ir tiesības pieprasīt konstatēt un novērtēt zaudējumu apmēru un to rašanās apstākļus.

No minētajām tiesību normām izriet, ka trešajai personai, kurai administrators ir nodarījis zaudējumus, jāvērsas pie administratora ar rakstisku pretenziju, norādot zaudējumu apmēru, savukārt administratoram ir pienākums par apdrošināšanas riska iestāšanos paziņot apdrošinātājam. Turklāt, Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā, arī pats administrators ir ieinteresēts, lai zaudējumi vai to daļa tiktu atlīdzināti no apdrošināšanas atlīdzības, nevis no administratora personīgajiem līdzekļiem.

No Apdrošināšanas līguma likuma 33. panta izriet Apdrošinātāja pienākums pārliecināties par apdrošinātā riska iestāšanos un zaudējumu apmēru un pieņemt lēmumu par apdrošināšanas atlīdzības izmaksu vai pamatotu atteikumu izmaksāt apdrošināšanas atlīdzību. Turklāt apdrošinātāja pienākums ir pierādīt jebkurus apstākļus, kas ir par pamatu atteikumam izmaksāt apdrošināšanas atlīdzību vai samazināt to. Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā, apdrošinātājam nebūtu pamata apšaubīt ar spēkā stājušos tiesas spriedumu konstatētu zaudējumu nodarīšanas faktu un administratora vainu.

Vienlaikus norādāms, ka no Apdrošināšanas līguma likuma neizriet apdrošinātā pienākums iesniegt apdrošinātājam atsevišķu pieprasījumu par apdrošināšanas atlīdzības izmaksu trešajai personai. Papildus Maksātnespējas kontroles dienests vērs uzmanību uz Apdrošināšanas līguma likuma 33. panta ceturto daļu, kas nosaka, ka, pēc apdrošinājuma ņēmēja, kurš atbilstoši noslēgtajam apdrošināšanas līgumam vienlaikus nav apdrošināšanas atlīdzības saņēmējs, pieprasījuma apdrošinātājam ir pienākums vismaz reizi gadā sniegt informāciju par izmaksāto apdrošināšanas atlīdzību apmēru, izņemot gadījumus, kad šādas informācijas sniegšana var aizskart citas personas tiesības un likumīgās intereses. Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā, minētā norma prezumē, ka apdrošinājuma ņēmējam ne vienmēr ir jābūt informētam par trešajām personām izmaksāto apdrošināšanas atlīdzību.

Saistībā ar Iesnieguma 6. jautājumu, norādāms, ka uz jautājumu par administratora civiltiesiskās atbildības apdrošināšanas jēgu un mērķi jau atbildējis Iesniedzējs pats, Iesniegumā citējot Maksātnespējas likuma 31. panta pirmo daļu, kā arī atsaucoties uz Ministru kabineta noteikumiem Nr. 1005 un to anotācijā norādīto.

Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā administratora civiltiesiskās atbildības apdrošināšanas mērķi un jēgu atklāj Maksātnespējas likuma 31. panta pirmā daļa, kurā noteikts, ka

administratoram ir šajā likumā paredzētais nodrošinājums tiem gadījumiem, kad viņš ar savu rīcību nodara zaudējumu valstij, parādniekam, kreditoriem vai citām personām. Administratora nodrošinājums ir viņa darbības civiltiesiskās atbildības apdrošināšana.

Līdz ar to secināms, ka administratora civiltiesiskās atbildības apdrošināšanas mērķis ir nodrošināt ar administratora rīcību nodarīto zaudējumu atlīdzināšanu. Minētais jēdziens plašāk ir atšifrēts Ministru kabineta noteikumu Nr. 1005 anotācijā, norādot, ka administratora civiltiesiskās atbildības institūts izveidots, lai aizsargātu parādnieka, kreditoru un citu maksātnespējas procesā ieinteresēto personu intereses no maksātnespējas procesa pasludināšanas dienas līdz pat maksātnespējas procesa pabeigšanai, nodrošinot trešo personu prasījumu par administratora profesionālās darbības ietvaros radītu zaudējumu atlīdzību.

Attiecībā uz 7. jautājumu par personas tiesībām celt prasību pret apdrošināšanas kompāniju par administratora civiltiesiskās atbildības apdrošināšanas atlīdzības izmaksu, Maksātnespējas kontroles dienests norāda, ka saskaņā ar Civilprocesa likuma 1. panta pirmo daļu katrai fiziskajai un juridiskajai personai (turpmāk — persona) ir tiesības uz savu aizskarto vai apstrīdēto civilo tiesību vai ar likumu aizsargāto interešu aizsardzību tiesā. Atbilstoši Civilprocesa likuma 127. panta pirmajai daļai tiesības celt tiesā prasību, lai aizstāvētu savas aizskartās vai apstrīdētās civilās tiesības, ir personām, kurām ir civilprocesuālā rīcībspēja. Savukārt Civilprocesa likuma 132. panta pirmās daļas 2. punktā noteikts, ka tiesnesis atsakās pieņemt prasības pieteikumu, ja prasību cēlusi persona, kurai nav prasības tiesību.

Līdz ar to personas tiesību celt prasību tiesā izvērtēšanu likumdevējs ir nodevis tiesas kompetencē, savukārt Maksātnespējas kontroles dienestam šādu pilnvaru nav.

Par administratora pienākumu pildīšanu pēc sertifikāta darbības izbeigšanas¹¹⁸

Iesniegumā norādīts, ka Latvijas Zvērinātu revidentu asociācijā saņemta bijušā administratora sūdzība par zvērinātas revidentes rīcību, ko bijušais administrators ir iesniedzis kā SIA administrators.

- 1. Vai persona, kurai ir izbeigts administratora sertifikāts, var būt administrators?*
- 2. Vai persona, kurai ir izbeigts sertifikāts, var sarakstē izmantot norādi uz administratora sertifikātu?*
- 3. Kādas tiesības ir piešķirtas personai, kurai ir izbeigts administratora sertifikāts līdz dienai, kad tiesa pieņēmusi lēmumu par administratora atcelšanu?*

Maksātnespējas likuma 25. pantā noteikts, ka administratora pienākumi izbeidzas, ja administrators tiek atcelts no juridiskās personas maksātnespējas procesa vai fiziskās personas maksātnespējas procesa, ja tiek izbeigts juridiskās personas maksātnespējas process vai fiziskās personas maksātnespējas process vai, ja administrators tiek atbrīvots, atcelts vai atstādināts no amata vai viņa darbība tiek apturēta.

¹¹⁸ Maksātnespējas kontroles dienesta 2018. gada 12. jūlija vēstule Nr. 1-57n/2018/773

Tomēr vienlaikus Maksātnešpējas likuma 24. panta trešajā daļā noteikts, ka līdz jauna administratora iecelšanai iepriekšējais administrators turpina pildīt savus pienākumus. Pēc jaunā administratora iecelšanas iepriekšējais administrators likumā noteiktajā kārtībā ir atbildīgs par parādnieka dokumentu un mantas nodošanu jaunajam administratoram saskaņā ar dokumentu un mantas pieņemšanas un nodošanas aktu.

Maksātnešpējas kontroles dienesta ieskatā, sertifikāta darbības izbeigšana, amata darbības apturēšana un atbrīvošana, atcelšana vai atstādināšana no amata neatbrīvo administratoru no atsevišķu pienākumu izpildes, t. sk. ar maksātnešpējas procesa nepārtrauktību saistītu darbību veikšanas. Tomēr, lai arī Maksātnešpējas likumā nav noteikts, kādus administratora pienākumus administrators nedrīkst pildīt līdz jaunā administratora iecelšanas brīdim, Maksātnešpējas kontroles dienesta ieskatā, administratoram būtu jāatturas no tādu darbību veikšanas, kas būtiski ietekmē maksātnešpējas procesa norisi. Līdz ar to šī persona ir tiesīga veikt tikai tādus pienākumus, kas būtiski nepieciešami, lai nodrošinātu likumīgu maksātnešpējas procesa norisi tiktāl, lai jaunais administrators varētu sekmīgi turpināt efektīvu un tiesisku maksātnešpējas procesu un varētu sasniegt tā mērķi.

Ņemot vērā minēto, secināms, ka par laika posmā no Maksātnešpējas kontroles dienesta pieņemtā lēmuma par administratora sertifikāta darbības izbeigšanu līdz tiesas lēmuma pieņemšanai par jauna administratora iecelšanu par maksātnešpējas procesa ietvaros veiktajām darbībām un pieņemtajiem lēmumiem ir atbildīgs administrators, kurš veicis pienākumus līdz jauna administratora iecelšanai. Vienlaikus vēršam uzmanību, ka no jauna ieceltajam administratoram ir tiesības pārvērtēt iepriekšējā administratora rīcību attiecīgajā maksātnešpējas procesā.

Administratoram izsniegtais sertifikāts dod tiesības pildīt administratora pienākumus administratora lietvedībā esošajos maksātnešpējas procesos. Gadījumā, ja administratora sertifikāta darbība ir izbeigta, viņš atbilstoši šīs atbildes 1. punktā minētajam uz izsniegtā sertifikāta pamata ir tiesīgs pildīt administratora pienākumus līdz jauna administratora iecelšanai konkrētajā maksātnešpējas procesā. Līdz ar to aprakstītajā situācijā administrators var izmantot norādi uz sertifikātu. Vienlaikus norādāms, ka, Maksātnešpējas kontroles dienesta ieskatā, administratoram būtu vēlams informēt adresātu, ka sertifikāta darbība ir izbeigta un administrators savus pienākumus pilda tikai uz laiku līdz jaunā administratora iecelšanai.